

AARBOG FOR HJEMMET

VED

P. ELBÆK

KØBENHAVN

KIRKELIGFORENING FOR DEN INDRE MISSION
I DANMARK (THOR PONTOPPIDAN) SILOAM, V.

1888

INDHOLD.

	Side
Hjemmet. Af Overlærer J. R. Ringdal, Kristiania	7
Brudetale. Af Stiftsprovst Zeuthen, Fredericia	8
Frihed og Oprigtighed i Ægteskabet. Af Sognepræst A. Bülow, Holstebro	12
Den tabte Søn Af Mads Nielsen	32
Manden underdanig En Brevveksling ved Provst Vibe-Petersen, Hygom	36
De store Børn i Hjemmet. Af Johanne Blauenfeldt, Kørup . .	57
Hjemmets Læsning. Af Sognepræst A. Schack, Vonsild . .	73
Børnene for Kristus. Af Overlærer R. J. Ringdal, Kristiania	79
Religionsundervisning i Hjem og Skole. Af Adjunkt A. Loft, Viborg	81
Forældrenes Ansvar. Efter N. Hetzberg	108
Vort Hjem. Af Mads Nielsen	118

HJEMMET

Skønne Ord med himmelsk Klang
I vor Tale, i vor Sang.
Straks naar „Hjem“ og „hjemme“ høres,
Hjertets ømme Strenges røres.

Om jeg Glæder ellers fandt,
Hjemmets Glans dog ej forsvandt;
Naar paa fremmed Sted jeg trænges, —
Aa, hvor jeg mod Hjemmet længes!

Ej maaske saa rigt som dit,
Er dog bedst; thi det er mit.
Der jeg deler Glæde, Smerte,
Funder Vaarsol for mit Hjerte.

Kærlighedens Gud, os giv
Hjem med Kærlighed og Liv.
Lad din store Tjenerskare
Hjemmets Hellighed bevare.

R. J. Ringdal.

BÆRER HVERANDRES BYRDE.

Brudetale af Stiftsprovst *Fr. Zenithen* i Fredericia.

Bærer hverandres Byrde og opfylder saaledes Kristi Lov! (Gal. 6, 2.) Hele Kristi Lov indbefattes i dette: Bliver ingen noget skyldige, uden det at elske hverandre; thi den, som elsker den anden, har opfyldt Loven (Rom. 13, 8). Og naar dette gælder i Almindelighed i alle Forhold, saa gælder det da særligt i Ægteskabet. Et Ægteskab uden Kærlighed er ikke et lykkeligt Ægteskab. Men hvor der er Kærlighed, bæres tunge Byrder og trækkes store Læs, uden at derved Lykken formindskes, nej tværtimod vokser.

Men, lader os ikke elske med Ord og med Tunge, men i Gerning og Sandhed! (1 Joh. 3, 18), og den sande Kærlighed viser sig i, at man bærer hverandres Byrder. Men der er mange Mænd, der binder svære Byrder, vanskelige at bære, og lægger dem paa deres Hustruers Skuldre, men selv løfter de dem ikke med en Finger (Matth. 23, 4), og der er Hustruer, der gør ligesaa med deres Mænd. Det er ikke Kærlighed. Livet vil føre mange Byrder med sig, „hver Mand har sit, stort eller lidt; Himmerig ene for Sorgen er kvit“; o, læg saa ikke

Byrderne paa din Ægtefælle; men tag din Ægtefælles Byrder paa dig. Og tal aldrig om din Kærlighed, hvis du ikke vil bære Byrder for den, du elsker. Men hvor kan Kærligheden bære tunge Byrder! Den „taaler alt“ (1 Kor. 13, 7).

Men den tungeste Byrde er dog Synden. Du har maaske endnu ikke opdaget Synderne og Fejlene hos din Brud eller din Brudgom. Saalænge som man er forlovet, kan man for en Del skjule sine Fejl for hinanden. Men i det daglige Samliv skal de nok blive aabenbare, og da vil man ikke kunne skjule sine Fejl for sin Ægtefælle. Og saa kommer det an paa, om Kærligheden kan bevares. Men naar du saaledes begynder at se dig vred paa din Mands eller din Hustrus Fejl, husk saa paa Jesu Ord: „Hvorfor ser du Skæven, som er i den andens Øje, men Bjælken i dit eget Øje bliver du ikke var?“ (Matth. 7, 3.) Bær dig saa ikke ad som Adam, der skød Skylden paa Eva og sagde til Herren: „Kvinden, som du gav til at være hos mig, hun gav mig af Træet, og jeg spiste“ (1 Mos. 3, 12). Thi naar den ene skyder Skylden paa den anden, hvor bliver saa Kærligheden af? Nej, bær hverandres Byrder, tag heller Skylden eller dog den største Del af den paa dig selv. Saaledes bar Jesus sig ad, hvem Paulus peger paa som Forbillede for Ægtemænd: „I Mænd, elsker eders Hustruer, ligesom og Kristus elskede Menigheden!“ (Efes. 5, 25). Han havde ingen Synd selv, men tog al Verdens Synd paa sig.

Men selv om vi vilde, saa kan vi jo dog ikke

bære den Byrde, som vi her taler om, for hinanden. Men Jesus har baaret den for os. Og naar det da hedder: „bærer hverandres Byrder“, saa er den eneste Maade, paa hvilken I med Hensyn til den tunge Byrde kan opfylde denne Formaning, den, at I enes om at bære Syndebyrden til Jesus og lægge den paa hans stærke Skuldre, for at han skal bære den for eder og hjælpe eder af med den. Er I bleven enige derom? Hvis saa er, tør jeg love eder Lykke i Ægteskabet, men hvis I ikke er bleven enige derom, tør jeg ikke love eder det.

Maaske den ene Ægtefælle bærer baade sine egne og den andens Byrder hen til Jesus i Bønnen, men den anden ikke. Maaske det gaar, som der staar (1 Pet. 3, 1): „I Hustruer, underordner eder under eders Mænd, for at, selv om nogle er genstridige imod Ordet, de kunne vindes uden Ord, ved Hustruernes Vandel, naar de iagttage eders kyske Vandel i Frygt.“ Det kan ogsaa være omvendt, at det er Hustruen, der er genstridig, og Manden troende. Og da er Ægteskabet ganske vist ikke lykkeligt. Uenighed med Hensyn til Troen sætter en høj Mur mellem Ægtefolkene. Og dog er det langt bedre, at de er uenige med Hensyn til Troen, end om de er enige i Vantroen, maaske som saa mange enige om at kaste Sorgerne og Byrderne fra sig i Verdens Travlhed, Adspredelser og Selskaber eller ogsaa om at lade sig knuge til Jorden i Sløvhed eller Fortvivlelse af dem. O, hvilken forbandet Enighed hersker der ikke i mange Ægteskaber! Saa tusind Gange heller Uenighed, idet den ene dog er

troende. Og hvem er saa den stærkeste, der vinder over den anden? Ak, ofte har det været den vantro, der fik den anden med sig; ofte har det heddet: „Jeg har taget mig en Hustru til Ægte, og derfor kan jeg ikke komme“ (Luk. 14, 20). Men jeg siger til den troende: bliv ved at bære din Ægtefælle i Bønnen hen til Jesus, og bær din Ægtefælles Byrder, saa skal det dog med Guds Hjælp tilsidst gaa, som Peter skriver, at din Ægtefælle bliver vunden for Kristus, og at det viser sig, at den troende er den stærkeste.

Ja, bærer hverandres Byrder, saa skal Kristi Lov blive opfyldt. Saa skal det ikke gaa som i saa mange Ægteskaber, at Kærligheden kølnes Aar for Aar, og tilsidst bliver Ægtefællerne ganske ligegyldige overfor hinanden, ja fjendtlige mod hinanden. Men saa skal det gaa modsat og vise sig, som det hedder i en Sang, at „Kærlighed er det fagreste Træ i Skoven“, idet alle andre Træers Løv visner og falder af, men „Kærligheden bortfalder aldrig“ (1 Kor. 13, 8). Og da er Kristi Lov opfyldt.

Den naturlige, menneskelige Ungdomskærlighed er af Blomsternes Art og visner, men den Kærlighed, der strømmer ind i Hjerterne fra ham, der har baaret Syndebyrden for os, er stærk som Døden, mange Vande kan ikke slukke den (Højs. 8, 6—7). Det er den, der er „Lovens Fylde“ (Rom. 13, 10).

Saa bærer da hinandens Byrde og opfylder saaledes Kristi Lov! Amen!

FRIHED OG OPRIGTIGHED I ÆGTESKABET.

Af Sognepræst *A. Båløw* i Holstebro.

Det kan ikke nægtes, at det er forbi med Friheden, naar man gifter sig. Man er jo bundet til hinanden med Baand, som der i hvert Fald skal en Amtmand til for at faa løst; desuden skal Præst og Herredsfoged blande sig i det; et frygteligt Hus skal ligge der, inden man kommer saa vidt. Og selv om det omsider gaar i Orden, og Baandet, som bandt de to Mennesker til hinanden, rives over efter alle Lovens Regler, saa bliver der dog staaende et gammelt Bibelord fra Tidernes Morgen om, at „Manden skal blive fast hos sin Hustru“ (1 Mos. 2, 24), og et andet, som ganske vist er 4000 Aar yngre, men til Gengæld udtalt af Verdens Frelser: „Hvad Gud har sammenføjet, maa et Menneske ikke adskille“ (Matth. 19, 6).

Hvad kan det saa næsten nytte at skilles, naar der dog bliver siddende en Brod i Samvittigheden, og det atter og atter lyder derinde: Du skulde ikke have gjort det!

Nej, saa maa man nok hellere se at holde ud

med hinanden. Har man blot et lille Stænk af Guds-
frygt og Sømmelighedsfølelse, væmmes man ved
den Letsindighed, hvormed Fritænkerne og Fri-
leverne tager paa dette med Troskab i Ægteskabet.
Meningen er jo den, at vi, ganske vist under lagt-
tagelse af nogle meget luftige borgerlige Vedtægter,
skal have den mest ugenerte Frihed til at løbe til
og fra hinanden ligesom Dyrene, Mænd og Kvinder
er kun at betragte som Hanner og Hunner, der kan
mødes og skilles efter Øjeblikkets Luner; Afkom-
met bliver at opdrage paa Statens Bekostning i de
dertil indrettede Anstalter.

Endnu er denne antikristelige Betragtning af
Forholdet mellem Mand og Kvinde ikke naaet til
Sejr i nogen Stat, men den har mange Tilhængere
rundt om i Verden, ogsaa her i Danmark, og de gør,
hvad de evner, for at føre den ud i Livet. Vi
Kristne er ikke i Tvivl om, hvad vi skal svare dem.
„Vig langt bort fra os, I Horkarle og Horkvinder,
I er os en Forargelse!“

Ægteskabet er livsvarigt, dette er de
Kristnes Grundbetragtning af Forholdet. Men der-
for bør man ogsaa tænke sig grundigt om, inden
man gifter sig, ikke blot se at komme til Klarhed
over, hvor vidt den, man agter at gifte sig med,
er ens Kærlighed værdig, men ogsaa prøve sig selv
for Guds Ansigt, om man er rede til at give sig
selv i sit Ægteskab.

Desværre er Reglen den, at der i Forlovelses-
tiden pjankes meget, tænkes lidt og bedes endnu
mindre, saa de fleste gaar ret uforberedte ind i Ægte-

standen. Naa, synderlig megen Livsvisdom kan man jo ikke vente hos forelskede unge Mennesker, de ser alt i et Rosenskær. Paa en Maade er det jo godt, at der dog er en Tid i Livet, da man kun drømmer om Lykke. Den Tid kan snart nok komme, da det søde Rosenskær er blevet til trist Graavejr, medens de før saa smaa og bløde Torne — man regnede dem ikke mere end Kløerne i en spød Kattetilings Fløjelspoter — er blevne haarde, hvasse og store, saa man river sig til Blods paa dem hvert Øjeblik.

Rosenskærskys og det at raadføre sig med Gud og sin egen Samvittighed kan dog nok forenes, især naar Kyssene ikke bliver for mangfoldige.

Trods alle Overvejelser og fromme Betragtninger er de allerfleste af os, som nu er gifte, vistnok komne mere eller mindre hovedkulds ind i Ægteskabet. Saadan plejer det at gaa. Det tager en, og — saa er man der. Det er forbavsende, at det dog i mange Tilfælde gaar saa godt, som det vitterlig gør.

Mon det skyldes Menighedens Forbønner for dem, der lyses til Ægteskab for? Mon det skyldes troende Forældres Forbøn for deres Børn i dette umaadelig betydningsfulde Livsforhold? —

Nu tænker jeg mig et jævnt godt og hæderligt Hjem, Hvedebrødsdagene er forlængst forbi; hun sidder ikke mere ved Klaveret og spiller stemningsfulde Melodier, medens han staar bagved og synger — om hende. Nej, Livsdagens prosaiske Sol staar højt paa Himlen, og der skal arbejdes; Børnene skal vaskes og stoppes med store „Mellemmader“; Forretningen skal passes; der skal forhand-

les og handles med mange vanskelige Mennesker; Byrderne bliver tungere paa alle Kanter; nu vælter ogsaa det offentlige Liv med sine Krav og Uvejrskyer sig ind over Hjemmet; begge Ægtefæller er allerede indviklede i et Utal af Foreninger og Raad; der kan gaa Rækker af Dage, hvor Mand og Hustru saa at sige kun ses ved Maaltiderne. Han har sit Arbejde, som nødvendigvis maa passes, han skal være her og der og alle Vegne, ellers kan han ikke klare Stillingen og Udgifterne — disse Udgifter, der stadig vokser. Hun værner sig mere og mere til at se Sagen fra det sædvanlige Konestandpunkt: hendes Arbejde er selvfølgelig langt vigtigere end hans; Børnene skal være i Tøjet og af Sted til Skole inden 8; Maden skal være færdig til 12; Vasketøjet skal være tørt paa en Eftermiddag, enten det piber eller synger med Vejret, Husholdningspengene skal være der Mandag Morgen, Pigerne skal være rappe med Klud og Kost; hendes Ruder og Dørlaase skal være blanke som Solen, selv om det fyger med Sand og Snavs fra Gaden, o. s. fr.

Kan han ikke straks gaa ind paa hendes Maade at tage Sagen paa, saa er hun fortrydelig, græder surt og smækker med Dørene (noget af det skrækeligste for en Mand at høre) og siger ikke et Ord ved Maaltiderne, det skulde da være nogle Røfler til Børnene.

Hjemmet bliver uhyggeligt, og Manden flygter ind i sit Kontor eller Værksted eller maaske til — Klubben. Hver af Parterne gaar sin Vej.

Ja, saadan gaar det mange Steder; ak — var det endda kun blandt vantro Mennesker!

Hvad er der egenlig i Vejen?

Ulykken behøver ikke at være den, at disse to har taget fejl af hinanden. Der kunde maaske forholdsvis let raades Bod paa Skaden, blot man vidste, hvor den stikker.

Saa vidt jeg har lært Mennesker at kende, bunder det som oftest i dette, at der ingen Oprigtighed og Fortrolighed er mellem Ægtefællerne.

Det er naturligvis godt, om det er et „kristeligt“ Hjem, man gaar i Kirke, holder Bordbøn i hvert Fald om Middagen. (I Parantes bemærket minder Bordbønnerne i adskillige Hjem mig om en vis Slags Edderkopper: nogle smaa bitte Fyre, men med nogle vældig lange Ben, de farer af Sted, som om de undsaa' sig ved at vise sig.)

Det er naturligvis godt, at man omgaas andre Familier, som ogsaa er „kristeligt interesserede“ (blot man vilde lade være at forgive hinanden i stærk Aftenkaffe). Det er endnu bedre, at Mand og Hustru en Gang imellem opsender en Bøn for hinanden i deres Lønkammer.

Men alt dette slaar ikke til, hvis Oprigtigheden og Fortroligheden mangler; man naar da aldrig videre end til, at det gaar slideligt, og det er sandelig for lidt for to, som i deres fagre Vaar forsikrede hinanden med Kys og Omfavnelser: der er ingen paa Jorden saa sød og god som du!

Før man blev gift, havde man sin Frihed, det

bildte man sig i hvert Fald ind. Efter Brylluppet mistedes Friheden, de to skal jo være ét, altsaa ikke mere to, der hver især kan gøre, hvad de vil. Det er ikke blot Guds Ord, der siger, at de skal være ét; Livets haandgribelige Virkelighed siger det, Børnene siger det blot ved deres Tilsynekomst, Hjemmet, Navnet siger det uden Ord. Hun skal lide, hvis det gaar Manden ilde, og han skal tage en Masse Hensyn til sin Hustru, som han i Ungkarledagene næppe anede. De skal ogsaa glæde sig sammen, naar Gud sender dem bliden Bør. Bare de saa forstod det!

Det kan ikke nægtes, at den ungarleagtige og ungpigeagtige Frihed er tabt, den er og bliver tabt. Det kan ikke nytte som Dyrenes Konge rasende at ruske i Burets Jernstænger, naar den mærker, at den er indespærret, eller at fylde Hjemmet med utilfreds Knurren. Endnu daarligere vilde det være at bryde Stængerne itu, selv om man kunde gøre det. Fraskilte Ægtefolk — — mislykkede Eksistenser! hjemløse Fugle! Ak, ak!

Nej, det gælder om at vinde en ny Slags Frihed af en langt lodigere Art end den, man gav Afkald paa. Man har bundet sig selv med Kærlighedens og Troskabens Snore, men man udløser hinandens Evner og Vilje i den Frihed, som daglig giver sig Udslag i dette at være en Velsignelse for hinanden og for det fælles Hjem. Idet ingen af Parterne vil leve for sig selv, men for hinanden, samtidig med at de begge vil leve for Herren, saa

giver de hinanden fri, uagtet de binder hinanden med Baand, der bliver stærkere og stærkere.

Det er denne ægteskabelige Given-fri, som fremmes saa saare, naar Ægtefællerne er fortrolige og oprigtige overfor hinanden; saa ler man ad Hymens Lænker, selv naar der laves til Sølvbryllup. Man har faaet langt mere, end man har mistet, og man erkender, at det dog var godt for en, at det gik, som det gjorde. Gud havde dog Ret, da han sagde. „Det er ikke godt, at Mennesket er ene“ (1 Mos. 2, 18).

Fortrolighed og Oprigtighed! Det er noget helt andet end Maaneskinssværmeri i Forlovelsestiden; da udmalede man sine Forhaabninger for hinanden, men nu gælder det Livets Virkelighed, mangan Gang kan den være yderst prosaisk. Hun skal interessere sig for sin Mands Livsgerning, og han skal tale ofte med sin Kone derom. Det gælder over hele Linien, lige fra Kongeslottet til Dag-lejerhjemmet.

Gud har ikke skabt Kvinden til at erstatt^e Manden og fortrænge ham fra den ledende Stilling, men derimod har han i høj Grad udrustet hende med Evner til at udfylde Mandens Liv, forstaa ham og opmuntre ham. Mangfoldige Mænd kunde være blevne meget meddelsomme og hyggelige Ægtemænd, hvis deres Hustruer havde forstaaet Situationen noget bedre og ikke været saa gaasede. Det er naturligvis ikke Meningen, at hun med kvindelig Nysgerrighed skal blande sig i alle hans Sager, være en Slags Over-Revisor for Manden. Mærker han

noget i den Retning, barrikaderer han sig hurtigt i Sneglehuset.

Hun skal heller ikke ved enhver Lejlighed blande sig i sin Mands Samtale med andre Mænd. Ikke saa sjældent kan man høre saakaldte dannede Damer kæppe op med en overfladisk Snakken-med, borende sig ind i Mændenes Ordskefte. Konversationen ved Selskaber tager ofte denne Retning. Mændene er naturligvis galante, forsøger at smile ad Damerne formentlige Aandrigheder, men tænker i deres stille Sind: gid vi var af med dem!

Nej, det, hun skal, er at føle for sin Mand, hun skal tænke over, hvad hans Arbejde betyder i Samfundet, hvilke Vanskeligheder han har at kæmpe med i sin Livsgerning. Hun skal forelske sig i sin Mands Arbejde — — jeg indrømmer, at dette kan have sine store Vanskeligheder i visse Livsstillinger. Hvad skal man f. Eks. sige om Skorstensfejerens Hustru! Og dog — hendes Mand udfører jo et overordentligt samfundsnyttigt Arbejde, hun kan meget godt interessere sig for det, selv om hun hverken kan eller skal følge ham under det. Hun ved jo fra sit eget Hjem, hvor rædselsfuldt det er, naar Kakkelovnen ryger, alle i Huset bliver i daarligt Humør, Gardinerne ødelægges o. s. v. Men renses Skorstenen ikke omhyggeligt, saa har man Skandalen, Rørene drypper med Sod, der bliver ikke til at være i Stuerne. Bør hun da ikke opmuntre sin sorte Mand, naar han gaar hjemmefra i sin afskrækkende Uniform? Bør hun ikke tilskynde ham til at sørge for, at den vanskelige Skorsten omme

hos Jensens bliver set rigtig godt efter, de har jo døjet saadan med Røg i lange Tider? Og saa tage venligt imod ham, naar han kommer træt og snavset hjem sørge for, at der er rent Tøj til ham, at der er god Lejlighed for ham til at blive vasket og pudset af, spørge ham lidt ud om Svendene, tage sig af baade dem og Drengen, og naar Manden er kommen i sit civile Tøj igen og er bleven ren og skær, saa give ham et stort Kys og lade ham forstaa, at hun af hele sit Hjerte skønner paa sin brave Mand, — se, det sætter Humør i Skorstensfejen, han fortæller sin Kone om de udstandne Besværligheder og Farer, hvordan han tabte Fodlæstet højt oppe i en gammel, mør Skorsten og nær var gaaet til Bunds i Uhyret, men saa raabte han: Hjælp mig, Herre Jesus! og han fik atter fat. For Fremtiden tager hun baade sin Mand og hans Folk ind i sin daglige Bøn, og han velsigner sit gode Hjem.

I de allerfleste andre Livsstillinger vil det jo være langt lettere for Hustruen at kalde Fortrolighed og Oprigtighed frem fra Mandens Hjerte. Købmandskonen skal ikke just være sin Mands Handelsbetjent, som Regel vil hendes Arbejde være for værdifuldt dertil; men det er hendes Ret at vide, hvordan de sidder i det; han bør tage hende med paa Raad, naar han tænker paa at føre Forretningen ind paa nye Baner. Kvinden har i Reglen en finere Næse end Manden for, hvad der betaler sig, hans allerfleste Kunder er jo tilmed af det smukke Køn. Hun skal sørge for, at der er lunt og rent i

Kontoret, at Kommisen har en god Seng og et pro-pert Kammer, at hans Kæreste kan være sammen med ham Søndag Aften inde i Familiens Dagligstue og ikke oppe i hans Loftskammer, hvad der er saa farligt. Alle disse Smaating er lutter Nøgler, som i den forstandige Husmoders Haand lukker Døren op baade til Mandens og Folkenes Fortrolighed, det har stor Betydning for Forretningen. Naar har man hørt, at en Købmand, der har en flink og fornuftig Kone, som i Hovedtrækkene er inde i hans Sager, er gaaet fallit? Men det modsatte har man ofte hørt.

Ak, hvis alle disse højhælede Herrer Bankdirektører viste deres Hustruer noget mere Oprigtighed med Hensyn til deres vidtløftige Pengetransaktioner, blot i de store Træk naturligvis, hvis de delte deres Bekymringer og Planer med dem, inden Bankerotten kom, saa gik Herligheden vist ikke saa hyppigt til Rotterne, som Tilfældet nu er

Hvor som helst Tanken søger hen til Folk i en ærlig Livsstilling, viser det sig, at Hjemmets Soliditet og Lykke gror op af dette Himmerigsfrø: Fortrolighed mellem Ægtefællerne; jeg tænker endda foreløbig blot paa Oprigtighed og Fortrolighed i de tæmelige Ting.

Idyllen er naturligvis størst paa Landet „Ingen Mand er saa frit og godt stillet som en lille Gaardmand, der sidder godt ved sin Gaard og kan overkomme Arbejdet væsentligt med Konens og Børnens Hjælp“ — saadan hørte jeg for mange Aar siden en gammel Præst sige, og ved at lægge Mærke

til Folk og deres Afhængighed af hinanden er jeg kommen til at erkende, at han havde Ret.

Lykkeligvis findes der mange saadanne Hjem i Danmark. Det falder ligefrem af sig selv, at Mand og Kone her er fælles om alt, hun véd lige saa godt som han, hvor mange Lam og Grise der er, hvordan Kornet staar, hvad Mejeribogen giver o. s. v.. Han kan bogstavelig talt ingen Hemmeligheder have for hende — — saalænge hun kan holde ham hjemme. Kommer han paa Kroen og i Banken for at „skrive sit Navn“, saa er det en anden Sag. Men hvis hun forstaar at tale med sin Mand paa rette Maade om det, der hører til Hjem og Arne, saa kommer han aldrig paa disse farlige Steder, eller hvis han kommer der, saa er det, fordi det er nødvendigt og nyttigt efter fælles Drøftelse og nøje Overlæg, og da er der ingen Fare ved det.

Ja, Hustruen skal have Mandens Fortrolighed, hvad deres timelige Stilling angaar; uhyre Farer afværges for Hjemmet, naar dette er Tilfældet.

Men han skal ogsaa have hendes Fortrolighed i alle de mange huslige Sager, som en god Husmoder har Tag i, saa lang som Dagen er, der løses derved saa meget godt i dem begge, som før var bundet. Ikke just, at hun skal plage ham med at fortælle, hver Gang en Tallerken tabes og gaar itu, særligt dette virker irriterende paa de fleste Mænd, nej, spar hellere det fornødne fra Husholdningspengene og køb i Stilhed en ny.

Men Manden skal interessere sig for Hustruens Arbejde med at holde Hjemmet i Orden, af og til

rose hende lidt for det, saa gør hun det endnu bedre næste Dag. Han skal dele hendes Bekymringer og Overvejelser med hende, naar det gælder Tøj til Børnene eller Anskaffelse af dette og hint større Stykke til Huset; det er ligefrem fornøjeligt at se, hvor det giver en Kone Mod og Ynde, naar hun mærker, at hun har sin Mand med sig i disse Forhold, hvorimod den Kone, der altid maa handle paa egen Haand, fordi Manden ikke gider skænke hendes Sager nogen Tanke, enten bliver en modløs, forskræmt Stakkel, der er bange, hver Gang hun skal hente en Krone hos sin Mand, — eller en Havgasse, der værger sig med Skrubbe og knubsede Ord, hvis Manden en sjælden Gang af Vanvare skulde komme til at blande sig i Hjemmets indre Anliggender.

Men har det stor Betydning, at Ægtefællerne viser hinanden oprigtig Fortrolighed i de jordiske Ting, saa har det dog langt, langt større Betydning i det aandelige. Jeg nævnede med Forsæt det jordiske først; thi vi er nu én Gang indrettede af Gud saaledes, at vi begynder paa Jorden, og jeg tror ikke paa, at man kan blive til Velsigelse for hinanden i de største Ting, hvis man ikke er ærlig og oprigtig og venlig overfor hinanden i de smaa, dagligdags Ting.

Børnene i et Ægteskab danner her Overgangsledet fra det jordiske til det aandelige. De er fødte paa Jorden, af Kød og Blod, men de har en Sjæl, de er døbte, deres Navne er skrevne i Himlen, og de er udvalgte til selv at komme der en Gang, blot

deres Barndomshjem kunde blive dem en Hjælp dertil! Lykkeligt det Hjem, hvor Mand og Hustru jævnligt taler med hinanden om deres Børn, medens disse ikke er til Stede. Det falder af sig selv, at der begyndes med de smaa, udvortes Ting: Lille Grethe skal dog have en Kjole, og lille Hans skal virkelig have en ny Bluse. I og for sig kunde Mo'r naturligvis godt klare begge Dele, men en lille Raadslagnung med Fa'r gør dog saa godt; Resultatet er, at alle fire straalere af Glæde og kysser hinanden, naar Søndag Morgen oprinder med det nye Tøj. Senere hen bliver Overvejelserne mere alvorlige, det gælder Aar for Aar mere. Blandt mange andre store Spørgsmaal melder sig det om Skolen, Kammeraterne, Fornøjelserne, Bekæmpelse af daarlige Tilbøjeligheder og et daarligt Sind, Deltagelse i Gudstjenester, i Husandagten o. s. v. — — ja, nu er vi allerede helt ovre paa det aandelige Omraade. Det er Børnenes Ret, at alle disse for hele deres Fremtid betydningsfulde Forhold bliver Genstand for gode og fortrolige Samtaler mellem deres Forældre, ja endog for deres Bønner til Gud. Børnene maa aldrig have en Fornemmelse af, at det i deres Hjem gaar efter Princippet: „Skidt med det hele; lad det gaa, som det kan!“

I et Hjem, hvor maaske begge Ægtefæller er fuldt optagne af Arbejde, kan det falde vanskeligt nok at faa Tid til at tale ud med hinanden om alt dette. Men der gives Ting her i Livet, som man skal have Tid til. Afviser man disse Ting, medens Tiden er inde til at tage sig af dem, saa skal man

nok siden hen i Livet faa Tid til at hyle og græde og lide, fordi man faar Sorg paa Sorg fra dem, man havde haabet at faa Glæde af.

Forældrenes fortrolige Samtaler om deres Børn er Børnenes Ministerium. Der bliver alle deres Anliggender roligt og sagligt overvejede, derfra kommer fornøden Formaning og Tugt, men ogsaa nye, gode Tilskyndelser. Tale stille med hinanden — — hvor godt det gør! Børnene er i Seng, der er stille i Huset, Avisen er læst, det er endnu ikke gaaet ud i Kakkellovnen; hun har lige „lukket“ sin Strkkestrømpe til den sidst ankomne; han sidder i Sofahjørnet og blunder blot med det ene Øje, medens Hjørnen holder Revue over Dagens Indtryk. Saa flytter hun hen i Sofaen til sin Mand, læner sit Hoved op til hans; han tager hendes flittige Haand i sin — — ja, nu kan de hjælpe hinanden. Fra Samtalen om Børnene, Bekymringerne, Forhaabningerne med Hensyn til disse, glider Samtalen af sig selv ind paa hans og hendes egne Hjerteanliggender. Det er jo deres Børn. Der drøftes et lille pinligt Optrin med Grethe. „Aa ja! Jeg maa tilstaa, at jeg blev utaalmodig, jeg tog hende for haardt,“ sukker den ene. „Men det var egentlig min Skyld,“ siger den anden, „jeg kunde vist have afværget det altsammen, naar jeg ikke havde været saa ubetænksom.“

De skrifter for hinanden! Der lukkes op for Posen; der bliver mere; men — hvor godt det gør! En ny yndig Rose udfolder sig, medens de to sidder der og aabner deres Hjerter for hinanden. „O,

jeg vilde saa gerne tjene Jesus bedre; jeg er desværre langt borte endnu!" sukker hun; han fornåm en af hendes Taarer saa varmt, idet den faldt paa hans Haand. Han tager hende fast i Haanden, hans Øjne staar ogsaa blanke, idet han hvisker til hende: „Gud hjælpe ogsaa mig dertil! Skal vi ikke bede sammen?"

Saa bøjer de deres Knæ og beder en af disse gode Bønner, der virker som en mild Foraarsregn. Nu lejrer Guds Engle sig glade om dette Hjem, hvor smaa og store sover ind under de store, lune Vinger.

Jeg tror forøvrigt slet ikke, at troende Ægtefæller gør rigtigt i at holde deres regelmæssige Morgen- og Aftenbøn sammen. I hvert Fald maa de da, foruden hvad de har sammen, have stille Bønnens Øjeblikke hver for sig ene i Lønkamret med Herren. Hver har dog sit at skrive for Gud, hver har sine Afdelinger i Hjertedybet, som kun Guds Øje faar Lov at skue til Bunds i. Elsker de to Mennesker hinanden, saa maa de da ogsaa stadig føle sig tilskyndede til at bede for hinanden, og disse Forbønner maa dog hyppigt gaa ud paa dette, at Gud ved sin Aand vil hjælpe den, man har kær, til Sejr over Synden og Djævelen, saa paa dette og saa paa hint Punkt. Vil man tale med hinanden om, hvad man har fundet af syndigt hos hinanden (det er et vanskeligt Hjørne at komme godt om ved), saa maa man dog endelig baade før og efter tale med Herren derom i Enrum. Derved banes Vejen, saa det kærligt bebrejdende Ord kan finde et godt

Sted, og derved læges Saaret, det, der skulde slaas, men som sandelig ogsaa skal lukkes igen, uden at der bliver en Bitterheds Rod tilbage.

Men har Mand og Hustru hver især sine Lønkammerstunder med Gud som en umistelig Del af sit aandelige Liv, saa falder det af sig selv, at de mødes i Fællesbøn ved Maaltiderne (Bordbøn), ved Husandagt, ved en Andagt i Hjemmet som Afslutning paa en lille Sammenkomst med Venner, men ogsaa ved særlige, betydningsfulde Lejligheder, enten det nu er sørgelige eller glædelige. Det vejer alligevel noget, naar en Mand og hans Hustru i Tro gaar frem for Guds Ansigt, bøjer deres Knæ og beder til ham i Jesu Navn. Lad os her mindes Mesterens Ord: „Dersom to af eder bliver enige paa Jorden om hvilken som helst Sag, hvorom de vil bede, da skal det blive dem til Del fra min Fader, som er i Himlene“ (Matth. 18, 19).

Naar Børnene begynder at modnes, bør de af og til opfordres til at være med ved saadanne Familiemøder ved Guds Trones Fod. For det første er deres barnlige Bøn, som endnu ikke kender til Tvivlens Anfægtelser, maaske mere virkningsfuld end Forældrenes; men dernæst samler de unge fra saadanne Øjeblikke rige, stærke Minder, de holder dem fast, naar Satan siden hen slider i dem for at hale dem ud i Synden.

Fortroligheden mellem Mand og Hustru udvides ved saaledes at drage de opvoksende Børn med ind i Familieraadet og Familiebønnen til en Familiefortrolighed; den er meget værd.

Noget af dette slaar os saa yndigt i Møde fra Tobias' Bog. Gamle Tobias og hans Hustru Anna har en gribende Samtale i Anledning af Sønnens farefulde, men vigtige Rejse. Hun græd. Ja, naturligtvis. Men han sagde (jeg tror, han tog hende om Halsen, da han sagde det): „Vær ubekymret, Søster! han skal komme karsk tilbage, og dine Øjne skal se ham!“ Er det ikke kønt: Tobias kalder sin Hustru: Søster! — — Søster i Herren! (Tob. 5, 25—29).

Betagende er det at læse om den unge Tobias og hans Hustru Sara, hvorledes disse to Nygifte staar op af deres Seng og beder sammen; saa barnligt og enfoldigt bad de, at den onde Aand, som havde omkredset den unge Kvinde saa længe, maatte fly. Dø laa disse to paa Knæ Side om Side ved Naadetrone's Fod. At hun med sit Hjerte var med i den Bøn, han opsendte, kan vi se af, at der staar: „og hun sagde Amen med ham.“ Der tilføjes: „og de sov begge den Nat“ (Tob. 8). Ja, man sover godt efter saadanne Bønner.

Det gamle Præstepar Zacharias og Elisabeth har stadig mange Venner paa Jorden. Interessant og hyggeligt har deres Præstegaard ligget oppe i Judæas Højdedrag (Luk. 1, 39). Hvilken Hemmelighed de to Gamle fik at dele med hinanden i de fem Maaneder, hun holdt sig skjult for fremmede Blikke, medens det bekræftede sig, at Gud holdt sit Løfte! Han var bleven stum, det var hans Straf midt under al denne Naade, fordi han, skønt han var Præst, mødte Gabriels Hilsen med Tvivl. Hvordan han har

baaret sig ad med at tale med sin Hustru i de nu Maaneder, der gik, inden Stumheden hævedes, véd jeg ikke, Fingrene har vel været for stive til at lære Fingersproget efter Kunstens Regler, dog vist næppe efter Hjertets umiddelbare Tilskyndelser. Der fortælles jo i Luk. 1, 63 om en Tavle, han skrev paa, og om, at man „nikkede“ til ham for at forklare sig for ham. Kærligheden finder altid paa Raad. En Kendsgerning er det i hvert Fald, at Zacharias og Elisabeth har haft det saa fortroligt med hinanden i al denne Tid, at hun er fuldstændig inde i Situationen, kender sin Mands Oplevelse oppe i Templet og Englens Forudsigelser baade om Drengens Fødsel, det Navn, han skulde bære („Herren er naadig“ betyder dette dejlige Navn), og den Livsgerning, han skulde faa. Da Barnet skal omskæres og ved denne Lejlighed have Navn, holder de tilstedekomne Naboer og Slægtninge paa, at Faderen skal opkaldes, Drengen skal hedde Zacharias, men hun svarede: „Nej, ingenlunde, han skal kaldes Johannes,“ og hendes Mand stadfæstede hendes Ord ved Hjælp af Tavlen (Luk. 1, 57—63).

Lykkelige gamle Præstefolk! Fortrolige med hinanden og fortrolige med Gud. Men Drengen, Gud gav dem, og som de gav Gud, lykkedes ogsaa over al Maade.

Det lykkeligste Ægteskab, som Mennesker har levet i, har jo uden Tvivl været det, der hegnete om Guds enbaarne Søn, da han som den lille Jesus voksede op i et stille Hjem i Nazareth. Mellem Josef og Maria har der bestaaet et Forhold saa el-

skeligt og fortroligt, som det ikke har været kendt paa Jorden hverken før eller siden. Vi træffer en Række fine og skønne Vidnesbyrd derom i Evangelierne. Dette er egentlig kun, hvad man kunde vente. Men mærkeligt er det i Sandhed at læse om, hvordan disse to ædle og fromme Mennesker af Guds Haand føres ind under en stor fælles Belysning, ja Smerte, for at forenes endnu indeligere i hellig Fortrolighed. Jeg tænker paa, hvad der berettes os i Slutningen af Luk. 2: Den unge Dreng Jesus er bleven borte for dem i Menneskemylret under Paaskefesten oppe i Jerusalem. Da de endelig finder ham, udbryder Maria: „Barn! hvorfor gjorde du saaledes imod os? Se, din Fader og jeg har ledt efter dig med Smerte“ (Luk. 2, 48). Der ligger vist i dette Udbrud fra Moderhjerter: „hvorfor gjorde du saaledes imod os?“ noget langt dybere og højere end en Bebrejdelse til Jesus. Kan man tænke sig, at Jesus har faaet Skænd af sin Moder? Jeg tror, at vi her staar overfor en af disse hellige Anelser om den Haand, som Moses saa „udrakt fra Guds Trone“; Frelserens Barnehaand hvilede i den endnu fastere end i hans Moders. Ja, — der var en Styrelse i det, der var sket, selv om Skylden menneskelig talt var Josefs og Marias egen: de havde vogtet den betroede Skat daarligt. Guds gode Haand styrer ogsaa dette til det gode, de føres ind i en fælles Angst, fælles Smerte, fælles Anstrengelse, de har bedt, ja raabt sammen til Gud som aldrig før, som de dør ilede fra Telt til Telt, fra Hus til Hus for at lede efter

deres forsvundne Barn. Men dette har knyttet dem sammen med stærke Baand. Da Gensynets store Øjeblik endelig er kommet, saa er det ikke paa sine egne Vegne alene, Maria taler, nej, det falder af sig selv, at hun siger: „Din Fader og jeg.“

Det Lys, som fra de to sidste Vers i Luk. 2 herefter falder over deres Hjemliv i Nazareth, er noget af det yndigste, vi kender fra vor Bibel. Der udgik en Fornøjelse fra den fælles Smerte.

„Han lærte Lydighed af det, han led!“ Jeg forstaar ikke ret meget af dette Ords Anvendelse paa Jesus (Hebr. 5, 8). Derimod forstaar jeg godt, at det har Ærinde til os, der gerne vil følge hans Fodspor. Vor himmelske Fader og vor højlovede Frelser véd bedst, hvilke Livsførelser vi har behov for at naa den Lykke her og hisset, som er bestemt for os i Guds Raad.

Jeg har ofte set Forældre staa og græde ved deres Barns Grav; Sorgen gik dem gennem Hjertet. Jeg har undertiden kunnet spore, at den fælles Smerte blev dem til Velsignelse: mere Hensynsfuldhed mod hinanden, mere Fortrolighed og dermed ogsaa større ægteskabelig Lykke kom fra den Tid til Huse hos disse Mennesker.

DEN TABTE SØN.

Af Mads Nielsen.

Han sank, og han sank. De blegned og brast
de dyreste Drømme, han drømte.
Og Sangen tystned saa brat den Stund,
de sidste Pokaler var tømte.

Med Venner i Flok om den gyldne Vin
han drømte sig sejre ved Festen,
men Vinen blev Øl, og Øllet blev tyndt,
og Vennerne glemte nok Resten.

Thi Livet er et i en festlig Stund,
hvor Rusen sin Islæt væver.
Et andet er det den Alvorsdag,
det byder paa bare Næver.

Han sank, og han sank. Hans unge Mod,
der tændte sig Blus over Strande,
det blafrede nu som en sluknende Gnist,
en usælig, øsende Tande.

Hans Sind, der en Gang laa aabent og frit
 og sang mod den videste Verden,
 det mørknede nu af det skumle Had
 og stivned i trodsig Forhærden.

Han sank, og han sank. Hver Jordens Dag,
 som Sol over Skyggerne sejred,
 øgede kun det Dække af Dynd,
 den over hans Ungdom lejred.

Ikke et Haab at faa længes imod
 og ikke et Minde at værne.
 Dag ud, Dag ind uden Mening og Maal
 mellem Skæbnens susende Kværne.

Han sank, og han sank. Da var det en Dag,
 der ramte en Klang hans Øre.
 Den fanged. Han standsede brat i et Sæt.
 Saa sælsomt var det at høre.

Det skete en Dag med silende Regn
 i en Storstads fattigste Gader
 — ikke en Skygge af Sol var at se
 over Husenes triste Façader.

En trøstesløs Dag i et skummelt Kvartér
 og midt i et skident Stræde.
 Da bares der ud i den haabløse Dag
 en Strofe af sitrende Glæde.

En Strofe, en Klang i hans Moders Maal.
 Den ramte en Streng derinde,

saa frem i det haabløse, triste Graa
der skinned saa skært et Minde.

— En stille Stue en Skumringsstund.
Til Graven hans Moder var baaret.
Da standsed hans Fader i Salmen brat
og strøg ham saa blødt over Haaret.

Der laa i det Strøg en dirrende Bøn,
hvor Ordene ej kunde række.
— Nu strøg det saa blødeligt over hans Sind
gennem alt det haarde og frække.

Nu strøg den saa mindeligt over hans Sind,
den Strofe af sitrende Glæde.
Den gamle Salme om Himmerigs Fred,
der smiler til dem, der græde.

Da saa han i Glans sit Barnehjem,
og Længselen blev ham vaagen,
Tankerne gik ad den hvide Sti
og ind under Linden ved Laagen.

En Stue i Skygge af Lindenes Løv
med stille, livsalig Hygge.
Selv Urets trippende Tikken lod
som Nynnen af inderlig Lykke.

Og bagved Stuen laa Livets Gang
med Alvor og Ansvar og Glæde.
— Selv stod han i trøstesløs silende Regn
og midt i et skident Stræde. —

Da spændte hans Vilje sig brat mod et Maal.
Endnu var det ikke forsilde.
Og hamrende hugged hans Tanker i Takt:
— Han vilde — han vilde — han vilde.

Han grubled ej over, hvornaar og hvorlangt
og Vejen, hans Fod turde træde.
Han gik, som han stod, mens den silende Regn
randt over det skumle Stræde.

Kun ét, et eneste, fyldte hans Sind,
kun ét kunde læge ham Saaret:
At kende — aa, blot en eneste Gang —
det signende Strøg over Haaret.

MANDEN UNDERDANIG.

En Brevveksling ved *Joh. Vibe-Petersen.*

Lønholm, 24. August 1904.

Min kære Fader!

Tak for Brevet igaar. Det er saa rart at høre hjemme fra og navnlig, naar det er godt nyt som denne Gang. Det glæder mig, at Moder er kommen over sin Sommerforkølelse, saa at hun nu kan vove sig lidt ud igen.

Du forundrer dig maaske, kære Fader, over, at du igen saa snart hører fra mig — for jeg plejer jo ikke at være slem med at svare hurtigt paa 'eders Breve; men denne Gang kan jeg ikke trække Svaret ud, thi der var noget i dit Brev fra igaar, som har opfyldt mig med mange Tanker, lige siden jeg modtog det — en Del af Natten gik endogsaa med til at spekulere, saa at jeg først kom rigtig til at sove hen paa Morgenstunden.

Det, der bragte mig paa saa mange Tanker, var en Ytring i dit Brev om Smedens Botilde, der nu er bleven Kommunalærerinde i København. Hun tiltaler dig ikke, kan jeg nok forstaa, og du skriver: „Det er trist at møde en Kvinde, der saa

ganske har glemt sin Kvindelighed og er bleven omdannet til et mandfolkeagtigt Hunkønsvæsen, der idelig — men forgæves — kæmper for at vikle sig ud af den Form, hvori Gud nu en Gang har skabt hende: — til at være underdanig og tage mod Undervisning i al Stilhed." Denne Udtalelse er Skyld i, at jeg i Dag atter skriver til dig, kære Fader. Her paa Gaarden er dette Ord: „underdanig" som en Krigserklæring; saa snart det lyder i den Forbindelse, hvori du ogsaa bruger det, er Freden forbi paa Lønholm. Husets Beboere deles straks i to Lejre — en mandlig og en kvindelig —, og saa gaar det løs; jeg prøvede i Begyndelsen paa at være neutral og udenfor Partiernes, men mine Kønssfæller erklærede mig for en utro Skabning, og Udfordringerne fra Modpartiets Side gjorde mig snart varm, saa at jeg nu er en af de ivrigste Deltagere i Kampen.

Det forstaar sig — vore Diskussioner gaar anstændigt og ordentligt til, skønt de langt fra er Løjer og Leg — det er virkelig ramme Alvor, og nu, da ogsaa du — min kære, rare Fader — uforvarende er kommen ind paa Kamppladsen, saa maa du ogsaa give en Forklaring over, hvad du mener med den ovenfor nævnte Ytring.

Hvorfor skal Kvinden være underdanig under Manden? Er det ikke i Grunden en ganske ubillig Fordring, som hører Barbariet til og ikke har hjemme i et civiliseret Samfund med en lovbunden social Ordning af Menneskelivet? Og hvad For-

trin har Manden som Mand fremfor Kvinden som Kvinde? De har jo hver deres Ejendommeligheder, men er Mandens Ejendommeligheder da større og mere værdifulde end Kvindens? Jeg kan ikke se det. Jeg kan nok se, at der har været store Mænd, men jeg kan ogsaa se, at der har været store Kvinder, som har højnet deres Køn, — og naar der har været flere store Mænd end Kvinder i Historien, saa har dette sikkert ikke sin Grund i Mangler ved Kvinden, men i Mangler ved en retfærdig Ordning af de to Køns Forhold til hinanden. Og hvor har dette Ord: *underdanig* — udslynget fra Mændenes Side — ikke ofte været som et Kølleslag i Ansigtet paa Kvindens Rettigheder og har knust mange Kvinders Livslykke, idet de blev tvungen ind under Mændenes Tyranni, som Samfundet havde stadfæstet ved Lov, „givet paa Amalienborg under Vor Kongelige Haand og Segl, hvorefter alle Vedkommende sig have at rette“.

Hvilken Sum af Lidelse, undertrykt Livsmod og Lammelse af brugbare Kræfter har ikke dette lille Ord „*underdanig*“ ført ind i Kvindens Liv — jeg kan nævne mange Eksempler fra Livet — og hvor mange Liv skal maaske ikke endnu i Fremtiden knuses under dette Ord, der ruller frem som en af Israels Jernvogne og sønderskærer alt levende under sine Hjul.

Forleden Aften sagde Esther, den ældste Datter her i Huset, da vi efter en Holmgang med Forpagteren og Forvalter Keyser var kommen op paa vort Værelse: „Dersom den, der har opfundet Or-

det „underdanig“, havde vidst, hvad det vilde føre til i Livets Brug, saa havde han udslettet sit usle Liv af Jorden i afmægtig Fortrydelse over sin Synd.“ Ja, det sagde hun.

Nu har du faaet et lille Indblik i din lille Misses Tanker og ryster vel paa Hovedet, kære Fader; men du har før faaet Lov til at kigge lidt ind i mig, og du har før set mig komme til dig og lægge Hovedet ind til din Skulder for at bede: „Fa'er, hjælp mig!“ Saadan kommer jeg ogsaa nu og beder dig: „Fa'er, hjælp mig!“ Men nu er jeg saa træt og tung af Tanker. Lampen er ved at gaa ud — blot jeg nu maa kunne sove i Nat! Hils lille Mor og dig selv fra

din egen

Misse.

Helleby Præstegaard, 26 August 1904.

Min kære Maria!

Jeg er nok kommen net op at køre med min egen Datterhul, og havde jeg, da jeg skrev den anholdte Ytring i mit Brev, anet, at jeg var kommen ind paa en Valplads, hvor du som en Valkyrie øvede dine Vaaben, saa — ja saa — jeg ved ikke, hvad jeg da havde gjort.

Men naar du kommer og lægger dit lille, brunlokkede Hoved op til min Skulder og siger: „Fa'er, hjælp mig!“ — saa kan jeg ikke modstaa dig, men bliver straks en „underdanig“ Fa'er, der gerne vil hjælpe sin lille Pige til Rette.

Jeg kan nu slet ikke holde med Frk. Esther, naar hun mener, at Opfinderen af Ordet „underdanig“

vilde have endt sit usle Liv for egen Haand, hvis han havde forudset, hvad det Ord vilde blive brugt til i Menneskelivet. Paa den Maade maatte Ophavsmændene til et eller andet sprogligt Udtryk jo alle tilhobe ønske sig Døden; thi hvad er ikke bleven misbrugt i denne syndige Verden? Et Ord som „Retfærdighed“ eller „Lighed“ eller „Friedhed“ er jo ypperlige Ord, men hvilke Misgerninger er ikke bleven begaaet i Ly bag disse Ord — tænk paa Revolutionen i Frankrig, Myrderierne i Armenien o. s. v.!

Ordet „underdanig“ er et meget godt Ord — ja, saa godt, at Herren har selv optaget det i sit Ordforraad, da han lod sin hellige Bog, Bibelen, skrive. Jeg tror endogsaa, at han selv har lagt det ind i Menneskenes Hjerter og paa deres Tunge, fordi det hører til i Himmelen og dær betegner de hellige Engles inderlige Forhold til Gud, deres Skaber og Herre. Og i Tidernes Morgen kom det her ned paa den nyskabte Jord og levedes i en herlig Virkelighed af de to Mennesker, der Haand i Haand fulgtes ad hver Aften hen til Gud Herren, naar han kom til dem i Haven. Det var Underdanigheden i deres Hjerter under Herrens Haand og Vilje, der skabte disse to Menneskers salige Lykke.

Men saa kom Synden — den satte sit Helvedemærke paa alle Ting, ogsaa paa dette dejlige Ord fra Himlen; det blev draget ned i Syndens Smuds og Skarn, det blev grebet af syndige Hænder, og Lysstraalen fra Himlen, som var deri, blev omdannet til en Lynstraale fra Helvede. Velsignelsen blev

vendt til Forbandelse, og alt det, som Gud havde givet Menneskene at glæde sig ved, blev til Sorg, Smerte og Død paa alle Hold. For saa vidt kan jeg, kære Datter, give dig Ret i, hvad du skriver i dit Brev. Ordet „underdanig“ er bleven brugt til Kvindens Nedværdigelse ned gennem Tiderne — men det er ikke, fordi Underdanighed i sig selv er en Nedværdigelse, men fordi Underdanighedsbegrebet af Synden er bleven forvrænget til sin Karrikatur og af onde Hænder er bleven brugt som „et Kølleslag i Ansigtet paa Kvindens Rettigheder“.

At selve Underdanigheden ikke er en Nedværdigelse af et Menneske, har du jo selv oplevet i dit Forhold f. Eks. til mig. Jeg har jo mange Gange krævet et Underdanighedsforhold fra din Side overfor mig, fordi du var mit Barn — men sig mig: har du virkelig nogen Sinde følt dig nedværdiget ved at adlyde mig og gøre, hvad jeg bød dig? Hvorfor ikke? Fordi vort Forhold har været bygget paa gensidig Tillid, Forstaaelse og Kærlighed — i dette Tilfælde har det været et sandt Barneforhold. Vi to har jo altid villet hinandens Vel; men jeg har været Fader — du Barn — det er et oprindeligt Forhold, der har været fra Begyndelsen af, og er ikke begrundet i, at jeg som Mand har mere værdifulde Ejendommeligheder fremfor dig som Kvinde, men tværtimod i, at dette Forhold er dannet saaledes af Skaberens Haand og maa være saadan.

Men nu tager vi et andet Forhold, ikke Barneforholdet, men Ægteskabsforholdet, som jo endnu mere særligt er et Forhold mellem Mand og Kvinde.

Tænk saa igen en Gang paa dit Hjem — og jeg tør nok sige: dit lykkelige og lyse Hjem — tror du ikke, at Mor og jeg har det godt sammen og er lykkelige i vort Ægteskab? Jeg ved, at du tror det — og har mærket det mangfoldige Gange. Naa, saa vil jeg gaa videre og sige: er der nogen Kvinde, der har været sin Mand underdanig „som Herren“ (Eph. 5, 22), saa er det din Moder; men har du nogen Sinde mærket, at hun blev nedværdiget derved og følte sig underkuet? Synes du, at det vilde passe, naar jeg skildrede din Moder som „en knækket Lilje“, „en knust Sjæl“ eller lignende? Er der noget, Mor med sit lyse, glade Smil og sin selvklare Latter ikke minder om, da er det saadanne Foreteelser. Og ved du Grunden, kære Maria? Det er den, at Herren har lagt Ordet „underdanig“ ned i vort Liv, rensset fra al Syndens Smuds og beandtet af hans Helligaand, og saa har dette dejlige Ord ført os Dag for Dag dybere og dybere ind i Forstaaelse af og Kærlighed til hinanden, saa at vort Ægteskab er blevet som en Forgaard til Himlen.

— — —

Men nu kom der Bud fra Rasmus Vægter, at jeg skulde komme med det samme og hjemmedøbe deres Barn, som de „bekom sig“ igaar. Derfor Farvel, min Pige — og forson dig nu lidt med Ordet „underdanig“, indtil vi igen tales ved. Hilsen fra Mor og „Pip“, som lige i Øjeblikket giver os en Serenade — det er nok Meningen, at den skal med i Konvolutten til dig.

Din egen Fa'r.

Lønholm, 1 September 1904.

Kære lille Fa'r!

Du skal have et rigtig varmt Trykkys, fordi du saa klart og indgaaende har behandlet mine dumme Skriverier og ikke sagt, at du nu var ked af at faa mere af den Tønde.

Dette faar mig til at tage Traaden lidt op paany i dette Brev. Jeg maa straks give dig Ret i dine Udtalelser om, at Ordet „underdanig“ ikke er et daarligt Ord i et Forhold som dit og mit eller som dit og Moders. Men jeg har for Resten aldrig tænkt før paa, at disse Forhold havde noget med Underdanighed at gøre, dog nu kan jeg se det — dér er det jo, som det skal være; og det er altsaa, fordi Underdanighedsforholdet er beaandet af Gud og ført tilbage til sin oprindelige Herlighedstilstand.

Men nu kunde det interessere mig at vide lidt om det, som du sikkert ogsaa vilde have skrevet noget om, hvis ikke Rasmus Vægters Barn var kommen i Vejen og havde nødt dig til at afbryde dit Brev. Jeg tænker paa det Underdanighedsforhold, som Mændene altid har forlangt af os Kvinder, selv om vi hverken stod i Barneforhold til dem eller levede i Ægteskab med dem. Jeg mener altsaa det „Forhold“ — eller hvad skal jeg kalde det? — som begge Køn rent socialt sét faar til hinanden, naar de staar overfor hinanden med hver sine Evner, sin Livsudvikling, sin Karakter og Uddannelse og mødes paa Livets Skueplads med lige Berettigelse til at tage Del i det store Kapløb, — i Kampen for

Tilværelsen. Har Kravet fra Mændenes Side om Underdanighed ogsaa her sin Berettigelse?

Skal jeg svare — og jeg har tænkt meget derover — saa maa jeg svare: Absolut nej. Jeg tænker mig, at en Mand og en Kvinde hver for sig søger den samme Telegrafistplads; de har begge et godt Helbred, begge Præliminæreksamen, begge gode Anbefalinger fra forskellige Myndigheder; vilde det nu være rigtigt, at man ved Besættelsen af en saadan Plads valgte Manden fremfor Kvinden, fordi det Underdanighedsforhold, som „over al Verden gængs er“, ogsaa skulde konstateres i dette Tilfælde? I vore Dage er Lighedsprincippet jo indført mange Steder i vort offentlige Liv i den Slags Tilfælde, som her er nævnt, og man har jo „befundet sig vel derved“. Er altsaa Underdanighedsforholdet bortskaffet i et saadant Tilfælde, hvorfor skal det saa hævdes i saa mange andre Tilfælde — det sætter ondt Blod, og — ikke sandt, kære Fader — Retfærdighed fremfor alt!

Dette sagde jeg ogsaa forleden Dag, da Forvalter Keyser og jeg røg sammen i største Venskabelighed om det gamle Mellemværende. Men ved du, hvad han saa svarede? Han mødte op med de sædvanlige gamle Traverer om, at Kvinden skulde blive ved sin Gryde, sy Mandens Tøj, stoppe hans Hoser, føde Børn og opamme dem — og saa for Resten holde sin Mund om Ting, som ikke kom hende ved. — At en Mand vil sige saadan Snak! Hvis Kvinden nu er stillet saadan, at hun hverken har Gryde eller Køkken, Mand eller Børn — hun

skal da ikke for bare at komme ind i det rette patererede Underdanighedsforhold gaa hen og skaffe sig en Gryde, en Mand og et Barn paa staaende Fod. — Det vilde blive en net Redelighed! Og hvad mon d'Hrr. Mænd saa vilde sige til os?

Men jeg kommer pludselig i Tanker om, at naar du nu læser dette Brev og særlig, hvad jeg nylig skrev, saa kommer du til at tænke paa Frk. Botilde og hendes Mangel paa Underdanighed. Ja, kære Fader, her har vi jo et lyslevende Eksempel paa en Kvinde, som ligefrem er lovlig undskyldt for at vise Underdanighed mod nogen Mand (jeg tænker selvfølgelig ikke paa Forholdet til hendes Overordnede) — thi hvem skulde det vel være? Hvad skal hun nu gøre? Hun har ingen Fader, hun har heller ingen Ægtemand at være underdanig overfor — hun maa da altsaa være fri for at vise Underdanighed overfor Manden, ikke sandt?

Se, dette vil jeg nu gerne høre din Mening om, søde Fa'r, og du maa ikke blive træt af mig, thi jeg vil gerne hjælpes til Klarhed og lære baade at se ret og gøre Ret.

I Morgen skal vor gamle Stuepige giftes, hun er saa forelsket i sin tilkommende Mand, at det vil gaa som Fod i Hose for hende at være sin Mand underdanig — hun vil aldrig tænke noget ved det. Hvordan har Mor det? Hils hende mange Tusinde Gange og giv hende et rigtig varmt Kys, — Pip skal du give medsendte Vejbred, saa synger hun nok en ny Arie for Eder. Den bedste Hilsen til dig, lille Fa'r, med Tak for trofast Kærlighed!

Din egen Datterlil.

Helleby Præstegaard, 16. September 1904

Kæreste Misse!

Jeg har i den sidste Tid været noget optaget af Arbejde, saa at det har trukket noget ud, før jeg har faaet Raad til at spendere dig et Par smaa Kvarter.

Det glæder mig, at mit sidste Brev har bragt dig lidt nærmere Forstaaelsen af Ordet „underdanig“, saa at du nu paa et Par Omraader ikke længere ser noget spøgelsesagtigt eller uhyggeligt deri.

Nu vil jeg først — førend jeg gaar over til at udtale mig om de Spørgsmaal, du i sidste Brev har stillet mig — genoptage lidt af den Traad, jeg havde spundet et Stykke paa i mit Brev, men blev afbrudt i ved Hjemmedaaben. Du husker, at jeg talte om Mors og mit lykkelige Ægteskab, som netop var blevet lykkeligt, fordi hun havde været underdanig i sit Forhold til mig og ikke det modsatte. Du ved, at der er noget, der hedder: at være paa sin rette Hylde. Den Gud, der oprindeligt ordnede alt saa godt og viseligt, indførte ogsaa fra Begyndelsen noget af et „Hyldesystem“ i Tilværelsen. Solen fik sin Hylde, Jorden sin, Maanen sin, Planterne deres, Fiskene deres, Fuglene deres og Menneskene deres, og da fik Manden ogsaa sin saa vel som Kvinden. Og havde alting blevet staaende paa sin rette Hylde, saa havde vi endnu den Dag i Dag haft paradisiske Tilstande.

Men galt gik det — der kom Uorden i hele Hyldesystemet; Menneskene vilde op paa Guds

Plads, Dyrene op paa Menneskenes og være deres egne Herrer, Kvinden vilde op paa Mandens Plads, og Manden vilde ikke ned paa Kvindens Plads — man vilde ikke være paa sin egen Hylde, hvor man passede. Den firkantede Terning vilde ned i det runde Hul, og Kuglen vilde ned i det firkantede Hul — men det passede ingen Steder; saa legede man Æventyr og bildte sig selv og andre ind, at saadan skulde det være, og saadan passede det netop, skønt det kneb og skar og klemte paa alle Ledder og Kanter — men man gav helt andre Ting Skylden end det, der virkelig havde Skylden: at man ikke var paa sin rette Hylde.

Men saa kom „den Soles Sol fra Bethlehem“, Jesus, for at faa alt paa sin rette Hylde igen i denne forkerter Verden — særlig blandt os Mennesker, hvorfra Elendigheden stammede, og han kom ogsaa for at sætte Mand og Kvinde paa deres rette Plads. Alle andre havde glemt det, men han ikke — thi han havde selv fra Begyndelsen været med til at stille dem paa den rette Hylde, hvor de passede. Og saa kom han og lod det Ord sige til alle Kvinder, der levede i Ægteskab: „Hustruerne skulle underordne sig under deres egne Mænd som under Herren, thi en Mand er sin Hustrus Hoved, ligesom ogsaa Kristus er Menighedens Hoved. Han er sit Legemes Frelser. Dog ligesom Menigheden underordner sig under Kristus, saaledes skulle ogsaa Hustruerne underordne sig under deres Mænd i alle Ting.“ — Se, i det Ord, kære Datter, fik Kvinden i Ægteskab sin rette Hylde anvist — dør,

hvor hun passer; men samtidig fik Manden jo sin Plads anvist i det samme Ord som „sit Legemes Frelser“ d. v. s. sin Hustrus Velsigner og Lykkebringer, ja Frelser, fordi han er hendes Hoved. Og dør, hvor Manden indtager sin rette Plads og Kvinden sin i et Ægteskab, dør vil Guds Velsignelse ikke udeblive — dør vil der blive Lykke. Derfor er Mor og jeg lykkelige, thi vi har ladet Jesus føre os ind paa vor rette Plads i vort indbyrdes Forhold.

Det var dette, jeg ikke fik rigtig sagt i mit forrige Brev, men som jeg denne Gang følte Trang til at vedføje. —

Men hvad jeg nu har skrevet, danner for Resten en Overgang til det, som jeg nu vil tage lidt frem til nøjere Eftersyn: dit Spørgsmaal om Underdanighedsforholdet mellem Mand og Kvinde, naar de ikke staar i Barne- eller Ægteskabsforhold til hinanden — ja, maaske ikke engang i Slægtskabsforbindelse.

Du gaar ud fra et Eksempel med en Ansættelse i Telegrafvæsnet's Tjeneste; jeg tillader mig at gaa ud fra et Eksempel, taget fra Menighedslivets Guds-tjeneste. Det ligger mig og mit daglige Liv nok saa nær. En Menighed mangler en Præst; der melder sig forskellige Ansøgere — deriblandt ogsaa en kvindelig theologisk Kandidat (du ved jo, at der om nogle Aar ogsaa vil opstaa saadanne Nydannelser her i vort Fædreland); hun har en udmærket Eksamen, udmærkede Evner, udmærket Stemme, udmærkede Anbefalinger — ja, hun er maaske den bedste blandt alle Ansøgerne, hvad ydre

Kvalifikationer angaar, — er maaske ogsaa et ydmygt, troende Menneske (nej, det er hun ikke, thi da vilde hun rimeligvis slet ikke være blandt Ansøgerne), vilde det saa være rigtigt at vælge hende? Nej, det vilde være forkert.

Hvorfor?

Fordi hun ganske simpelt ikke vilde komme paa den hende af Gud bestemte Hylde; hun vilde — som Kuglen — trille ned i det firkantede Hul, men aldrig komme til at passe dør, thi en Kugle passer nu en Gang ikke andre Steder end i et rundt Hul, og en Kvinde passer ikke i en Præstestilling.

Du spørger, hvoraf jeg ved det. Jo, deraf, at han, som fra Begyndelsen af var med til at stille os paa vor rette Plads, har ladet sige: „En Kvinde bør i Stilhed lade sig belære med al Lydighed; men at være Lærer tilsteder jeg ikke en Kvinde, ikke heller at byde over Manden, men at være i Stilhed. Thi Adam blev dannet først, derefter Eva, og Adam blev ikke bedraget, men Kvinden blev bedraget og er falden i Overtrædelse.“ Altsaa — summa summarum — kommer Kvinden paa en Prædikestol, saa er hun i Bedragets Vold og er falden i en Overtrædelse. Hun burde have været underdanig og erkendt, at i dette Tilfælde trængte hun sig frem i en fremmed Bestilling.

Men dette Tilfælde udelukker ikke, at hun kunde have blevet en udmærket Bogholderske eller Telegrafist.

Skal Kvinden altsaa kun i nogle Tilfælde være Manden underdanig og ikke i alle?

Jeg svarer: Indenfor Guds Rige her paa Jorden i alle Tilfælde. Da Kvinden Eva blev skabt, skete det med de Ord. „Det er ikke godt, at Mennesket er ene, jeg vil gøre ham en Hjælp, som skal være hos ham,“ og i disse Ord blev Kvindens Stilling bestemt til Manden, hvorsomhelst hun træffer ham paa Jorden. At være en Hjælp for Manden — det er Kvindens rette Hylde, og den Kvinde, der bøjer sig ind under denne Grundbestemmelse og ser sin Plads i Verden under den Synsvinkel, vil ogsaa komme til at faa en god Plads i Menighedens Samfund — der vil blive Brug for hende, som der var Brug for Kvinder i de første Menigheders Tid, og de vil bevare deres Kvindelighed — ikke blive Blaastrempers og skørteklædte Mandfolk i Frk. Botildes Lignelse og efter hendes Billede.

Tror du ikke, min kære Pige, at ogsaa Kvinderne har Skyld i meget af den Elendighed, som Menneskene vader i, og det er, fordi de ikke kender „Hylden“. Maatte Gud Helligaand dog oplyse de mange forvildede Mennesker i vore Dage til at se, at Guds Vilje og den Plads, han har bestemt for os i sin store Husholdning, er altid den bedste og fører til den Guldalder, som Menneskehjertet dog inderst inde længes efter.

Den Kvindesjæl, der kommer til at smage Underdanighedsforholdet til Gud, vil efterhaanden snart finde sig til Rette i Underdanighedsforholdet til Manden og blive ham en Medhjælp i alle Ting.

Du skrev: Kære Fader, Retfærdighed fremfor alt. Jeg skriver tilbage: Kærlighed — Guds kærlighed fremfor alt; det klarer enhver Vanskelighed.

Og saa vil jeg ønske dig Guds Fred, min kæreste Misse, og Kristi Kærlighed — Mor er med her! Gud bevare dig som sit Barn paa alle dine Veje!

Din Fader.

Lønholm, 29 September 1904

Kæreste lille Far!

Du gav mig rigtigt nok noget at tænke paa dit Brev forleden — særlig med den Udvikling af Hylde-systemet, som du havde fundet paa.

Manden og Kvinden staar altsaa ikke paa samme Hylde, kan jeg forstaa, efter din Mening; og du viser jo, at du har Gud i Ryggen, naar du paa-
staar dette — hvad skal jeg da stille op?

Men sig mig saa, Fa'r — har en hvilken som helst Mand, jeg møder her i Verden, da Lov til at kræve Underdanighed af mig? Har en Kvinde aldrig Ret til at protestere mod et saadant Krav? Det kunde jo være, at en Mand forlangte det mest nederdrægtige af mig — skulde jeg da ogsaa underordne mig? — Jeg ved, at du vil sige nej. Men naar du gør det, saa indrømmer du jo alligevel, at Kvindens Underdanighed mod Manden har sine Grænser. Ikke sandt? Og saa vilde jeg gerne have disse Grænser nærmere bestemt, for at jeg i paakommende Tilfælde kan vide, hvor Mandens Hylde er, og hvor min er — og med god Samvittighed kan sige: „Fingrene af Fadet, min Ven!“ — hvis han

gaar ind i min Have og vil plukke Kaal i mine Bede.

Nu vil du nok klare det for mig, kære Fader, naar du en Gang faar Tid.

For Resten bliver vore Turneringer fortsatte her paa Lønholm, men jeg begynder at indtage en Særstilling. Jeg staar jo nok paa en Maade paa Kvindernes Side overfor Mændene, men jeg finder dog ikke fuld Forstaaelse hos mine egne, naar jeg kommer frem med nogle af de Meninger, som du har givet mig. Jeg bliver undertiden taget til Indtægt af begge Partier, men saadan maa det jo altid gaa den, som staar paa den gyldne Middelvej og har Samfund med Sandheden. Jeg kan selvfølgelig slet ikke holde med Forpagteren og Forvalter Keyser, naar de fordrer, at Kvinderne skal vise deres Underdanighed i at erkende, at de kun passer til at være Vaskerkoner og Malkepiger, Køkkenjomfruer og Stuepiger, Frøkner og Sypiger — eller Hustruer og Barnemødre eller lignende, men jeg kan heller ikke holde med Esther og de andre, naar de hejser den frie Konkurrences Fane i Forholdet mellem Mand og Kvinde og stiller det saaledes op: en Kvinde kan alt, hvad en Mand kan, men en Mand kan ikke alt, hvad en Kvinde kan. Aa, du skulde høre, hvorledes en saadan Paastand formaar at faa Krigsluen til at flamme, men nu maa jeg — som godt kunde være med før til at sige noget lignende — staa som Tilskuere til Kampgnyet og le indvendig, fordi jeg synes, at det hele opløser sig til en Dyst mellem Løven og Hvalfisken: der bli-

ver hvirvlet meget Sand og Vand op, men man kommer ikke hinanden nærmere i Forstaaelse.

Jeg faar imidlertid ikke mere Tid til at skrive i Dag, for vi er bedt ud i Eftermiddag; men jeg har det godt og sender de kærligste Hilsener til dig og Mor og alle de andre kære.

Din „underdanige“ Datter
Maria.

Helleby Præs'egaard, 5. Oktober 1904.

Kæreste Maria!

Vor Diskussion er nok nu ved at ebbe ud, og det er jeg for Resten glad ved baade for dig og mig.

Det Gærde, du nu igen er standset ved og ikke kan komme rigtig over, vil jeg endnu en Gang prøve at hjælpe dig over. Og saa meddeles dig da tjenstligt „til behagelig Efterretning“, at du endnu ser ganske forkert paa Begrebet „Underdanighed over for Manden“, thi du forstaar det som en Negativitet — som en Indskrænkning i Kvindens personlige Frihed, hvis Grænser du gerne vil have optrukket, for at du kan møde din Modstander (in casu. Manden) og sige. Her til — og ikke videre! Se, det er en ren Misforstaaelse at tage det paa den Maade. Du maa tværtimod prøve paa at vænne dig til at se paa Underdanigheden overfor Manden som en Rettighed, du har, — altsaa noget positivt, du skal gøre Brug af overfor ham, og som du ved din Optræden kan kræve respekteret; og hvis du kunde faa dette — rette — Syn paa Sagen, vilde du ikke mere forlange Grænser, og helst

de snævreste, fastsat, men vilde tværtimod stræbe efter at udvide Grænserne mangefold.

Jeg kommer i denne Forbindelse til at tænke paa vor Frelasers Ord om Velsignelsen — altsaa noget positivt — ved at underordne sig andre og være Tjener for andre, og jeg mindes, at han kalder det Menneske den største, der er de andres Tjener. Og det var ikke blot Ord i hans Mund — det var Liv; derfor blev han den største og er det fremdeles; men han spørger ikke om, hvor snævert Grænserne kan sættes for hans „Underdanighed“, men han vil helst udvide sin Tjenergerning til den ganske Jord. Mon det da skulde være en Skam og Nedværdigelse for Kvinden at være Manden underdanig, selv om han er „en hvilkensomhelst“, som du skriver?

Og saa bemærker du noget om, at en Kvinde da ikke skal være Manden underdanig, naar han forlanger „det mest nederdrægtige“ af hende. Hertil maa jeg svare baade Ja og Nej, min Pige; thi i et saadant Tilfælde skal Kvinden netop vise sin Underdanighed ved at hjælpe Manden bort fra det nederdrægtige og ind paa en god og skøn Vej — men hun skal ikke være Mandens syndige Lyster underdanig, thi derved falder hun netop uden for Rammen — „Hylden“, hvor hun vil være til Velsignelse i sin Tjeneste. Her mindes jeg Skildringen af den stille, skønne — ganske vist gifte — Kvinde, som Apostelen Peter giver i sit første Brevs tredje Kapitel; dør vil du faa et Indtryk af „Underdanig-

hedens Positivitet“, hvis du nu ellers har faaet fat paa, hvad jeg mener.

Altsaa — vær ikke bange for at være en hvilken-somhelst Mand underdanig i videste Udstrækning, naar du vel at mærke er det som den, der — Jesus lig — vil tjene ham og ikke hans Synd og Selvet. Paa denne Maade vil du og enhver Kvinde bevare eders Kvindelighed og Ynde, hvori I Kvinder har en mægtig Løftestang til at blive en Kraft i et Folk, en Kilde til Fromhed og Renhed for den kommende Slægt — en herlig, gylden Islæt i Menneskehedens Historie. Hvilken Dumhed begaar ikke de Mennesker, der á la Frk. Botilde kaster deres Kvindelighed bort for at stille sig jævnsides Manden — hvor foragter man dem ikke i sit Hjerte (ja undskyld det Udtryk!), og hvor kan de ikke opirre og forhærde Mændenes Sjæleliv, forraa og brutalisere dem ved deres hestedumme Forkastelse af Underdanigheden, der dog i Grunden er Guds særlige Gave til Kvinden, og som hun derfor burde holde højt i Ære i Stedet for at forkaste.

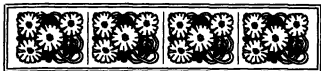
Men nu tror jeg, kære Maria, at vi er kommen saa langt i denne Materie, som vi kan komme gennem Breve, jeg foreslaar derfor, at vi nu holder inde med Skydningen foreløbig og saa mundtlig, naar du kommer hjem i Juleferien til os, tager Sagen op paa ny, hvis vi da ikke til den Tid er bleven ganske enige og kan stikke vort Sværd i Balgen.

Mor har læst vore Breve og været meget interesseret, men hun har været kastet fra Scylla i Charybdis og tilbage igen under Debatten, snart

har hun holdt med dig og snart med mig, fordi hun har været sin kvindelige Logik tro: altid at holde med den sidste ærede Taler. Men i Virkeligheden er hun paa min Side — og det har hun været i alle de lykkelige Aar, vi har kendt hinanden; derfor er jeg saa glad ved hende, den kære, lille Mor. De kærligste Hilsner til dig, vor Skat, fra hende og din egen

F a' r.

DE STORE BØRN I HJEMMET.

Af Johanne Blauenfeldt

Kom med paa en lille Køretur med „Omnibus“ ned ad den store Londoner Færdselsaare, Oxford-Street. Med Møje slap vi over Gaden gennem Mylderet af Køretøjer, en Tid stod vi stille paa det modsatte Fortov; endelig kommer Omnibussen med det rette Nummer og Navn susende. Den standser, Folk gaar ud, Folk stiger ind, Konduktøren giver Signal til Vognstyreren, et Ryk af Hestene, og saa gaar det videre.

Vi stiger op ad Trappen, op paa „Bussens“ Tag. Vil man danne sig et Begreb om Millionbyens Menneskemylder, kan man ikke finde noget bedre Sted at anbringe sig end paa Taget af en Londoner „Bus“.

Nede i Mylderet paa Gaden havde vi al vor Aandsnærværelse behov for ikke at blive kørt over. Her sidder vi trygge og kan henvende hele vor Opmærksomhed paa det brogede Skue, ikke uligt en Myretue i Forvirring, dybt nede under os.

Som en bred, urolig Flod glider Menneskestrømmen hen under vore Fødder. „Hold til venstre“ staar der paa Lygtepælene, der er anbragte

paa lave, aflange Forhøjninger midt ned ad Gaden. Fodgængerstrømmen gaar fremad paa venstre For-
tov, tilbage paa den modsatte Side. Nogle faa gaar
imod denne Strøm, men de gaar langs Husene, for-
modentlig for at se paa de mange pragtfulde Butiks-
vinduer. I Strøgtiden, naar Mylderet er paa sit
højeste, gør man i hvert Fald klogest i at „følge
med Strømmen“, naar man ikke har nogen særlig
Anledning til at gøre det modsatte.

„Hold til venstre!“ brøler Politibetjenten. En
Vogn, hvis Kusk aabenbart ikke hører til de „ind-
fødte“, kommer fra en Sidegade og har nogen Van-
skelighed ved at komme ind paa rette Plads i Ræk-
ken af de kørende. Og det er virkelig heller ikke
let. Naar man sidder heroppe og skuer ned over
disse Hundreder af forskellige Køretøjer, lige fra den
lille, fikse Hansomcab, Landaueren og den mægtige
Arbejdsvogn forspændt med ikke mindre mægtige,
engelske Bryggerheste, til „Bil'er“ i forskellige Stør-
relser, saa undrer man sig over, at der ikke sker
flere Ulykker, end der gør.

Paa Trappen udenfor en Restauration staar en
Opvarter. Et skingrende Hvin i en lille Fløjte, straks
baner en lille, tohjulet Kalesche sig Vej fra nær-
meste Holdeplads. „Cab'en“ holder. To Damer sti-
ger ind, Kusken faar Besked, og af Sted gaar det.
Oppe fra sit høje Sæde bagved og over Kaleschen
har Kusken frit Blik over Kørebanen, og nu styrer
han med en forbavsende Færdighed og Aandsnær-
værelse sit lille Køretøj gennem Hvirvlen i de over-
fyldte Gader, til han naar sit Maal.

„Stands!“ raaber Politibetjenten henne ved Lygtepælen. Alle Køretøjerne standser. Han vinker til Flokken, der har samlet sig paa Fortovet og vil over. Hurtigt skynder de sig over til Forhøjningen. Nu er hver Plads paa denne optaget. „Stands!“ raaber han igen. Atter standses Køretøjsstrømmen, denne Gang paa den modsatte Side af Gaden. Og Skaren paa den lille, fredlyste Plet midt i den rivende Strøm skynder sig over.

Oppe fra „Bus'ens“ Tag ser man et Par hvidklædte „Babies“ gaa med den pragtfuldt pyntede Bonne. Hvid og skær er Hudfarven, hvid og skær er Dragten, uskyldsbrent er Blikket, noget slapt og udtryksløst, noget mat Blaa Øjne, lyse Krøller, allerkæreste smaa Dukker. Men — Drivhusplanter. Vil disse Smaapiger, disse smaa Damer, nogen Sinde faa det faste Blik, den raadsnare Optræden, der udmærker Kusken, der oppe fra sin Buk styrer sin tohjulede Cab frem mellem Motorvognene, — den unge Londonergut, der klarer den stolt paa Cyklen uden at blive kørt over, eller den lille Hund dør, et sjældent Dyr i London, der smutter om uden at blive ramt af Hestenes Hove eller de rullende, susende Hjul?

Jeg ser for mig deres Hjem. Udstyret med al Tidens Luksus, med en Tjener paa hver Finger, indrettet for disse smaa saaledes, at det imødekommer alle Hygiejnens Krav, Ophold ved Stranden om Sommeren o. s. v. o. s. v.

Jeg ser dem for mig, naar de vokser til. Forkælede smaa Damer. Vil Livet altid forme sig for

dem saa blødt, saa mildt som nu? De maa engang bort fra de skærmende Mure, slippe den værnende Haand; om de en Gang maa ud i Strømmen, vil den da knuse dem, eller vil de forstaa at klare sig derude i Hvirvlen?

Drivhusplanter — det var det, vore Børn ikke skulde blive, og det er det, de ofte bliver. Ikke saa meget paa Grund af Luksus og Rigdom, det har de fleste af os kun lidt af, men paa Grund af vor store Kærlighed og Omhu, der ofte bliver anbragt paa et galt Sted.

* * *

„Vore Børn.“ Hvor har jeg ikke ofte hørt det Æmne behandle i Præstekonventer, til hvis Møder tillige Præsternes Hustruer havde Adgang, og ved hvilke man af Hensyn til disse valgte Emner af mere praktisk og letfattelig Art!

Hvor har jeg under Forhandlingen herom hørt fremsætte mange skønne og gode Tanker om, hvorledes vi skulde opdrage disse smaa, Gud havde skænket os! Hvor ønskede disse Forældre ikke inderligt at eje deres Børns Fortrolighed, at faa Lov til at bevare dem hos Gud eller lede dem til ham, der havde givet deres eget Liv Fred, Lykke og Indhold!

Unge Forældre med smaa Børn fortalte med Glæde og — nægtes kan det ikke — undertiden med ikke liden Stolthed om de første Tegn paa et vaagende Gudsforhold hos deres Børn: hvad Asta havde sagt, og hvad Knud havde sunget. Forældre, hvis

Børn var noget større, sagde ikke saa meget om dem. Nogle af dem tænkte: „ja, ja, glæd eder, mens de er smaa.“

Andre talte om de større, de halvvoxne Børn. De var ligesom længere borte fra dem, vilde ikke altid, hvad Fa'r og Mo'r vilde. Der var vaagnende Længsler, vaagnende Tilbøjeligheder, noget spredt, uroligt over dem. Mor og navnlig Far forstod dem ofte ikke. Mor havde Lyst til at give efter, Far til at sige, hvor Skabet skulde staa: „Naar vi gaar til Møder, saa siger vi til dem om at gaa med. Lysten er ikke altid stor. Men de gaar dog, og Guds Ord maa jo tilsidst gøre sin Virkning.“

Mor siger ikke noget, men hun tænker: „Smaa Børn, smaa Sorger; store Børn, store Sorger.“ Da Børnene var smaa, drømte hun om at være alt for dem, at være en Veninde for Døtrene og for Sønerne med, hun har talt saa kønt tidligere om at eje sine Børns Fortrolighed. Hvorledes gaar det hende selv nu? De har haft den Lykke at kunne beholde deres Børn hjemme meget længe. I Dag er de ene hjemme. Savner de os? Eller føler de sig fri?

Kender hun sine Børns Tanker?

* * *

Hvis vi virkelig vil øve nogen Indflydelse paa vore Børn, da maa vi eje deres Fortrolighed; men at vinde, eje og bevare denne er en uhyre vanskelig Sag. Ofte er vi selv Skyld i, at den mistes.

Vi har den nemlig til at begynde med. Naar

Anna Elisabeth sidder paa sin lille Stol ved Siden af Mor med Dukken eller Billedbogen paa Skødet og pludrer løs, da er der ikke en Krog i hendes lille Hjerter, der er skjult. Naar Frederik gaar med sin buttede Haand i Fars og snakker op om løst og fast, da kender hans Fader, hvad der bor i ham

Men der kommer den Tid, da Barnet ikke er Barn længere, denne underlige Tid, vi kalder Overgangsalderen, en underlig uharmonisk Tid med gærende Tanker, med gærende Liv. Ofte en underlig ulykkelig Tid for den unge selv. De keder sig sammen med Børn. De regner dem for Børn, der blot er et Aar yngre end de selv, mens de, der er et Aar ældre, ser ned paa dem og kalder dem „Unger“ og „smaa Rotter“. Det er en ensom Tid. Det er i denne Tid, at Børnene trænger mest til deres Forældre, og det er netop i denne Tid, at disse mister deres Fortrolighed.

Olf. Ricard har et Steds saa forunderlig træffende skildret Drengen i denne Alder. Bukserne for korte, Armene for lange, Stemmen for høj, Bevægelserne for voldsomme, Følelserne for dybe og stærke, Sindsstemningen mellem Latter og Graad. Store Planer, skønne Drømme, Trangen til at blive noget stort og kort efter Fortvivlelse over sig selv. Verden begynder at oprulle det ene Billede efter det andet for hans Blik — snart skønne og tillokkende, snart stygge og fæle. Er Verden virkelig saaledes? Spørgsmaal trænger sig paa. Hvor faar man Svar?

Jeg husker som Barn — jeg var vel en 8 à 9

Aar — at jeg i lang Tid grundede over, hvad en „Grundtvigianer“ vel var. Det var i Grundtvigianismens Kulminationstid. Som en mærkelig Foreteelse stod den der. Den brasede paa med Kraft, den kom med mange nye Tanker, nye Synspunkter. Den var hadet eller elsket. Den stod paa samme Stadium i sit Forløb som Indre Mission 25 à 30 Aar senere. Ofte havde jeg hørt den revet stærkt ned, til andre Tider forsvaret. En Dag tog jeg Mod til mig og spurgte: „Hvad er en Grundtvigianer?“ „Det forstaar saadan en lille Pige sig ikke paa,“ lød Svaret. Hvis Forældre vidste, hvilken Synd de begaar mod deres Barn og mod sig selv med ved et saadant Svar, kom de aldrig med det.

Barnets Sjæleliv eller Tankeliv begynder at vaagne. I Begyndelsen kommer det tillidsfuldt hen til Far eller Mor og lukker Døren lidt op. Men tankeløst, med unænsom Haand eller endogsaa overlegent lukkes den i med et „det forstaar Børn sig ikke paa.“ Og for hver eneste Gang den lukkes i, lukkes den mindre op næste Gang, til den tilsidst ikke aabnes mere — foreløbigt i hvert Tilfælde.

„Hvordan bliver et Menneske til?“ Mon Forældre ofte aner, hvor tidligt et tænkende lille Menneske begynder at grunde over den Sag. Hvis Børnet endnu søger derhen, hvor det burde søge, skræm det da aldrig bort, men sig det nogen Besked, saa megen som I kan og tør, helst saa det føler sig tilfredsstillet. Har det en Smule Energi, vil det ellers blot gaa til andre, der maaske ikke tager saa næn-

somt paa den Sag. Eders Sky for at røre herved kan I derved komme til bittert at fortryde.

* *

„Jeg kan saa godt lide Dem,“ sagde en Gang et halvvoksnet Pigebarn til mig, „for De behandler mig da som et Menneske.“ Lad os aldrig glemme det. Børn er Mennesker, smaa Mennesker — men Mennesker.

De voksne er saa tilbøjelige til altfor længe at regne dem for Børn. Sagen er den, tilsyneladende er de Børn meget længere, end de er det. Og Sagen er den, at Udviklingen foregaar saa underligt i Spring, og Overfladen er den, der holder sig længst barnlig. Den aandelige Udvikling er lige saa uharmonisk som den legemlige; for langt fremme, ja næsten voldsom, paa et Punkt; langt tilbage, ganske barnlig, paa et andet.

Kunde blot vi, der skulde være deres Vejledere, tage dem, som de er: Børn og dog saa voksne paa enkelte Punkter, tage dem alvorligt, men ikke overlegent, da tabte vi ikke saa snart deres Fortrolighed. Er den mistet, da beror det paa rene Tilfældigheder, om vi faar Lov at vejlede.

* *

„Hvad skal vi lade vore halvvoksne Børn læse?“ Vi maa ikke opdrage vore Børn som Drivhusplanter, skærmede og vogtede mod enhver Vind, i Uvidenhed om den virkelige Verden. Lad dem læse, hvad der er godt i vor Literatur; lad dem kende

det, andre dannede Mennesker kender. Lad ikke det ske, at de i deres Hjem er blevne holdte borte fra alt andet end den direkte kristelige Læsning; de vil da, naar de som voksne kommer sammen med andre unge af deres eget Samfundslag, føle sig som Sinker, og en Bitterhed mod deres Hjem vil komme op i deres Sind, der kan faa vidtrækkende Følger. Jeg sagde før: det gode i vor Literatur. Hvad der hører hertil, kan der jo være delte Meninger om.

I min allergønneste Ungdom ansaa man Schandorfs Romaner for noget af det, man ikke lod unge Piger læse. En Dag kom min Mor med en stor, tyk Roman af ham og sagde: „Den skal du læse. Du er nu voksen og bør vide, hvordan Verden er.“ Jeg læste den, og vi talte sammen om de forskellige Forhold, der berørtes i Bogen, og de var langt fra rene, men desværre i høj Grad virkelighedstro. Hvor har jeg været hende taknemmelig, fordi hun gjorde dette, som maaske mere end én troende Moder endnu vilde kalde et farligt Eksperiment. Se, Schandorf og Konsorter hørte jeg selvfølgelig stadig omtalt, ligesom man nu hører andre af Tidens Forfattere omtalt. Nysgerrigheden og Interessen var vakt, og selvfølgelig ved første Lejlighed vilde jeg alligevel selv have set efter, om han nu ogsaa var saa raa, som man beskyldte ham for. Men — jeg vilde have læst Bogen i Smug, have haft en daarlig Samvittighed og ikke have kunnet tale med min gode, forstandige Mor om det læste.

En anden havde maaske været skikkeligere, maa-

ske heller ingen Lyst haft til at vide Besked om den Verden, der laa udenfor Hjemmets fredlyste Plet. Men den Dag sommer, da Hjemmets Døre aabner sig, da man maa derud, og da skal man klare sig, have aabne Øjne, om man ikke skal væltes over Ende i Vrimlen. Da maa man ikke være en Drivhusplante. Godt er det, om man paa forskellig Maade er sat ind i, hvad man kan møde, og hvorledes man kan vogte sig derfor.

* * *

„Naar jeg en Gang slipper hjemmefra, saa vil jeg more mig.“ Den talende var en ganske ung Pige fra et af vore kendte og ansete Præstehjem. Faderen var stræng, næsten haard; skønt han elskede sine Børn, hvilede der dog ligesom et Tryk over dem, naar han var til Stede. Der var noget negativt over Livet i det Hjem. Meget af, hvad der ellers fandtes i andre Hjem, var borte eller ligesom lammet. Man gik i Kirke og til Møder, hørte en klar, skarp Forkyndelse. Børnene havde hørt den fra smaa af; den skræmmede, men den varmede ikke Hjerterne. Der var noget, der frøs i dem. De gik til Møder, de turde ikke andet. Far saa paa dem af og til med sit alvorlige, gennemtrængende Blik. Han saa godt, Børnene var ikke med i det, hvori han levede sit Liv. Han tænkte tidt paa at tale med dem, men Ordene kom ikke frem. Der var ingen Fortrolighed imellem dem. Børnene var bange for deres Far. De trængte til at lege, til at le, til at støje, til Kammerater. De

begyndte at tilfredsstille denne Trang, men bag Fars Ryg. Nu er de borte fra Hjemmet. Man siger, de lever to Liv, et ude og et andet, naar de er hjemme. Sligt nedbryder Karakteren.

* * *

„Ja, det kan være godt og rigtigt for Eder,“ siger eller tænker de unge, der kommer hjem i Ferien, „men vi er moderne Mennesker.“ Og dermed mener de, at al videre Forhandling er afskaaren.

Det kan blive saaledes i et Hjem, at Forældre og Børn fjerner sig mere og mere fra hinanden. Det kan ogsaa ske, at de, efterhaanden som Børnene bliver voksne, kommer hinanden nærmere og nærmere. I første Tilfælde ser man ofte Forældrene ligesom standse i Udviklingen, og mangen Gang er det det daglige Shd, der er Skyld deri, mange Gange dette, at man paa en eller anden Maade kom til at leve i en Afkrog, hvor alle Tanker stod stille.

De unge kommer hjem med Tanker, der er oppe i Tiden. Mange af disse Tanker er umodne, uklare og gærende. Nu trænger de unge til Vejledning, langt mere endnu, end da de var smaa. De vil gerne tale om det, der beskæftiger dem. Men Lappekurven og Gryderne har rent taget Mor; hun kender ikke noget til alt dette ny. Og Far holder paa, at alt skal være, som da han var ung. Han forstaar ikke, at den ene Tid staar paa den andens Skuldre.

Han er bleven gammel, og Tegnet derpaa er, at han priser Fortiden og jamrer over Nutiden.

Der er et andet Hjem. Far og Mor har levet med; de har fulgt Tidens Strømninger, snart som interesserede Tilskuere, snart som Deltagere. Børnene kommer hjem. De taler med Far og Mor om alt det, der optager dem. De unge er veltalende og varme. Far og Mor tager det mere med Ro. Men som forstandige, forstaaende og troende Mennesker kan de lede de gærende Tanker og hjælpe dem til at se derpaa fra Kristendommens Synspunkt og leve Livet som troende Mennesker.

* * *

Der er noget, der ligger som den varme Understrøm i hele den troende Fars og Mors Forhold til deres Børn, det er Ønsket om, at de en Gang alle uden en eneste Undtagelse maa høre Herren til — at vi en Gang kan sige: „Her er vi og de, som du har betroet os.“

I rent legemlig Henseende ønsker vi at faa ranke, kraftige, sunde Børn. Kampen for Tilværelsen kan blive haard. Man maa have noget at staa imod med, at ikke enhver Vind blæser en om.

Mon alle ret gør sig det klart, at den Kristendom, der skal holde i Livets Storme og i Vantroens kolde Frostnat, ikke maa være en Drivhuskristendom, men en Overbevisningens Kristendom.

Jeg kan ikke nægte det, jeg bliver bange, naar jeg hører unge Forældre med Stolthed fortælle alt, hvad de smaa har sagt.

Jeg bliver bange, naar jeg ser Børn næsten tvinges til Børnegudstjeneste eller især til Kirke. Hvad de hører der, kan nemlig undertiden være saa kedeligt eller blot uforstaaeligt for Børn, at deres Ulyst til at være med har en ret naturlig Grund. Er det livligt og fængslende, skal Børnene nok komme.

Jeg vilde saa gerne have en sand, virkelig Tro frem, der ikke er Talemaader, ikke er Søndagskristendom, ikke noget, der tages paa for at fornøje Far og Mor. Men den er selvfølgelig ikke altid let at faa frem.

Resultater er noget, vi alle gerne vil naa. Der er en saadan Glæde, saadan en Tilfredsstillelse, saadan en Hvile i at være naaet saa vidt. Man ser Fremtiden saa rolig i Møde, naar man kan sende sit Barn ud i Verden som et virkelig sandt og overbevist Guds Barn.

Men ofte kan vi ikke naa Resultater allerede nu; Grunden kan være lagt, men der maa noget andet og mere til for at bringe Blomsten til at udfolde sig. Og nu maa vi ikke, fordi vi længes efter at se den skønne Blomst, drive den for stærkt frem; den kan da ende med at blive en fordreven Plante, der knækker i Stormen, brændes i Solen eller svides af Frosten.

*

*

*

Men hvordan skal vi da bære os ad?

En Gang, da vi sad en Del troende Familier sammen og talte derom, sagde jeg tilsidst: „Lad os spørge de unge fra de troende Hjem om det.“ Jeg

husker en af de tilstedeværendes Forfærdelsesudbrud: „Nej, nu gaar det for vidt; skal vi nu til at spørge Børnene om, hvorledes vi skal opdrage dem?“

Jeg tror ikke, det er saa ilde endda, vel at mærke, naar de er blevne saa gamle, at de kan bedømme den Sag. Saa er det for sent for deres eget Vedkommende, men de kan allerbedst hjælpe os med Hensyn til den opvoksende Slægt.

Og jeg har gennem flere Aar spurgt dem, hver Gang Lejlighed dertil gaves. Resultatet var dette:

Lad os fremfor alt mærke, at Far og Mor selv er hellige Folk, ikke alene i Munden, men i det daglige Liv. Far i sin Forretning, i sit Embede, i sin Bedrift, overfor sine Folk, i sit Hjem, overfor sin Hustru og sine Børn o s.v. og Mor ligesaa i alle de daglige Forhold. Børn er skarpe Iagttagere Tal til dem om det, der er Eder det helligste og dyrebareste, det, som blev Eders Livs Lykke, og som I ønsker skal blive Ledestjernen for Eders Børn, men lad dem se, at der staar Personer bag ved Ordene.

Tal meget med Gud om Eders Børn. Jeg kender en ung Kvinde. Det, der smeltede hendes Hjærte, var dette, at hendes Fader havde bedt for hende, endogsaa før hun blev født. En anden kom som Gæst i et Hjem, hvor man ved Husandagten bad for de fraværende Børn ved Navn. Den Tanke slog ned i hende: nu beder de for mig i mit Hjem, og Bønnen, der samtidig opsteg i hendes

Hjerte: hør deres Bøn, blev det første afgørende Skridt fremad mod Frelsen i Kristus

Børnene, som jeg spurgte, sagde videre: Lok, drag, led os derhen, hvor Guds Ord lyder; men tving aldrig, hverken med blød eller med haard Haand

Slaa en Kreds udenom os. Lad der indenfor Kredsen være et troende Hjemms rene, gode Luft og saa meget friskt, fornøjeligt Liv, at unge kan finde sig vel der. Lad Kredsen være der, og lav den ikke altfor snæver. Lad der være Døre paa denne Kreds. Faar vi Lyst til at gaa ud ad en af disse Døre, nu saa laas den ikke; lad os kige ud ad den, men tal med os om det derude Vis os Farerne. Sig os, hvorfor I satte netop det, den fører ud til, udenfor Kredsen. Er Døren stænget, vil vor Fantasi i skønne Farver udmale os det, den skjuler; faar vi Lov til at titte ud, vil det maaske være nok, faar vi Lov til en Gang at gaa ud ad den og bag efter tale med Eder om, hvad vi saa, bliver det maaske sidste Gang.

Se at bevare vor Fortrolighed. Vi trænger saadan til jer, trænger netop til at tale med forstandige troende Mennesker, som vi holder af og har Ærbødighed for, om alle vore gærende Tanker. Tal med os som Nutidsmennesker. Vi er unge; vi skal leve i den Tid, der er nu, ikke i den, der er forbi.

De sagde til mig — og her maa jeg bestandig tænke paa det Billede, jeg begyndte med at op-rulle, Billedet af Mylderet paa Londons Gader —

vi skal ud i Verden, bort fra Hjemmets lune Krog, ud i Kampen for Tilværelsen, ud hvor Vantro og Tvivl møder os, hvor Tidens Tanker, baade sociale og religiøse, møder os. Vi skal derud.

Giv os da det med fra vort Hjem: Far og Mor levede i det, de lærte; de gav os Frihed, men under Ansvar. De viste os til Frelseren. Nogle af os fandt ham, nogle af os har endnu ikke fundet ham, men vi har Ærbødighed og Agtelse for dem, der kalder sig hans. De opdrog os ikke som Drivhusplanter, men som dem, der en Gang skal ud i Mylderet.

Gud give, vore Børn aldrig maa blive løbet over Ende derude!

HJEMMETS LÆSNING.

Af *A. Schack*

Alle Børn lærer at læse her til Lands. Det er ikke alene lovbefalet, men det stemmer sikkert ogsaa med alle Forældres Ønske. Og dette er jo i en vis Forstand ypperligt. — Men dog ikke saa ypperligt, som mange bilder sig ind. Det gaar nemlig med Læsekunsten som med alle andre timelige Goder: den er ikke i sig selv et ubetinget Gode. Det kommer an paa, hvorledes man bruger denne Kunst. Der er mange — mange — Mennesker i vore Dage, som er blevne ødelagte, aandelig og moralsk, gennem deres Læsning, og det er jo ikke noget hyggeligt Resultat af dette store Kulturfremskridt. Men det er jo let forklarligt, naar vi tænker paa, at ikke alene det gode, men ogsaa det onde udbredes gennem Læsning, og at det i vore Dages Kulturudvikling ser ud til, at de onde Magter foreløbig har Overtaget med Hensyn til dette at virke gennem Læsning.

Saa snart som da det ældste Barn har lært at læse, saa foreligger der en Opgave for Forældrene, som ikke maa forsømmes, og det er denne: Hvor-

ledes skal vore Børn i højere og ædlere Forstand lære at læse? — hvorledes skal vi opdrage dem til at vælge og vrage, saa de faar Lyst til at læse det, som er værd at læse, — det, som kan fremme deres Udvikling, rense deres Hjerter og give dem Lyst til alt godt og ædelt?

Naar man betænker dette, saa vil man indse, hvor uforsvarligt det er, at Børns og unge Menneskers Læsning tidt er ganske tilfældig. Det er jo dog ikke tilfældigt, hvad man giver dem at spise. Man bruger der sin Fornuft og søger at undgaa det mindre heldige. Vi ønsker jo heller ikke, at de til Kammerater skal have tilfældige Fyre fra Gaden; vi ved, at slet Omgang fordærver gode Sæder. Men hvilken Mening er der da i at lade den vældige Paa-virkning, der tilføres dem gennem Læsning, foregaa temmelig tilfældigt? Her er der vist et Omraade, hvor de fleste af os trænger til at tage os mere sammen; jeg skal prøve at fremsætte nogle Strøtanker om denne Sag.

1. Jeg vil begynde fra neden, med det mindst dybsindige: Avislæsning. At de egentlige Smudsblade er den rene Fordærvelse, det behøver jo ikke her at bemærkes. Men ogsaa bortset fra Smudspressen er det ingenlunde ligegyldigt, hvilke Aviser de unge til Stadighed faar i Hænde. Vi ønsker jo dog, at de maatte blive forstandige, retsindige, frisindede og selvstændige Mennesker. Men den egentlige Partipresse, som den for Tiden florerer herhjemme, er mere skikkaet til at opdrage dem til uforstandige, uselvstændige og ufrisindede Men-

nesker. Derfor har det meget at sige, om man -- naar man vælger sin Avis — tager særligt Hensyn til, at det er et Blad, der ikke er slugt af et Parti men som formaar at kæmpe for en Sag — og for en Sag, som det er værd at kæmpe for. — Dersom vi Forældre havde gjort os lidt mere Ulejlighed den Retning, saa vilde vort politiske Liv næppe være bleven saa forgiftet af Partivæsen, som Til fældet nu er blevet.

2. Dernæst æsthetisk Læsning, Digte, Romaner, Noveller o.s.v. — Herom er at bemærke at den Slags Læsning, der ofte med et mindre heldigt Navn kaldes Morskabslæsning, bør aldrig blive udelukkende Tidsfordriv. Roman slugeri til Tidsfordriv kan kun virke skadeligt og hæmmende paa Karakterens Udvikling. Det har sin Rigtighed, hvad en berømt Læge engang bemærkede „Alt, hvad vi læser, bør enten gøre os klogere eller bedre.“ Der er da heller ingen Tvivl om, at god æsthetisk Læsning gør os baade klogere og bedre, medens omvendt slet æsthetisk Læsning gør os baade dummere og ringere. Skal en Bog være værd at læse, maa Forfatteren baade være et Talent og et Menneske („den sande Digter maa først og fremmest være et sandt Menneske,“ siger Poul Møller). Ulykken med vore moderne „Forfattere“ er jo den, at de i Regelen mangler en af disse Grundegenskaber (eller dem begge). Den store Undtagelse her i Norden er Selma Lagerlöf, der i høj Grad er baade et Talent og et Menneske. Et klassisk Eksempel i

modsat Retning er Henrik Pontoppidan, som utvivlsomt er et betydeligt Talent, men som ikke har holdt det for Umagen værd at blive et Menneske. Dersom man nemlig er et Menneske, saa ser man paa de andre som Medmennesker, og saa bliver man deres Medkæmper, Medstrider og som Digter fuld af Medlidenhed. Henrik Pontoppidan har faaet sin Dom derved, at hans Bøger ganske mangler Aand og Hjerte; Grundpræget i dem er Aandsfortærelse; og det er ogsaa den Virkning, de øver, — hvor de øver nogen Virkning, —

Det hører nu ikke i mindste Maade med til Dannelsen at følge med i alt det Skrabsammen, der i Nutiden udgives for „Litteratur“. Hovedsagen for os Forældre er snarere med Hensyn til æsthetisk Læsning at opdrage vore Børn efter Princippet „lidt og godt“. Og lykkeligvis har vi jo saa meget af det gode, baade fra vor egen og fra fremmede Litteraturer, at de ikke har Udsigt til at komme til Ende dermed. Af Oversættelser vil jeg gerne i Forbigaaende minde om Eggleston („Verdens Ende“ — „Rejseprædikanten“ — „Skolelæreren i Flat Creek“ — alle ypperlige) og Mac-laren.

3. Oplysning. — Skønt der her til Lands holdes en Mængde Foredrag, faar vi dog alle vor allermeste Oplysning gennem Bøger. Her er det vist af Vigtighed, om man kunde faa de unge til at anstrenge sig, saa de ikke søger deres Oplysning alene gennem Sofalæsning, men gennem et Arbejde. Hvad der skal læses, maa naturligvis bero

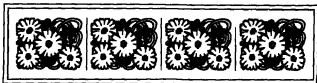
paa den enkeltes specielle Interesse; men det forekommer mig dog, at Historien altid burde spille en Hovedrolle. Er det ikke underligt f. Eks. kun at interessere sig for Dyr og Planter, men ikke for den mærkeligste af alle Skabninger Mennesket? Og af Historien er der næppe noget, der har bedre Indflydelse paa de unge end gode Levnedsskildringer. Naar man ser, hvorledes Mennesker er bleven til noget godt og ædelt, faar man selv Lyst til at blive til noget saadant.

4. Bibelen. — I gamle Dage var, ved Siden af enkelte Ophbyggelsesbøger, Bibelen Hjemmets eneste Læsning. Nu er den mange Steder lagt paa Hylden, selv i Hjem, der dog ellers føler sig knyttede til Kirken og Menigheden. En vigtig Opgave for troende Forældre vil det altid være at hjælpe Børnene og de unge til at læse deres Bibel. Det er maaske ikke saa let en Sag; men det lønner sig, thi naar det lykkes, da er hele det vigtige Spørgsmaal om Læsning i det væsentlige løst. Den, der har faaet Lyst til at læse i sin Bibel og er bleven glad derved, vil snart lære i den øvrige store Stofmængde at vælge og vrage paa rette Maade, saa at han forstaar, hvad der hæmmer, og hvad der fremmer den gode Udvikling.

Nu vil maaske en eller anden Fader eller Moder sige: Ja, det kan være meget godt; men vi har virkelig selv ikke videre Forstand paa Læsning og

har derfor heller ingen Evne til at vejlede vore Børn. — Dertil vil jeg svare: Hvorfor har man slet ingen Forstand paa dette Punkt? Den, der fra Ungdommen af har søgt at „lære at læse“, — har søgt paa dette vigtige Punkt at skelne mellem godt og ondt —, vil sikkert ogsaa kunne være til nogen Hjælp for sine Børn. Og har nogen et særlig begavet Barn, som i Retning af Læsning gaar langt frem for Fader og Moder, saa kan man jo da paa dette Punkt som paa andre søge Hjælp hos dem, der er klogere, og som man har Tillid til.

BØRNENE FOR KRISTUS.

Af R. J. Ringdal

Mel: Lov Jesu Navn og Herredom

S om fordem vil vi vore smaa
til Jesus føre hen —
Hvor skal vi ellers med dem gaa? —
Til Jesus, Barnets Ven!

Disciplene af Uforstand
blot bort dem vise vil;
da vredes Barnets Frelsermand:
„Dem Riget hører til.“

Se, hvor han mildt omfavner dem,
velsigner ved sin Bøn —
et Bud fra Salighedens Hjem,
fra Himlen ved Guds Søn.

Millioner af de smaa Guds Lam
paa Verdensmarken gaar —
er Dødens Bytte uden ham,
men Liv med ham de faar.

Sin Hjord at røgte gir han den,
som har ham rigtig kær.
Han siger om og om igen:
Den elsker, Leder vær!

Ved Ord og Gerning, Sang og Bøn
spred Vellugt om hans Navn!
Den Livet har, som har Guds Søn,
for evigt i hans Favn.

RELIGIONSUNDERVISNINGEN I HJEM OG SKOLE.

Af Johannes Loft

I.

Med nogle Ord maa vi straks gøre os det klart, at der ingen Grund er til at opfatte Skolens Religionsundervisning som en Krænkelse af Hjemmets Ret og Pligt til at give Børnene Guds Ord i Arv. Man vil jo nemlig ofte i vore Dage se det opført som et Angrebspunkt paa Skolens Religionsundervisning, at Skolen her gør et Indgreb i Hjemmets allervigtigste Arbejde, og at Skolen gør rettest i at vige Pladsen. Man siger, at mange Hjem er bleven vænnede til at tro, at Skolen sørger for, at Børnene oplæres i Guds Ord, og derfor forsømmer de gladelig deres Pligt i den Retning; hvis Skolen standsede sin Undervisning i Religion, vilde Hjemmene vaagne og tage deres Pligt op.

Det er min faste Overbevisning, at man her fører et galt Bevis og regner galt.

Hjem, der forsømmer at lære deres Børn om Gud, kan jo ganske vist bruge det som en Und-

skyldning, at Børnene jo faar Besked at høre i Skolen; I saa Fald maa man takke Skolen for, at den søger at erstatte Forældrene og gøre deres Forsømmelse god igen; og her er der da ingen Grund til at afskaffe Kristendomsundervisning. Og sæt nu, at hin Undskyldning kun er en Undskyldning, som intet har paa sig, — hvilket den i de fleste Tilfælde er, — hvad vilde der saa ske med disse Hjem, i Fald Skolen standsede sin Religionsundervisning? Simpelthen ikke, at disse Hjem pludselig blev nidkære og gudfrygtige, — hvorfor i al Verden skulde de blive det? Man bliver sjældent nidkær, fordi man ser andre forsømme sin Pligt. Nej, der vilde kun ske, at hine Hjem fik en anden og det en langt bedre Undskyldning, de vilde sige: Naa, nu ser man da, at „de store“ er paa det rene med, at Kristendom ikke er noget for vore Børn, siden de ikke længer skal lære det i Skolerne; saa vil vi ikke heller lære dem det. — Værre Eksempel paa Forsømmelse vil en forsømmelig Skole ikke kunne give et forsømmeligt Hjem.

Hvis Mads ikke luger sin Mark, saa vil Jens heller ikke luge sin, gider Jens ikke hejse sit Flag, saa gider Mads heller ikke. Kommer Skolelæreren for sent, saa er der ingen Travlhed i Hjemmene med at faa Børnene i rette Tid af Sted; og synger Skolelæreren ikke mer en Psalme med Børnene, beder og fortæller af den hellige Skrift, — hvorfor skulde saa Mads og Jens gøre det?

Netop Religionsundervisningens Afskaffelse vil være det slettest mulige Eksempel fra oven af.

Derfor regner man galt, naar man tror, at Forældre vil faa travlt med Bibelhistorie og Psalmer, hvis Skolen lægger de Bøger til Side.

Saaledes, hvor Hjemmet er trægt og efterladende.

Men, om nu Hjemmet gør sin Pligt, burde saa egentlig talt ikke Skolen tage sin Hat af og sige: Jeg viger Pladsen; bedre end paa Moders Skød lader Guds Ord sig ikke lære? Jeg skal ikke nægte, at det var en daarlig Religionslærer, som ikke tog Hatten af for en Moder, der lærer Guds Ord fra sig, i dybeste Respekt og med en vis Misundelse, — men, var det praktisk — og praktisk skal man være, — var det praktisk, om netop Børnene fra fromme Hjem gik deres Vej fra Skolen, naar Skolelæreren tog Bibelhistorie, Katekismus og Psalmebog frem?

For det første: Hvad var det for et akavet Eksempel at give den dovne Jenses Dreng og den ugudelige Madses Søn, at netop den fromme Vævers og den hellige Smeds to smaa Drengene gik fra Religionstimen?

For det andet: Vilde Væverens og Smedens Drengene ikke blive to smaa ækle Farisæere, som vilde tænke, at de behøvede ikke at lære saadant noget, men Jenses og Madses Drengene, de kunde have godt af o.s.v.?

Og for det tredje: Vilde ikke Mads og Jens en skønne Dag slaa i Bordet for Skolekommissionen og bande paa, at de kunde lige saa godt lære Børnene Kristendom som den heldørede Væver og den skinhellige Smed?

Og — hvem vilde tilsidst paatage sig at afgøre, hvilke Forældre der var fromme nok til at kunne undervise selv?

Ja, alt dette er endnu aldrig — tør jeg nok sige — forekommet i nogen dansk Lærers Praksis; jeg for min Del har endnu sjældent truffet — hverken fromme eller ufromme — Folk, som ikke ønskede deres Børn en god Religionsundervisning i Skolen; men: det trækker op dertil, og det spøger allerede i adskillige Godtfolks Hjerner, at det burde være saaledes, at fromme Folk selv skulde undervise deres Børn i Kristendom, og det udenom og med Forbigaaelse af Præst og Degn, Lærer og Lærerinde og alt offentligt Væsen.

Men just en saadan Ordning var det slettest mulige Eksempel fra Menighedens Side af. Maatte vi dog naadigt bevares fra at blive en saa hellig Menighed, at vore Børn ikke kan sidde paa Skolebænk med andre i en Religionstime!

Men de bekymrede fromme har en Bekymring endnu. Det kunde jo tænkes og meget let finde Sted, at den Undervisning, Forældrene gav hjemme, og den, Barnet fik i Skolen, var i Modstrid med hinanden. Her foreligger en vigtig Ting til Overvejelse, og vi maa drøfte den Sag nøjere.

Forskellen paa Lærer og Hjem kan være en Retningsforskel, den ene Part er Grundtvigianer, den anden er Ven af Indre Mission. Jeg tilraader paa det bestemteste, at man ikke gør mere Væsen af den Sag, end den er værd. De to „Retninger“ har hver for sig saa mange Sandheder at lære det

danske Folk, at det maa nævnes som en ganske fortræffelig Styrelse, at der er Steder, hvor den ene kan faa den andens Sandheder at høre. Et saadant Sted er just Skolen. Et Barn af et missionsk paavirket Hjem har godt af at høre en grundtvigsk Undervisning; et Barn fra et grundtvigsk Hjem har godt af at høre Missionstenen. Men der skal gensidig Imødekommenhed til. Det maa paa det bestemteste stilles som en Fordring til Hjemmet, at Lærerens Kristentro ikke i Børnenes Paahør gøres til Genstand for nogen Bedømmelse; ubetinget ikke. Saa først kommer jo nemlig Spliden; er Spliden kun mellem Forældre og Lærer, saa er der ingen Ulykke endnu; men sættes Spliden med Magt ind i Barnets Sind derved, at Forældrene lader Barnet høre paa, at de bedømmer Læreren som vantro, saa er der vakt Forargelse, og det er Forældrene, som har vakt den. Det er saa nemt at sige, at den og den er vantro; det er saa kønt at sige det om en anderledestænkende med et vemodigt Suk over vedkommendes Daarlighed; men det er saa vanskeligt at staa ved Dommen, saa svært at beregne Følgerne af Dommen og saa ubehageligt bag efter at læse om Ordet „du Daare“ i Bjergprædikenen (Matth. 5, 22. Daare er akkurat det samme som vore Dages „vantro“); men mest af alt er det Uret at lade sine Børn, Lærerens Disciple, høre derpaa; man gør jo med Vold og Magt Børnene til Farisæere.

Eller det grundtvigske Hjem Hovedrysten over den missionske Lærer; den stadige tavse Gaaen

udenom, hvad han har sagt, og hvad han har ment; den kan paa sin Vis være lige saa sønderknusende for den Respekt, en Lærer kan forlange af sine Disciple.

Der skal Forstaaelse og Overbærenhed til. Vi er komne langt i Danmark, naar det somme Tider ser ud, som om Guds Rige ingen værre Fjender havde end den Retning, jeg ikke hører til; ikke sandt?

Og paa den anden Side: Læreren. Jeg opfatter det som hans Pligt som Lærer at stemme Tone og Tale efter de Hjem, han har sine Børn fra; ikke som en Hykler, men som en forstandig og kærlig Mand. Han maa jo dog tage sine Elever paa den Jordbund, hvor de er aandeligt voksede op; han maa dog knytte til dér, hvor de har noget i Forvejen. Han maa jo dog ikke støde bort ved studsigt at lade haant om Hjemmets Tanker. Han maa staa udenfor Partierne. En grundtvigsk Kreds, et Missions-Samfund maa ikke være altfor ivrige i at forlange, at Læreren netop skal være en af deres, netop staa midt i deres Liv. Forstaa dem, hjælpe dem, — det er udmærket — men tilhøre dem og kun dem med Hud og Haar, det er ikke Lærerens Sag; han er Skolens Lærer og ikke Klikens. Han skal paavise for sine Elever, hvad Grundtvig og Højskolen er, saavel som hvad Beck og K. F. U. M. er; begge Dele hører med til Kirkens Historie. Han skal kunne synge med dem baade „Herren, han har besøgt sit Folk“ og vise dem, hvor den Sang er groet af grundtvigsk Vækkelse, og „Op, I Kristne,

ruste eder“ og vise dem, at det er Missionens Kamp-toner, der lyder i Brorsons gamle Marche. Jeg siger, det er hans Pligt at kunne gøre det, og at han skal respekteres, hvis han gør det. Paa den Maade vil han forstaa at vige udenom det, som kan krænke de enkelte Børn og hvad de hørte hjemme.

Det skal der Takt til, — men den Takt er vel ikke større, end at den i Almindelighed forlanges af Lærere og Forældre; og der er endelig ikke noget særligt for Religionslærere i den Grad, at Følgen nødvendigt maatte blive: at Religionsundervisning afskaffedes. Den maa ikke afskaffes; i hvert Fald da ikke af den Grund, at det er og altid vil være umuligt, at alle Hjem kan faa netop den Religionslærer, de i Hovedpunkterne stemmer med.

Men man kan jo ogsaa være uheldig og faa en tarvelig Religionslærer, dermed mener man en kedelig en, som ikke forstaaer at vække Børnenes Interesse for det, han fortæller og lærer. Det er tilvisse slemt; man kunde fristes til at sige, at det er værre i denne Sag og i dette Fag end i alle andre Sager og Fag. Man kunde fristes til at sige det; men man bør ikke sige det. Thi det forholder sig saadan med alle de Fag, som Skolen byder paa, at ganske vist kan en Lærer ødelægge dem i Skoletiden; men Livet selv vil bringe dem for Dagens Lys igen, saa at alt ikke er tabt. Har jeg i Skolen ikke lært at regne, fordi min Lærer var en Klodsmajor i Regning, saa vil Livet tvinge mig og min Energi drive mig til at lære mig det selv eller søge Kundskab derom. Nu vel, vil man sige,

men det er ikke Meningen med Skoleundervisning. Nej, det er det heller ikke; men det viser, at Skolens Mangler ikke er uoprettelige, naar Faget selv (trods Mishandling i Skolen) melder sig med Livets Ret. I hvert Fald er saa meget uimodsigeligt, at man afskaffer aldrig Regning, fordi der er daarligere Regnelærere; thi at kunne regne er en Nødvendighed, og Skolen kan ikke komme uden om sin Pligt til at undervise deri. Ligesaa er det uimodsigeligt, at man ikke kan afskaffe Religion, fordi der er tarvelige Religionslærere; thi at vide Besked med Kristendom er her til Lands en Livsnødvendighed, og Skolen kan ikke komme uden om sin Pligt til at give Besked herom.

Hvad der er det vigtigste, er imidlertid, at selv den tarveligste og kedeligste Lærer formaar ikke at berøve de Ord, han lærer og foresiger Disciplene, den Sandhed, som ligger i dem. Skriftsteder, Psalmeord, Trosord og Bud ligger der som nedlagte Frø, og den egentlige Hemmelighed er just: at nedlægge dem. Den større eller mindre Veltalenhed og Varme kommer det dog ikke an paa; til syvende og sidst er det de nedlagte Korn, de læste Ord, som skal bære Frugt. Saa faar jo f. Eks. Hjemmet at aande derover, hvis de synes, at Aandepustet mangler.

Men der er noget om, at netop Religionsundervisning taaler de tarveligste Lærere. Langt tarveligere end Gymnastik; thi Gymnastik skal gøre den øjeblikkelige, stadige Virkning. Langt tarveligere end Sang; thi den tarvelige Sangundervisning for-dærver just Sangen ved at lære gal Takt og gale

Toner. Den tarvelige Religionsundervisning gør ikke den Fejl, den kan daarligt undgaa at indprente evige Sandheder; — og derfor skal der gives Børnene saa gode Bibelhistorier i Hænde og saa gode Lærebøger i Hænde som muligt; jo bedre og mere levende Bøger, des mindre afhængige er Børnene af Lærerens Duelighed eller Tarvelighed.

Og endelig en virkelig vantro Lærer, ikke blot en, som haardhjertede Folk kalder vantro, fordi han bruger et andet Nummer Briller end de, men en virkelig vantro Mand: en, som vitterligt og aabenlyst spotter de Sandheder, han skal lære Børnene, eller lever forargeligt for alles Øjne? Hvad han? Her er kun eet at gøre: han maa sættes fra Bestillingen; der maa gøres alt, hvad gøres kan, for at fjerne ham; og man maa ikke sky at gøre det. Kristendommens Fjender taler saa tit om de troendes Hykleri; naar en spottende Lærer paatager sig at undervise i kristen Børnelærdom, saa skal han stemples som en indsnegen.

Men: af den Grund afskaffer man ikke Religionsundervisning; det vilde være eksempelløst, om et Fag afskaffedes, fordi der eksisterede utro Lærere deri; man afskaffer Læreren, men da vel ikke Faget.

— Nu, vi har Religionsundervisning, og vi beholder den. Som vi først sagde, den og Hjemmets Arbejde træder ikke og maa ikke træde hinanden i Vejen, og for at paavise det vil vi følge de to, Hjem og Skole, lidt paa Vej og se nærmere paa deres Opgave i denne Sag.

II.

Vi har afvist Tanken om at afskaffe Skolens Religionsundervisning af Hensyn til Hjemmet; vi fortsætter, idet vi gerne vil paavise, at Hjemmets Opgave, Praksis og Sædvane slet ikke er at kalde Religionsundervisning; den er noget andet, noget, som ligger i en hel anden Plan, og som netop faar sin rette Udfyldning af Skolens Gerning.

Hvad vil da Hjemmet, hvad kan og hvad skal det? Hovedsagelig lede Børnene til Kristus og indpode dem Troen paa ham ad praktisk Vej.

Og derfor vil vi forsøge at skildre Hjemmets Opgave og Praksis.

„Naar din Søn spørger dig herefter og siger: Hvad er det for et Vidnesbyrd og Skikke og Befalinger, som Herren vor Gud har befaleet eder? da skal du sige til din Søn: vi var Faraos Trælle i Ægypten, og Herren udførte os af Ægypten med en stærk Haand, og Herren gjorde Tegn og store og fordærvelige Vidundere i Ægypten paa Farao og paa alt hans Hus for vore Øjne, og han udførte os derfra, paa det han vilde føre os ind for at give os det Land, som han havde tilsvoret vore Fædre. Og Herren har budet os at gøre alle disse Skikke, at frygte Herren vor Gud, at det maa gaa os vel alle Dage, og at han maa holde os ved Live, som det ses paa denne Dag. Og det skal være vor Retfærdighed, naar vi tager Vare paa at gøre efter alle disse Bud for Herren vor Guds Ansigt, saasom han har budet os“ (5 Mos. 6, 20—25).

I disse Ord er Religionsundervisningen stiftet og dens Grundlinier angivet, saa godt som det kan ventes i den gamle Pagt. Man siger, at dette Bud blev efterkommet (og endnu efterkommes) som en hellig Skik paa Paaskefesten; Husets Søn spurgte, og Faderen udlagde for ham og de andre Betydningen af de hellige Skikke (med Ord fra 5 Mos. 26, 5—11). Men udover denne festlige Anvendelse af Ordet har det Betydning som sagt som Indstiftelse af Religionsundervisning.

Ordene i 5 Mos. 6, 20—25 skrider saaledes frem: Barnet iagttager og hører hellige Skikke i Hjemmet, Barnet spørger og faar Besked, Det faar Besked om 1) den Gerning, som Herren gjorde, da han udfriede sit Folk („udfriede os af Ægypten“), om 2) vor Pligt til at frygte Gud, idet vi holder hans Bud („alle disse Skikke“), og om 3) vort Haab til Guds Førelse nu og fremdeles („gaa os vel alle Dage“).

Altsaa, Undervisningen begynder ikke paa bar Bund. Barnet ser og hører noget, som foregaar i Hjemmet. Hvad er det, ganske naturligt, hos os? Det er Juleskikkene, Søndagshvilen, Bordbøn og Andagt. Her er et helligt Punkt, om hvilket Hjemmene skal frede; det er Hjemmets Guds frygt, med hvilken den hele Undervisning begynder. Det maa betones stærkt og udelukkende, Guds frygten hjemme. Det er ikke i første Række Kirkegangen og Besøg i Forsamlingshuse og Missionshuse, — det er hjemme, at Guds frygten skal ytre sig. Den skal komme paa en Gang som det naturlige og som det

højtidelige; paa en Gang være det ligefremmeste af alt og det særegneste af alt. Ligefremt, fordi det aldrig maa se opstyltet eller kunstlet ud; særegent, fordi det aldrig maa synke ned til noget kedeligt, som skal overstaas.

Det er Hjemmets Anskuelsesundervisning, der her lægger Grunden. Men man skal passe paa, hvad man lader Barnet se. Hjemmets „Liturgi“ skal være kort, hjertelig og naturlig. Man maa passe paa de lange Andagter og de lange Psalmer. Er først Børnene saa store, at de begynder at være med, saa maa man indrette sig efter dem. Ikke de mange Unoder med at gentage „Herre, Herre“ i hver en Sætning, ikke de lange indflettede Skriftsteder, ikke lang Opramsning, men en kort, klar Begæring eller Tak til Gud. Thi deri ligger den sande Barnlighed, i det korte Ord med den klare Mening. Har Barnet hørt den knappe og klare Bøn og forstaaet den, saa kan Barnet ogsaa iagttage Bønhørelsen; svøbes Bønnen ind i Talemaader, saa tror Barnet, at man skal præke for Gud, naar man taler til ham. Se Elias's Bøn paa Karmel og Bønhørelsen derefter, — det er som et Øksehug i Skoven — og et Ekko fra Træerne, Knald i Knald. Saa priselig korte er faa Bønner, men det er de bedste. Til Højtælæsning et lille, kort Ord af Skriften af den Slags, som fanger Øret.

Er der særlige Ting paa Færde, som man vil bede om, saa kan man jo godt tage Børnene med — (man kan ogsaa lade være) — men er det saa ikke rettest før Bønnen at sige: „Kære Børn! Vi vil

blive enige om at bede den gode Gud hjælpe os (eller den og den) med den og den Sag. Saadan og saadan forholder det sig, og det vil vi bede om, men maaske vil Gud hjælpe ad anden Vej. Nu vil vi i hvert Fald bede ham tage sig af Sagen. Skal vi det?" og saa frimodig knæle og bede (eller ikke knæle, men bede) i faa Ord, som man har sagt og er bleven enige om. Derpaa læser man Matth. 18, 19—20, siger Amen, kysser sine Børn og gaar til sit Arbejde eller sin Hvile.

„Opbyggelse“ betyder i altfor mange Børns Øren en udtværet Strøm af uforstaaelige Ord.

Saa maa Hjemmet iøvrigt svare til sit Eksempel. Ikke bede Kl. 8 og skælde ud Kl. 9, gnave Kl. 10, dovne Kl. 11, holde Hus med Pigen Kl. 12. Men heller ikke bede og være sur bagefter. Og Hjemmet skal ikke, fordi Bibel og Psalmebog kommer hyppigt frem, altid se ud, som om det ogsaa var indbundet i sort. Salv dit Hoved og to dit Ansigt; det vil sige, se dog ud som et Menneske, der arbejder i Arbejdstiden, hviler i Hviletiden, spiser med Glæde og ler af Hjertet, naar der er noget at le ad; se dog ikke ud, som om du altid lyttede til en usynlig Lig prædiken. Et Hjemms Godhed (d: om det er et godt Sted for Børn) kendes ikke blot paa, hvordan man beder, men ogsaa paa, hvordan man ler, og hvad man ler ad. Det skal vore Børn ogsaa lære; thi ellers lærer Verden dem — at fnise dumt.

Og naar Børnene saadan har set og hørt, — jeg forbigaar for Pladsens Skyld Julefesten og Bordbønnen og det andet; jeg omtaler ikke Kirkegang, den

ordner man med Børnene under lagttagelse af den forstandigste Omtanke; jeg omtaler ikke Møder, uden for absolut at fraraade at tage Børn med til andre Møder end dem, hvor en Hedningemissionær eller en Sømandsmisionær virkelig fortæller noget af sine Oplevelser, — altsaa: naar Børnene har hørt, saa spørger de. Det er et stort Øjeblik, som skal passes med Kærlighed, i samme Øjeblik Barnet spørger, saa bliver Fader og Moder Præster i deres eget Hus, og nu begynder den egentlige Undervisning.

Som det er antydnet i Mosebogen, kommer den altsaa paa Foranledning, med andre Ord, den er praktisk, som vi først sagde. Det er Jul, og vi fortæller om Jul, Billederne kommer frem. Sørg for, at vi fortæller ren Jul, ikke Juleeventyr, ikke de hellige 3 Konger, men vise Mænd fra Østerland, — ikke Nisser og Julemænd, men store, straalende Engle, — ikke en Stald i en Kro, men en Klippehule eller et rigtigt østerlandsk Hus (se Schnellers ypperlige Fremstilling i „Jesu Fodspor“) Det er Paaske, og vi fortæller Paaskehistorien, — fortæller, siger jeg, i lige saa rene Træk som Evangelierne, ikke en rørende Udmaling, thi Mennesker skal ikke føle Medhødsenhed paa Golgatha, men ren Paaskehistorie. Peter og Johannes ved Graven, de ordentlig sammenrullede Linklæder, Glæden i Emmaus. Billederne frem, men ingen Jesus med Sejrsfane. Til Pinse maa man lokke Barnet til at spørge og saa fortælle Begivenheden i klare Træk (se mm: Børnelærdom). Og i det daglige fortælles om den usynlige

Gud, som ser alt, om Solen, som ikke maa gaa ned, før vi er bleven gode Venner igen, om de døde, som hviler under Guds Vingers Skygge, indtil de skal opstaa igen.

Naar du fortæller, saa begynd ordentlig, fortæl i Sammenhæng og hold op igen. Selv om Barnet plager for at ville have mere, saa husk, at man maa ikke sige for meget ad Gangen, hellere holde for tidligt op end for sildigt, saa kan man altid komme igen.

Og midt i alt det kommer Moralen af det hele, lejlighedsvis. Her maa der atter passes paa, at hele Morallæren kommer naturligt; den skal hvile fast paa hele Hjemmets Orden, Arbejde og Pligtfølelse, man skal ikke lokke Børn til Dyd ved søde, himmelske Talemaader om at ligne den kære Jesus eller glæde ham eller komme til ham. En saadan Lære vil svæve i Luften, hvis ikke Tugt, Pligt, Frygt og Vane ligger derunder som en Virkelighed. Tegn kun Jesus som den straalende gode og rene, men bibring ikke Barnet en falsk Forestilling om, at det virkelg ligner Jesus, naar det er artigt, eller glæder Jesus ved at give et fattigt Barn af sit Legetøj, eller kommer til Jesus, fordi det gaar i Seng, naar Fader og Moder vil. Bibring det endnu mindre den Forestilling, at de egentlige Synder, det er at gaa i Theatret, danse eller gaa paa Kosmorama; kald Synd, hvad der er Synd, nemlig først og fremmest Løgn, Pligtforsømmelse og Grusomhed; kald Fornøjelse, hvad der er Fornøjelse, og kald det daarlig Fornøjelse, som er daarlig For-

nøjelse. Men der er f. Eks. ingen Mening i, at man stempler Kortspil som Synd, men Krokett som ikke-Synd, da jo begge Dele for Børn er Legetøj (af hvilket oven i Købet Kroketspillet medfører mere Kiv, Strid og Misundelse end Sorteper).

Saa bliver der Lejlighed til at indøve smaa kirkelige Færdigheder med Børn. At synge Psalmerne rigtigt, at finde dem hurtigt, at kunne slaa op i en Bibel og at kunne finde Evangeliet til paa Søndag baade i Psalmebog og i Bibel; men her gælder det, og det er Kunsten, at sligt lærer man kun Børn godt, naar de selv først har spurgt. De bliver kede af det, hvis det er Faders Idé, at de skal finde 15de Søndag efter Trinitatis i Psalmebogen. Men har man forstaaet at faa dem til at spørge, hvor det staar i Psalmebogen, som Præsten mæsser, saa er det en smal Sag at faa dem til at finde baade det og mere til. Der er forøvrigt mange voksne, som blader paa det mest fortvivlede i deres Psalmebog og aldrig ved, hverken hvad Søndag det er, eller hvor det Evangelium staar i Psalmebogen, som der er Tale om.

Det var Hjemmets Opgave. Der staar tilbage at fremhæve, at alt dette kun er de rene Grundtræk, de praktiske Ting, som ligger lige for, at det kun er dem, som Hjemmet skal give sine Børn. Den udførlige Fremstilling fra Ende til anden tilkommer Skolen, og dèr er dens Opgave. — Skal Barnet hjemmefra lære noget udenad? Jeg synes, at det skal lære Fadervor. Det mindste, Hjemmet kan gøre, er at lære dem Fadervor; i alt Fald

bør aldrig andre end Fader eller Moder gøre det. Saaledes bør ogsaa Budene og Trosbekendelsen høres hjemme gennem Fortælling og Fremsigelse, saa at Barnet ikke er fremmed overfor dem.

Jeg overværede i Efteraaret i et Præstehjem i Hannover (hvor der dog ingen Børn var), at der holdtes Morgenandagt. Til Stede var Præsten, hans Hustru, Pigen og jeg. Vi sang et Par Vers af en Psalme, Præsten læste saa meget som 15 Linier af en lille Andagtsbog, bad en kort Bøn og spurgte saa sin Kone: „Hvad er Daaben?“ Hun svarede af Luthers Katekismus: „Daaben er ikke blot Vand alene etc.“ Saaledes hørte han de to første Spørgsmaal under Daaben igennem. Den næste Dag skulde Pigen holde for; men hun var ikke til Stede, — og det gik bagefter op for mig, at hun vel sagtens var flygtet af Frygt for at skulle op med det tredje Spørgsmaal („det store Vandspørgsmaal“). „Men saaledes“, sagde Præsten, „beder vi Luthers Katekismus igennem og begynder forfra, naar vi er til Ende.“ En smuk Skik i Luthers Land. Noget lignende var ikke ilde hos os, — for hvem der kan gøre det med samme Glæde, som det skete i Hannover.

III.

Hjemmets Arbejde er spredt, lejlighedsvis og praktisk. Skolens ser anderledes ud; det er ikke spredt, men ordnet til et sammenhængende Hele; det er ikke lejlighedsvis, men det er efter en Timeplan til bestemte Tider; det er ikke praktisk, thi

det er ikke Anskuelsesundervisning som Hjemmets, men det er fremstillende, forklarende og vejledende.

To store Ønsker har jeg angaaende Skolens Religionsundervisning i Danmark. Det ene er, at den maa bevares altid; i denne Slægt, der saa taabeligt diskuterer om det, som aldrig burde diskuteres, nemlig om Guds Ord skal læres i vort Land, udover denne Slægt ind i den næste, den, som skal høste, hvad Vrøvlets og Tvivlens Slægtled saaede, og videre i de følgende Slægter, saa længe Danmark staar. Er mit Ønske stort? Det er da vel ikke for stormundet? Har vel Guds Menighed i Danmark ikke først og fremmest det Ønske, at kommende Slægter maa arve Guds Ord efter os? Og hvor nedlægges Arven sikrere end i det Skolevæsen, som er Samfundets kostbare Kælebarn?

Men jeg har eet Ønske til foruden dette. Det er en Reform, en Omdannelse af vore Skolers Religionsundervisning. I det enkelte ved jeg nok, hvordan det skulde være; men det bliver for vidtløftigt at gaa igennem her; det vilde jo heller ikke kunne paatvinges eller paanødes nogen i alle Enkeltheder; dog er der een Grundtanke, een Plan, som jeg kunde ønske at ramme fast i Læreres og Skolemænds Hoved og at overbevise baade Venner og Fjender om, og det er denne:

Religionsundervisning skal tiltage i Varme, Fylde, Inderlighed og Dygtighed opefter igennem Skolens Alderstrin.

Det er ikke Tilfældet nu; det er i alle Fald ikke Ideen nu. Ideen er den (for Øjeblikket): de smaa

skal have det dejlige at se, som Bibelhistorien rummer; de skal have det barnlige, det fromme, Billeder og Toner og Psalmer, kort: Guds Ord i sin mest hjertevindende Skikkelse. De større, de skal have Kirkehistorie eller ethiske Foredrag eller Højt-læsning af — ja, ofte af Ting, som har grumme lidt med Kristendom at gøre, som f. Eks. Selma Lagerlöfs Kristuslegender. Saadan ser Planen ud. Jeg foreslaar: drej om, vend om, kør den modsatte Vej. Lad de smaa faa Historierne saa tarveligt udstyret som muligt. Billeder selvfølgelig, men ikke for megen Sæng; ingen Sædledenhed, snarere sparsansk Udstyr. Men eftersom vi, op igennem Klasserne, kommer Stoffet igennem Gang efter Gang, saa skal Stoffet begynde at funkke af Rædse, Kilderne begynde at springe fra det dybe, Mangfoldigheden bryde sine Straaler; saa skal Billederne blive levende, Anvendelsen rigere, Psalmerne tage til og synges af fuld Hals. Til sidst er det Bibelens eget Væld, som lukkes op: Davids Harpe, Esajas' Fløjte og Moses' Basun, — saa skal alle Registre ud, og Melodien fra Barndommen, den enfoldige Melodi, som det hele begyndte med, skal spilles med fuldt Værk, saa at Guds Ords Storhed og Rædse kommer til sin Ret.

De smaa Børn skal have de enfoldige Linier, de større skal have de rige Farver, de ældste skal have det bedste, Læreren kan give. De smaa skal ikke paavirkes, kun høre; de større skal høre og opfange Meningen, opfatte, at det angaar dem, at det er levende Ting, der drages frem; de største

skal se Konsekvens, Sammenhæng, Dybsindighed, Visdom i det hele. De smaa skal se, de større skal undres, de største skal modtage, hvad de ikke kan komme udenom.

Alt dette ligger ogsaa gemt i Hensynet til Hjemmet. Den Traad, Far og Mor har spundet, skal tages op; der skal ikke overfor de smaa forsøges nogen Paavirkning, men kun en Tilknytning; siden faar Skolen større Opgaver, fordi Børnene er større, fordi de skal vænnes til at se og høre andet og mere, end hvad Hjemmet bød dem.

Med dette store Ønske in mente — det er et stort Ønske, men dèr skal vi hen — vilde jeg gerne give et Udkast til en Arbejdsplan for Skolen med enkelte Bemærkninger indskudte. Hvis nogen af mine ærede Læsere fra min Haand har læst noget lignende, beder jeg undskyldte, men Planen kan jeg jo ikke ændre for at sige noget nyt, og Begrundelsen af den bliver let den samme, saa ofte jeg maa gentage den.

Barnet kommer i Skole ved det syvende Aar, og dermed begynder den første Part af Religionsundervisningen. Den varer til det ellefte Aar. Faget i denne Tid er udelukkende Bibelhistorie. Den fortælles og genfortælles af Børnene. De Psalmer, der læres, skal være af udelukkende barnligt Indhold og skal hovedsagelig læres ved at fremsiges og synges ind, i Børnene; men man skal ikke foragte at „høre Barnet i Psalmevers“; thi en smuk Fremsigelse af et naturligt Vers er en god Ting at indøve, og ad den Vej opdager man bedst, hvad

Barnet misforstaar, og hvad der skal forklares. Heller ikke skal man i Bibelhistorien foragte Bogen og „Bogens Ord“. Ikke alle Børn husker lige nemt, og der er en egen Styrkelse for Tilegnelsen i det, at Barnet læser foruden at høre. Ogsaa Misforstaaelser aabenbares bedst, naar Barnet baade gengiver, hvad det har hørt og læst. Tilmed kan Hjemmet kun, naar det bruger Bog, yde den Hjælp og Kontrol med Barnets Arbejde, som behøves.

Denne Periode af Skolearbejdet har det tilfælles med Hjemmet, at visse Hovedsager kommer man lejlighedsvis ind paa; Højtiderne giver Anvisning dertil; Begivenheder, man kommer til at tale om, ligeledes. Men ejendommeligt for Alderen 7—11 er, at Paavirkningen, det personlige, er trængt tilbage, og at Formaning og Dadel ikke bør sættes i Belysning af det kristelige. Man begaar en (til Tider styg) Fejl ved at farve sin Dadel af et Barns Opførsel med Henvisning til, at det er imod Guds Bud og Jesu Villie, at Barnet gør saadant. Ligesaasom bør al Paavirkning overlades til Hjemmet; der bør i Skolen ikke finde nogen Forespørgsel Sted, om Barnet nu beder sin Aftenbøn, om der bedes Bordbøn hjemme eller lignende. Barnet faar forkerte Forestillinger, og det er tilmed for let at paavirke et Barn, derfor bør man ikke gøre det; man er nemlig ikke sikker paa, at man kan gøre det paa rette Maade, og kan ikke overse Følgerne.

Den anden Periode af Religionsundervisningen falder i Tiden fra det ellefte til det femtende Aar. I den fortsættes og gentages Bibelhistoriens Stof,

idet man begynder at anlægge det efter Synspunktet af en fremskridende Historie med Fordeling af Lys og Skygge; Lys paa det væsentlige, Skygge paa det uvæsentlige. Fremskridtet i Jesu Liv kommer frem og for alting Fremskridtet i Apostelhistorien. Paa det første Trin var det hele en forskelsløs Samling af Historier med hver sin Grundtanke; nu bliver det Historie med en fælles Grundtanke.

Og ved Siden af den saaledes ordnede og fremskridende Bibelhistorie optræder nu Lærebogen. Her at gentage Striden om dette Fag vil jeg ikke trætte mine Læsere med; mit Forsvar for Lærebogsundervisningen vil de let kunne finde, hvem det interesserer; her er det mig om at gøre at fremstille Maaden, hvorpaa den sker. Fordelt over en 3—4 Aar ligger Lærebogsstoffet i historisk Orden saaledes: Gud, Guds Væsen og Egenskaber, Skabelse, Skabning, Synd, Lov, Forjættelse; Jesu Liv og Gerning; Aanden, Kirken, Prædiken, Omvendelse, Daab, Helliggørelse, Bøn, Nadvere, Død, Dom, Evighed. Man kan vist ikke nægte, at det er en smuk Opgave for en Lærer at tage hvert af disse Emner for med Børn og gennemgaa dem et ad Gangen.

Jeg fortæller om Skabningen, — for at tage et Eksempel; vi skriver op paa Tavlen en Liste, som bevæger sig fra Mineralriget, Plante- og Dyreriget gennem Mennesket op til Englene; vi fortæller om hver af disse, paapeger Forskel og Lighed, dvæler især ved Mennesket og dets Sjæleevner; vi fortæller, hvad Rolle Forstand, Følelse og Villie spiller i

en bestemt lille Begivenhed, og tager til Prøve en Mand, der finder en nedfalden Spurveunge i sin Have; Forstanden siger, at det er en Spurv, Følelsen, at det er en hjælpeløs lille Stakkel, og Villien, at vi vil tage den op og lægge den i Reden eller i Tagrenden, hvor den hører hjemme. Næste Dag lader man nogle af Disciplene efter Tur gengive, (genfortælle), hvad man har lært dem.

Eller for at tage et andet Eksempel: vi taler om Spaadommene. Jeg fortæller, at Profeterne fortalte om ham, der skulde komme, paa to Maader. Først som den store Konge og dernæst som den lidende Frelser. Vi tager hvert Thema for sig; jeg fortæller Davids sidste Ord (2 Sam. 23) og en af Immanuelsprofetierne (Es. 11 Beg.) eller Ps. 110 eller Ps. 72, ligesom jeg nu synes, at mine Disciple kan have mest Glæde af det ene eller det andet. Jeg viser dem, hvad af Profeternes Syner der var rigtigt, og hvad der beroede paa et Fejlsyn. Næste Time fortæller de mig det igen.

Udenadslæren? Ja, selvfølgelig skal der læres Ord udenad af den hellige Skrift, og derom gælder det samme, som vi før sagde: Bogen støtter, Bogen paa minder om det sagte, Bogen repeterer, ligesaa Skriftstederne; naar de er forberedte i Gennemgang, fortalte, fremsagte, afbildede paa enhver Maade for Børnenes indre Øjne, — saa gør det, at de læres udenad, simpelthen den Nytte, at det hele ikke glemmes, hverken Ordlyd eller Gennemgang. Tankeforbindelsens Soliditet er afhængig af, at een Tanke ligger urokkelig fast. Samtidig med Lære-

bogen læres der ikke Psalme udenad, men er der Tale i Lærebogen om f. Eks. den Kristnes Kamp, saa siger vi: Det er der en Psalme om! Slaa op og find; et Sted i Psalmebogen staar der „Kristenlivets Kamp“; hvor er det? — De, som er lidt drevne, finder hastigt, at „Kristenlivets Kamp“ begynder med 567. Vi blader 567 og de følgende igennem, finder en, som falder i Øjne (og Øren), og synger 570 eller 578.

Paavisning i det enkelte fører for vidt; disse Eksempler faar være nok. Den Tid, der anvendes til Lærebogsundervisning, andrager knap en Trediedel af Aarets Arbejdstid; den ligger samlet for sig som Slutning af det øvrige Arbejde.

Karakteristisk for Tonen i Perioden 11—15 Aar er, at her begynder den personlige Paavirkning. Under Budene maa, for at nævne en Prøve, Børnenes daglige Verden holde for; deres Banden, deres Grusomhed mod Dyr, deres Pral, Snyden, Drillen, Sladren og Misdødsel; men ogsaa Hjælpsomhed, Kammeratskab; Hjemmet og dets forskellige Medlemmer; alt med en taktfast Haand og med Eksempler, som er lige til.

Kirkens Historie, af hvis Hovedtider der gives et levende Rids, lægges enten i særlige Timer jævnsides det andet — eller opsættes, saa at Læreren gennemgaar det, samtidig med at de fleste af Børnene har deres Konfirmationsforberedelse, thi saa krydser Lærers og Præsts Emner ikke hinanden.

Efter som Læreren skrider frem i Erfaring og

Bibelkundskab, anvender han i stigende Grad i denne Periode Bibelen selv baade ved Bibelhistorie og ved Lærebogsundervisning, først som Højtlæsning, siden som Samlæsning (Børnene følger med i deres Bog).

Her slipper de fleste Lærere deres Børn. For nogle følger endnu en Periode efter, i hvilken Religionsundervisningen naar sit Højdepunkt. Jeg ved nok, at mange netop ikke i den Periode ved, hvad i al Verden de skal give Eleverne; det kommer af, at man endnu ikke har Øje for det store Maal, at Religionsundervisning skal tiltage i Varme, Fylde, Inderlighed og Dygtighed op igennem Skolens Alderstrin.

Man har Disciplene enten et Aar endnu, i Realklassen, eller tre Aar endnu, i Gymnasiet, — hvis de ikke gik ud med Konfirmationen. Dette Aar eller disse tre anvendes til Bibellæsning. Hele Bibelen er til Raadighed, og hele det Stof, man begyndte med som en enfoldig lille Melodi i Barneaarene, som udfoldede sig i Mellemlklasserne, det foreligger nu i den ædleste og rigeste Skikkelse i selve det høbelske Ord.

Vi læser med Disciplene Skabelsen i den originale Beretning, Syndefaldet, Brudstykker af Patriark-Historien. Vi lærer Loven at kende i dens skønneste Form: den herlige 5te Mosebog, af hvilken vi læser Prøver. Omtrent 30 af Davids Psalmer læses; hver af dem gaas igennem efter sin Karakter og Stemning: Hyrdepsalmen med dens glade Fri-

modighed; den syge Konges Sang (41) med den inderlige Bøn; den gamle Mose' Sang (90) og den dejlige Vekselsang (91) mellem den gamle og den unge, som skal ud i Verden; den landflygtiges Suk (42—43) og den flygtende Davids Morgenbøn (3) o.s.v. Profetiernes Perler (Es. 6, 35, 42, 53) gaas igennem; Ordsprog og Surak ses efter. Vi følger Jesu Liv og Død, vi sammenligner Beretningerne om hans Opstandelse. Vi udtager det bedste af Brevene, og vi tager det mest storladne og klare af Aabenbaringen. Der er nok.

Her naar Undervisningen sit Højdepunkt. Der skal ogsaa være Tid til smaa og store Debatter om Darwinisme, Totalafhold og Krig; der skal være Aand nok til at tale Alvor om de alvorlige Ting, som rører sig i den vanskelige Alder, og der skal være Humør nok til at le, hvor der er noget morsomt.

En Religionslærer har alt til sin Raadighed: Liv og Død, Himmels og Helvedes, Samvittighedsnød og Sjælefred, Engle og Djævlene — Martyrer og Herodes'er; — mon Skolen har Raad til at undvære et Fag som dette; og mon Hjemmet med Rette kan se skævt til, at Skolen tager alt dette frem? —

— Jeg ved, at jeg har skildret alt dette, baade Hjemmets og Skolens Arbejde, ideelt. Men har man ikke set en Sags Idé, saa har man aldrig set Sagen; har man aldrig set, hvordan en Ting skal være, saa ved man heller ikke, hvorfor den er. Der findes faa Hjem, der gør deres, som de skal, og faa

Skoler, der gør deres, som de skal. Men lige saa vist som ingen vil afskaffe Hjemmenes Religionsundervisning for daarlige Hjemms Skyld, lige saa lidt har nogen Ret til at ville afskaffe Skolernes Religionsundervisning for daarlige Skolers Skyld. Her er et Maal, her er en Vej; ad den maa vi frem.

FORÆLDRENE'S ANSVAR.

Efter N. Hertsberg.

Det er vist manges Gang hændet enhver af os, hvem Gud gav en Faders og Moders Ansvar, naar vi har dvælet ved vort Barns Vugge og betragtet dets kære Ansigt, eller naar vort Øje har fulgt det i dets glade Leg, at Haab og Frygt, lyse og mørke Fremtidssyn i vekslende Stemning er draget forbi vor Sjæl, og at alt, hvad der i saadanne Øjeblikke bevæger vort Sind, har fundet sit Udtryk i det skæbnesvangre Spørgsmaal: „Hvordan vil dette Barns Fremtid blive, hvis Gud lader det leve? Skal det virkeligøre det Haab, som lever for det i mit Hjerte? Skal jeg faa den Lykke og Glæde at blive Vidne til, hvorledes alle Aandens og Hjertets gode Spirer og Kræfter, een efter een, vaagner til Liv og udfolder sig lgesom den ædle Plante fra Knop til Blomst og fra Blomst til Frugt? Skal jeg i mit Barn atter opleve min egen Barndom og Ungdom, maaske endnu lysere og lykkeligere, saa at jeg maaske faar at se, at mangt et Haab, der brast for mig, og mangt et Maal, der glippede for mig, bliver opfyldt for mit

Barn? Og — selv om det, man kalder Lykke, ikke skal blive det beskaaret, ja selv om det skal blive et Ulykkens og Smertens Barn, skal det saa dog undgaa at lide Skade paa sin Sjæl, og skal det ud af alt, hvad det vil komme til at miste, dog redde sit Væsens Kærne, sin udødelige Sjæl, ligesom prøvet og lutret Guld ud af Ilden? Skal, hvad enten det nu bliver ad den ene eller ad den anden Vej, mit Barns Udvikling blive, som hans var det, om hvem det hedder: Han vokste som i Alder saa og i Naade baade for Gud og Mennesker.

Eller skal dette Ansigt, som nu er mit kæreste Syn, engang skæmmes af onde Lidenskabers stygge Spor? Skal den Udvikling, der venter mit Barn, blive saaledes, at hvert Haab, jeg satte til det, det ene efter det andet, gaar til Grunde, og den ene lovende og gode Mulighed efter den anden forspildes, saa at det Skridt for Skridt gennemgaar Stadierne nedad mod sin Sjæls Fortabelse og med hvert Aar, der gaar hen over det, modnes til Guds Vredes Dom? Skal mit Barn, og maaske netop det iblandt dem, som giver de rigeste Løfter, det, som har vokset sig dybest ind i mit Hjerte, min udkaarne Yndling, skal dette „bringe mine graa Haar med Sorg i Graven“? Skal jeg komme til at prøve den Sorg, som er den bitreste af alle Sorger, Sorgen over et Barn, der gik fortabt? Skal engang det Ønske komme til at gaa over mine Læber: „Gid dette Barn aldrig var bleven født?“ Skal Davids Smertesraab engang blive mit: „Min Søn Absalon, min Søn Absalon, at jeg var død for dig!“

Svaret paa dette, det alvorligste Spørgsmaal, som en Fader og Moder kan bære paa, kan ingen give os. Paa intet andet Felt er Fremtiden saa lukket for os som paa dette. Her trænger ingen Forstand, end ikke den skarpeste, igennem; og ligesom ingen her kan forudse, hvad der skal ske, saaledes kan heller ingen menneskelig Magt, end ikke den viseste Forudseenhed eller den mest aarvaagne og opofrende Kærlighed sikre et heldigt Udfald af den opdragende Gerning. Alle Betingelser kan for menneskelige Øjne synes at være til Stede, alle farlige Omgivelser kan synes at være fjernet, alle Hjemmets og Skolens bedste Kræfter kan være stillet til vor Raadighed, og dog kan Opdragelsen mislykkes og alt Arbejdet være spildt. Thi her staar vi overfor Frihedens Hemmelighed — Friheden, denne Menneskets store Forret, der hæver det saa højt i Skabningens Række, der er Betingelsen for vor Værdighed og vor Herlighed som Menneske, men ogsaa for vort dybeste Fald og vor værste Ve.

Men Ansvarer for det Barn, som er os betroet, hviler alligevel mere end paa nogen anden paa dets Fader og Moder.

Vistnok er det sandt, at enhver, der er kommen til Skels Aar og Alder, til syvende og sidst maa bære Ansvarer for, hvordan han er, og hvad han gør. Fra dette Ansvar kan vi ikke slippe, hverken for vor egen Samvittighed eller for nogen objektiv retfærdig Domstol. Ingen vil her kunne skyde sig ind under slet Opdragelse, daarligt Eksempel, Forførelse og Forargelse. Men alligevel staar det fast,

at af alt, hvad der i Løbet af vort Liv præger sig i vort Sind, trænger intet saa dybt som det, vi modtager som Barn. Meget af det, vi senere oplever, fortrænges og forsvinder; men Barndomsindtrykkene udslettes aldrig. De er grundlæggende og ofte afgørende for hele vort følgende Liv.

Men Barndomsindtrykkene modtager vi i Hjemmet. Derfor er Hjemmets Art og Beskaffenhed af en saa skæbnesvanger Betydning for et Menneskeliv. Som Vandet, hvor langt det end har løbet, dog aldrig ophører at smage af den Kilde, hvorfra det har sit Udspring, saaledes bærer vi alle et uudslætteligt Mærke med os fra vort Barndomshjem. Et Hjem, hvor Mand og Hustru har hinanden af Hjertet kær, hvor deres Forhold er adlet og helliget, fordi Gud er med, hvor de gensidig bærer hinandens Byrder, er, selv om det er ringe og fattigt, dog det lyseste og lifligste Sted paa Jorden. Der er ingen Lykke, der kan lignedes ved den at være vokset op i et saadant Hjem. Det er Arne-stedet for alt, hvad der pryder en Mand og en Kvinde. Selv naar den hjemlige Arne for længe siden er bleven kold, og de er døde, som hegnede og fredede om vort Barndomshjem, er dets Magt dog ikke forbi; det lever i Mindet op gennem Aarene og følger os til det sidste som vort Livs Velsignelse. De er mange, der kan fortælle om, at i den onde Stund, just naar de stod paa Faldets Rand, kom Mindet om Hjemmet, om en Moders eller Faders Kærlighed, ligesom en kendt og kær

Røst med uvilkaarlig Magt over dem, drog dem tilbage og bragte dem til Besindelse.

Og paa den anden Side — hvilket sørgeligt Syn frembyder ikke mangt et Hjem, hvor ingen Myndighed, ingen Tugt og ingen Alvor sidder med Husbonden i Højsædet, hvor der fra hende, der har det hellige Hverv at vaage og værne om det, der skaber et Hjems Lykke, ingen Glæde og ingen Kærlighed lysende og varmende udbredes i Huset; thi der, hvor der ikke er Kærlighed og Alvor, er der heller ingen virkelig Glæde. Hvor Mand og Hustru i Stedet for at lette hinandens Byrder kappes om at gøre hinanden Samlivet til den utaaleligste af alle Byrder, hvor de gensidig saarer, forbitrer og fordærver hinanden, dør bliver Hjemmet, som kunde og skulde være et Himmerig paa Jorden, let til et dagligt, jordisk Helvede.

Thi ligesom et godt Hjem lægger Spiren til alle Dyder, saaledes lægger et fordærvet og af alle gode Magter forladt Hjem Spiren til alle onde Liden-skaber og Laster. Og ligesom den største Lykke for Barnet er den at være vokset op i et godt Hjem, saaledes er det den værste Ulykke at vokse op i et fordærvet Hjem, hvor det lærer at øve Syn-den, endnu før Begæret er vaagnet, og hvor Lasten er bleven det en Vane, før det endnu kan forstaa dens Skam og Skade.

Der har i Aarhundreder været gransket og grundet over det store Problem, hvorledes de sociale Onder kunde forebygges og modarbejdes og Folket blive visere, bedre og lykkeligere. Ikke mindst i

vore Dage syssel med dette Spørgsmaal den enkelte og Folkenes store Raad. Man har troet at finde Løsningen ad Lovgivningens og Institutionernes Vej og ved at gennemføre Selvstyre og politisk Frihed. Alt saadant kan have sit Værd, men det er dog ikke herfra, at Frelsen skal ventes.

Den gamle og dog evig unge Sandhed er denne: Vil du reformere Samfundet, da begynd med Hjemmene; thi der er Samfundets Rod og Grundvold. Luther siger: „Hvor der skal gøres Djævelen en Tort, som skal bide rigtig paa ham, der maa det ske gennem de unge, som vokser op i Guds Erkendelse.“ „Det er vanskeligt“, siger han et andet Sted, „at gøre gamle Hunde tamme og gamle Skælmer fromme; herpaa arbejdes der for det meste forgæves; men de unge Lam kan man bedre baje og lede.“

Den gamle og dog altid unge Sandhed, som i vor misfornøjede og reformsyge Tid atter og atter forglemmes, er denne: Et Samfund er sundt, stærkt og lykkeligt i samme Grad, som Hjemmene er det. Den, der vil bygge Samfundet, om end paa nok saa glimernde Teorier om Folkelykke og Folkefrihed, men ikke paa Hjemmets Grund, han bygger paa Sand. Dette har vist sig, og det skal komme til at vise sig, om ikke før saa paa Stormens og Ulykens Dag.

Netop fordi Hjemmet hviler paa Ægteskabet, er det saa rigt paa opdragende Kræfter. Men kun da vil et Hjem kunne opfylde sin store og betydningsfulde Mission i Guds Riges og Samfundets

Tjeneste, naar Mand og Hustru er levende gennemtrængte af den Bevidsthed, at Ægteskabet er en guddommelig og derfor en hellig Institution med en af Gud given Opgave, som ingen af Parterne egenmægtig kan løse sig fra. Det er en Institution, som ganske vist skal være betinget af den gensidige, inderlige Hengivenhed og skønne Sympati som sin naturlige Grundvold, men hvor det, der dybest grundlægger Forholdet og gør det uopløseligt, ikke er Arten og Beskaffenheden af to Menneskers personlige Forhold, men dette, at Gud er Trediemand i Forholdet. Han, der er Ægteskabets Indstifter, er ogsaa den moralske Verdensordens Opretholder, og netop i dette Øjemed har han givet Ægtefællerne den Befaling, at de skulde opdrage de Børn, Gud har skænket dem, „i Tugt og Herrens Formaning“.

Den hellige Skrift peger ogsaa atter og atter hen paa Forældrenes store Opgave og tunge Ansvar overfor Børnene. Om de Ord, hvori Gud har aabenbaret Summen af sin hellige Vilje, siger han selv (5 Mos. 6, 6 flg.): „Og disse Ord, som jeg byder dig i Dag, skal være paa dit Hjerte, og du skal gentage dem for dine Børn, tale om dem, naar du sidder i dit Hus, naar du vandrer paa Vejen, naar du lægger dig, og naar du staar op; du skal binde dem til et Tegn paa din Haand, du skal skrive dem paa Dørstolperne af dit Hus og over dine Porte.“ Her skal ogsaa anføres det mægtige Sted af Ezekiel Kap. 24, hvor Profeten faar Befaling til at revse Israels Hyrder, og der er vel ingen, der er nærmere til at være Børnenes „Hyr-

der“, end Forældrene. Han siger saaledes: „Ve Israels Hyrder! I styrkede ikke det svage, I lægte ikke det syge, I ledte ikke efter det, som var fortabt. Mine Faar farer vild paa alle Bjerge, og der er ingen, som spørger, og ingen, som leder efter dem. Derfor, I Hyrder, hører Herrens Ord: Saa sandt jeg lever, siger Herren, fordi mine Faar er blevne til Rov for alle vilde Dyr, fordi mine Hyrder ikke ledte efter mine Faar, derfor vil jeg komme over Hyrderne, og jeg vil kræve mine Faar af deres Haand.“

Endelig skal anføres et Sted af det nye Testamente (Matth. 18, 6), hvor Herren kalder et Barn til sig, stiller det midt iblandt sine Disciple og siger: „Den, som annammer et saadant Barn i mit Navn, annammer mig, men den, som forarger en af disse smaa, som tror paa mig, ham var det bedre, at der var hængt en Møllesten om hans Hals, og han var sænket i Havet dør, hvor det er dybest.“

I sin „Sermon om Ægteskabet“ (1519) siger Luther: „Det skal Forældrene vide, at de ikke kan gøre Gud, Kristenheden, al Verden, sig selv og sine Børn større Tjeneste end ved at opdrage deres Børn vel. Dette er for Forældrene den rette Vej til Himlen; men paa den anden Side kan man heller ikke snarere og lettere gøre sig fortjent til Helvede end ved sine egne Børn. Derfor er det saa højst fornødent for enhver Fader og Moder, at de drager den dybeste Omsorg for deres Barns Sjæl og agter deres Barn som en dyrebar, evig Skat, som Gud har betroet dem at bevare, saa at Djævelen, Ver-

den og Kødet ikke skal stjæle det og fordærve det. Thi Barnet skal i Døden og paa den yderste Dag blive krævet af dem med det skarpeste Regnskab. — Thi fra hvem tror du ellers, at det gruelige Veraab vil komme: „Saligt er det Liv, som ikke fødte, og det Bryst, som ikke gav Die,“ uden fra dem, som ikke har ført deres Børn til Gud, fra hvem de har faaet dem?”

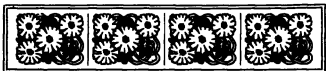
Naar vi da ud fra saadanne alvorlige Ord og Paamindelser stiller vort Ansvar over for vore Børn levende frem for os, saaledes som vor Samvittighed bevidner det, og saaledes som Herren selv med saa stor Alvor lægger os det paa Sinde, kunde der maaske være dem, der i overvældende Følelse af Ansvarets Vægt vilde gøre de Ord til sine: „Saligt er det Liv, som ikke fødte, og det Bryst, som ikke gav Die.“

Dette vilde dog ikke være andet end Vantro og Utaknemmelighed mod ham, der har hædret Forældrene med det ædleste Kald, som han kan give et Menneske: at føre en udødelig Sjæl, der er skabt i hans Billede, til dens rette Hyrde og Tilsynsmand. Følelsen af Ansaret skal ikke bringe os til at lade Hænderne synke i Mismodighed lige over for Opgavens Storhed, men til at tage den op i Frimodighed og stræde at løse den i Troskab, selv om det end sker i Skrøbelighed. Saa vil vi snart erfare, hvor uformuende vi er til helt at udfylde Ansaret; thi det ligger i Kærlighedens Væsen, at den aldrig synes at have gjort nok, at den altid synes at være andre en Skyldner, at den ikke ser

tilbage paa, hvad den allerede har udrettet, men altid stræber fremad med Øjet rettet mod de Høje Højder, den himmelske Kærligheds Ideal, for hvilket den bøjer sig i Ydmyghed.

Lykkes saa vor opdragende Gerning, da skal det være med os som med Landmanden, der vistnok mangel Gang pløjer og saar med Graad, men høster med Frydesang. Da skal vi engang kunne træde frem for Guds Trone og med overstrømmende Glæde og Tak sige: „Her er jeg, Herre, og det Barn, som du har givet mig.“

VORT HJEM.

Af Mads Nielsen.

Slaar ej dit Hjerte højt i Fryd
for Hjemmet, vi skal bygge?
Jeg synes, selve Ordets Lyd
har Klang af Lys og Lykke.
Det er som glade Rytmers Klang
som Sol paa grønne Ranker.
Det er som selve Livets Sang,
der klinger over Vej og Vang
med unge, glade Tanker.

Tænk du, hvor det bli'er Fryd og Fest
vort eget Bord at dække
og byde Livet selv til Gæst
bag vore fire Vægge.
For leve vil vi med, vi to,
saa rigt, vi det kan evne,
og lutres skal vor unge Tro,
hvor alle karske Spirer gro
i Livets stærke Stævne.

Vort Hjem skal blive som et Digt
 om Livets dyre Lykke.
 Hvor trygt det er, hvor stort og rigt
 paa Troens Grund at bygge!
 Og Lykkens dyre Guld, vi faar
 af Livets Gud i Eje,
 vi dele, som vi bedst formaar,
 med den, der træt og trælsomt gaar
 ad Sorgens tunge Veje.

Men gaar den gyldne Dag paa Hæld,
 og blegner Himlens Bue,
 'da sidde vi den stille Kvæld
 alene i vor Stue.
 Da vil vi dæmpet tales ved,
 med aabne Sjæle mødes,
 og i den store, stille Fred
 skal tyst i Læ af Kærlighed
 Fortroligheden fødes.

Og skal af Sorgens tunge Skyer
 den blanke Sol end dækkes,
 vil vi, hver nyskabt Dag der gryr,
 til nye Glæder vækkes.
 Thi aldrig tømmes Lykkens Krus
 for to, der sammen sidder
 og lytter gennem Dagens Brus
 til Aandens sagte Vingesus
 fra Evighedens Vidder.

Men naar en Gang der bæres Bud
fra Evighedens Strande,
at nu maa Baaden lægges ud
paa Dødens dunkle Vande.
Da staar vi to ved Havets Bred,
hvor Evigheden fødes.
Et sidste Kys, et „Far i Fred!“
af to, der skilles, to, der ved
forvist igen at mødes.

Min Ungdomstid.

af den blinde Pige Petrine Nielsen, Randers.

Da jeg i sin Tid begyndte paa at fortælle min Stuehistorie, fortalte jeg om min Barndom til mit lyttende Hør og lovede at fortælle om mit senere Liv. Jeg vil nu prøve paa, saa godt jeg kan, at opfylde mit Løfte; men først føler jeg Trang til at udtale min inderligste Tak til alle de gode Venner, der saa herredvillig har afkøbt mig det sidste Skrift sammen med de smaa Blade. Maatte jeg fremdeles beholde den Glæde, at den Velvilje, som nu i mange Hør er bleven udvist imod mig, haabe Hjern og Hær gennem Karenes Bød maa bevare, hvad enten den bliver paasket gennem en trofast og samvittighedsfuld Udsending, eller jeg maatte selv komme til at rejse med. Kun Herren ved alt, hans Vilje Re.

Jeg endte mit sidste Skrift med at fortælle om en meget alvorlig Sygdom, som jeg gennemgik i mit lyttende Hør. Min Moders Hjerte var smidt af Tak til Gud, da den var lykkelig overhaaret, og vi igen som før kunde arbejde sammen. Jeg har i sidste Skrift omtalt, at hun havde undervist mig i at strikke og spinde og tildeels i Bøvning; det sidste kunde jeg dog ikke, uden naar hun var til Stede, thi hvis en Træd gik i Stykker, saa maatte hun være ved Haanden.

Det var en Aften i Oktober, saa Uger efter at jeg havde forvundet min Sygdom, vi sad stille ved vort Arbejde; jeg vævede, og min Moder spandt. Nu er det mørkt, sagde hun, jeg kan ikke længere se at hjælpe dig, naar Trædene gaar i Stykker, men Sejret er godt; hvis det kan glæde dig, saa lad os gaa udenfor, du kan have godt af at røre dig lidt i den friske Luft.

Jeg modtog med Tak hendes Tilbud, og vi gik ud sammen. Sejret var blid, men nu og da faldt enkelte

Men naar en Gang der bæres Bud
fra Evighedens Strand,
at nu maa Baaden lægges ud
paa Dødens dunkle Vande.
Da staar vi to ved Havets Bred,
hvor Evigheden fødes.
Et sidste Kys, et „Far i Fred!“
af to, der skilles, to, der ved
forvist igen at mødes.

Min Ungdomstid.

Af den blinde Pige Petrine Rielsen, Randers.

Da jeg i sin Tid begyndte paa at fortælle min Livshistorie, fortalte jeg om min Barndom til mit lyttende Mor og lovede at fortælle om mit senere Liv. Jeg vil nu prøve paa, saa godt jeg kan, at opfylde mit Løfte; men først føler jeg Trang til at udtale min inderligste Tak til alle de gode Venner, der saa beredvillig har afløst mig det sidste Skrift sammen med de smaa Blade. Naar jeg fremdeles beholder den Glæde, at den Belovelse, som nu i mange Aar er bleven udført imod mig, haade fjern og nær gennem Aarenes Røg maa vedbare, hvad enten den bliver paasket gennem en trofast og samvittighedsfuld Udsending, eller jeg maatte selv komme til at rejse med. Kun Herren ved alt, hans Vilje se.

Jeg endte mit sidste Skrift med at fortælle om en meget alvorlig Sygdom, som jeg gennemgik i mit lyttende Mor. Min Mors Hjerte var fuldt af Tak til Gud, da den var lykkelig overhalet, og vi igen som før kunde arbejde sammen. Jeg har i sidste Skrift omtalt, at hun havde undervist mig i at strikke og spinde og tilbedt i Bønning; det sidste kunde jeg dog ikke, uden naar hun var til Stede, thi hvis en Traad gik i Stykker, saa maatte hun være ved Haanden.

Det var en Aften i Oktober, saa Uger efter at jeg havde forvundet min Sygdom, vi sad stille ved vort Arbejde; jeg vævede, og min Mor spandt. Nu er det mørkt, sagde hun, jeg kan ikke længere se at hjælpe dig, naar Traadene gaar i Stykker, men Betsret er godt; hvis det kan glæde dig, saa lad os gaa udenfor, du kan have godt af at røre dig lidt i den friske Luft.

Jeg modtog med Tak hendes Tilbud, og vi gik ud sammen. Betsret var blidstille, men nu og da kaldt enkelte Regndræber. Aagens første Spire kunde ses; min Mor fortalte mig det og vilde have, at jeg skulde prøve, om

jeg kunde føle dem, men det var vanskeligt i den bløde Jord, thi det havde regnet meget i den sidste Tid. Jeg gik stille ved hendes Side, kun med Røje lyttedes det mig at tilbageholde mine Taarer; hun kunde forstaa, at der var noget i Vejen. „Er du syg“, spurgte hun angstelig. Jeg forsikrede hende, at jeg var fuldstændig rask, hun maatte ikke være bedrøvet for min Skyld. Regnen tog til, hvorfor vi atter vendte tilbage.

Min Moder tændtelys, og vi satte os begge til at spinde; jeg kæmpede tappert, men Taarerne vilde frem, det var umuligt at holde dem tilbage. „Du Husk noget for mig“, sagde min Moder, „hvad er der dog i Vejen, alle mine Bestræbelser for at trøste dig i dit tunge Savn ere forgæves, sig mig kun alt, jeg har godt i længere Tid forstaaet, at et eller andet var svært for dig; frøgt ikke for at udtale dig til mig, er det mulig da vil jeg hjælpe dig“. Hvad skulde jeg svare; Njeblikket var alvorligt; det, som jeg længe havde bestræbt, var kommen; hun havde forstaaet, at der var noget i Vejen, og det var min Pligt at sige hende alt. Jeg stod midt imellem to Sanskeligheder, thi enten skulde jeg sige en Usandhed, eller ogsaa skulde jeg forarsage, at hun blev dybt bedrøvet. Jeg fik ikke lang Tid til at betænke mig, thi ibet hun standsede sit Arbejde, gentog hun bestemt: „Hvad er der i Vejen“. Jeg tog mig sammen. „Kære Moder“, sagde jeg, „bliv ikke vred, jeg vilde saa nødig, at du skulde bedrøvet over mine Tanter, men naar du snister det, saa maa jeg jo sige dig alt. Du ved lige saa godt som jeg, at min Fader ikke synes om mit Ophold i Hjemmet; han kalder det urimeligt, at jeg hele Livet skal være Uder til Byrde, og han siger, at det er Gattigvæsnets Pligt at sørge for mig“. „Jeg ved det“, svarede min Moder, „men giv dig kun tilfreds, Gud vil ikke slippe os“. „Det tror jeg heller ikke“, svarede jeg, „men du sagde for, at du vilde hjælpe mig, om det var muligt, jeg vil derfor sige dig de Tanter, som i længere Tid har beskæftiget mig. Du har lige saa godt som jeg hørt Tale om, at der skal være en Plads i København, hvor blinde kan saa Nød at være, saa længe de lever, men der skal betales en vis Sum, enten aarlig eller en Gang for alle“. Mere fik jeg ikke sagt. „Ulmægtige Gud“, udbrød hun, „hvad times mig; min Aneise er allsaa rigtig, du snister at komme til København“.

Jeg kunde forstaa, at hun var dybt bevæget, men jeg var jo nødt til at svare hende. „Du ved godt, at det vil falde mig svært, hvis jeg skal forlade dig, men jeg kan ikke forlange at blive hjemme altid, og selv om det kunde lade sig gøre, saa er der jo ingen af os, der ved, om jeg skal overleve dig; hvis saa er, saa vilde det maaske være bedre, om jeg kom til København i din Levetid i Stedet for, hvis du gaar bort, at komme i Pleje.“ Du har maaske Ret“, svarede hun, hvorpaa hun atter begyndte at spinde, og jeg fulgte hendes Eksempel.

Vi sad længe i Tavsshed, endelig spurgte hun: „Og ser du ingen Betænkningstid?“ Inden jeg kunde svare hende, aabnedes Døren, og min Fader traadte ind. Han var denne Aften meget haard imod mig og paastod, at Hjertet ikke hele mit Liv igennem havde Blikket til mig. Min Moder forsøgte at tale ham til Rette, men forgæves. Jeg brast i Graad og bad hende, at hun saa snart som mulig vilde forsøge, hvad der kunde gøres for at saa mig af Sted. Bedrøvelsen var nær ved at overvælde hende, men gennem de frembrydende Taarer svarede hun bestemt: „Dit Onkel skal blive opfyldt, om det er muligt“.

Det var sent, inden vi lagde os til Hvile, og tidlig den næste Morgen var vi igen oppe og ved vort Arbejde, men at, hvor forandret var ikke alt blevet. Det hidtil saa fortrolige Forhold imellem os var fuldstændig brudt, og vi talte kun sammen, naar det var nødvendigt. Saaledes hengik en Uge.

En Aften kom min Fader hjem. Det saa ud, som om han var velvillig stemt, thi imod Sædvane talte han længe med mig, ja, foreslog endog, at jeg ganske rolig skulde lade min Beslutning fare. Jeg vidste næppe, hvad jeg skulde tro. „Hvad siger du“, spurgte han, henvendt til min Moder; hun udtalte som sin Mening, at han jo var den bestemmende, men at det vilde gøre hende ondt, hvis alt, hvad hun for min Skyld havde gennemgaaet, skulde være forgæves. Der blev talt meget frem og tilbage, og endelig blev det bestemt, at alt foreløbig skulde blive, som det var. Min Moder spurgte mig, om jeg endnu ikke igen kunde blive glad; hun vilde gøre alt, hvad der var hende muligt, for at trøste og hjælpe mig. Jeg svarede hende, at jeg med Glæde og Tak vilde modtage hendes Tilbud, men søjede jeg til, idet jeg skydsomt afværede de frembrydende Taarer, jeg frygtet for, at min

Fader inden ret længe igen forandrer sin Beslutning. „Det er maaske ikke umuligt“, svarede hun, „men lad os haabe det Bedste; skulde du have Ret i, hvad du befrægter, saa skal jeg ikke nægte at hjælpe dig, hvor jeg kan, men lad os nu overlade alt i Guds Haand, han vil sikkert hjælpe os, naar vi kun vil bede ham derom“.

Dagene gik, og desværre viste det sig snart, at min Frygt ikke havde været uden Grund, men jeg betvang mig saa godt jeg kunde, da jeg nødig vilde, at hun igen skulde blive bedrøvet for min Skyld; men det var uanseligst for mig at holde hende i Uvidenhed, thi mere end en Gang lagde hun Mærke til, at jeg græd, naar jeg troede, at hun ikke saa det. Hun anede Sammenhængen, og da hun en Aften talte til min Fader om mig, fik hun fuld Vidshed; han havde talt med flere, der havde vist ham, at han havde været allfor overbærende i min Barndom, det burde paa ingen Maade blive saaledes ved. Den første November oprandt, og min ældre Søster kom hjem; hun var nylig bleven gift, og det var bestemt, at hun og hendes Mand skulde bo hos mine Forældre i de første Maanedes. Der blev gjort alt for at adspilde mig; min Svoger læste højt for mig de lange Vinteraftener, og uden Hensyn til at Sejren var lang, fulgte min Moder mig hver Søndag til Kirke, saa vidt det paa nogen Maade kunde lade sig gøre.

Esbau var der intet Skridt gjort for at saa mig til København, men det stod klart for os, at det inden ret længe vilde blive usdoenligt. Min Moder havde allerede talt med Præsten, og han havde lovet at være os behjælpelig. Saaledes oprandt Juleu. Min Moder var dybt bevøget. „Hvorledes mon vi begge har det næste Jul“, disse Ord gentog hun ofte, medens hun stille sysslede med sit Arbejde. Jeg glemmer aldrig Karets sidste Aften; min Svoger havde foreløbig Arbejde paa Faarup Station og kunde med sin bedste Vilje ikke komme hjem før efter Midnat, da der ventedes Gæstetog. Min Søster vilde være oppe, til han kom, og da jeg ikke kunde sove, blev jeg hos hende. Min Moder sviste sig træet og gik til Sengs Klokken 11, dog ikke for at sove, men for uforstyrret at kunne hengive sig til sin Bedrøvelse. Vi tilbragte begge saa at sige en gennemaaget Nat; han bad til Gud at han vilde give os Kraft og Styrke til, hvad der forestod os. „Efter du at komme i Kirke paa Karets

første Dag", spurgte hun, da Morgenens brød frem. Jeg svarede, at det vilde være mig en stor Glæde, og vi begav os af Sted. Vi var begge dybt nedbøjede; der blev ikke talt et Ord under den lange Vandring.

Da vi naaede Faarup, begyndte Kirkefloren at ringe, og kort efter tog Gudstjenesten sin Begyndelse. Salmen No. 51 i den Salmebog, som da brugtes, blev sunget. Min Moder havde lært mig den udenad; jeg gen-tager den endnu ofte for mig selv. Den begyndte saaledes: Trød frem min Sjæl paa Kareis Morgen. Den findes ogsaa i den Salmebog, som nu bruges, men under et andet Nummer, som er mig ubekendt.

Pfaffen, der var en troende Mand, talte alvorlig til Menigheden om det nye År, hvis Dage han sammen-lignede med en Rejse gennem ukendte Egne. „Tænk dig“, sagde han blandt andet, „hvis du skulde gøre en Rejse til et fremmed Land, og een vilde sige til dig: jeg vil være din Betsfager, du behøver ikke at frygte, intet ondt skal viderfares dig, i Sandhed, du vilde blive glad, hvis du vidste, at den, der tilbød dig sin Hjælp, virkelig var i Stand til at opfylde sit Løfte; men saaledes er det jo netop med os alle; Jesus Kønnet lyser for os gennem Evangeliet paa Kareis første Dag og tilbyder os, at enhver, der i Tro vil modtage den Frelser, som Gud sendte til Verden, da han gav os sin Søn, ikke behøver at frygte for den kommende Tid.“

Jeg lyttede med Andagt til, hvad der blev sagt; det var altsammen ligesom henlagt til mig, jeg behøvede jo netop en Betsfager paa denne Rejse, som jeg efter al Sandsynlighed skulde gøre i det nye År; desværre var mit Hjerte ikke dengang aabnet for den dybere Betydning af Guds Ord. Vel havde min Moder, som alt oplyst, undervist mig i Guds Ord fra min tidligste Barndom, og Herren havde givet mig en god Huskomme, saa jeg kunde bevare, hvad jeg hørte, men som det gaar med den, der ejer en stor Stat uden at bruge den, saaledes gik det ogsaa med mig; jeg kunde fremstige flere Stykker af Guds Ord, og jeg var vis paa, at Herren kunde og vilde følge mig over alt, men det kunde aldrig falde mig ind at bede til Gud med mine egne Ord og tale fortrolig til ham som Fader til sin Fader. Gud være takket, som i sin nundelige Raade har aabnet mit Hjerte og ved sin Ånd lært mig at betragte Sønnens Bes. Vel læste jeg hver

Dag mit Faderbor, og min Moder sagde til mig, at jeg skulde lægge alt i Guds Haand og bede ham om, at hans Vilje maatte se, men jeg kunde den Gang ikke forstaa hende. Havde jeg været i Stand til at forstaa Betødningen af Herrens Ord, naar han ved sin Apostel forvisser os om, at dersom vi bede om noget efter hans Vilje, da hører han os, saa havde mit Liv maatte været anderledes; dog det nytter jo ikke at dvæle ved Tænkten herom, det maa være min Trost, at Herren er langmodig, og at han er i Stand til at aflede noget godt af alt, selv om vi ofte maa sige med et Suf, at hans Veje ere uransagelige.

En af de første Dage i det nye Aar blev det endelig bestemt, at jeg skulde af Sted, om det var muligt; det havde længe været svært at gaa i Uvisshed; nu kom Afgørelsen, og min Moder gik til Præsten for at bede ham om at oplysse sit Bøfte og være os behjælpelig; samtidig henvendte hun sig til Sogneraadet med Bøn om, at den Sam, der efter al Sandsynlighed vilde blive forlangt for min Optagelse, maatte blive bevilget. Der blev svaret hende, at hvis der foretoges en altsor stor Sam, saa kunde man jo lige saa godt anbringe mig i Pleje. Præsten udtalte som sit Naab, at der maatte kunde kasses mig en Friplads paa det nye kongelige Blindelinstitut, og at han, hvis vi ønskede det, var villig til at skrive en Ansøgning. Vi modtog hans Tilbud, men i mit stille Sind var jeg bange for, at det skulde være forgæves, og Udsagnet viste, at min Frygt ikke var uden Grund.

En af de sidste Dage i Januar 1872 rejste jeg under mine Foreldres Bedjagelse til Randers, da der skulde kasseres Mitset fra en Bøge om min Helbredsstilstand samt om Blindhedens Beskaffenhed, hvorefter Ansøgningen sendtes gennem Amtet til Blindelinstitutet, og i Slutningen af April samme Aar kom der Brev, at min Optagelse paa Institutet var bevilget, og at der intet Bederlag skulde betales. Jeg skulde kun medbringe 2 hese, rene Klædningsger, 6 Stykker godt Stueb, 4 Par Strømper og 2 Par Sko; jeg skulde, som det lød i Brevet, være indsendt den 7de Juni ved Begyndelsen af det nye Skoleaar.

Naade min Moder og jeg fortræffedes, da vi hørte Tale om en Stole; hvad vilde det sige, j'g var jo for flere Aar siden konfirmeret, hvorledes kunde der saa være Tale om Stolegang. Præsten trøstede os med, at det nok

alt sammen vilde blive os forkåret, naar vi kom der over; vi skulde kun ganske rolig tage af Sted paa den bestemte Tid. Min Moder fik nu travlt med at træffe Forberedelser; hun havde jo kun saa Uger til sin Raadighed; hendes Sind var meget nedtrykt, hun talte saa at sige aldrig til mig, kun nu og da udtalte hun alvorlige Betsrejselser imod mig, fordi at hendes Røje havde været forgæves. Jeg lovede at indvende, at det jo ikke var min Skyld, men det var til ingen Nytte. „Alt er spildt“, udbrød hun, „hvorfor sendte jeg dig ikke af Sted, da du var Barn; gid jeg aldrig havde taget mig af din Opdragelse“. Ved en anden Besjighed sagde hun: „Kon du ikke længes meget efter den sidste Dag“. Jeg kunde ikke holde mig for Graad, naar hun talte saaledes. „Sød være med at græde“, sagde hun, „du mener det jo ikke“. Til andre Tider kunde hun læse for mig i hele Timer; hun vilde have, at jeg skulde lære saa mange Salmer som muligt. „Du vil vist ofte mindes, hvad jeg har lært dig“, sagde hun, „du kan vist næppe helt glemme mig“. Saaledes gik Tiden gennem de saa Uger, fra min Optagelse var bevilget, og til jeg skulde af Sted. Hun naaede at saa mit Løj i Orden, men saa var ogsaa hendes sidste Kæfter udsatte, og Dagen før min Afreise skulde finde Sted, maatte hun gaa til Sengs; det var hendes Aft, at hun selv vilde ledsage mig, men nu saa det ud til, at hun maatte opgive sin Beslutning.

Mit Hjerte var nærvæd at briste; skulde hun virkelig gaa borti? Havde Herren maaske set, at det vilde blive hende for svært. Jeg tilbragte det meste af Dagen med at græde, thi hun lagde næppe Mærke til mig. Ud paa Eftermiddagen satte jeg mig udenfor Huset og hørte, hvorledes Søsterne sang, og Dienerne skøj sammende omkring. Pludselig faldt jeg en Daand, der prøvede paa at afstøtte mine Taarer, men det var forgæves, thi de vebblev at trille uden at standse. „Er du virkelig saa bedrøvet“, lod en joag Stemme. Det var min Moder; hun var vaagnet af en kort Slummer, og da hun saa, at jeg ikke var til Stede, rejste hun sig saa godt hun kunde; hun vidste, at naar jeg ikke var inde, plejede jeg at sidde paa Græsset udenfor Huset. Hun vilde nu se, hvorledes jeg befandt mig, naar jeg troede mig ubemærket. Det var hendes Aft at gaa borti uden at give sig tilkende, men da hun saa min Bedrøvelse, kunde hun ikke holde sig; hun satte sig

med, lagde mit Hoved i sit Stød og talte trøstende til mig. „Glad ud“, sagde hun mildt, „og giv dig saa tilfreds. Gud har set, at din Bedrøvelse var oprigtig, og han vil sikkert ikke tage mig bort; jeg har det nu lidt bedre, men jeg ved ikke, om jeg kan rejse med dig i Morgen; skalde det vise sig, at jeg ikke kan, saa vil jeg sørge for, at der bliver skrevet en Udskrivning til Institutet, fordi du kommer for sent, og med Guds Hjælp kan jeg nok ledsage dig om nogle Dage, men nu maa jeg ind igen og hvide mig; jeg er saa træt. Vær kun ikke urolig, du har grædt nok. Du skal nu ikke mere være ene i din Bedrøvelse. Jeg vil dele den med dig, og naar min Rørrelse bliver dig berøvet, naar du er langt borte, saa jeg hverken kan hjælpe eller trøste dig, da vil jeg bede til Gud, at han vil være hos dig, og han vil sikkert ikke lade mig blive ubehjælpet. Kom nu med ind, thi vel kan jeg ikke være oppe, men jeg trænger ikke til at sove. Vi vil tale sammen, og jeg kan maaſte læse lidt for dig“.

Jeg fornaar ikke at beskrive, hvor glad jeg blev; det var længe siden, hun havde talt saaledes til mig. Haand i Haand gik vi ind i Huset, og hun lagde sig igen til Sengs, men hun vedblev at tale trøstende til mig; jeg skalde komme hjem i Sommerferien, hvis det kunde blive mig tilladt; hun vilde modtage mig ved Randers, og kunde hun hjælpe mig med noget, saa vilde hun med Glæde gøre det. „Hvis du bliver der altsid“, sagde hun, „saa vil jeg prøve paa, om jeg paa en eller anden Maade kan komme til København for bestandig“. „Du gode Gud“, udbrød jeg, „hvor meget godt er der ikke gemt til mig i Dag“. „Ja lad os takke Gud“, sagde hun, „som fornaar at vise os alt, hvad der er hans Vilje; det var ham sikkert imod, at jeg tænkte undt om dig, derfor vilde han paa underlig Maade vise mig, hvor bedrøvet du var.“

Dagen svandt, men inden det blev mørkt, læste hun Aftenbønnen, hvorpaa vi begge gik til Sulle. Tilblig den næste Morgen vaagnede jeg; hun var netop i Færd med at staa op. „Jeg har det bedre i Dag“, sagde hun, „og jeg haaber, at vi kan rejse“.

Saa var da nu de sidste Hjælpstæ for Haanden. Kloden 10 om Formiddagen begav vi os af Sted. Det var Onsdagen den 5. Juni. En af dem, for hvem min Moder havde arbejdet i mange Aar, havde lovet at køre os til Randers samt ledsage os og være os behjælpelig.

med at komme om Bord. Dampskibet skulde afgaa til København samme Dags Eftermiddag Kl. 5. Sejret var smukt, vinden viftede ganske svagt, og da Skibet gik ud af Havnen, kunde det næppe mærkes. Tidlig den næste Morgen ankom vi til København. Rejsen var lykkelig overstaaet, uden at nogen af os havde været syge. Det var min Moders Beseemelse, at hun vilde rejse igen samme Dags Aften, jaafremt det kunde lade sig gøre.

Da vi kom til Institutet, var Klokken omtrent 8. En Dame kom ud for at tage imod os; der høstes Løner fra et Orgel, og da min Moder spurgte, hvad det skulde betyde, blev der svaret, at det var Eleverne, som var forsamlede til Morgenandagt. „Godelebe“, udbød min Moder, „det er altsaa virkelig en Skole“. Og nu fortalte hun, at jeg havde ønsket mig anbragt paa en Plads, hvor jeg kunde blive altid. Det lader sig i alt Fald ikke gøre her, lod Svaret. Derpaa førte hun os ind i sin Bejlsighed; jeg fik senere at vide, at hendes Mand var Portner paa Institutet. „De maa vente her et Øieblik“, sagde hun, idet hun bad os om at tage Plads. En halv Time efter kom der Gud, at Forstanderen ventede os. Den Dame, der havde modtaget os, fulgte os derhen og sagde, da hun forlod os: „Jeg kommer igen for at vise dem op til den Bæverinde, som tager imod Pigerne. Min Moder bankede frugtstomt paa Døren aabnedes, og Forstanderen modtog os meget venligt. Min Moder undskyldte sig, fordi hun bragte mig en Dag før Tiden, men da hun var ukendt, vilde hun nødig blive i København. Forstanderen svarede hende, at jeg godt kunde blive straks, da Tiden fra den første og til den ottende Juni blev benyttet til at horte leude de Elever, som ikke skulde blive længere, og til at modtage nye. Mit Navn blev indskrevet, og nu spurgtes der om Grunden til min Ankomst. Vi fortalte hende, saa godt vi kunde.

„Deres Datter kan ikke blive her“, sagde Forstanderen henvendt til min Moder, „det ændrer mig, at deres Sognepræst ikke ved bedre Besked; ist hvad Skolen er for Seende, det er Institutet for Blinde; hun kan i det højeste blive her et Par Aar, hvis hun kan lære at binde Børster, men ellers vil hun blive hjemsendt inden ret lang Tid. Paa den saakaldte Forsørgelsesanstalt for blinde Piger kan der ikke være Tale om Optagelse uden Bederlag, og den beslaar desuden kun af nogle saa Pladser, der nærmest er

bestemte for dem, som har nydt Opdragelse her. Jeg skal imidlertid gerne skrive til hendes Sogn og høre, om de vil betale for hende, hvis hun maatte engang i Tiden kan blive optaget".

Efter denne Samtale var alt Haab nde; der kunde nu ikke længere være Tale om, at vor Rejse var til nogen Rytte, og vi havde heist bestemt os for at rejse hjem igen, men da der var tilbudt at gøre et Forsøg, betvang vi os, og jeg blev. Vi fortsat nu op til Lærerinden. Hun tilfod, at min Moder maatte blive hos mig, til hun skulde af Sted, og at jeg, hvis det kunde glæde mig, skulde have Lov til at følge hende til Dampskibet. Der var flere af Eleverne, som kunde se ikke saa lidt; en eller to af dem skulde gaa med og hjælpe mig tilbage. De saa Timer, vi endnu kunde tilbringe sammen, vare snart forbi. Klokkeren jels om Eftermiddagen lagde Dampskibet fra Land, endnu et sidste Farvel og alt var forbi. En af dem, som havde fulgt os, talte nu til mig; jeg skulde gaa med dem, sagde hun, og ikke være bange, de skulde nok føre mig sikkert tilbage.

Saa var jeg da nu paa Institutet. Jeg vil ikke dvæle ved de enkelte Dage; det vilde blive altfor trættende. Jeg vil kun i Korthed fortælle, at det saldt mig meget vanskeligt; jeg kunde ikke finde mig til Rette med de forskellige Omgivelser; det gik med mig som med een, der farer vild i en stor Skov, alt forekommer ham ens, og hans Forsøg paa at finde igennem er som oftest forgæves, indtil han finder Mennesker, der kan vise ham den rette Vej. Ofte kunde jeg i længere Tid gaa paa de brede Gange, uden at det var mig muligt at finde ud af, hvor jeg skulde hen. De andre Elever lagde, at jeg maatte føle mig frem, hvad jo i og for sig var et godt Raad, men alt forekom mig ens, og jeg fandt mig hælden til Rette, uden at en ventlig Haand tog sig af mig. Jeg var den ældste af Pigerne og havde saa at sige ingen, jeg kunde tale med. Da et Par Uger var gaaet, skulde jeg prøve, om jeg kunde lære at binde Børster, og nu var jeg sammen baade med Piger og Drengene under Tilsyn af en Mester, der i Begyndelsen viste mig, hvorledes jeg skulde høre mig ad. Men senere blev jeg henvist til de hyttigste Elever, som arbejdede sammen med mig. Efter kort Tid udvalgte Mesteren som sin Menig, at jeg næppe vilde være i Stand til at lære et Haandværk og bad mig

om at sige det til Søsterinderne, hvilket jeg ogsaa gjorde, men fik til Svar, at dersom jeg ikke kunde lære at binde Børster, saa skulde jeg hjem, thi saa var mit Ophold til ingen Nytte. Sels Uger efter min Ankomst begyndte Sommerferien; jeg bad om Tilladelse til at rejse hjem. Det blev bevilget, og en af Søsterinderne skrev til mine Forældre og lod dem vide, at jeg skulde rejse med Dampskibet den 18. Juli, Kl. 6 om Eftermiddagen, samt bad dem om at tage imod mig ved Randers. Faa Dage efter, at Brevet var kommen til mine Forældre, kom der Svar, at jeg skulde være velkommen, og hvis Gud ikke lagde Hindringer i Vejen, vilde min Moder opfylde sit Bøste og modtage mig ved Dampskibet. Paa den fastsatte Dag afrejste flere af Eleverne, deriblandt ogsaa jeg, vi vare ialt fem, som skulde til Randers; de fire var Drengene. Jeg havde ingen til at tage sig af mig, thi vel kunde de to Drengene se lidt, men det var jo en Selvfølge, at hvad de kunde gøre, nærmest gjaldt dem, med hvem de i flere Aar havde været sammen. Stormen var haard, og først den næste Dags Formiddag henimod Kloften elleve naaede vi Randers. En Time før Skibet lagde ind i Havnen, kom en Dame hen til mig; hun kunde se, at jeg var meget medtaget. „Det har været en haard Nat“, sagde hun, „og enhver har haft nok i at tænke paa sig selv, men havde jeg vidst, at De var ganske alene, saa havde jeg alligevel draget Omsorg for Dem. Rædsejnen mener, at vi ere i Havn om en Time. Bad mig nu have Bød at hjælpe Dem, saa De kan komme lidt til Kræfter“. Jeg modtog med Tak hendes Tilbud; flere kom til og udaltede deres Deltagelse for mig, man hjalp mig hen paa en Plads, hvor Solen skinnede rigtig varmt, drog mine Sko af og sæbte mine Fødder i uldne Tæpper; derpaa fik jeg en god Kop Kaffe. Lidt efter blev der sagt til mig, at jeg havde godt af at røre mig lidt, inden jeg skulde i Sand. En venlig Haand hjalp mig mine Sko paa og fulgte mig omkring paa Dækket, indtil Skibet var i Havn. En Herre sagde mig, at vi nu vare ved Randers, og spurgte, om der var nogen til at tage imod mig; hvis ikke, saa vilde han med Glæde tage sig af mig. Jeg svarede ham, at jeg ventede min Moder, men hvis hun ikke var der, saa vilde jeg være taknemlig, om han vilde hjælpe mig. Han gik nu i Land for at spørge, om der var nogen, som ventede en skub Pige; min Moder var heldigvis til Stede,

fort efter var hun om Bord. Jeg brast i Graad, da hun talte til mig og sagde hende, at jeg var kommen i Tilløb til det Øste, hun havde givet mig ved min Afreise, at hun vilde hjælpe mig, hvis det var nødvendigt. Hun svarede, at hun vilde gøre for mig, hvad hun kunde, hvorpaa vi forlod Skibet med Tak til dem, der havde hjulpet mig.

Genimod Aften var jeg igen i mine Forældres Hjem. Der veksledes flere Breve med Institutet; Sogneraadet nægtede bestemt at betale for mig i København, selv om der kunde opnaas en Plads paa en Forsørgelsesanstalt, og endelig gik min Fader ind paa, at jeg i alt Fald indtil videre kunde blive hjemme, og at jeg ligesom i min Barndom kunde være fri for at modtage Hjælp af Sognet. Fra Aaen efter min Hjemkomst læste min Moder en Marsberetning fra Blindelinstitutet, hvori der blandt andet omtaltes, at de Blinde kunde lære ophøjede Bogstaver, og at de blev undervist i Sang og Musik, ja enkelte havde endog bragt det saa vidt, at de kunde undervise andre. Min Moder spurgte mig, om jeg kendte noget til det; jeg svarede hende, at jeg havde hørt de ophøjede Bogstaver, og at det vilde være mig en Glæde, hvis jeg kunde lære dem. Min Moder henvendte sig skriftlig til Institutet for at indhente nærmere Oplysninger, og der sendtes hende beredvillig en ophøjet Læsebog samt en ABC. Det lykkedes hende at sætte sig ind i Bogstaverne, og saa Uger efter havde jeg lært at læse med Fingrene, jeg gennemgik flere Stykker af det nye Testamente. Flere som hørte og saa det, forbausedes over, at det virkelig kunde lade sig gøre; de mente, at hvis Institutet fik at vide, hvor let jeg kunde lære, saa vilde der maaske være Raad om at opnaa en videre Uddannelse. Min Svoger henvendte sig til den daværende Amtmand i Randers, Kammerherre Rosenørn, og udbad sig hans Raad; han tilraadede, at der kunde sendes en Ansøgning til Institutet ledsaget af flere anbefalinger, og det lykkedes at faa anbefalinger baade fra Sognepræsten og to Bærere, som alle vidste, hvad Kundskaber jeg havde opnaaet, samt fra Randers Biskop, der nu to Gange havde hørt mig; første Gang for min Konfirmation og anden Gang i mit nittende Aar ved en Kirkeoverhøring.

Ud paa Efteraaret kom der Svar, at jeg kunde opholde mig i Institutet indtil næste Skoleaars Begyndelse,

og den uioctyvende Oktober 1874 betraahte jeg under min Roberts Besøgelse for anden Gang Blindeninstitutet. Forstanderen modtog os denne Gang mindre venlig. „Godt hervedøget Dem til at sende en saadan Ansøgning“, spurgte han, „nævnte Uddannelse ligger fuldstændig udenfor Instituttets Formaal; vel gøres der enkelte Undtagelser med de Elever, hvis Forældre ere bedre stillede, og som det vilde være Synd at henvise til Sognet, hvis Slægt og Venner ikke vedblivende kunde sørge for dem, men i Almindelighed kan der ikke være Tale om at spille Liden paa en saadan Uddannelse. Jeg vil imidlertid tilraade Dem at blive paa Institutet den Tid, der er bevilget“. Jeg tog mig den Frihed at spørge, om der maatte kunde være Haab, men fik kun et undvigende Svar. Ligesom første Gang forlod min Moder mig samme Dags Aften. I Slutningen af April næste Aar besøgte hun mig, og da jeg med dets Bedrøvelse fortalte hende, at ethvert Haab var forgæves, og at jeg ikke kunde blive der længere end til 31. Maj, saa henvendte hun sig til den Lærerinde, der særlig havde Omsorg for Pigerne, og nu blev det bestemt, at da min Moder ikke godt havde Raad til at rejse to Gange, saa kunde jeg lige saa godt rejse med straks, og den 26. April 1875 tiltraadte vi Hjemreisen, uden at mit Ophold paa Institutet havde bragt mig noget som helst Udbytte.

Da vi gik til Dampskibet, var der to af de Elever, som kunde se en Del, der hjalp os at bære mit Tøj; den ene af dem spurgte mig, om jeg havde faaet en Punkt-Skrifts Tavle med, hvortil jeg svarede Nej. Min Moder spurgte mig, hvad det Rulde betyde. Jeg svarede hende, at saaledes kaldtes det Skrivetøj, som de Blinde benyttede for at kunne lære den Skrift, ved hvilken de vare i Stand til indbyrdes at kunne veksle Breve med hinanden, der kunde læses med Fingrene, men at det ikke var en Skrift, der kunde være mig til nogen Nytte, da den kun med Bankefærdighed kunde læses af Seende, der Rulde i alt Fald ikke saa lidt Svælske til for at sætte sig ind i Bogstaverne. Min Moder vilde dog gerne prøve, om det ikke kunde læses, og ved at henvende sig skriftlig til Institutet fik hun et Skrivetøj tilsendt til Haand, ligesom der ogsaa meddeltes hende enkelte Oplysninger angaaende Undervisningen. Jeg fik det saa vidt lært, at jeg kunde skrive to Breve til Institutet, inden Skrivetøjet sendtes tilbage,

men da der ikke kunde blive Raad til at anskaffe et nyt, har jeg saa at sige glemt det igen.

Kort efter min Hjemkomst talte Præsten med os, og da han hørte, at jeg fremdeles ønskede Undervisning, tilraadede han, at vi skulde henvende os til en fornem og meget begavet Dame, som boede i Randers; hun vilde sikkert være i Stand til paa en eller anden Maade at hjælpe os. Vi fulgte hans Raad, og den anden Maj 1876 blev jeg optaget paa Tøstруп Højskole ved Aarhus, hvor det var lykkedes hende i Forening med Gaarup Skolelærer at faa mig frit Ophold i de 3 Sommermaanedes fra 1. Maj til 1. August.

Med hvide Armer havde jeg modtaget Tilbudet, da jeg frygtede for at være ene iblandt saa mange. Det var nemlig blevet mig sagt, at henved 100 Elever besøgte Højskolen, hvilket ogsaa viste sig at være sandt. Min Moder ledsagede mig dertil. Forstanderen var meget velvillig, „De skal ikke frygte for Opholdet her“, sagde han, „enhver Hælp skal beredvillig blive Dem ydet, frygt kan ikke for at henvende Dem til os, naar der er noget, som falder Dem svært. Deres Moder kan nu blive hos Dem til i Morgen Aften, imidlertid begynder Højskolen, og hvis De vil gøre, hvad vi siger Dem, skal vi nok komme ud af det. Vi giver Dem en Ledjagerinde i Færdsningen, senere prøver vi, om De selv kan lære at finde Dem til Rette paa de forskellige Omgivelser“. Hvilken Modsatning til Opholdet paa Institutet. Alle talte troende og beroligende til mig; de Piger, som tjente paa Skolen, blev enige om, at min Moder skulde besøge mig i Løbet af Højskole-tiden, de vilde betale hendes Rejse. Hun modtog med Glæde og Tak deres Tilbud og var saaledes i Stand til selv Uger efter Højskolens Begyndelse at aflægge mig et Besøg. Hun opholdt sig hos mig fra Lørdag Middag til Søndag Aften, og jeg kunde ikke blive træt af at fortælle hende om al den Godhed, som udvises imod mig. Jeg havde efterhaanden lært at finde mig til Rette overalt, hvor det var nødvendigt, og der gjordes alt muligt for at lette mig Savnet af mit Syn. Jeg deltog i alle de Timer, hvor Undervisningen gik gennem Døret til Hjerteret, ja ikke nok hermed, men i de Timer, som ikke kunde bringe mig noget Udbytte, var man enige om, at læse op for mig af gode Bøger eller at lære mig Højskoleangene udenad. Blandt dem, som vare mest utrættelige, skal jeg særlig

nævne en svensk Dame, Fru Eva Sigfröm, som gennemrejste Landets Højskoler og nævnte at hun opholdt sig paa Leksrup, samt en af Eleverne ved Navn Kristiane Gjelling og flere med dem. Jeg buæler ofte i Tankerne ved de saa Maanedes, som alt for hurtigt svandt bort; de hører til de lykkeligste Dage i mit Liv, som jeg forgæves ønsker at kunde leve om igen. Jeg har, som Digteren synger, kun Grindringen tilbage. Florten Dage før Højskolen var forbi, så jeg Besøg af den Dame, ved hvis Hjælp jeg var blevet optaget. Det glædede hende, at jeg besøgt mig saa vel, og at Højskolen var tilfreds med mig. „Jeg skal gøre for Dem, hvad jeg kan“, sagde hun, men endnu ved jeg intet bestemt; De hører senere fra mig.

Den 1. August var alt forbi; dybt bedrøvet forlod jeg Højskolen for endnu en Gang at betragte mit Barnedomshjem. Min Moder modtog mig ved Gaarup Station, hvortil en af Eleverne, som rejste samme Vej, havde hjulpet mig.

Jeg opholdt mig denne Gang kun saa Maanedes i Hjemmet. Ud paa Efteraaret kom Afgørelsen, men først blev jeg endnu en Gang ved en meget alvorlig Sygdom mindet om Svagheden. I Slutningen af September tog Sygdommen sin Begyndelse; min Moder plejede mig med al mulig Omhu, som under min første Sygdom, og da det viste sig at være nødvendigt, blev der sørget for Lægehjælp, men hun var denne Gang mere hengiven i Guds Hilsen. Første Gang havde hun bedt, at Herren vilde lade mig leve; nu var hun rolig, thi hun havde lært at indse, at Blevet ogsaa for mit Bedkommende havde sine store Banheligheder. Det var en underlig Tid. Hun sad stille med sit Arbejde, vel var hun utrættelig i at vange og hjælpe mig, men det var let at forstaa, at der i hendes Hjerte udviklede en haard Kamp. Hun vilde nemlig, at jeg skulde gaa bort, men hun indsaa ogsaa, at det vilde blive svært for mig, hvis Herren tog hende bort. Mit Hjerte opfyldtes af Frygt, naar hun endelte Gange talte til mig om Døden, men jeg tvang mig til at være rolig. En Dag bad jeg, at Gud vilde tage mig bort, for at jeg kunde blive lykkelig; men Herren viste mig i sin Naade, at jeg ikke ved min Død maatte forsøge paa at bestemme, naar Døden skulde indtræffe.

Jeg sadt i Sovn, og det forekom mig, at jeg besøgt mig ude paa Marken. Brevet var blispille, pludselig hørte

jeg ligesom en Bogus Kullen i det Fjerne, der bestandig kom nærmere hen imod mig og efterfulgtes af flere; da jeg spurgte, hvad det var, blev der svaret mig, at det var dem, hvis Død hrrede var fuldenbt i Troen paa Jesus, og som nu ligesom fordom Elias blev ført over Grænsen paa Guds Bogn. Jeg bad om at komme med, men, det lød til mig, at der ikke var Plads; ibet samme vaagnebe jeg, og fra nu af kom jeg mig langsomt.

Range Kar ere hentrundne siden den Tid, men saalænge Herren bevarer min Gulommelse, vil Mindet om hine Øjeblikke vedblive at staa levende for min Sjæl. Gud give i sin Naade, at jeg ikke maa blive bortkastet, inden jeg af Herren maa blive indført i de himmelske Boliger. Inden jeg endnu var fuldstændig rask, kom der Bud fra den Dame, som havde virket for min Optagelse paa Højskolen; hun havde sat sig i Forbindelse med flere, og det haabedes, at man ved at sætte en Indsamling i Gang kunde tilvejebringe de fornødne Penge til at begynde min Undervisning. En Lærestinde i Randers vilde for et ringe Beløb forsøge at lære mig de første Begynderfaggrunde i Rusl; Spørgsmaalet var nu, hvorledes der kunde sørges for mit Underhold. Min Moder tilbød straks at lejlage mig til Randers for længere Tid, flere af dem, for hvem vi i mange Kar havde arbejdet, lovede beredvillig, at de indtil videre vilde give os nok at spinde og strikke samt paa anden Maade hjælpe og understøtte os. Min Fader bestemte sig til ialt Fald foreløbig at bo hos min Søster, da han havde stadigt Arbejde. Ejeren af det Hus, hvori mine Forældre i over tytten Kar havde boet til Beje, gav uden Betænkning Tilladelse til, at de kunde rejse uden Opfølgelse, og den attende November 1876 rejste vi til Randers efter Bestemmelsen kun for en kort Tid, men i hvorvel ethvert Forsøg paa at opnaa videre Uddannelse fuldstændig mislykkedes, saa blev dog vort Ophold i Randers bestandig forlænget og varede indtil min Moders Død 1897. Ved hendes Døttgang sølte jeg, at det vilde blive svært, hvis jeg skulde forlade Randers. Ved Guds og gode Mennekers Bistand er det lykkedes mig at blive.

Kong Aſa og hans Folk.

Men J, værter frimodige og lader ikke Eders Hænder ſynke;
thi der er Løn for Eders Værning i Herren. 2. Krøn. 16, 7.

Kong Aſa regerede i Juda Nige fra Aar 955 til 914 før Kristus og var den tredje Konge i Juda efter Rigets Deling. Aſa var en Søn af Abia og altsaa en Sønneson af Ahoboam. Det var en urolig Tid, han regerede paa; thi Hiſtorien figer, at der var ingen Fred for den, ſom gif ud, og den, ſom gif ind; thi et ſtort Bulder gif over alle Indbyggere i Landet, og de bleve ſønderknuste, Folk mod Folk, og Stad mod Stad. Tilſtanden i Iſrael var meget ulykkelig; thi det var uden ſand Gud og uden Præſt, og ſølgelig vare Oftringerne og Gudstjenefterne indſtillede, grundet paa det overhaandtagende Afguderi. Saaledes havde f. Eks. Kongens egen Moder, Maacha; ladet oprejſe et grueligt Billede af Aſtarte.

Vi ſe rigtig her, hvorledes Fædrenes Misgerninger ſtraffes paa Børnene i tredje og fjerde Led. Aſa var nemlig det fjerde Led i Kongerækken fra Salomon, ſom var hans Oldefader, der ved ſin Forbindelſe med de mange hedenske Huſtruer havde ført Afguderiet ſom en Syndflod ind over det hellige Land.

Der var dog alligevel Lys i denne mørke Tid. Saaledes skal jeg nævne tre Lys paa den Tid: Guds Ord, en Profet, over hvem Herrens Aand var, og en Konge, som gjorde det, der var ret og godt for Herrens Djne. Guds Ord, en Profet, over hvem Herrens Aand er, og en Konge, der gør det, som er ret og godt for Guds Djne, ere Lys, der ere mægtige ved Gud til at adspredde et stort Mørke. Hvilke Mærker ere dog ikke adspredte ved Herrens beaandede Profeter og det levende Guds Ord i deres Mund? Priset være Gud for Ordet, der i sit fri Sejersløb gennem Verden adspreder Mørket mere og mere.

Kong Afa maa imidlertid have haft en Del troende Menneſter omkring ſig; thi Profeten Aſaria ſiger til Juda og Benjamin: „Herren er med Eder, fordi I ere med ham“. Den daværende Nød havde ſikkert bragt mange til at ſøge Herren, og det var til dette Folk og dets Konge. Profeten talte i Herrens Navn, ſom det lyder i Tekſten: „Men I, værre frimodige og lader Eders Hænder ikke ſynke; thi der er Løn for Eders Gerning i Herren“.

Vi ville nøjere overveje diſſe Ord og førſt be-
tragte: Det Folk, Ordene bleve talte til, dernæſt:
Tekſtens Formaning, og endelig: Tekſtens herlige
Løfte.

Førſt: Det Folk Ordene bleve talte til. Det var et Folk, Gud havde ladet ſig finde af. I det fjerde Vers ſtaaer der: „De ſøgte ham, og han lod ſig finde af dem“.

Herren vilde være funden af mange flere Menneſter, hvis der vare flere, der ſøgte ham i Sandhed, end der ere, thi Herren maa ſøges for at findes, og han maa ſøges paa den rette Maade.

I det ſemtende Vers ſtaaer der om Maaden, hvorpaa Folket ſøgte Herren i Kong Aſas Tid, der ſtaaer

nemlig, at de søgte ham af deres ganste Vilje, og Beretningen meddeler os, at Herren lod sig finde af dem.

Med Hensyn til Menneskenes Søgen efter Herren ere der tre Ting, som nødvendig maa være til Stede, hvis de skulle finde ham, nemlig: Sandhed, Alvor og Udholdenhed. Er Menneskets Søgen efter Herren ikke sand, saa finder det ham ikke; thi hvorledes skal Sandhedens Gud kunne høre med Løgn?

Der er mange Mennesker, der have gaaet i Herrens Forsamlinger og været ansete for søgende Kristne, men det viste sig omfider, at det ikke var Herren, men derimod noget andet, de søgte der. Saaledes har jeg set unge Mennesker søge sig en Brud der, og da de fandt, hvad de søgte, forlode de Herrens Forsamling med deres Bytte, der ofte har lidt den største Sjælestaade ved at indgaa Forbindelse med Folt, der ikke i Sandhed søgte Herren.

Andre søgte timelige Fordele i Herrens Forsamlinger, og dersom de ikke fandt dem, gif de snart deres Bej, og fandt de dem, bleve de der og hyllede Religion for Fordelens Skyld, men at saadanne Menneskers foregivne Søgen efter Herren aldrig bragte dem til at finde ham, det er jo klart. Sörgeligt er det imidlertid, at de besmitte Herrens Forsamling, thi ikke blot ved deres Hylleri, som taler Løgn, brændemærke de deres egen Samvittighed, men de gøre stor Skade for andre, der opdage deres Hylkerier.

Atter andre søgte Herren, og deres Søgen var maaste sand nok, men den manglede det rette Alvor, som gør, at man med Magt trænger ind i Guds Rige. Herrens Forsamlinger behagede dem i nogle Dele, men ikke i alle; thi de ville have en hel Del af Verdens syndige Bæsen med sig og med det være Kristne. Eller maaste var det mere Prædikanten som Menneske og Taler, de søgte, end Prædikanten som

Herrens Tjener til at lede dem til Kristus, og derved hilbedes deres Sjæl i et Bedrag, der hindrede dem i at finde Herren; men den egentlige Grund var, at deres Sagen ikke var alvorlig nok.

Et Menneſtes Sagen efter Herren kan være sand og alvorlig, men mangler den Udholdenhed, ſaa finder Menneſtet alligevel ikke Herren. Jeg har kendt Menneſter, der have ſøgt Herren med Alvor og i Sandhed. Deres bitre Graad og alvorlige Sukke borgede for, at det var deres Mening, at de vilde finde Herren, men alligevel fandt de ham ikke, fordi de ikke vare udholdende nok. Den kraftige Overbeviſning, de ſit, var baade sand og alvorlig, men deſværre, Udholdenheden ſlap for tidlig op, og de fandt ikke Herren; thi han ſkal ſøges, til han findes.

De Menneſter, Tekſten omtaler, fandt Herren, og Herren lod ſig finde af dem, fordi deres Sagen var ret; thi hele deres Vilje var ſat ind paa at finde ham, og hvo der ſaaledes ſøger Herren, af ham ſkal han lade ſig finde; thi han har jo lovet, at den, ſom ſøger, ſkal finde.

Da Herren havde ladet ſig finde af Kong Afa og hans Folk, ſaa var det et Folk, Herren var med. „Herren er med Eder“, ſtaar der i det andet Vers. Herren var ſaaledes med Folket i dets Strid og gav det Sejr over dets Fjender. I det tolvte Vers ſtaar der: „Og Herren ſlog Morianerne for Aſas Anſigt og Judas Anſigt, og Morianerne flyede“. Hvilken Sejr! Ja, det var en ſtor Sejr!

Morianernes Antal var tuſinde Gange tuſinde, og hele denne mægtige Hærſtare kom i den vildeſte Flugt, ſlagen af Iſraels, ikke mere end godt halv ſaa ſtore Hær. Men hvad bragte Kong Afa og hans Folk denne glimrende Sejr? Alen den Omſtændighed, at Herren var med Iſrael.

Forud for denne Sejr gif Afas inderlige Bøn. Han bad til Gud, sigende: „Herre, hos dig, naar du vil hjælpe, gør det ingen Forstel, om en har megen eller liden Kraft; hjælp os, Herre, vor Gud! thi vi forlade os fast paa dig, og vi ere komne i dit Navn imod denne Hob. Herre, du er vor Gud, intet Menneſte ſkal formaa noget imod dig“.

Hvilken velfignet Bøn! Baade Bønnen og den derpaa følgende Sejr vidne om, at Gud var med Kong Afa og hans Folk. Bemærf, hvorledes Kongen ærer Gud i Bønnen. „Naar du vil hjælpe“, ſiger han, „gør det ingen Forstel, om en har megen eller liden Kraft“. Dette er en fuldstændig Tilſidesættelſe af Kongens egen Kraft, idet han tillægger Guds Hjælp hele Æren. Dernæſt var Bønnen en Troſtbøn. „Vi forlade os paa dig“, ſiger Kongen. O, hvor dog den uroffelige, barnlige Tillid til Herren giver Kraft! Hans Bøn var ogſaa et alvorligt Raab til Herren; thi han raaber af hele ſin Sjæl: „Hjælp os, Herre, vor Gud!“ Kong Afas Sjæl kæmpede i Bønnen ſom fordem Jacobs, da han ſagde til Herren: „Jeg ſlipper dig ikke, førend du velfigner mig“.

Kære Søſtende, det, der betinger os Fremgang paa alle Maader i vor Kamp for vor egen Sjæls Frelſe og for Verdens Frelſe, det er, at Gud er med os, og er han med, ſaa ville vi ſejre, trods Fjendernes Kraft og Mængde; Fjenderne ſkulle da komme til at fly, thi Iſraels hellige er for os og bets almægtige ſlutter vor Hær.

Mange grunde deres Haab om Fremgang for Guds Rige mere paa andre Ting end paa Gud. De have ment, hvis de ſik de meſt veltalende og bedſt uddannede Præſter og de flotteſte og bedſt indrettede Kirker, vilde Fremgangen komme. Kære Brødre og Søſtre, hvor meget Guds Sag end er

værd den bedst mulige menneskelige Hjælp, saa er det dog ikke det, der bringer Guds Rige Fremgang; thi den Fremgang menneskelig Fremragenhed og ydre Pragt kan give, er ofte en stor Tilbagegang for Guds Rige. Nej, Fremgangen, Sejren, ligger deri, at Gud er med sit Folk. Hvorledes skulle ellers nogle fattige og ulærde Fjærmænd, som Apostlerne tildels vare, kunne vække en saadan Opsigt i Verden, dersom ikke det netop var det, at Herren var med dem, ligesom han var med Kong Afa og hans Folk. Er Gud med os, da skulle vi sejre.

Mit andet Punkt er de Formaninger, Teltsten indeholder: „Værer frimodige og lader Eders Hænder ikke synke“.

Værer frimodige. Taber ikke Modet. Der var Ufred i Landet, og et Bulder gik over alle dets Indbyggere, saa det gjaldt om at holde Modet oppe. Men Formaningen til Frimodighed hjalp til at bevare den Frimodighed, de havde, og til yderligere at forsøge den.

Var det ivoert for Israel mange Gange i de Dage at have Frimodighed, saa er det ogsaa ofte ivoert for os, naar Fjenden rejser sig baade ude fra og inde i Hjærtet, og vi stundom prøves baade af Djævlene og Mennesker. I saadanne Tider gælder det særlig om at agte paa Herrens Ord og om at lade det saa Indgang i Hjerterne. Paulus siger til sine Troøstende: „Kaster ikke Eders Frimodighed bort, hvilken har en stor Belønning“.

Stort Mod er ofte den halve Sejr, hvorimod Modløshed bereder de første Nederlag. Frimodigheden kan styrkes ved Mindet om vundne Sejre. Israel havde set Morianerne fly for deres Ansigt, og Mindet derom maatte sikkert styrke dem i Frimodighed. Lad ogsaa os styrkes i Frimodighed ved Mindet om

vundne Sejre. Hvilke Sejre have vi dog ikke vundet til i Dag?

Brede er en flem Fjende for mange Menneſter, der ville gøre Guds Vilje. Et ſaadant Indpaa har denne Synd ſaaet i Menneſtehed, at uomvendte Menneſter i Guds Ord kaldes Bredeens Børn. Imod denne Synd advarer Salmiſten, naar han ſiger: „Lad af fra Brede og lad Haſtighed ſare, lad din Brede ikke optændes, den er kun til at gøre ondt“, og Apoſtolen Paulus ſiger til Kolofſenſerne: „Men nu aflægger ogſaa I alle diſe Ting: Brede, Hidſighed oſv“. Sande Kriſtne kæmpe mod Brede og vunde i Reglen Sejre over den, og mange af mine Læſere have ſikkert ofte vundet Sejre over Brede. Vi hør derfor med Frimodighed træde denne Fjende i Møde og ved Herrens Kraft ſejre over den og forfremmes i den Kriſti Kærlighed, der ikke kan bo ſammen med Brede i vore Hjerter.

Bagtalelſe er en frygtelig Fjende for Guds Børn, og der er ikke mange, om der er nogen, denne Fjende ikke har ſkabet. For mange Aar ſiden var jeg meget ſammen med en ældre Mand, der ofte ſagde: „Med en ſtille Mund og en tro Haand kommer man Verden godt igennem“, men den ſamme Mand var en af de værſte Snaftebrødre, man kunde træffe paa, og hvor der ſnaffes meget, undgaas næppe Bagtalelſe; thi det meſte Stof til Samtaler, eller i hvert Fald en meget ſtor Del deraf, hentes fra Næſtens Fejl og Strøbeligheder. Det er en viis behagelig Følelſe for Menneſket, naar det hører noget daarligt om andre, da at omtale det. Man indleder ofte ſaadanne Samtaler med at ſige: „Har du hørt det om N. N.“ og ſaa kommer Beretningen, og man glemmer ofte ganſte dette Herrens Ord: „Kærligheden ſtjuler Syndernes Mangfoldighed“. Ja, mange Menneſter have i den Grad allieret ſig

med denne Fjende, at de endog betragte ham som en Ven, uden hvem de ikke kunne leve, og de synes høst at have glemt det apostoliske Ord: „Taler ikke ilde om hverandre, Brødre! Hvo som taler ilde om sin Broder og dømmes sin Broder, taler ilde om Loven og dømmes Loven“. De bedste Guds Børn je i Bagtalelsen en af deres værste Fjender, som de kæmpe imod som imod alt andet ondt og ogsaa vinde mange herlige Sejre over.

Egentligheden er ogsaa en frygtelig Fjende for Menneskene; men det er kun de bedste iblandt Menneskene, der behandle ham som en Fjende. Mange have det som en Mand, jeg har hørt om, der var berettiget til, tilligemed nogle flere, at modtage visse Gaver, og netop denne Mand havde nok den første Ret; han sagde da: „Først mig, saa mig, derpaa mig og saa min Broder, derpaa mig og atter mig og saa min Broder“. Men er dette ikke netop de fleste Menneskers Følelse? Mange have vel for megen Opdragelse til at sige som Manden, jeg nylig talte om, men hvormeget have Menneskene i Almindelighed tilovers for hverandre? Siger Egentligheden ikke hos de fleste Mennesker: „Først mig og saa mig og derpaa mig og saa en lille bitte Smule til min Broder, men pas paa, at han ikke faar for meget; thi ellers bliver der nok til mig“.

O, hvor forskellige ere Menneskene dog ikke fra ham, der ofrede alt, for at tjene sine Brødre, den Herre Jesus Kristus, der ikke en Gang holdt sit Liv for dyrebart for os, men hengav det for os alle? O, at vi maatte lære af ham at betragte Brede, Bagtalelse, Egentlighed og alt andet ondt, som vore Fjender, en Skare af Morianer, mod hvilke vi skulle stride og sejre over ved den højestes Kraft.

„Lader eders Hænder ikke synke“, hedder det videre. En synkende Haand er ikke blot et Tegn paa Møbløshed, men ogsaa paa Uvirksomhed. Lad ikke eders Mød i den Grad forlade eder, at I intet udrette.

Disse Formaningsord virkede godt paa Kong Asa og hans Folk. Han blev ved dem styrket, saa Hænderne toge fat paa Herrens Gerning, og ved sine Folk borttog han Bederstyggelighederne i det ganske Judas og Benjamins Land og fornyede Herrens Altare. Lad ogsaa os tage fat med kraftig Haand og forny Herrens Altare i vort Hjertes ganske Land, at de stadige, daglige Ofre kunne opstige til Gud som en behagelig Lugt for ham. Synkende Hænder ere et Tegn paa Svagbed, men arbejdende Hænder derimod paa Kraft, og der skal Kraft til, naar Bederstyggelighederne skulle udrybdes, og Herrens Altare skulle fornyes.

Der ere Bederstyggeligheder af mange Slags blandt de saakaldte Kristne, til hvis Udryddelse der hører Grimodighed og kraftige Hænder. Der er Usædeligheden i dens Smuthuller, Drukkenstaben med dens ødelæggende og fordærvende Kraft og Syndens Bederstyggeligheder, som de i Almindelighed fremtræde blandt Menneſter, o, lad os arbejde, medens det hedder i Dag, for at udrybde Bederstyggelighederne i det ganske Land. Slægten er døende, vore Brødre og Søstre ligge slagne af Syndens Høvere, og Skarer af dem drage daglig ind gennem Ewigbedens Porte uden Gud og uden Haab. Kunne vi se paa al denne Elendighed uden at tage alvorlig fat paa Herrens Gerning og forsøge at redde Sjæle fra Fortabelsen?

Lad os tage fat med Mød og Kraft for at gøre noget godt for vore Medmenneſter og drive Morianerne ud af vort Land.

Men nu til det tredje og sidste Punkt i Teksten: det herlige Løfte: „Der er Løn for eders Gerning i Herren“.

Tak Ite Gud, vort Arbejde er ikke forsængeligt!

Vi finde flere Ting, der var Løn for Kong Afa og hans Folks Arbejde.

Først: Alt Folket blev samlet. Dette var i sig selv en stor Betsignelse. Synden havde splittet Folket ad, saa at de ti Stammer vare blevene et særskilt Rige. Juda Rige bestod kun af to Stammer: Juda og Benjamin; men der gik nu mange af Ephraim, Manassa og Simeon over til Juda, fordi de saa, at Herren var med Kong Afa. Dette var en herlig Løn for hans Arbejde. O, Brødre og Søstre, mange have løstrevet sig fra Herren og fra hverandre, lad os leve for Herren og som hans Folk vandre efter hans Bud og Befalinger, vi ville da blive kendte som Menneſker, Herren er med, og Folket skal samle sig om os.

Hvorfor samles der ikke flere til Guds Hus og Menighed? Nogle angive en, andre en anden Grund, men kære Brødre og Søstre, den største Grund er, at Herren ikke har faaet den Plads i vore Hjerter, som han skulde have, og at vi derfor ikke leve op til vor Bekendelse, som vi burde.

En anden Betsignelse af deres Gerning var, at Folket kom til at ofre ved Herrens Helligdom. Israël havde været uden sand Gud og uden Præst. Det vil sige, Afgudsdyrkelsen havde fortrængt den sande Gudsdyrkelse, og Herrens Helligdom blev ikke benyttet. Særlig havde da de fra Ephraim, Manassa og Simeon været affkaarne fra at ofre. Brødre og Søstre, vi kunne vente en lignende Løn for vort Arbejde, dersom vi, som Guds Børn, følge Herrens Formaninger. O, at mange af dem, der ofre paa Baals Altare: Syndens Altare, og dyrke aandelige Afguder, snart maatte

begyndte at ofre med os til den levende Gud! Det bedste Offer vi kunne give ham, er vort Hjerte, og har han det, bliver vort Liv ogsaa viet ham.

Atter en anden Løn for deres Arbejde var, at Folket indgik i Pagt om at jage Herren af deres ganske Hjerte og deres ganske Sjæl, og denne Pagt bragte usigelig Glæde, Se Vers 12, 15. Jeg synes, vi kunne kalde denne Pagt en Helliggørelsens og Glædens Pagt. Maa Gud hjælpe os til helt at indvie os til hans Tjeneste, og som hans Folk følge hans Formaninger, at mange maa forny Pagten med Herren iblandt os. Vi ere jo den ny Pagts Folk. Pagtens Blod, vor velsignede Frelseres Blod, er jo rundet for vore Synder paa Korset, det Blod, ved hvilket vi ikke blot have faaet Syndsforladelse, men ved hvilket vi ogsaa kunne renses fra al vor Synd. O, maatte dette Blod hellige os ganske og aldeles og maatte vore Hjerter, formedelst det, fyldes med Herrens Glæde.

Den fjerde Løn for deres Arbejde var, at Herren skaffede dem Rolighed i Landet. I ti Aar var der Fred, og Fredens Gerning kunde trives. Det Voldsregimente, som havde hersket, saa at ingen havde Fred, naar han gik ud, og naar han gik ind, havde nu mistet Magten, og Freden herskede i dets Sted. Hvilken velsignet Løn for Kong Afa og hans Folks Arbejde.

Guds Menighed! I Folk, genløste ved Lammets Blod og fødte paany til et levende Haab, værere frimodige! Vader Ederes Hænder ikke synke! Følg Jeres Jesus efter i Hellighed, og der vil blive Fred i Menigheden, Fred i Hjerterne, og Guds Fred, som overgaar al Forstand, vil bevare vore Hjerter og Tanter i Kristus Jesus vor Herre.

Og nu en Bemærkning til Slutning.

Det var deres Arbejde i Herren, der var Løn for.

Dette indbefatter, at Kongen og Folket for at faa Løn for deres Arbejde maatte være i Herren, i For-
ening med ham, og at deres Arbejde maatte gøres,
ikke med deres egen, men derimod med Herrens Vre
for Os. Berøbe vi Herren Vren, saa berøbe vi i
Virkeligheden os selv Lønningen for vort Arbejde. Lad
os derfor gøre vor Gerning i Herren som Kong
Afa og hans Folk, og Guds Betsignelse skal hvile
over den.

Sejrende Kristne.

Men Gud være Tak, som lader os altid bære Sejr i Kristus og udbreder sin Rundskaars Velsugt ved os paa ethvert Sted.
2 Kor. 2,14.

Apostelen Paulus elskede Korinthierne og ønskede at bevidne dem sin Kærlighed.

I det fjerde Vers siger han: „Thi i megen Smummer og med beskemt Hjerte skrev jeg Eder til, under mange Taarer, ikke at I skulle blive bedrøvede, men paa det I skulde kende den Kærlighed, som jeg overflødigen har til Eder“.

Hvor det er godt, naar et virkeligt Kærlighedsforhold er til Stede mellem Herrens Tjenere og dem, de virke for; thi dette Kærlighedsforhold vil frigøre Tilhørernes Hjerter og Prædikanternes Tunger under Ordets Prædiken, saa at det vil blive velsignet baade at tale og høre.

Fra denne Tekst ville vi først betragte: Hvad det var for en Slags Kristne, Paulus og de troende i Korinth vare af.

Teksten siger, at de vare Kristne, som altid bære Sejr, og derfor kunne vi med Rette kalde dem: sejrende Kristne.

Der er mange Slags Kristne til, af hvilke jeg skal nævne nogle, og saaledes give enhver Anledning til Selvsprøve.

Jeg vil først nævne de bekendende Kristne. Af dem ere der ikke saa i vort Fædreland. Der har aldrig været en Tid, da der vare saa mange bekendende Kristne som nu.

Hvor almindeligt er det ikke at høre Ordene: lad os bekende vor Tro, hvorpaa de tre Trossartikler blive fremsagte.

Dette kan i og for sig være godt nok, men have vi ikke mere af Kristendommen end Bekendelsen, da er det for lidt, og Bekendelsen med Læberne alene hjælper os aldrig ind i Himmelen.

Betragt Sigaelsen om de fem floge og de fem daarlige Jomfruer, som Jesus frimsætter. De daarlige lignede de floge i meget, og sikkert have deres Lamps, hvorved i Reglen er forstaaet Bekendelsen, været lige saa smukke som de floges, men der blev sluttelig den store Forskel, at imedens de floge kom ind, maatte de daarlige staa udenfor og forgæves banke paa.

Nun at være en bekendende Kristen, det er for lidt til Salighed, der maa mere til.

Der er dernæst de kirkebesøgende Kristne. Det er et skønt Syn at se mange kirkebesøgende Mennesker, og at se store Forsamlinger, hvor Guds Ord bliver talet. Man kan glædes, naar man ved Kirketid ser Folk alle Vegne fra at strømme til Guds Hus, og det var ønskeligt, at Kirkegangen maatte blive meget mere almindelig end den er, thi Troen kommer derved, at man hører Guds Ord. Desværre ere Kirkerne ofte tomme nok, og Traktørstederne oversyldte paa Herrens Dag, særlig i Sommertiden, hvilket er meget bedrøvelig; dog kun at være kirkebesøgende Kristne og saa ikke mere, det er for lidt.

Uf den Grund, at vi pligttro høre Guds Ord, og vor Blads aldrig staar tom i Guds Hus, naar det er muligt at komme, aabner Himmelporten sig ikke for vor Sjæl, naar vi drage herfra, der skal mere til.

Der er atter en anden Slags Kristne, og det er de sukkende og grædende Kristne. At de ere Menneſker, der mene det alvorligt, derom har man ikke Ret til at tvivle, thi ellers vilde de næppe sukke og græde, og at saa med Graad har jo ogsaa Forjættelsen for sig om at hæfte med Frydesange; men alene at være en sukkende og grædende Kristen, og saa ikke have mere af Kristendommen, det er for lidt, der maa mere til for at være en virkelig Kristen.

Der er dernæst de syngende Kristne. Sang er skøn og herlig og kan ogsaa være et Kendetegn paa det sande Guds Liv i Sjælen.

Den kristelige Sang er bleven mere livlig end forhen, og til en vis Grad er det godt, thi livlig Sang har noget tiltalende i sig, men i mange Tilfælde er den saa livlig, at der synges kristelige Sange paa flemme Ballademelodier, hvilket er smagløst i høj Grad og burde ikke tillades i Guds Børns Forsamlinger.

Hvor godt det end kan være, at være en syngende Kristen, saa er det langt fra nok for at komme ind i Himmelen; thi Sangen alene kan ikke frelse vor Sjæl, der maa mere til.

Den Kristelse ligger for ved den kristelige Sang, at synges for Melodiens Skyld eller for at lade sin Sangstemme høres og ikke saa meget for i Sangen af Hjertets Grund at love og prise Gud.

Der er dernæst de bedende Kristne, og at være en bedende Kristen er meget velsignet; thi der er knyttet herlige Løfter til Bønnen. Saaledes siger

Skriften: „Hver den, som paakalder Herrens Navn skal vorde salig“. Men kun at være en bedende Kristen, det er ikke nok for at naa Himmelen; thi Jesus siger: „Ikke enhver som siger Herre, Herre skal indgaa i Himmeriges Rige“.

Der er dernæst troende Kristne. At være en troende Kristen, det er velsignet i høj Grad, og Troens Nødvendighed kan ikke noksom fremholdes, men det kommer an paa, af hvad Art vor Tro er, om den bringer Sejr, thi ellers hjælper den os ikke. Paulus siger: „Havde jeg al Tro, saa at jeg kunde flytte Bjerge, men manglede Kærlighed, da var jeg intet“. Den sande Tro fastholder Jesus som Sjælens Frelser og er virksom i Kærlighed og gode Gerninger.

Den Tro, som ej vil kæmpe
Sig gennem Verden frem
Den Tro, som vil med Kæmpe
Og uden Røje hjem,
Den Tro er død og told,
Ej værd en Tro at nævne,
Har ingen Kraft og Gode
Imod vor Fjendes Vold.

Der er dernæst de stridende Kristne. At være en stridende Kristen er aldeles nødvendigt, og ingen kan være en sand Kristen uden Strid, men at være en stridende Kristen, det er ikke nok for at blive salig, det kommer an paa, hvorledes vi stride, og om vi holde ud i Striden til Enden.

Jeg har læst om en spansk Tyrefægter, der lige havde givet Tyren, han kæmpede med, det dødsbringende Saar, men i Dødens Smerte og Raseri gjorde Dyret et sidste Anfald mod sin Fjende og gennemborede ham, saa at de begge laa døde ved hinandens Side. Dette var en kæmpende Mand, men han vandt ikke Sejr tilsidst.

Af hvilken Slags Kristne skulle vi da være for at naa Himmelen? Af den Slags, Teksten omtaler, nemlig: sejrende Kristne.

Paulus siger i Teksten: „Men Gud være Tak, som lader os altid bære Sejr i Kristus“.

Kære Læsere, dersom ikke vor Befendelse, vor Kirkegang, vore Sukke og vor Graad, vor Sang, vore Bønner, vor Tro og vor Kamp er af den Vækkelse, at dette bringer os Sejr i Kristus, da er det Hele forgæves, vi maa være Kristne, der altid kunne bære Sejr i Kristus, saaledes som Apostelen Paulus og hans Trossøskende som han skriver til, være. Ja, vi maa fejre eller dø!

Hvilke Fiender have de Kristne da, de skulle fejre over?

Jeg skal nævne een, som er den værste af dem alle, han hedder „Mig selv“. En sand Kristen har næppe nogen værre Fiende; thi „Mig selv“ er endog værre at besejre end selve Satan. Hvad der ligefrem erkendes af en Kristen som satanist, skal han nok vinde Sejr over i Almindelighed uden synderlig Kamp, men hans Kamp med sig selv er ofte en Kamp paa Liv og Død, og det er godt, naar man kæmper saaledes med sig selv, thi det vidner om Alvor og Sandhed i Sjælen.

Ordet lærer os ogsaa, at den der fejrer over sit eget Sind, ere stærkere end den, der indtager en Stab.

Menneskenes Sindslag ere meget forskellige af Naturen, thi en er hastig og vredsladen, en anden flov og dørst, en er siffig og listig, en anden ubetænksom og dum, en er grusom og ond, en anden sølsom og godmøbig, og grundet paa Sindslagets Forskellighed blive ogsaa Kampene, for de Kristne, med dem selv, forskellige.

Der er imidlertid intet andet at gøre ved „Mit selv“, end at dræbe ham. I hvert Fald maa han som en dødsdømt, farlig Fange lægges i Bænker og Waand og fuldstændig berøves Friheden; men der skal en ualmindelig god Fangevogter til for at passe paa, at han ikke bryder ud, thi han er baade kraftig og snebig og faar undertiden en hel Vagt af de gode Beslutningers Mandskab over Ende og bryder ud ved højlys Dag.

„Mit selv“ er en voldsom Kæmpe, som Kristne, der have vundet store Sejre over Satan og Verden, mange Gange ere blevne saa farlig faarede af, at der har været Tvivl om deres Liv, ja han har endog slaet Tusinder af Kristne ihjel.

Vi maa dræbe denne farlige Fjende, thi ellers dræber han os.

Paulus vandt Sejr over ham. Han korsfæstede ham nemlig og lod ham hænge paa Korset, indtil han døde.

Der ere nogle, der have hængt „Mit selv“ paa Korset, men naar han saa har begyndt at klage sig, have de følt Medlidenhed med ham og atter taget ham ned, men hvor har denne Røver ikke mishandlet dem for deres Følsomhed imod sig, ja ofte ligefrem dræbt dem.

Paulus siger: Jeg er korsfæstet med Kristus; alligevel lever jeg, dog lever jeg ikke mere, men Kristus lever i mig.

Dette er et Vidnesbyrd om „Mit selv“ Død og om, at Kristus levede i Apostelen i hans Sted.

O, hvor „Mit selv“ er seiglivet! Naar han synes død, kan han med et rejsse sig med Kraft og vise sig i sin sande Stikkelse.

Med ham have alle sande Kristne de værste Bryderier.

Der er mange af den Slags Kristne, der ofte bede højt og aflægge Vidnesbyrd i de kristelige Forsamlinger, som denne Fjende er meget haard ved. Ikke sjælden kan den Skalk gøre Nar ad dem i den Grad, at de kunne bede med Taarer og rørt Stemme paa Møderne, medens de sjælden eller aldrig fælde Taarer i deres Sønhammer eller røres ved at betragte sig selv med Selvransjagelsens prøvende Blikke.

Skal der ofres til Guds Sag, er denne Fjende ofte paa Spil, og vil forsøge at berøbe de ydende den Frugt af deres Godgørenhed, som Gud saa gjerne vil give dem, idet den enten vil forlede dem til at give forrigt eller ogsaa give meget, men mere af Hensyn til egen Ære end udelukkende med Herrens Ære for Øje.

De Kristne, han paa den Maade er flem ved, have en ypperlig Anvisning i Herrens Ord til at besejre ham ved at gøre godt uden at lade den højre Haand vide, hvad den venstre gør.

Paa en Rejse kom jeg en Gang i Samtale med en rigtig „Migselvkristen“. Han meddelte mig om alt det, hans religiøse Retning havde udrettet til Synderes Frelse. Vi førte sammen i mange Timer, men jeg mindes ikke, at han i Samtalen forherligede Guds Søn, men derimod stadig sin egen kristelige Retning.

Naar jeg senere har tænkt paa denne Mand, er ofte Kong Nebukadnezars Ord, der havde en saadan slæbnevanger Betydning for denne ærgerrige Konge, rundet mig i Hu: er dette ikke det store Babel, som jeg har bygget til et kongeligt Hus ved min Styrkes Magt og til min Herligheds Ære?

O, hvor „Mig selv“ dog er en frygtelig Fjende af Hellighed. I fordums Dage fik han Fariisæerne til at bede paa Gadehjørner og i Templet og til at give deres Almisser alene for at anses af Menneſter,

og det er hans Gladefryd, om han kan paavirke Kristne saaledes, at deres Kristendom til Dels gaar op i Hykleri og Farisæisme.

Saa, han er en frygtelig Fjende. Den eneste Raade, hvorpaa vi kunne besejre ham, er derved, at vi al Tid ere i dyb og inderlig Forening med Kristus; thi naar Kristus er stor og dyrebær for os, saa taber Fjenden Kraften over os, idet han bliver saa lille og svag.

Jeg tror, at den nærværende Tid i høj Grad er „Migjelbreligionens“ Tid, derfor bør alle Guds Børn være aarvaagne mod denne frygtelige Fjende.

Den, der har lært at sætte Kristus i Forgrunden, og selv staar i Stjul og Lø af hans Kors og føler sig ringe og lille, men elsker Jesus med Ynderlighed, er vel værnet mod denne Fjende, dog gælder det ogsaa om Aarvaagenhed for en saadan.

Mit næste Punkt skal være at betragte den Stilling, de sejrende Kristne havde indtaget, som Tekssten taler om.

Da disse Kristne altid bære Sejr i Kristus, saa vare de altsaa ogsaa gode Jesu Kristi Stridsmænd, men det har saa meget at sige for gode Stridsmænd, paa en Slagdag, hvilken Stilling de indtage; thi der ere usikre Stillinger, hvor de, trods den største Tapperhed, blive besejrede af en overlegen Fjende, medens der ere faste Stillinger, fra hvilke de kunne bygge en overlegen Fjende Trods og besejre ham.

Vore Fjender ere os overlegne i Kræfter, saa for os, som Kristne, er vor Sejr kun betinget af vor Stilling.

Den Stilling, Paulus og de Korinthier havde indtaget, om hvilke der tales i Tekssten, var Stillingen i Kristus. Kristus var deres uindtagelige Fæstning, fra hvilken de aldrig veg, og i hvilken de al Tid bære Sejr.

Ja, Stillingen i Kristus er fast og vindtagelig. De, der staar faste og ubevægelige i ham, altid i Herrens Gerning, bringe med Nødvendighed Fjendernes Fjere til at vige.

Stillingen i Kristus, hvor man beder uden Af-ladelse, med al Bøn og Begæring for sig selv og for alt Guds Folk, virker paa vore Sjæleffender som dødbbringende Granater paa Fjender, der befinde sig foran en vindtagelig Fæstnings Kanoner.

Run Stillingen i Kristus er en fast Stilling for den Kristne og det eneste Sted, hvorfra han kan besjere sine Fjender. Forlader han denne Fæstning, er han Dødens sikre Bytte.

Den sejerssøle Paulus stod fast i denne Stilling og udbrød triumferende derfra: „Hvo skal kunne stille os fra Kristi Kærlighed? Trængsler eller Angst eller Forsølgelse eller Hunger eller Nøgenhed eller Fare eller Sværd. — Men i alt dette mere end sejre vi ved ham, som os elskede“. Han stod fast i Herren og i hans Vælbes Kraft, og derfor var han en sejrende Kristne.

O, hvor Stillingen i Kristus er fast!

Salmedigteren siger om Kristus: „Du er min Fæstning, som ej jeg vil slippe“.

Ja, bliv i den faste Stilling i Kristus, og du vil blive vindtagelig for alle dine Fjender, thi der er Herren mægtig til at bevare dig.

Stillingen i Kristus er en aldeles nødvendig Stilling at indtage. I ham er Livet, udenfor ham Døden, i ham Sejren, uden ham Tab for evigt. I ham er Himmelen, udenfor ham Helvede. Derfor, kære Læser, maatte du indse Nødvendigheden af at være i Kristus, saa du ikke har din egen Retfærdighed, den af Loven, men Retfærdigheden ved Kristi Tro.

Er du uden Gud og Frelser i Verden, kære Sjæl,

faa beder jeg dig, fly i Dag hen i Befæstningen. Fly! Ja, fly og red din Sjæl!

Vi skulle dernæst betragte, hvad de sejrende Kristne føre med sig.

Teksten siger: „Kristi Rundskaab Vellugt paa ethvert Sted“.

Kristus har ladet sin Vellugt komme over os, at vi skulle udbrede den paa ethvert Sted.

For nogle af dem, vi komme i Berøring med, vil denne Vellugt være en Livsens Lugt til Liv, for andre derimod en Dødens Lugt til Død, men vi maa dufte af Kristi Naabe paa ethvert Sted, hvad Menneskene end synes derom.

Det er særlig fra Planterne, vi faa den fine Aroma eller Vellugt.

Salmedigteren siger i en bekendt Missionspsalm om Binden; at den dufter krydret hen over Ceylons Ø, og i disse Ord have vi et Lantebillede af krydret Vellugt.

Esfarende berette, at man kan lugte Ceylon paa mange Miles Afstand, naar Binden bær fra Land, og at Duften derfra er meget behagelig.

Men hvorfor gaa til Ceylon for at faa Vellugt? Den danske Skovduft er dog velbekendt i Form af vellugtende Essenser, for ikke at tale om Viola, og hvad alt det nu hedder, som særlig Dameverdenen iaa meget benytter for at føre Vellugt med sig.

Virkelig gode Parfumer have en yndig Vellugt; men for Menneskenes Bedkommenende er denne Vellugt laant fra Blomsterne.

For Vellugt, som Kristen, skulde ikke være laant, men virkelig og sand.

Rosen er en dejlig Blomst og udmærker sig og- iaa ved sin yndige Duft, som vi alle holde iaa meget

af. Vi glæde os over den paa den Aarstid, naar den, som Digteren siger: „blusser i Daners Hæde“, og vi gemte dens Blade for ved dem, ved Vintertid, at bringe Bessugt til vort Hjem.

Derfor vi ligne Rosen i Bessugt i vort Liv, saa ville maasse vore Venner, naar vi ere døde, opvarme vore gode Gerningers og Ords Blade ved Grindringens Ild og mærke Kristi Bessugt.

For en Del Aar siden havde jeg jævnlig Besøg af et yndigt kristeligt Menneſte, der i Sandhed, ved sine beaandede Vidnesbyrd, udbredte Kristi Kundskabs Bessugt, hvor han kom frem. En simpel Gravhøj har nu i mange Aar dækket hans jordiste Levninger paa en stille Landsbykirkegaard, medens hans frelste Aand har glædet sig hos Gud. Saa ofte jeg tænker paa ham, glæder jeg mig over hans dybe Gudsfrøgt, og at jeg mødte ham paa min Vej i Livet.

Den dødelige Sygdom, der gjorde Ende paa hans Liv, havde imidlertid givet hans Aande en i høj Grad ubehagelig Lugt, saa at der hørte en Del Selvbeherstelse til for at tale med ham paa nært Hold, men jeg har kun truffet saa Menneſter paa min Vej, der bragte Kristi Kundskabs Bessugt mere med sig paa ethvert Sted, hvor han kom, end ham.

Hvor mange Menneſter ere der dog ikke, der gaa under det kristelige Navn, der bære paa Syndens dødelige Sygdomme og føre ilde Lugt med sig? Deres Aande er stinkende af Syndens Smuds. Eder og Forbandelser hænge ved deres Læber, og i raar og skamløs Tale have de Velbehag. Al, hvor lidt dog det kristelige Navn passer paa dem, og hvor langt dog de ere fra at være Kristi Bessugt.

I Amerika lever der et Dyr, der hedder Stinkbyret, som giver en forfærdelig Lugt fra sig, særlig naar det forfølges. Mange Menneſter have meget

tilfælles med dette Dyr; thi naar de forfølges og prøves, udfstrømmer Syndens hæslige Stank fra dem i Form af Forbandelser og Hævn, hvorefter de Mennesker, der ligne Kristus mest, netop i Lidelser og Forfølgelser mest mærkes at være Kristi Bellugt. De stænde ikke igen, naar de blive overfældte, de true ikke, naar de lide.

Hvad ere vi? Ere vi aandelige Stinkdyr, eller ere vi Kristi Bellugt.

Det var Kristi Kundskabs Bellugt, de Kristne udbredte, som Teksten omtaler. Den Kristi Kundskab, de vare i Besiddelse af, var Kundskab om Synbernes Forlædelse ved Troen paa hans Navn, Kundskab om hans Fred i Hjertet, Kundskab om, at Kristus boede i dem, det Herlighedens Haab og om hans Rærligheds tvingende Magt over dem. De havde Kundskab om, at deres Navne vare skrevne i Livsens Bog, og om, at naar deres Vegemers Støvhytter nedbrødes her, havde de et Hus, som var gjort uden Hænder, evigt i Himmelen, hvorhen deres frelste Sjæle da skulde fly.

Disse sejrende Kristne bragte Gud Tak for deres Sejr, og for hvad de vare i Kristus. „Men Gud være Tak, som lader os altid bære Sejr i Kristus og udbreder sin Kundskabs Bellugt ved os paa ethvert Sted“.

Ja, Gud alene tilkommer Æren, for hvad vi ere i det aandelige. Et stadigt opladt Øje for, hvad vi ere af Naturen, og for, hvad vi ere i Kristus, vil vække Ydmygheden og den inderligste Taknemmelighed til Gud i vore Hjerter for hans uudsigelige Naade imod os, og vi ville kunne sige Gud og Faderen Tak, ej blot for hvad vi ere i Kristus, men for alle Ting i vor Herres Jesu Kristi Navn.

Rige og lykkelige Mennesker.

Alle Ting ere Eders, men I ere Kristi, men Kristi er Guds
1 Kor. 3, 22, 23.

I denne Tekst omtales tre Slags Ejendomsbesiddere, nemlig: de troende Kristne, Kristus og Gud. Teksten figer os, hvad hver især ejer.

Til de Kristne figer den: „Alle Ting ere Eders“. De, der eje alle Ting, maa imidlertid være rige og lykkelige Mennesker, og rige og lykkelige ere ogsaa alle sande Kristne.

Teksten fremstiller Kristi Ejendom ved det personlige Stebord: „I“. „Men I ere Kristi“.

„I“ er kun et lille Ord, ja blot et Bogstav i Alfabetet, og saaledes er Kristi Ejendomsfolk kun en lille Flok, i Forhold til den store Mængde. Men „I“ er et meget betydningsfuldt Bogstav, som vi egentlig slet ikke kunne undvære i vort Sprog. Saa kunne vi bedre undvære f. Eks. „c, t og z“. Saaledes kan Guds Folk heller ikke undværes i det menneskelige Samfund. „I“ er lille, men indflettet i Sproget rummer det mange Gange det største i sig for Eks., naar der siges: „I“ ere alle dødsens, eller „I ere alle frelst“.

Dette Bogstav udtrykker næppe nogen Sinde noget større, end naar det siger til Guds Børn: „I ere Kristi“; thi i at være sande Kristne, har man i Virkeligheden al sand Dykke og Betsignelse for Tid og Ewigheid. Naar nu dette Folk ejer alle Ting, og Kristus ejer dette Folk, hvilken Stat har da ikke Kristus i sin Discipelskare?

Det er herligt for de Kristne at tænke paa, at de ere saa dyrebare for deres Frelser, og at han i sin uendelige Kærlighed omfatter dem med den største Omhed. Nævn mig da en større Dykke end den: at elske Kristus og at være elsket af ham.

Den tredje Ejendomsbesidder er Gud. Teksten siger: „Kristus er Guds“.

Gud er alle Tings Skaber og ejer saaledes alle Ting, men Kristus er dog det bedste, skønneste og herligste af alt, hvad der tilhører ham.

Ere vi nu i Kristus, og, Kristus er jo Guds, saa høre vi ogsaa Gud til, grundet paa vor Forening med Kristus.

Fra Teksten ville vi nu først betragte: de rige og Iyffelige Mennesker, den omtaler i Ordene: „Alle Ting ere Eders“.

Spørge vi: Hvad er det for et rigt og Iyffeligt Folk, vil jeg lade Paulus besvare dette Spørgsmaal.

I det første Kapitel og andet Vers af Brevet finde vi Svaret i følgende Ord: „De Helligede i Kristus Jesus, de kaldte Hellige, med alle dem, som paa ethvert Sted paatalde vor Herres Jesu Kristi, deres og vor Herres Navn.“

Disse rige og Iyffelige Mennesker ere altsaa: „De Helligede i Kristus Jesus“.

Først: De ere „i Kristus Jesus“, og for man er i ham, kan der ikke være Tale om, at man er hellig. Det første, et Menneske da maa vide, for at

kunne regne fig til dette Folk, er, om det er i Kristus, thi alene af Foreningen med ham afhænger hele vor aandelige Rigdom og Lykke.

Apostelen Paulus figer: „Derſom nogen er i Kristus, da er han en ny Skabning, det gamle er forbigaagent, ſe, alt er bleven nyt“.

Der er forſkellige Anſtuelſer om Tiden og Maaden, paa hvilken man bliver en ny Skabning, og diſſe have affødt megen Strid i Guds Kirke. Paulus hæver fig over alle Anſtuelſer desangaaende, naar han figer: „Derſom nogen er i Kristus, da er han en ny Skabning“, og ſølgelig er det den ny Skabning, der beviſer, at vi ere i Kristus, og egenlig ikke Tiden og Maaden, paa hvilken det ſtete, da dette bliver Menneſkets perſonlige Erfaringsſag.

Er jeg et levende Menneſte, har jeg i mig ſelv det beſte Beviſ for, at jeg er født, og da dette, at være i Kristus, giver Liv i Sjælen, ſaa har Menneſket, der ejer dette Liv, netop det beſte Beviſ for, at han hører Kristus til. „Hvo, ſom har Sønnen, har Livet; hvo, ſom ikke har Guds Søn, har ikke Livet“. Dette er Apostelen Johannes' uomſtødelige Vidneſbyrd i denne Sag.

Ere vi i Kristus, da ere vi der med vort Hjertes Tro; thi det er ved Troen, der gives os Samfund med ham, og ved den er det, vi blive i ham, ſom er vor Sjæls Frelſer, ved hvem vi erholde aandelig Rigdom og Lykke.

Det gælder om at være i Kristus, og om perſonlig at faſtholde ham ſom vor egen Frelſer.

At være nær Kristus, er ikke nok, vi maa være i ham for at være rige og lyttelige.

Det nytter ikke den hungrige, at han gaar lige udenfor Hotellet, hvorfra den beſte Madlugt ſtrømmer ud til ham, og hvorfra han maaſte endog

kan se det rigt dækkede Bord med de herligste Retter, han maa ind i Huset for at nyde dem, og saaledes maa vi ind i Naabesamfundet med Guds Søn for at kunne nyde Guds Huses Goder.

En Gang, medens jeg var Præst i Frederikshavn, kom et Skib i stærkt Stormvejr sejlende for at komme ind i Havnen. Skibet var i Farvandet lige udenfor, og det var Havnen saa nær, som mulig, men da det vilde løbe ind i Havnen, løb det i Stedet for mod den ene Havnemole og led Skibbrud der. Det var at være nær ved Havnen uden nogen Sinde at komme ind i den som sejllar Skude. Vi maa ind i Livssamfundet med Kristus, kære Læsere, for at vi kunne være lykkelige for Tid og Evighed. O, maatte ingen af os være nær Kristus og lide Skibbrud i hans Nærhed og aldrig komme til at smage Guds Børns Lykke.

Er du ikke inde i Naadens stille Havn? Har du ikke lagt til ved Jesu trofaste Frelserhjerter? O, sejl da ind i denne Havn, om muligt, medens du læser disse Ord. Maa en stille Naadens Brise fylde dine Bønners Sejl, og maa den højeste faa Lov til at styre dig efter Evangeliets Løfter, lige ind til Jesu Hjerter, og din Lykke er gjort.

Det er kun de hellige i Kristus Jesus, der ere de rige og lykkelige Mennesker, som Teksten siger til: „Alle Ting er Eders“.

Det følger af sig selv, at naar nogen er i Kristus, da er han helliget; thi med et vanhelligt og ondt Hjerter kan man ikke have Samfund med den hellige Jesus. Apostelen spørger: „Hvorledes kan Kristus stemme overens med Belial?“ og Jesus siger: „Ingen kan tjene to Herrer“.

Aabner Hjertet sig for Urenhed og Vanhellighed, da vil Samfundet med Jesus snart ophøre, og den

aandelige Rigdom og Lykke vinde bort fra Hjertet, og derimod vil Glendighed og Nød indtage deres Plads, medens Hjertet vil blive til Nøde som det Menneske, der er bestjaalen for store Rigdomme, som det intet Haab har om at faa tilbage.

De rige og lykkelige Mennesker, Tekssten taler om, ere fremdeles: „de kaldte hellige“. De kaldes hellige af Herren selv, og hans Forbring til dem er, at de skulle være hellige, ligesom han er hellig, der har kaldet dem.

Apostelen kaldte de troende for hellige og elskede. Vi finde disse Benævnelser mange Steder i de apostoliske Skrifter, og sikkert vare der mange af de gamle apostoliske Kristne, der bare Navnet „hellige“ med Nette.

Verden kalder de Kristne „de hellige“ for at spotte dem og ikke sjælben fige Verdensmennesker: „Gud fri os for at blive hellige“, som om det var noget af det værste, der kunde times dem, uden at de ane, hvilken Kilde til Rigdom og Lykke der er i den sande Hellighed.

Men der er endnu et Kendetegn paa de rige og lykkelige Mennesker, som i Følge Tekssten eje alle Ting, og hvad er det for et Kendetegn? Vi finde det i Apostelens Ord: „Alle dem, som paa ethvert Sted paa kalde vor Herres Jesu Kristi, deres og vor Herres Navn“.

I Følge disse Ord havde dette Folk Kristus til deres Herre. Ja, Kristus var deres Herre, hvem de alvorligt søgte at følge og leve for, og netop i det, at de ikke vare deres egne, men Herrens, laa Grunden til deres Lykke. Enhver, der virkelig har Kristus til sin Herre, Broder og Ven, er baade rig og lykkelig, selv om han, menneskelig talt, er fattig.

Fremdeles siger Apostelen om disse Mennesker, at de paa ethvert Sted paa kalde vor Herres Jesu Kristi Navn. Men de, der paa kalde Jesu Navn paa

ethvert Sted, vise jo, at de intet Sted kunne undvære Jesus, og de ere saaledes et Folk, der beder uden Afslæbelse. Dette Folk kommer heller ingen Steder, hvor det ikke kan have Jesus med, og behøver egentlig ikke at advares saa meget for Syndens timelige Rydelse; thi saa længe de ere i Kristus, behage den Slags Rydelse dem ikke. De dømmes for Mennesker i Rød, men leve for Gud i Aanden. De leve ikke sig selv, men ham, som er død og opstanden for dem, hvem de jo i Aanden tilbede paa ethvert Sted.

O, at den Kristus tilbedende Aand, der uden Afslæbelse træder frem for de hellige efter Guds Vilje, og som gør, at vi ikke kunne undvære Kristus noget Sted, mere og mere maatte fylde os og fordrive alt, hvad der er den imod, ganske fra vore Hjærter, at vi der inde maa eje Kristus og ham alene og alle Ting med ham.

Vi have nu hørt noget om, hvem disse lykkelige Mennesker ere, som eje alle Ting, og det vil da være paa sin Plads at spørge: „Men hvad eje da disse Mennesker?“

Teksten svarer: „Alle Ting“. Alle Ting! Det er sikkert en stor Rigdom, men hvorledes kan nogen være saa rig og mægtig, at han ejer alle Ting? Jeg kan kun svare, at Gud siger her i Teksten til sine Børn: „Alle Ting er Eders“, og derfor er det virkelig saaledes. Men hvorledes tro vi dette, kære Brødre og Søstre? Troen paa, at vi eje alle Ting, maa med Nødvendighed gøre os lykkelige.

O, glæder eder, kære Søstende, thi vi ere virkelige Kongebørn og i Kristus Arvinger til alle Ting.

Her indvender maaske nogen, men hvad er det, Paulus siger til de troende i Brevet, hvoraf Teksten er taget. Siger han ikke: „Betragter, Brødre! hvo I ere, som bleve kaldte; ikke mange vise efter Rødet,

ikke mange mægtige, ikke mange fornemme; men det for Verden daarlige udvalgte Gud for at beſtæmme de viſe, og det for Verden ſtrøbelige udvalgte Gud for at beſtæmme det ſtarke, og det for Verden uædle og det ringeagtede udvalgte Gud, og det ſom intet var, for at tilintetgøre det, ſom var noget? Hvorledes kan ſaadanne ringe og fattige Menneſter eje alle Ting? Min Ven, dit „hvoredeſ“ ſkal en Gang blive beſvaret med et „jaaledeſ“, naar du ſkal ſe Guds Børn ſinne ſom Solen i deres Faders Rige, men gib du ikke maa ſe deres Herlighed paa et Sted, hvor du ſelv befinder dig udenfor Rydſen af denne Herlighed.

Paulus opregner imidlertid, hvad Guds Børn eje, idet han figer: „Alle Ting ere Ederſ, være ſig Paulus eller Apollos eller Kephæſ eller Verden eller Liv eller Død eller det Nærværende eller det Tilkomende, alle Ting ere Ederſ oſv.

Her er Guds Børns Righed fremholdt. Førſt, de eje Paulus, Apollos og Kephæſ. Men Paulus, Apollos og Kephæſ, hvem ere de? Herrens Tjenere, ſom plante, vandede og ſaaede, medens de levede paa Jorden. Lovet være Gud, Herrens Tjenere, ſom plante, vande og ſaa, de høre os til, ſom elſte Gud og leve for ham. Ja, alle Guds Tjenere, ſom virke i Verden i Dag, og alle de, ſom ere døde efter et virkſomt Liv til Guds Værelſe, de høre os til. De meſt fremragende blandt Herrens Tjenere, der have ſaaet de ſtorſte Naadepund, ere vore. Herren har ſendt dem til at være til ſtorſt mulig Beſtyrrelſe for enhver, der hører ham til.

Enhver ſand Kriſten kan ſige: Paulus er min Paulus, Apollos og Kephæſ hører mig til, Luther er min Luther, Bunyan, Wesley og Spurgeon ere mine. Det er Guds Beſtemmeſe, at det gode Ord i deres

Strifter og Prædikener ſkal være til Vejledning og Beberkvægſe for min Sjæl.

Det beſte af alt for et Guds Barn er dog, at han kan ſige om Jeſus: „Jeſus er min — min egen Jeſus. — Alt hvad han har gjort for Syndere, har han gjort for mig; han er min, og jeg er hans“.

Verden er det næſte, Paulus nævner ſom tilhørende de Kriſtne.

Alligevel de Kriſtne ofte ere i ringe Stillinger paa deres Rejſe gennem Verden, ſaa ere de dog denne Verdens Herter, hvilket de viſe derved, at Verden ingen Magt har over dem, men at de derimod have Magt over Verden, hvorfor de ogſaa forſage den i alt, hvad den har, der er ondt, medens Verden maa tjene dem med alt nødtørftigt, ſaa længe de ere paa Rejſen til deres rette Hjem.

Der er den Forſkel paa de ſande Kriſtne og de uomvendte Menneſter, at medens de uomvendte Menneſter ere Verdens Børn og Mammons Tjenere, der danſe efter denne Verdens Lyſters Pibe, ſaa ere de ſande Kriſtne Herrer over Verden og vide altid at holde Verden paa Tjenerfod til dem, og hindre den i, at regere over dem.

Den, der har Kraft til at forſage Verden, ej blot den Verden, der er udenom os, men ogſaa den Verden, der herſker i Menneſtenes Hjerter, kan i Sandhed ſiges at høre til de mægtige paa Jorden.

Livet ſiges dernæſt at høre de ſande Kriſtne til.

Jeſus ſiger: „Hvo, ſom har Sønnen, har Livet“. Det naturlige Liv har ſelvfølgelig ethvert levende Menneſte, men det aandelige Liv i Sjælen, ejes kun af de ſande Kriſtne, og medens de ere Guds levende Børn, ſaa ere Verdens Børn Dødens Børn, der ere døde i Synder og Overtrædelſer.

Verdens Børn ligge egentlig begravede i Syn-

dens Grave, og det, de trænge til, for at ſaa Livet, at de kunne ſtaa op fra de døde, er, at høre Guds Søns Roſt. Det er den Roſt, der har opvaſt Guds Børn og bragt Livet til dem, et Liv, der i Aandens Verden, i hvilken de leve, ſaa herligt giver fig til Kende.

Ewig Fortabelfe kaldes Død i Skriften, og imedens Verdens Børn ere Fortabelfens Børn, ſaa ere Guds Børn Livets Børn, thi Tekſten figer, at Livet er deres.

Men Apoſtelen figer fremdeles, at „Døden“ er de Kriſtne. Hvorledes ſtulle vi forſtaa dette?

Døden er de Kriſtne paa ſamme Maade ſom Verden: en Tjener, der ingen Magt har over dem, hvilke de derfor ogſaa kunne ſpørge: „Død, hvor er din Braad?“

Imedens den naturlige Død er Forſtræffelfens Konge for de uomvendte Menneſter, ſaa er den en Tjener for de Kriſtne, en Art Færgemand, der færger dem over den mørke Flod, der ligger imellem denne Verdens Land og deres rette Fædreland.

En ſand Kriſten er derfor heller ikke bange for Døden, men kan ſige til Herren, naar Døden nærmer fig, ſaaledes ſom den gamle Simeon ſagde: „Herre, nu lader du din Tjener fare i Fred, ligesom du har ſagt; thi mine Øjne have ſet din Frelſe“.

Derneſt figer Apoſtelen, at det „nærværende“ hører de Kriſtne til. Men det nærværende, hvad er det? Jeg har Ret til at ſvare: Verden med alt, hvad den har, er i Virkeligheden de Kriſtne's Ejendom. De have ſelvfølgelig endnu ikke overtaget denne Ejendom, men ere i deres Mindreaarighed paa Jorden under Formynderkab til den af Faderen beſtemte Tid, men Verden er deres, grundet paa, at den tilhører deres Fader, hvis Arvinger de jo ſom Børn ere.

Apoſtelen figer: „Men derſom vi ere Børn, ere

vi ogsaa Arvinger, nemlig Guds Arvinger og Kristi Medarvinger, saafremt vi lide med ham, at vi da ogsaa skulle herliggøres med ham".

Tiden kommer, da Jordens Konger skulle føre deres Glands og Herlighed til Guds Børn, hvem alt dette tilhører.

Af det nærværende er der imidlertid intet bedre end det, der hører det aandelige Liv til, nemlig Kirken paa Jorden med alle dens aandelige Goder og Raademedlær, og alt dette hører de sande Kristne til.

Verden regerer vel mange Steder i den saakaldte Kirke, men den sande Kirke med dens Raadestatte hører ikke Verdens Børn til; den er alene Guds Børns Ejendom.

Rigets Ord, Guds Ord, Evangeliet tilhører Guds Børn, og de have denne Ejendom meget kær. Kong David sagde om Guds Ord: „Det er kosteligere end Guld, end meget fint Guld, og sødere end Honning og Honningstæde“, og Apostelen Paulus sagde om det: „Det er en Guds Kraft til Saliggørelse for hver, som tror“.

Ordet hører Guds Børn til, og de betragte og benytte det ogsaa som deres virkelige Ejendom. De holde fast ved Raadestæderne, som findes deri, og tro, at disse Løfter staa fastere end Himmel og Jord, og at Gud aldrig nogen Sinde sviger dem.

Fra Forsølgelsens Tider, da den katholicke Præstestand ligesom førte Krig imod Guds Ord og berøvede Lægsfolk Biblen, aabenbarer Historien mange Eksempler paa den inderlige Kærlighed, som alvorlige Kristne havde til Ordet, og hvorledes de vidste at gemme Bibelen, saa at de katholicke Præster ved deres Husundersøgelser ikke kunne finde denne dyrebare Skat og berøve dem den.

Verdens Børn have ingen Kærlighed til Guds

Orð, fordi dets Aand og deres Aand ere i Uoverensſtemmeſe. Bibelen fordrer Hellighed og Overgivelfe til Gud, men Verdens Børn ville ikke have noget dermed at gøre, og ſølgelig behager Guds Orð dem ikke, thi de føle, at det forðømmer deres ſyndige og vantro Liv. De læſe i Reglen derfor heller ikke Guds Orð og kunne ikke tilegne fig dets Beſtylſninger medens Orðets Naadeſtatte derimod gøre Guds Børn rige og lykkelige. De tro efter det, der ſtaar ſkrevet deri, og vandre i Orðets Lys. Forjættelſerne i Orðet fylde dem med Glæde og opholde dem, under Kamplivet paa Jorden, i Haabet om Salighed hos Gud, naar dette Liv er til Ende.

Til det „nærværende“ ſom Guds Børn eje, hører Sakramenterne: Daaben og Herrens Nadvere. Diſſe Sakramenter ere deres Ejendom, indſtiftede af Herren til Gavn for dem.

Jeg forſtaar ikke, hvor nogen, der kalder fig en Kriſten, kan ringeagte Sakramenterne, da de ere givne af Kirkens ſtore Herre til ſaa megen Beſtylſning for hans Børn.

Deſsværre er der bleven ſaa megen Strid i Kirken om den rette Forſtaaelfe af Sakramenterne, ſaa at det endogſaa er bleven meget vanſkeligt at tale om dem for ikke at blive ubraabt enten for Sakramentforvanſtere eller Sakramentforgudere. Mine kære Brødre og Søſtre, jeg forðømmer eder ikke, om eders Anſtueſer ikke ere ſom mine, men Daaben ſ. Eſs. er til megen Beſtylſning for de troende Kriſtne, og den tilhører dem, med alt, hvad Herren har lagt i den. Noget kunne jætſte Daaben for højt og andre for lavt, men hvad der er i den, hører Guds Børn til, ſelv om Meningerne ere forſtellige, derfor burde de heller ikke ſtrides ſaa meget om Anſtueſerne, men

ved Ordets Bys: ſæge at ſtude, hvad der er i Daaben og tilegne ſig det med hele Hjertet ſom deres Ejendom.

Den hellige Nadvere tilhører de troende Kriſtne, men ikke andre. Bantro Menneſter ville, i Følge Apoſtlen's Ord, ved at nyde den, æde og drikke ſig ſelv til Dom. Men hvor er Nadveren dog veſſignet for de ſande Kriſtne. De ihukomme ved den deres dyrebare Herres Vidneſer for dem og! modtage ved dens Nydelse ny Kraft til at leve for Gud i Hellighed og Renhed. O, hvilken Skat have de ſande Kriſtne ikke i den hellige Navere, og hvor taknemmelige burde de ikke være Herren, fordi dette „nærværende“ hører dem til ſom et ſikkert Pant paa Guds Naade imod dem i Kriſtus Jeſus vor Herre.

Teſten ſiger fremdeles, at det „tilkommende“ hører diſe rige og lyttelige Menneſter til, om hvilke jeg taler.

„Det tilkommende“, hvad er det?

Jeſus ſiger: „I min Faders Huſ ere mange Bo-liger, men derſom det ikke ſaa var, havde jeg ſagt Eder det. Jeg gaar bort for at berede Eder Sted. Og naar jeg ſaar beredt Eder Sted, kommer jeg igen og vil tage Eder til mig, at hvor jeg er, ſulle og ſaa I være“.

Guds Børns tilkommende Hjem er alſaa Faderhuſet, i hvilket Jeſus bereder dem Sted, og vi kunne være ganſte ſikre paa, at det Sted, han bereder for ſine, er et Sted, hvor de ville føle ſig lyttelige i højeſte Grad.

Det vil være et lytteligt Sted, grundet paa Selſkabet. Ofte kan det gøre et pinligt og ubehageligt Indtryk paa os, naar vi nødes til at opholde os i daarligt Selſkab; men i Faderhuſet i Himmelen komme vi aldrig i daarligt Selſkab; thi der er ikke andre end hellige, der komme derind.

Jefus figer: „Mange ſtulle komme fra Øſter og Veſter og ſidde til Bords med Abraham, Iſak og Jacob i Himmeriges Rige“. Tænk, at ſaa Lov til at ſætte fig ned i diſe hellige Patriarkers Steds og at være ſom en af dem i Herligheden, at ſidde i dette udvalgte Selskab og tale med dem om deres Kamp og Sejre paa Jorden og om Guds Naade imod dem, medens de vandrede her nede, o, hvor velſignet!

Hvor vil det blive en Nydelfe at komme i Selskab med Samuel, Elias og Daniel og med alle de øvrige Profeter og de hellige Apoſtle! Hvilken Nydelfe at tale med Johannes, denne Kærligheds Apoſtel, og at være i ſtadigt Selskab med ham, at ſamles med den djærve Luther eller den nidkære Wesley og tale med dem ſom Ven med Ven, at have Engle og Erkeengle til ſine Selskabsbrødre, ja meget mere, at være i Selskab med Jefus ſelv og være ham lig, at møde den gamle af Dage og undrende tilbede ham i Faderhuſet, o, hvor ſaligt!

Der i Faderhuſet møde vi vore troende Slægtninge og Venner og ſtulle leve ſammen med dem uden at en enefte Mislyd vil forſtyrre den yndige Harmoni, men hvor Hjerte vil ſtaa mod Hjerte i Kærlighed og Glæde.

Godt og udvalgt Selskab her paa Jorden, hvor løftende og ſtemningsfuldt er det ikke ofte? De bedſte Menneſter have imidlertid deres Strøbeligheder, ſom kan bringe Forſtyrrelſe, men i Himmelen er hele Selskabet fuldstændig helligt og rent. O hvor ſaligt at komme i dette Selskab en Gang!

I Faderhuſet ere alle rige. Der vil derfor aldrig blive ſamlet nogen Fattigkollektion eller være noget Bølgørenhedsſelskab i Virksomhed. Alle, ſom ſamles der,

ere jo Konger og Præster for Gud og Lammet og have taget den himmelske Arv i Besiddelse.

Som de ere rige, ere de herlige. Jesus siger: „De retfærdige skulle skinne som Solen i deres Faders Rige“. O, hvilken Herlighed, og hvilket skinnende og straalende Selskab udgøre ikke Guds Børn i deres tilkommende Hjem?

Som de selv ere herlige, saaledes er ogsaa Stedet, hvor de opholde sig, herligt. Hvo kan tænke sig den himmelske Herlighed? Den overgaar vore højeste Begreber. Hvad intet Øje har set og intet Øre har hørt, og hvad der aldrig er opkommet i noget Menneskes Hjerte, har Gud beredt dem, som ham elste.

Det menneskelige Øje har set herlige Ting her paa Jorden. Paa Palæstinas Marker saa Hyrderne, hin Zulenat, en himmelsk Hærskares Rangfoldighed, og paa Forklarelsens Bjerg saa Peter, Jakob og Johannes Jesus skinnende i himmelsk Herlighed tilligemed Moses og Elias i deres Herligheds Klædebon. Johannes havde herlige Synet paa Den Patmos, den ensomme Klippe, hvorhen han blev forvist i Fangenskab, og Paulus, da han blev henrykt til den tredje Himmel, hvor han saa og hørte Ting, som det ikke var ham tilladt at omtale, men saa snart en frelst Sjæl drager ind i Faderhuset, hvor Jesus har beredt den Sted, vil den se en endnu større Herlighed og forstaa, at her paa Jorden kendte den kun i stykkevis, og at den aldrig kunne tænke sig Himmelen saa skøn og herlig, som den i Virkeligheden er.

I Faderhuset er alt det kvasfulde, som er en Følge af Synden, borte for evigt. Der er ingen Sorg eller Pine, ingen Sygdom eller Rød, ingen Rødgangens Taarer, og Døden skal aldrig nogen Sinde trænge ind og stille Ben fra Ben og bryde de smukke Baand, som knytter Børnene i Faderhuset sammen.

O, hvor rige og lykkelige de Menneſter dog ere, hvem alle diſſe Ting tilhøre. Paulus vidſte, at Korinthierne, han ſkrev til, ejede dem, og han kunde derfor ogſaa i Ordets fuldeſte Betydning ſige: „Alle Ting ere Ederes“.

Det næſte, Tekſten omtaler, er Kriſti Ejendom. „I ere Kriſti“, ſiger den.

Men hvorfor vare de troende i Korinth Kriſti Ejendom?

Paa dette Spørgſmaal vil jeg forſt ſvare: fordi Jeſus havde købt dem. Paulus ſiger et andet Sted i Brevet til dem: „I ere dyrekøbte“. Det, Korinthierne vare købte med, var Jeſu Kriſti dyrebare Blod. Guld og Sølv kunde ikke ſtaa til, og Perler og Edelſtene vare ikke nok, nej, Kriſti Blod maatte flyde ſom en Genløſnings Betaling for dem.

Hvad vi købe og betale, gøre vi Forbring paa ſom vort. Køber en Mand f. Eks en Ejendom og betaler den, da er den hans, og der kan jo ikke være Tale om, at han ſkal betale den igen, den er hans, fordi han har købt og betalt den. Gaa vi hen til en handlende og købe nogle Varer og betale dem, ſaa høre de ikke længere den handlende til, men de ere vore, vore virkelige Ejendele. Saaledes ere ogſaa Guds Børn Kriſti Ejendom, fordi han har købt dem med ſit Blod paa Golgatha, og den retfærdige Gud kan aldrig nogen Sinde fordre Betaling anden Gang for, hvad Kriſtus har købt og betalt ſom ſin Ejendom.

Iblandt mine Læsere er der maaske ſøgende Sjæle, ſom inderlig længes efter den ſande Hjertefred, men ſom har nogen Mening om, at de kunne købe Freden med Gud ved deres Bønner, Taarer, gode Gjerninger oſv., men med alt dette, ſom vel kan vidne om alvorligt Begær i Sjælen, kunne vi aldrig betale vor Salighed hos Gud; thi det eneſte, der har ihjelſlaget Ejend-

ſtabet, imellem Menneſtene og Gud er Kriſti Kors, og derfor prædike de ogſaa Paulus ſtabig den korsſæſtede Kriſtus.

O, Sjæl, den korsſæſtede Kriſtus har kjøbt dig til at være ſin Eiendom for Tid og Ewigheid, tro det og vær lykkelig i din Frelſer.

Stofmeſteren i Philippi ſpurgte Paulus og Silas i fordums Dage: „Herrer! hvad bør det mig at gøre, at jeg kan worde ſalig?“ og deres øjeblikkelige Svar var: „Tro paa den Herre Jeſus Kriſtus, ſaa ſkal du worde ſalig“ Den ſom ikke vidſte af Synd har Gud gjort til Synd for os, paa det vi i ham ſkulde worde retſærdige for Gud.

Ja, de troende Kriſtne hører Jeſus til, fordi han købte dem med ſit Blod, og derfor kunne de ſige ligeſom Paulus: „Hvo vil anklage Guds Udvalgte? Gud er den, ſom retſærdiggjør. Hvo er den, ſom fordømmer? Kriſtus er den, ſom er død, ja meget mere, ſom og er oprejſt, ſom og er ved Guds højre Haand, ſom og træder frem for os“.

Nej, Gud fordrer ikke Betaling for os to Gange. Vi ere virkelig Kriſti Eiendom, fordi han ved ſin Død bragte Genløſnings Betalingen for vore Synder. Tro det, du alvorlig ſøgende Sjæl, og lev

De troende Kriſtne ere fremdeles Kriſti Eiendom, fordi han har mærket dem. Jeſu Diſciple kaldes ogſaa hans Faar. Naar en Mand køber ſig en Del Faar, er det ikke ſjældent, at han mærker ſin Flok med et beſtemt Mærke, maatte med et blaat eller rødt Mærke, for at han kan kende dem. Jeſus har ogſaa mærket ſine Faar, ikke for at han kan kende dem, men for at Menneſtene kunde kende dem, og det Kendemærke, han har ſat paa dem, er Kærlighedens. Han ſiger: „Derpaa ſhulde alle kende, at I ere mine Diſciple, at I have indbyrdes Kærlighed.

Have vi dette Kendemærke paa os? Bejæler Kærlighedens Aand os, og leder den os i Sandheden, da ere vi Kristi, fordi han har købt os og mærket os som sine.

Vi ere Kristi, fordi han har draget os til sig. Ingen finder paa ſelv at give Jeſus ſit Hjærte og i Alvor at ſøge ham, hvis derfor et Menneſte i Alvor og Sandhed ſøger Herren og inderlig længes efter Guds Raade i Kristus, ſaa kunne vi være ſikre paa, at det er den gode Hyrde, der ſøger ſit tabte Faar, og naar Synderen finder Jeſus, ſaa er alt dette egentlig Herrens Værk; thi det er ham, der begynder og fuldender Værket i os, ſit eget Navn til Vre og Pris.

Hvor rige og lykkelige dog de Menneſker ere, ſom høre Kristus til; thi i Kristus have de egentlig alt. Han er ſaaledes deres Raadgiver, til hvem de kunne fly med alle deres Auliggender, deres Læge, der vil helbrede alle deres aandelige Svagheder og gøre Sjælene ſunde og karſte, at de kunde lide vel, deres Himmelsbrød, hvoraf de daglig kunde ſamle nye Kræfter til Livets Arbejde og Kamp, deres Fred, der daglig bevarer deres Hjærter og Tanter, deres Hyrde, der leder dem til de grønne Græsgange og til de ſtille, rindende Bænde, deres bedſte Ven, der elſker dem med den meſt sømme og ubefſtrivelige Kærlighed, ja, han er alt for dem, og de ere lykkelige ved ham, og han endnu mere ved dem og vil paa ingen Maade ſlippe eller forlade dem, men være med dem alle Dage indtil Verdens Ende.

Den tredje Ejendomsbefidder, ſom Teſten omtaler, er Gud: „Men Kristus er Guds“, ſiger den.

Gud ejer alle Ting. Vor Verden er ogſaa Guds Verden, og Himlene ere Guds Himle, men det bedſte af alt det, han ejer, er hans Kærligheds Søn. Gud

vidnebe ſelv paa det hellige Bjerg: „Denne er min Søn, den elſtelige, i hvilken jeg har Velbehagelighed“.

Hvor Jeſus dog var en kær Søn. Han var rigtig ſin himmeſte Faders Bryd og Vre, en Søn, der aldrig nogen Sinde gav ham mindſte Anledning til Sorg. Han var lydig, thi han gjorde altid ſin Faders Vilje, og tro, thi han fuldkommede den Gerning, Faderen havde ſendt ham til Verden for at gøre. Han var Guds Herligheds Glans og hans Væſens ubtrykte Billede, og i ham vare alle Viſdommens og Kundſkabens Skatte ſkulte. Den evige Fader har ingen ſtørre og bedre Gjenſtem en ſin enbaarne Søn. Han er ham mere værd end Englene, og end de utallige Kloder i Univerſet. En for os ubegribelig Kærlighed binder Gud Fader til ſin elſtelige Søn; men hvor forunderligt! uagtet denne inderlige Kærlighed, gav Faderen dog ſin Søn hen for Verden, for derved at frelſe Menneſtene. Hvem elſtede Gud da højeſt, ſin enbaarne Søn eller den Verden, for hvilken han hengav ham? Spørgsmaalet er vel ikke let at beſvare, men en Ting er ganſte viſt, og det er, at Faderen elſter den faldne Menneſteſlæg med en ubeſkrivelig ſtor og inderlig Kærlighed, da han kunde faa det over ſit Hjerte at give det bedſte, han ejer, ſin egen elſtelige Søn, hen til den meſt kvalfulde og ſmertelige Død for at frelſe den. Men heraf følger igen, at hvis Menneſtene forſmaa dette Offer og ikke ville oplade deres Hjertter for Jeſus, ſaa er der intet andet Offer tilbage for deres Synd, men derimod en frugtelig Forventelſe af Guds Vrede og en brændende Riddkerhed, ſom ſkal fortære de genſtribige. Ikke at modtage den Gave, Gud har hengivet for Menneſtenes Frelſe, det allerbedſte af alt, hvad han ejer, er at foragte den ſommeſte og inderligſte Kærlighed, Gud

nogen Sinde har vist Menneskene; kunne vi egentlig gøre nogen større Synd?

At forsmaa Guds uundsigelige Kærligheds gave, naar den er os tilbuddt, at lukke Hjertet til for Jesus, naar han drager paa os for at føre vor Sjæl ind i det inderlige Samfund med sig, det er at lukke Døren til for Guds Raade og saaledes udelukke sig selv fra Saligheden baade her og hinside.

Kære Læser, har du ikke gjort det før, saa lad dog op for Jesus saa snart som muligt, at du maa saa God og Del med dem, som høre til de rige og lykkelige Mennesker, jeg her har omtalt.

Enhver kan blive rig og lykkelig i Herren. Afgangen er aaben for alle, og Jesus kalder ad alle for at føre dem til sig. Forpild derfor ikke den Lykke, som i Kristus er dig tilbuddt, men kom og bliv af det rige og lykkelige Folk, hvem alle Ting tilhører.

Træng i Guds Arme ind,
Kast dig til Jesu Hjerte,
Det koste i dit Sind,
I hvad det vil for Smerte
Til Himlen gaar man ej
Udi sin gode Dag.
Træng ind, nu er der Vej,
Nu hebdet det: i Dag

Det rette Forhold til Herren.

Derfor, ligesom I have antaget Kristus, Jesus Herren,
saa omgaas i ham Kol. 2 6.

Colossæens var en betydelig By i Landstabet Frygien i Lilleasien, hvor der paa Apostelen Pauli Tid var stiftet en kristelig Menighed, ikke af Paulus, men af Epafraas.

Paulus skrev dette Brev i sit Fængsel i Rom og oversendte det til Menigheden med Tycifus og Onesimus.

I Brevet takker Apostelen Gud for Menighedens gode Tilstand, en herlig Grund til Trøst for ham i Fængslet.

Apostelen Johannes sagde fordem: „Jeg har ingen større Glæde end denne, at jeg hører, mine Børn vandre i Sandheden“, og jeg tænker, at Paulus vilde kunne sige noget lignende; thi det var sikkert en af hans største Glæder, naar han saa, at det gif Guds Børn vel.

Det er ogsaa noget af det glædeligste, vi kunne høre i denne Verden, naar det gaar Guds Børn vel; thi gaar det dem vel, bliver det til Velsignelse baade for dem selv og de Menneſter, de leve iblandt.

Apostelen havde hørt om Kolosenserne Tro paa Jesus Kristus og om deres Kærlighed til alle de hellige, og for disse to ypperlige Egenheder berømmer han dem.

For menneskelige Natur er imod den kristelige Tro og Kærlighed og mere eller mindre fyldt med Bantro og Ukærlighed. At Kolosenserne kunde berømmes for deres Tro og Kærlighed viser altsaa, at Herren havde meddelt dem af sin Naade og Betsignelse, saa de havde vundet Sejr over deres menneskelige Natur, og havde faaet et andet Sind end det, de oprindeligt vare fødte med.

I Brevet advarer Paulus Menigheden imod Forsørelserne og tilstynnder den til at blive i Kristus, hvor han vidste, at den alene var i Sikkerhed.

Kolosenserne vilde ej heller tilfulde kunne kende Forsørelserne og Forsørerne uden Samfundslivet med Kristus, thi kun de, som ere i ham, have Lyset, hvorved de kunne se Herrens Vej i alle Ting.

Fra Teksten ville vi betragte to Ting, først: Pauli Vidnesbyrd om Kolosenserne og dernæst: Hans Tilstyndelse til dem.

Pauli Vidnesbyrd om Kolosenserne. Han siger om dem, at de havde antaget Kristus Jesus, Herren.

Disse Ord vise os, at Kristus kan antages og forkaftes.

For alle Mennesker, som høre Guds Ord i Sandhed, gives der Anledning til at antage Jesus eller til at forkafte ham. Kolosenserne havde antaget ham, fordi de havde følt det som en Nødvendighed, og fordi de ikke kunde undvære Kristus.

Denne Nødvendighed har sikkert mange af mine Læsere ogsaa følt, hvilket har bragt dem til at antage Kristus som deres Frelser.

Det er en Nødvendighed for alle, som vilde blive salige, at antage Kristus; thi der er intet andet Navn givet iblandt Mennesker, ved hvilket vi kunne blive salige, end dette ene Navn.

Har du antaget Kristus, kære Væser, eller lever du endnu uden ham? Svinde dit Liv hen uden alvorlige Bønner til din Frelser, uden Betragtning af og Kærlighed til hans Ord og Evangelium, uden alvorlige Bestræbelser efter at følge ham i Fodsporet og forjage Djævelen og alt hans Væsen og alle hans Gerninger, da har du ikke indtaget det rette Forhold til Jesus, og du er derfor heller ikke et lykkeligt Menneske; thi du er paa Vejen til den tilkommende Brede, hvorfra ingen anden kan fri dig end netop den Jesus, du ikke har aabnet dit Hjerte for og indviet dit Liv til. O, antag ham da saa snart som mulig og kom derved i det rette Forhold til ham.

Kolossenserne havde antaget Guds Søn som: Kristus Jesus og som Herren.

Som Kristus. Kristus er Guds Sønns Embedsnavn. Det fremstiller ham som den salvede Messias og saaledes ogsaa som Ypperstepræsten, der træder frem for os hos Gud.

Troen har et forunderlig langtgæende Øje, hvormed vi kunne se forunderlige Ting. Med det se vi Kristus, ved Ordets Bys, som vor salvede Ypperstepræst og Talsmand træde frem hos Faderen som vor Forbeder. Johannes siger: „Derfor nogen synd, have vi en Talsmand hos Faderen, Jesus Kristus den retfærdige, og han er en Forsoning for vore Synder“, og Forfatteren af Hebræerbrevet siger: „Vi have ikke en Ypperstepræst, som ej kan have Medlidenhed med vore Stræbeligheder, men en saadan, som er forsøgt i alle Ting i lige Maade, dog uden Synd. Gud ske Lov for denne Ypperstepræst, som

formaaer fuldkommen at gøre alle dem salige, der komme til Gud formedelft ham, efterdi han altid leder til at træde frem for os.

Har du dette langtseende Øje, kære Tilhører? Ser du Guds Søn ved højre Side af Guds Trone som din personlige Talsmand hos Gud, der taler din Sag, da har Kristusnavnet en i højeste Grad vel-signet Betydning for dig.

Kolosenserne havde dernæst antaget ham som Jesus. Jesus er Guds Søns Frelsernavn og fremstiller ham i sit Arbejde for Synderes Frelse. Frelsernavnet er Jesu kæreste Navn for os. Han kan ikke fremstilles under et for Syndere mere velfignet Navn end dette. Som Frelser passer Jesus bedst for Menneskene, der jo alle ere Syndere. Hans Frelsernavn vidner om hans sømme Kærlighed, thi det var hans Kærlighed, der gjorde, at han vilde paatage sig det majsommelige Arbejde at frelse Menneskene i deres Elendighed og Nød.

Ordet betegner ham som den gode Hyrde, der søger det fortabte Faar, og gaar omkring efter det, indtil han finder det. O, hvilken Kærlighed Jesus dog har til fortabte Syndere!

Som Frelser døde Jesus for os paa Golgatha Kors og gjorde derved vor Frelse mulig, men som Frelser gaar han ogsaa omkring for at opsoge Synderen og drager ham til sig. Og hvor finder han Synderen? Ofte paa Tolderes og Skægers Vej, ja tilføjet som vel muligt af Syndens Skarn og Bedestyggeselighed. Han siger: „Se, jeg staar for Døren og banker; dersom nogen hører min Røst og oplader Døren, til ham vil jeg gaa ind og holde Nadrere med ham og han med mig.

Kende vi Jesus ved hans Frelsernavn som den, der har frelst os og tilgivet os vore Synder? Have

vi Vidnesbyrdet i vore Hjerter om, at Gud ikke mere er vred paa os, og vide vi, at vore Navne ere skrevne i Livsens Bog, og at vi ere paa Vejen til den salige Udsødelighed, o, hvilken Betydning har da det Navn Jesus ikke for os!

Paulus kalder ham derpaa i Teksten for „Herren“. Kristus Jesus var Kolosenserne retmæssige Herre, og saaledes er han ogsaa vor retmæssige Herre. Han er vor Herre fordi han har skabt os, Jesus kaldes nemlig alle Tinges Skaber, og han er vor Herre, fordi han har købt og betalt os med sit Blod. Det er den dyreste Maade at købe noget paa, naar man køber det med sit Blod. Mange Nationer kunne siges at have købt deres Land med deres Sønners Blod, men meget Land er ogsaa købt for Penge. Jesus har købt alle med sit dyrebare Blod, og derfor er han alles Herre.

Paulus kalder ham „Herren!“ som om han vilde sige Kristus Jesus er vor eneste Herre, og saaledes skal det ogsaa være, vi skulle ingen anden Herre, Hersker og Regent have end „Kristus, Jesus, Herren“.

Mange Mennesker lade sig beherske af andre Herrer end den Herre Jesus Kristus.

Drukkenheden er mange Menneskers Herre, hvis haade Sjæl og Legeme fordærvende Bud, de med Nødvendighed synes at følge. Mange stoffels Mennesker prøve paa at afrygte denne Herres haarde Magt, men desværre, han har faaet en saadan Magt over dem, at han har dem ganske i sin Vold. Kun Kristus Jesus, Herren kan frelse dem.

Løgnen er en Herre, der hersker over mange Mennesker og har dem i sin Magt. Den er en streng Herre at tjene; thi den fordærver det gode hos Mennesket. Hvad godt er der vel ved et løgnagtigt Menneske, hvis Ord man ikke kan stole paa.

Løgnere er kommen til at tjene en fejl Herre, og kun derved, at han opfiger sin Tjeneste hos ham og overgiver sig til Kristus, Jesus, Herren, kan hans Liv faa den rette Betydning og Velsignelse.

Utugtigheden er en Herre, der hersker over mange Mennesker. Denne Synd har besmittet deres Sind og taget deres Tanker tilfange, og i mange Tilfælde behersker den ogsaa deres Begjær, men uden at Begjæret er lagt i Bænder af den, kan dog Hjertet og Sindet være meget besmittede.

Hvem er vor Herre? Er det Kristus, Jesus, Herren, eller hvem?

Guds Børn have ikke andre Herrer end Jesus, for dem er han „Herren“, og en Herre de ere glade ved. Han er ingen streng eller haard Herre, men mild og kærlig i højeste Grad mod sine, og saa nedladende, at han gør sine Tjenere til Brødre, ja han er endog sine Disciples Tjener. Se hvorledes han toede Disciplenes Fødder. Han var heller ikke kommen for at lade sig tjene, men at tjene og give sit Liv til en Genløsning for mange.

Denne milde og gode Herre, som i Sandhed kan kaldes Naadigherren, giver alle dem, der tjene ham, den bedste Løn. Han giver dem Fred i Hjertet og Glæde i Sjælen, Kraft til at vinde Sejr over alt ondt og et saligt og lykkeligt Liv baade i denne og i den tilkommende Verden.

Er Kristus Jesus vor Herre eller ere vi tagne til Fange af Synden, saa vi staa under dens strenge Herrevælde.

Idet Kristus Jesus var Kolosenserens Herre, var han ogsaa deres Salighedshaab. I et af de foregaaende Vers betegnes han som deres Saligheds-haab. „Kristus blandt eder, det Saligheds-haab“, hedder det. Ja, Kristus var deres eneste Saligheds-

haab, og han er Menneſteſlægtenſ eneſte Salighebdſhaab, hvis derfor nogen har et andet Salighebdſhaab end Kriſtus, da er det et falſt Haab.

Nogle have Salighebdſhaab i deres egen Gerning, men af, hvor forføngeligt dette Haab dog er. Hvorledes ſkulle Menneſter, hvis Hjerter af Naturen beſtandig ere tilbøjelige til det onde, kunne fortjene Himmelen ved deres gode Gerninger? Haabet om at vinde Himmelen ved Gerninger, høre derfor kun hjemme i for mørkede og vantro Menneſters Hjerter, der aldrig have lært at kende Fordærvelſenſ dybe Afgrund i dem ſelv.

Andre have et Slags Salighebdſhaab i Læren om Omvendelſe efter Døden. De mene, de kunne leve her paa Jorden og høre Evangelieſ Prædiken og ſaaledes have Anledning til at give Gud Hjertet; men at de, hvis de ikke komme i Forening med ham her, kunne blive omvendte i en anden Verden. Jeg begriber ikke, hvorledes nogen, der kender Jeſu Lærdom om den rige Mand og Lazarus, tør holde faſt ved dette Haab, og at de ikke i Stebet for overgive fig til Jeſus og faſtholde ham ſom Sjælens eneſte Salighebdſhaab.

Koloſſenſerne havde ſcmmdeles antaget Kriſtus Jeſus Herren, ſom den, i hvem de havde al Fylde. „I have al Fylde i ham ſom er Hovedet“, ſiger Apoſtolen. O, hvilken Fylde der er i Kriſtus! Han er den, der giver Livet Fylde og Betydning for os. I ham er der Kærlighedsfylde for det ſaa lidet for Kærlighed anlagte Menneſtehjerte. Kende vi denne Fylde? I ham er der en Fylde af Fred for den frebløſe Sjæl, ſom kan bevare Hjertet og Tanterne i Kriſtus Jeſus vor Herre. Kende vi denne Fylde? I ham er der en Fylde af Kraft for den ſvage Sjæl. Kende vi denne Fylde? Ja, der er en Fylde af Liv

i Kristus som kan indtage den af Naturen døde Sjæl og gøre Døden „husvild i vor Darm“.

Kolosenserne havde al Fylde i ham; hvor meget have vi af Kristi Fylde? Hvor meget ligne vi ham?

Vi skulle dernæst tage Anledning til at betragte: Pauli Tilskyndelse til Kolosenserne: „Saa omgaas i ham“.

Hvad Apostelen mener med at omgaas i ham, siger han i det syvende Vers, nemlig: de skulle være rodfæstede og opbygte i ham og stadfæstede og voksende i Troen.

Rodfæstede i ham. Rodfæstelsen er en nødvendig Livsbetingelse for Planten; kan den ikke fæste Rod, ja er den Dødens sikre Bytte. Saaledes er Rodfæstelsen i Kristus en aldeles nødvendig Betingelse for at eje Livet i Kristus og for at omgaas i ham.

Nogle Mennesker have fundet Rodfæstelse i kirkelige Sædvaner og Skikke og andre i visse kirkelige Lærebegreber, men det er ikke tilstrækkeligt, det, det gælder om for os, er at være rodfæstede i Kristus, og er man det, vil man kunne staa fast i alle Storme.

I Februar Maaned i Fjor gik der en stærk Storm over vort Fædreland, der gjorde megen Skade. Den hærgede ogsaa flent i vore Stove, hvor der faldt Træer i tusindvis. Alene i Brædetrolleborgs Stove her paa Fyen, skulde Stormen have væltet lige saa mange Træer som der under normale Forhold, bleve fældede i tyve Aar. Hvorfor faldt alle disse Træer, som næsten ubelukkende vare Grantræer? Det var, fordi Rodfæstelsen ikke var god.

Granernes Rodder ligge til dels oven i Jorden, hvorimod f. Eks. Egens Rodder gaa dybt ned i Jorden. Egen kan derfor ogsaa betegnes som et særlig rodfæstet Træ. Gaar der en mægtig Storm over Landet, river den sjælden Egen om; den kan vel

bryde dens Grene og berybe Toppen dens svagere Bestanddele, men Egen staar fast, fordi den er saa godt rodfæstet. Saaledes staa ogsaa de alvorlige og sande Kristne faste og urokkelige i Herren trods alle Storme, der rase imod dem. Stormene for de rodfæstede Kristne have en lignende Virkning som Stormene paa Egen, idet de tage de bestadigede Bestanddele bort, der findes hos dem, og de blive saaledes lutrede i Stormene, men ikke ødelagte, fordi de ere rodfæstede i Kristus.

Nogle Kristnes Rodfæstelse ere som Grantræets, de ere rodfæstede oven i Jorden og have ikke flaaet dybe Rødder i Guds Naades Jordbund. Den Slags Kristne kunne være meget gode i stille og rolige Tider, men de bue ikke i Stormvejr, fordi Rodfæstelsen er daarlig, hvorfor det ogsaa ofte gaar dem som Grantræerne i den orkanagtige Storm, de falde, naar Fristelsens og Rødgangens Storme rase imod dem.

Hvad er du, min kære Læser, er du en rodfæstet Kristen eller ligge dine Rødder i Overfladen? — O, giv at haabe du og jeg maatte være som den rodfæstede Eg, hvis Rødder gaa dybt ned i Jorden, af de rodfæstede Kristne, der staa faste i alle Fristelser og Storme og blive urokkelige i Samfund med Jesus.

For at omgaaes i Herren skulle vi fremdeles være opbyggede i ham. Kristus er den eneste Grund til Salighed for os, og paa denne Grund maa vi bygge vort Salighedshaab, vi maa være opbyggede paa Kristus for at kunne opbygges i ham. Hans Ord og Evangelium ere Opbyggelsesmidler for Guds Folk.

Der ere mange Menninger, der sige, at de finde Opbyggelse i Verden og dens Lyst. Men hvad er det i Menneket, der opbygges derved? Er det det hellige Sind? Nej! for at det kan blive opbygget,

maa Verden med dens Lyst jo netop forlades. Af hvad Art Opbyggelsen i Verden end maa være, saa er det dog vist, at det ikke er en Opbyggelse i Kristus. Der er ingen, der længes efter at blive Kristus mere lig, mere ren af Hjertet og hellig i Sindet, der med Længsel søger denne Verdens Lyst for at naa dette Maal. For at blive opbyggede i Kristus maa vi bruge de Midler, han selv har anvist os: Kirken med alle dens Raadestatte.

For at kunne omgaaes i Herren, skulle vi fremdeles være stadfæstede og voksende i Troen med Taffigelse.

En stadfæstet Tro er en Tro, Herren kendes ved og giver godt Vidnesbyrd. Herren sagde til den kannanæiske Kvinde: „O, Kvinde, din Tro er stor, dig ste som du vil“. Denne Kvinde havde en stadfæstet Tro. Om Høvedsmandens Tro i Kapernaum sagde Jesus: „End ikke i Israel har jeg fundet saadan en Tro“. Høvedsmanden havde altsaa ogsaa en stadfæstet Tro; men en stadfæstet Tro er en fast Tro.

En stadfæstet Tro er en voksende Tro. Den stadfæstede Tro bringer Erfaring, og Erfaringen bringer Troen til at vokse. Jo mere vi faa af Herren formedelt Troen, jo mere stadfæstet bliver den. Og Troen skal vokse med Taffigelse. Jo mere rodfæstet en Kristen er og jo mere stadfæstet og voksende hans Tro er, jo mere fremkommer ogsaa Taffigelsen i hans Hjerte, thi han ser og erfarer Guds Naade og Kærlighed saaledes mod sig, at han maa sige Gud og Faderen Tak for alle Ting i vor Herres Jesu Kristi Navn.

For at omgaaes i Kristus, maa vi stedse være i Samfund med ham, ligesom vi, for at omgaaes et Menneske, maa være i dets Selskab; saaledes ogsaa med Kristus, som har sagt: „Se jeg er med eder

alle Dage indtil Verdens Ende". Ved disse Ord lover Jesus altid at være i Samfund med sit Folk. Derfor er den, der er i Kristus, ogsaa i ham med sine Tankter og kan sige med Salmedigteren:

Alle Begne, hvor jeg vanter,
Jeg min Jesum har i Tanker.
Hvor jeg ligger, sidder gaar,
Efter ham min Længsel staar.

Ere vore Tankter i Kristus, -blive de bevarede i ham fra det onde.

For at omgaas i Kristus maa vi være i ham med vore Ønster og Begæringer, og ere vi der med dem, ønske og begære vi ikke andet, end hvad der er i Overensstemmelse med hans Vilje at give os. Derfor staar det Menneſtets Ønster og Begæringer, der er i Kristus, heller ikke til Verden og dens Ting, men derimod fornemmelig til alt, hvad der kan gøre det mere behagelig for Jesus og berede det mere for Himmelen.

Men ere Menneſtets Tankter, Ønster og Begæringer i Kristus, saa er dets Hjerte ogsaa i Samfund med Kristus, og Menneſtet kan derfor i hele sit ydre Liv, omgaas i Kristus. Dets Tale er derfor altid ført i hans Aand, hvad enten der tales om almindelige og ligesfremme Ting eller om de Ting, der høre Guds Rige til. Talen er nemlig altid yndig og krydret med Salt, d. e.: Guds Naade, og saaledes, at den kan flaffe dem Naade, der høre derpaa.

Men er Hjertet i Kristus, saa er foruden Menneſtets Ord hele dets Livs Førelse i Harmoni med Kristi Vilje, og hans Aand leder da Menneſtet i alle dets Foretagender. Kun ved at omgaas i Kristus kunne vi være Jordens Salt, og som den Stad, der ligger paa et Bjerg og ikke kan skjules.

Paulus tilskynder Kolosserne til, som de havde antaget Kristus Jesus Herren, at omgaas i ham. Lad ogsaa os tage Tilskyndelsen til Hjertet og omgaas i Kristus og med ham hver Dag.

Omgangen med Kristus afhænger saa meget af, hvorledes vi have antaget ham. Har et Menneſte antaget Jesus med et løvt Hjerte og mere antaget hans Være end Jesus selv, saa bliver Omgangen med ham ogsaa løv, og der tages mere Hensyn til hans Være end til det virkelige Livsſamfund med Guds Søn.

At omgaas med Jesus er det lykkeligſte og meſt velsigneſte, vi kunne gøre. Ordſproget ſiger: „Sig mig, hvem du omgaas, ſaa ſkal jeg ſige dig, hvem du er“.

Omgangen med Jesus har ogsaa den meſt forædleſte Indflydeſe paa vort Hjerte og Liv.

Jeg har hørt om en Mand med en noget løs Karakter, der fik en alvorlig og god Huſtru, ſom han elſkede højt, men Samlivet med denne Huſtru havde den Indflydeſe paa Manden, at han styrkedeſ mere og mere i det gode og kom til at ligne Huſtruen mere og mere i Sind. Saaledes kommer ogsaa den, der omgaas med Kristus, til at ligne ham mere og mere.

Kristus var ydmyg og ſagtmodig af Hjertet, og den, der omgaas i ham, er ligesaa. Han var fuld af den inderligſte Kærlighed og Barmhertighed, og i dette ligne alle, der omgaas i ham, ham ogsaa, thi han var hellig i al ſin Omgængelſe, og det er hans ſande Disciples alvorlige Beſtræbelſer at leve i denne Værd den ligesom deres ſtore Herre og Reſter, nemlig at være hellige i al deres Omgængelſe.

Omgaaſ vi med Kristus, da ere vi paa Himmeſvejen. Vort Legeme beredes mere og mere for Graſven, og ſom Aarene gaa, komme vi den nærmere;

men naar denne Begemets Støbhytte nedbrydes ved Døden, saa have vi et Hus, der ikke er gjort med Hænder, evigt i Himmelen, hvor vor Aand da flyr hen for altid at være med Herren.

Apostlen Paulus sagde: „At leve er mig Kristus, og at dø, er mig en Binding“. O, at Kristus maatte være vort Liv, da vilde Døden ogsaa være vor Binding. At dø paa Vejen til Himmelen er at dø en salig Død.

Et helligt Liv en salig Død
 Himanden kærlig møde,
 Som Fuglesangen sagte fød
 I liflig Aftenrøde.
 De to maa ikke stilles ad,
 Den ene gør den anden glad.
 Og meget liflig favner.

Om Ægteskabet.

Foredrag

af

Niels Kierkegård,
Kjøng Højskole

5. Tusinde.

L. M. Tommerups Bogtrykkeri
Slagelse

en, altssa paa det smukke Udvortes, helst i Forbindelse med en vis ydre Dannelse; andre sætter derimod Formuen højest. Men hvorvel Skønhed og Formue er gode Ting og kan føre meget godt med sig, naar de bruges ret, saa bunder Livets Lykke dog i noget langt dybere og ædlere, noget, der slet ikke kan maales med Timelighedens Alen. Det Menneske, som er retvendt i Livet, vil ved Valg af Ægtefælle ikke saa meget tage Hensyn til, hvorledes vedkommende „ser ud“, eller hvor store Summer der faaes i Medgift; men derimod er det ham om at gøre, at Hjærtet er godt; han tænker som Digteren:

„O Pige, jeg vil ikke se,
hvordan du Hat kan klæde,
men vel, om du med Aand kan le
og kan med Hjerter græde!“

Det udvortes kan nok daars og blænde for en Tid; men det, som skal fængsle for bestandig, maa komme indvortes fra. Det Menneske, der selv har saaben Sans for, hvad der er ædelt og godt, og hvis Kærlighed til „Livet og Lyset, de Tvillinger bolde“, er mere end Mundsvejr, kan selvfølgelig ikke finde sig lykkelig og glad i Dødbideres Selskab. Men har det meget at betyde, hvilken Omgangskres man har uden for sit eget Hjem; saa har det endnu langt mere at sige, hvad det er for Folk, man skal leve sammen med i Huset, altssa til daglig Brug. Sine Naboer kan man til Nøds holde sig fra, naar man ikke ønsker nogen Omgang med dem; — men sine Husfolk kan man ikke saaledes afspørre sig fra, og allermindst maa Ægtefæller være fremmede for hinanden; som de er fælles om Ejendommen og Arbejdet i det timelige, saa bør de ogsaa hjælpes ad i det aandelige. Det er et meget betænkeligt Tilfælde, naar Manden ikke kan tale med sin Kone om andet, end f. Eks. hvad Kornet koster,

hvor meget Svinet vejer, hvor godt Maden smager o s. v.; — alt dette kan naturligvis ogsaa bruges til sine Tider at tale om, saa vist som vi ikke maa glemme eller forsømme vor jordiske Gerning, og hvad dertil hører; men er vi Mennesker med Liv og Aand, og ikke Kødklumper alene, saa kan det timelige ikke være nok for os at tale sammen om; vore Interesser maa da gaa videre og søge Tilknytningspunkter paa aandelig Grund Held os, om vi da blandt vore nærmeste maa finde fuld Forstaaelse af, og Deltagelse for, hvad der bevæger os selv inderligst og dybest!

Jeg kan ikke tænke mig noget rigtig lykkeligt Ægteskab, uden at Ægtefolkene maa have aandelige Interesser tilfælles; jeg kan nok forstaa, at Mand og Kone kan leve sammen gennem en kortere eller længere Række Aar i al Skikkelighed og Venkabelighed, uden at de har anden fælles Glæde end de timelige Ting; men nogen egenlig Lykke kan der aabenbart ikke være Tale om i dette Tilfælde.

Men naar det er saa, at Mand og Hustru lever sammen i Kærlighed og deler med hinanden Hjærtets bedste Skatte og de sødste Tanker, da bliver det yndigt at følges ad, jo længere Følgeskabet varer, og allerdejlignst under det graanende Haar, naar man har bestaaet Prøven ved hinandens Side og er bleven fuldt fortrolig med alt det gode og søde i Ægtefællens Natur.

Det er rart at være Vidne til to unge Ægtefolks gensidige Kærlighed, og man maa prise deres Lykke, om det med Sandhed kan siges, at det er Kærligheden, der har forenet dem, og ikke andre Hensyn; et Samliv, der begyndes paa Kærlighedens Grundvold, har gode Betingelser med Hensyn til Fremtiden, og vi ønsker, at hvad der saa smukt begyndes, maa fortsættes i samme Spor. Men ihvor inderligt man end kan glædes over de unges Kærlighed, naar man ser,

at den er ægte, saa er det dog ikke mindre rart at være Vidne til de gamles Kærlighed; at se to gamle, graahaarede Ægtefolk kysse hinanden og se hinanden saa kærligt ind i Øjnene, som var det i Ungdommens Forelskelsestid, det er i Sandhed et Syn, der kan faa Hjærtet til at juble; ti her er det ikke Ungdommens Ynde eller det første Samlivs Sødme, der bøjer Hjærterne og Læberne sammen, men derimod den prøvede, trofaste Kærlighed, den, der ikke falmer med Aarene, men snareis bliver friskere og varmere, jo længere den varer.

Ja, naar først Kærligheden kan naa at blive gammel, saa skal den nok holde sig; ti da har den slaaet Rødder, som ikke saa let oprykkes; da har den bestaaet sin Prøve og vist sig at være ægte. — Meget gaar i Verden under Navn af Kærlighed uden at være det i Sandhed; men saa taber det sig ogsaa omsider og forsvinder tilsidst; det er Skummet, det brusende, gærende og flygtige, der bortvejres i Livets Alvor, medens den ægte Kærlighed er som det klare, altid rindende, altid friske, læskende Kildevæld, hvori Himlen spejler sig, og som ikke udtørres af Sommerens Hede eller storkner i Vinterens Kulde.

Det hyggelige.

„Det er saa hyggeligt allen Steds,
hvor smaa og store har ét i Sinde,
og det, som drager det store Læs,
i Hjærtet kamret er inderst inde“

Som Meningerne er delt om alt andet i denne Verden, saa ogsaa med Hensyn til, hvad der forstaaes ved et hyggeligt Hjem, og Hyggeligheden

i det hele taget. Somme er af den Mening, at det udvortes spiller den væsenligste Rolle paa dette Omraade, medens andre holder paa, at det hyggelige i Samlivet maa komme inden fra; Sandheden er imidlertid den, at baade det indre og det ydre er af Betydning og maa tages med i Betragtning, naar der skal være Tale om Hyggelighed i bedste Forstand.

Vi vil tænke os et Par unge Ægtefolk, der skal til at fæste Bo, og derfor samtaler med hinanden om, hvad de trænger til, for at deres fremtidige Hjem kan blive rigtig hyggeligt og rart. Det er da ikke usandsynligt, at de — saafremt de har Raad dertil — tager til Byen for at købe alle Slags fine Møbler og Sager ind til at sætte i Lejligheden. Naar Stuen saa har faaet sin pæne Sofa, et rundt Bord med Tæppe baade for oven og for neden, fine Stole, Gardiner for Vinduerne, Malerier paa Væggene, og hvad andet der hører til i saa Henseende, saavel der som andre Steder i Lejligheden, da vil rimeligvis Ægteparret se sig omkring med henrykte Blikke og udbryde: „Nu er her hyggeligt!“ — Husmoderen vil maaske føje til: „Nu kan jeg være bekendt at tage imod baade Fru Nielsen og Frøken Madsen, — jeg er lige ved at have det finere end nogen af dem!“ — Maaske Manden tænker noget lignende med Hensyn til sine Ungdomsvenner og hvem andre, der kan være Tale om at have Omgang med. Det er ogsaa meget muligt, at det vil komme til at lyde rundt omkring: „Hvor de unge Folk dog har det nydeligt! hvor der er hyggeligt hos dem!“ — Ja maaske! de rummelige Stuer, de nye, pæne Møbler, den gode Smag, hvormed alt er ordnet og indrettet, — alt dette er ganske vist ikke uvæsenlige Betingelser med Hensyn til Hyggeligheden; men der er dog noget, som endnu er langt væsenligere, og uden hvilken alt det øvrige taber det meste af sin Betydning. Det er ret godt at kunne gøre sig Livet behageligt i det

udvortes ved at have smukke og tiltalende Omgivelser for Øje, inde saa vel som ude; — det er rart at have en hyggelig Lejlighed at bo i, — at have nok til Føde og Klæder, og hvad der ellers hører med til at forskønne Tilværelsen i ydre Henseende; men alt dette kan dog ikke gøre Sagen klar; ti det, som til syvende og sidst sætter Kronen paa Værket, og i alle Maader er det vigtigste, det, som det særlig kommer an paa, er, om den rette Aand har taget Bolig i Hjemmet, om det er Sandhedens og Kærlighedens Aand, der leder og styrer saavel de smaa som de store Foretagender. Naar man kommer ind et Sted, hvor man mærker, at der er Kærlighed og god Forstaaelse mellem dem, som lever sammen, der siger man til sig selv: „Her er godt at være! her er der hyggeligt!“ — selv om der ogsaa mangler meget af det, der udvortes glimrer og tager sig godt ud i Verdens Øjne, ja selv om Hjemmet snarere er fattigt end rigt paa de jordiske Ting; naar „smaa og store har ét i Sinde, og det, som drager det store Læs, i Hjertekamret er inderst inde“, saa er der hyggeligt i Huset, enten det er fornemt eller ringe, — saa er det et Arnested for milde Ord og kærlige Handlinger; ja selv de ydre Savn bliver mindre kendelige og mindre trykkende, naar trofast Kærlighed leder Værket.

Paa den anden Side er der slet ikke noget hyggeligt ved at komme et Sted, hvor alt er fint og flot, — hvor de lækreste Retter pranger paa Bordet, — hvor der findes alt, hvad Rigdom og Smag er i Stand til at frembringe, naar der saa ikke er andet, — naar Huslivet iøvrigt er tomt og indholdsløst, maaske endogsaa stemplet og skamskændet med det, som værre er, med Ufred og onde Ord. — Jeg gaar langt hellere til Bords med den fattige Husmand, der med et kærligt Blik paa sin Hustru og sine Børn paa Bænken folder sine Hænder til en from Taksigelse for Herrens

Gaver, — end jeg vilde sidde ved Siden af den rige Herremand, der ikke har Tanke for andet end at fylde Bugen, og maaske samtidig fører en Tale, som man maa vende sig bort fra med Afsky.

Det er ikke smukt, naar Urenlighed hersker i Huset, — naar man kan finde Støv og Smuds paa Borde og Bænke, og Spindelvæv i Krogene; — alt saadant vidner om Mangel paa Sans for Hyggelighed i det udvortes, og en saadan Mangel er meget slem; den har tit ubehagelige Følger, og enhver, som har med Hjemmets Styrelse at gøre, maa derfor se at komme bort fra den jo før jo hellere; men langt værre er det dog, naar Urenligheden kommer inden fra og baner sig Vej ud i Livet gennem Ord og Handling, — naar Uhyggeligheden altsaa stammer fra Tankens og Følelsens indvortes Verden; ti da er det meget vanskeliggere at komme bort fra den, især hvis den er bleven „gammel i Gaarde“; „gammel Vane bider bedst“, véd man jo nok, og de Daarskaber, man har vænnet sig til, er det ingen let Sag at komme af med igen; og saa meget er vist, at dersom et Menneske først er bleven forpestet med urene Følelser, Tanker og Ord, saa kan han intet Redskab være i Hyggelighedens Tjeneste; selv om han ellers havde mangfoldige Betingelser i den Retning, det hjælper alt sammen intet, naar han indvortes er et Arnested for det, som ondt er. — Ethvert Menneske, som ønsker at skabe et hyggeligt Hjem for sig og sine, maa først og fremmest arbejde paa at faa Bugt med sin egen Aands-urenhed og saa se at leve et ædelt og smukt Menneskeliv i Pagt med det sande og gode.

Skal jeg leve mit Liv her paa Jorden i tarvelige og jævne Kaar, — nu vel! det skal slet ikke fortryde mig, at der er mange, som i det udvortes kan glimre og prale, medens jeg maa holde mig tilbage; ti jeg véd, det er ikke derpaa, det kommer an til syvende

og sidst; men saa vil jeg se at gøre den bedst mulige Brug af det lidet, jeg har, og haabe, at Guds Velsignelse maa hvile der over Dag og Nat; ti saa véd jeg, at Hyggeligheden mangler ikke, men at den gennem Nøjsomhed, Mildhed, Hjærtefred og Husfred vil brede sig over mit tarvelige Hjem og gøre det kært for os.

Det herlige.

„Det er saa herligt at stole paa,
vi har en Herre, som alting mægter;
han os ej glemmer, naar vi er graa,
hans Naade rækker til tusind Slægter!“

Ethvert oprigtigt og sandhedskærligt Menneske maa nødvendigvis føle saa tit, hvor uendelig lidt man i Grunden kan ved sin egen Kraft, hvor svag og ubetydelig man egenlig er, naar man skal staa paa egne Ben. Det er næstopt saa mange Menneskers Ulykke, at de tror for meget om sig selv i den Retning, — at de mener, de ved egen Dygtighed kan fyldestgøre Livets Krav til dem, saa der egenlig ikke er nogen særlig Trang til Vorherres Hjælp; — ja, somme mener jo endog, at det i Grunden er bedst at være ham helt foruden, — at man kommer allerlettet ud af det, naar man ikke har ham at tage Hensyn til i Livets Handel og Vandel; men saadanne Mennesker har da naturligvis heller aldrig prøvet at leve i hjærteligt Samfund med Vorherre, derfor gaar det dem, som det hedder i Ordsproget: „Den græder ej for Guld, som aldrig Guld ejede“; og hvad saadanne Folk mener eller tænker i den Retning, kan vi ikke tage noget som helst Hensyn til; vi vil tværtimod hævde som

vor inderligste Overbevisning, at den herligste Lod i Livet er ret levende at føle sig tryk i Bevidstheden om Guds Kærlighed og Almagt, — ja næstop begge Dole i Forening; ti det er vor store Lykke, at den Gud, vi tilbeder, har ikke alene en evig Kærlighed til os, men at han „alting mægter“, og at „han os ej glemmer, naar vi er graa“, — ja „at hans Naade rækker til tusind Slægter“, saa der er nok til os allesammen, naar vi blot vil tage derimod i Ydmyghed, Hengivenhed og Tro. Det styrker saa vidunderligt i Livets Strid, naar man ret alvorligt tør sætte sin Lid til Vorherres Kraft og Kærlighed, — tør stole paa, at ogsaa os vil han hjælpe paa gode Veje, og støtte os, naar vi kæmper for, hvad der er ædelt og godt.

Det synes mig, at Livet maatte tabe al sin Skønhed og Betydning, hvis jeg ikke turde stole paa, at der er en evig Gud til. Det overgaar min Forstand, hvor nogen kan finde en Tilfredsstillelse og Beroligelse ved at unddrage sig Vorherres Beskyttelse; ti sin egen Herre bliver man jo alligevel ikke, hvor gerne man end vilde; tror man ikke paa, at der er en Gud i Himlen, der raader og styrer, saa maa man jo nødvendigvis komme til det Resultat, at Menneskelivet er noget rent tilfældigt, — at Lykke og Ulykke, Medgang og Modgang er en lunefuld „Skæbnes“ Tilskikkelser; men er det saa, at man opfatter Livet som et Spil af tilfældige Omstændigheder, da kan jeg ikke forstaa, at noget Menneske kan finde sig mere tilfredsstillt derved, og føle sig tryggere i en saadan Overbevisning, end ved at tro paa en almægtig og kærlig Guds Førelse, selv om man ogsaa bortser fra, at det næsten synes umuligt ikke at kunne øjne den guddommelige Verdensstyrelse i det smaa som i det store, da den dog efterlader sig saa mangfoldige Vidnesbyrd til alle Tider og under alle Forhold.

Det Spørgsmaal ligger isøvrigt meget nær, om et

Menneske virkelig ogsaa for Alvor kan være Gudsforneget! Man skulde ikke synes det; ti Mennesket er oprindelig et religiøst Væsen, og endnu har man aldrig fundet noget Folk uden religiøse Forestillinger; selv midt i Hedenskabet Mørke, blandt de mest forvildede Folkefærd, aabenbarer den religiøse Trang sig, om end tit i sørgelige Skikkelser. Et Menneske kan muligvis indbilde sig at være Gudsforneget; men bag denne Indbildning skjuler der sig vistnok som oftest en fortærende Tvivl, om ikke en forhærdet Samvittighed — En Videnskabsmand, som havde forfattet flere lærde Skrifter, hvori han havde søgt at bevise, at al Tro paa en Gud og Frelser var Overtro, at Haabet om et evigt Liv var det egenkærlige Menneskehjertes falske Forestillinger, havde en troende Datter; da hun laa paa sit Dødsleje, kaldte hun sin Fader til sig og sagde: „Fader, vil du, at jeg skal dø uden Troen paa Gud og Frelseren og uden Haab om et evigt Liv, saaledes som du har fremstillet det i dine Skrifter? eller vil du, at jeg skal dø i Troen paa en Frelser, som ved sin Lidelse og Død har udsønt al min Synd, tilsagt mig Syndernes Forladelse og et evigt Liv?“ — Faderen blev ved dette Spørgsmaal saa gennemrystet, at han faldt paa Knæ ved den døende Datters Seng og udbød: „Nej — nej, min Datter, dø i Troen paa din Frelser og et evigt Liv! Herre, vær mig naadig!“ — Den Overbevisning, der kun kan holde sig, saa længe alt gaar saa jævnt, uden Fristelser og Kamp, men derimod rokkes og styrter sammen, saa snart Livets eller Dødens Alvor træder truende nær, er aabenbart ikke ægte; det er kun noget, der ligger paa Overfladen og skjuler, hvad der er bag ved, ikke alene for andre, men for vedkommende Menneske selv. Det er vistnok i det hele taget sjældent, at et Menneske dør som afgjort Gudsforneget, selv om han ogsaa har levet som saadan;

ti selv i „den sidste Nattevagt“ kan den evige Sandheds og Kærligheds Lys omskinne den vildfarne Sjæl og kaste et Forklarelsens Skær over Gravens og Dødens Vej til Livet hinsides.

— — Saa er det da disse tre gode Ting, det yndige, det hyggelige og det herlige, som vi vil stræbe at tilegne os i urokkelig Tro paa deres store Betydning saavel for det enkelte Menneskeliv som for Samfundet i det hele taget. Gid disse Livsmagter mere og mere maa faa Herredømmet i vore Hjem og i vore Hjærter, til Hverdagsbrug saavel som ved højtidelige Lejligheder, ja at vi i stigende Grad, alt som Aarene svinder, maa lære at leve vort Liv her paa Jorden i Pagt med dem i stort, som i smaat! ti naar det sker paa den rette Maade, i det rette Navn, det Navn, som er over alle Navne, „da faar vi Lyst og Lykke til at gøre Gavn, som Gud det vil, paa allerbedste Maade“.

Ægteskabet og Troeslivet.

Der er intet menneskeligt Forhold, hvor det i den Grad som i Ægteskabet gælder om Enighed og Samstemmighed; hvor der ikke er et godt indbyrdes Sammenhold mellem Ægtefællerne, der har Ufred og Ukærlighed saa sørgeligt let ved at bore sig ind og forstyrre det hele — til Ulykke ikke alene for Mand og Hustru, men for alle dem, der i en eller anden Egenkab hører Hjemmet til.

Og der er intet Omraade, hvor Interesserne og Følelserne i den Grad skiller eller sammenbinder som

paa det religiøse. Vi ser det jo saa tydeligt i vor egen Tid og blandt vore egne Omgivelser. Hvad det religiøse vedrører synes mangfoldige Mennesker at have forbavsende vanskeligt ved at vise Fordragelighed, hvorimod éns Meningsfæller paa dette Omraade uvilkkaarlig kommer til at staa én nærmere end andre.

Derfor er det ogsaa i højeste Grad af Vigtighed, at Ægtefællerne kan følges ad i fuld Forstaaelse og fælles Livssyn i religiøs Henseende. — Det forekommer mig aldrig at være heldigt, naar den ene af Ægtefællerne staar paa ét religiøst Stade og den anden paa et andet. Herved dannes let en Kløft, som efterhaanden kan udvide sig mere og mere — truende med at opsluge al søgteskabelig Lykke.

Det er vel ikke Meningen, at der ikke i nogen som helst Henseende maa være Tale om afvigende Anskuelser; sligt vilde vel næsten være umuligt; nej, men Grundsynet og alt det væsentlige maa de være fælles om, hvis alt skal have tilstrækkelig Udsigt til at gaa vel i Tidens Længde.

Og gaar vi Sagen lidt nærmere ind paa Livet, da indrømmer jeg villig, at det er min personlige Overbevisning, at det sunde og sande kristelige Hjem har mange flere og større Betingelser for Lykke end det ukristelige, selv om sidstnævnte har nok saa megen Enighed at opvise; ti den Enighed, der fremgaar af, at man i Fællesskab fjærner sig fra Vorherre, er i mine Øjne snarere at betragte som noget ondt end som noget godt.

Jeg indrømmer, at selv aldeles ukristelige Mennesker kan have mange herlige Egenskaber, som vi ikke kan lade være med at beundre; men det bedste er de absolut fremmede for; det er maaske slet ikke deres egen Skyld, muligvis har Kristendommen aldrig mødt dem paa en saa varm og hjertevindende Maade, at de har kunnet slutte sig til den; men derfor

er det jo lige sandt, at de kender ikke det bedste, —
kender ikke det Baaud, der mere end noget andet
binder Menneskehjærter sammen trods Verdens Uvejre
og alt det meget, der paa forskellig Maade vil skille ad.

Held det Ægtepar, der ikke alene kan følges ad
i Kærlighed, men ogsaa i fælles Tro!

Bøger,

som er skrevet af Forstander Niels Kierkegård,
Kjøng Højskole ved Glamsbjerg St., Fyn.

Fortællinger:

En Fristelse, 2. Oplag, 60 Øre.

Hyrden og hans Brud, 3. Oplag, 40 Øre.

Krigskammeraterne, 3. Oplag, 50 Øre.

Bedstemoderen, 9. Oplag, 1½ Øre.

Hans Højgaards Kæreste, 3. Oplag, 70 Øre.

Brave Folk, 35 Øre.

Bag efter, 2. Oplag, 15 Øre

Moder og Søn, 2 Oplag, 15 Øre.

Et Sammenstød, 2. Oplag, 15 Øre.

Et Familiedrama, 2. Oplag, 15 Øre

Ungdomsminder, 2 Kr.

Foredrag:

I Hviletimen, 2 Oplag, 1 Kr.

Om Ægteskabet, 5. Oplag, 15 Øre.

Om vore Folkefester, 4. Oplag, 10 Øre.

Arbejdet adler Manden, 2. Oplag, 10 Øre.

Ved Tempeldøren, 2 Oplag, 15 Øre.

Om Dødsriget, 15 Øre.

Den kvindelige Ungdom, 8. Oplag, 15 Øre.

Den mandlige Ungdom, 6. Oplag, 15 Øre.

Disse Bøger faaes hos ovennævnte Forfatter. Den nemmeste og billigste Maade at faa dem tilsendt paa, er at sende Betalingen med Postanvisning og skrive bag paa Kuponen, hvilke Skrifter man ønsker; det koster nemlig lige meget, enten man sender et Brev eller en Postanvisning. — Alle Bøgerne har ens Størrelse, saa de kan indbindes sammen.

Moder og Søn.

Fortælling

af

Niels Kierkegård,
Kjæng Højskole.

2. Oplag.

Assens.

Assens Amts Avis' Bogtrykkeri
ved Hans L. Jensen.

Det er Søndag Eftermiddag, Moder og Søn sidder ene to inde i Dagligstuen. Han er to og tyve Aar, og hun er halvtreds. Han er hendes eneste Barn, og hun er Enke; det har hun været i over en halv Snes Aar.

Den lille Landejendom, hvorpaa der kan holdes fem—seks Køer og et Par Heste, efterlod hendes brave og stræbsomme Ægtefælle ved sin Død i en fortrinlig Stand.

Nogle Aar kneb det for Enken med at holde det gaaende; ti hun skulde jo saa godt som udelukkende benytte fremmed Hjælp. Men i de sidste Aars Tid har det gaaet bedre; ti da har hendes Søn klaret det for hende.

Disse to Mennesker har levet sig meget nøje sammen i Aarenes Løb, og det har været den kristeligt sindede Moders Livsopgave stadig at paavirke Sønnen, saa han maatte blive et bravt og godt Menneske.

Hun har ingen haarde Kampe haft at bestaa i saa Henseende; ti Jørgen har indtil denne Dag kun gjort sin Moder Glæde.

Nu forestaar der en Forandring i den tilvante Levevis; ti næste Dag skal Sønnen af Sted ind til Byen at være Soldat, og det kniber lidt for Moderen at tænke paa, at hun nu i flere Maaneder skal undvære det kære Selskab.

Der er ogsaa en vis højtidelig Alvor udbredt over hendes Ansigt, som hun sidder der i sin Lænestol og lader Blikket kærlighedsfuldt dvæle ved den ranke, rødmussede og kraftige Ungersvend, som sidder omme paa Bænken.

„Lad mig nu se, Jørgen, at du holder dig fri for slet Selskab, naar du kommer ind til Byen! Der er saa mange Fristelser paa saadanne Steder, og det er ikke alle Forældre, der har haft Glæde af at faa deres Sønner ind som Soldat.“

„Du skal ellers ikke være ræd for mig, lille Moder! med Guds Hjælp skal jeg ikke foretage mig noget, som jeg behøver at skamme mig ved!“

„Det tror jeg heller ikke, — og Gud ske Lov for det! Du véd jo, at du er mit et og alt her i Verden, og det vil du sikkert aldrig glemme, selv om der bliver lokket nok saa meget for dig, — og det kan vel ikke undgaas, at du vil blive fristet ved én og anden Lejlighed.“

„Aa, jeg tænker ikke, at Fristelserne skal blive saa store. Der er jo Forskel paa, hvordan det Hjem er, man kommer fra. Jeg er nu af de heldige, og det kan jeg takke dig for.“

„Naa, naa, Jørgen, lad nu være med at smigre!“

„Jeg smigrer ikke; jeg siger kun, hvad Sandhed er, og du maa nok vide, lille Moder, at jeg kan skønne paa, hvad du har været for mig; du kan stole paa, jeg har tænkt paa det mange Gange i de Aar, der er gaaet.“

„Ja, min Dreng, det glæder mig, at du holder af mig, — det kan du jo nok tænke. Gid vi altid maa blive ved med at staa i saa godt Forhold til hinanden, som vi har gjort hidtil!“

„Det sker nok, — det vil jeg da haabe; jeg kan ikke rigtig forstaa, hvordan det skulde blive anderledes.“

„Det kan jeg heller ikke. — Men tror du nu ogsaa, at du har alle de Sager samlet sammen, som du skal have med dig?“

„Jo, det tror jeg nok. Det er jo ikke værdt at faa mere med, end man har Brug for.“

„Ja, skulde der være et eller andet, som du kommer til at vante, saa kan du da ogsaa lade mig det vide.“

„Det kan jeg; ja, du skal saamænd nok høre fra mig

ret jævnlig, og dit Spisekammer vil nok faa at mærke, at jeg er Soldat."

"Aa, du skal ikke være ræd; det skal gaa haardt til, inden jeg skal klage mig."

"Nu vil jeg da haabe, at du ikke skal faa for mange Bryderier her hjemme, mens jeg er væk. Jeg tror da, det er en flink Karl, vi har faaet."

"Det er det vist; det ser han da ud til. Det skulde vel være sært, om jeg ikke kom til at savne dig paa en og anden Maade, — men hvad! det gaar nok; det er da heller ikke saa lang en Tid, det drejer sig om."

"Det bliver vel omtrent det samme, som da jeg var paa Højskolen, undtagen at da var det om Vinteren; nu bliver det derimod om Sommeren; det gør straks en Forskel."

"Det gør det; og der er ogsaa Forskel i andre Retninger; men som sagt: det gaar nok!"

"Naa, jeg kommer til at gaa ud og give Hestene en Gang; jeg gav Kærlen Lov til at gaa hjem efter noget af sit Tøj, og han er vist ikke kommen igen."

Jørgen rejste sig og gik uden for. Der mødte jeg ham.

"God Dag, Jørgen!"

"God Dag! Velkommen!"

"Tak! ja, du kan maaske ikke forstaa, hvordan det kan være, at du ser mig her?"

"Nej, det er snart knapt nok; men jeg er glad ved, at du er kommen; havde du tøvet til i Morgen, saa havde det været for sent."

"Det vidste jeg; derfor kom jeg ogsaa i Dag; du skal jo ind at være Soldat, og saa kunde jeg nok have Lyst til at tale med dig lidt forinden."

"Det skal du have Tak for; — men hør, har du travlt?"

"Nej, ikke saa galt; jeg tænker, jeg bliver her i Nat; saa kan jeg vel køre med dig til Stationen i Morgen, — hvis I da vil have mig saa længe."

"Jo, det vil vi rigtignok — hellere end gerne! jeg er svært glad ved at se dig her. Men gaa nu inden for til

Moder, saa kommer jeg straks! jeg skal bare hen at give Hestene."

Konen havde imidlertid faaet Øje paa mig og mødte mig i Forstuen.

"God Dag, Karen!"

"God Dag! — Nej se, er De her paa Egnen? det var da morsomt. Vær saa god at komme inden for! De bliver her vel i Nat?"

"Ja, det tænker jeg. — hvis det da ikke er til for megen Ulejlighed."

"Snak! hvad Ulejlighed skulde det være til! det er jo da ikke første Gang, De er her."

"Nej, saa var jeg vel heller ikke kommen i Dag; men jeg havde Lyst til at faa hilst paa Jørgen, inden han skal have Soldatertøjet paa. Jeg har været i Olsby at holde Foredrag, — det er vel godt et Par Mil herfra?"

"Ja, saadan omtrent. Nej se, har De været der? Men hvordan er De saa kommen hertil?"

"Jo, jeg fik dem til at køre mig paa Vej her hen efter, og saa har jeg forevrigt brugt Apostlenes Befordring "

"I — hvad for noget! saa er De da træt; sæt Dem dog ned! Nu skal jeg straks hente et Glas Mælk, — De er vel nok tørstig?"

"Nej, ikke saa galt endda, — men et Glas Mælk vil jeg gerne have."

"Jørgen kommer vist snart ind."

"Det lovede han da, og det gør han ogsaa nok, — hvis han ikke tilfældigvis skulde have sig en lille Kæreste her i Nærheden."

"Nej det tror jeg ikke; han er vist saa temmelig fri endnu, hvad den Slags Ting vedrører."

"Maaske! jeg er nu ellers af den Mening, at der er ikke ret mange, som naar at blive tyve Aar uden at have været forelsket."

"Det var svært; tror De saa ilde om Folk?"

„Det er ikke at tro ilde om nogen; det er snarere det modsatte.“

„I nej dog! hvordan skal det forklares?“

„Ganske simpelt, at der er ikke ret megen Fut i de Mennesker, der kan naa Tyveaarsalderen, uden at der har været noget i Vejen med deres Hjærte ved en og anden Lejlighed!“

„Taler De der af Erfaring?“

„Vist gør jeg saa! husk paa, jeg har med mange unge Mennesker at gøre, — og jeg véd da tilmed et og andet fra de samme unge Mennesker, som de vedkommendes Forældre ikke en Gang altid véd.“

„Er det nu baade Karle og Piger, der betror Dem Hemmeligheder?“

„Det er det, og det er jeg glad ved; unge Mennesker trænger til at have nogen, som de kan betro sig til. Det kan være jævnaldrende; men det kan ogsaa være ældre. Bedst er det, hvor det er Fader og Moder, der kan være de unges Fortrolige; men det gaar langt fra saadan alle Vegne; det er ikke saa sjældent, at Børnene søger det uden for Hjemmet, som de allerhelst skulde søge i Hjemmet.“

„Har Jørgen ogsaa betroet Dem Hemmeligheder?“

„Det har han egenlig ikke; han hører nemlig til de lykkelige Mennesker, der har en Moder at gaa til. Læreren og Vennen kan være gode nok; men Moderen er dog mange Fold bedre.“

„Mener De det?“

„Ja, det mener jeg, — jeg kan jo se i mit eget Hjem, hvordan mine Børn kan gaa til deres Moder med den ene lille Hemmelighed efter den anden, og jeg vil ønske, at de alle Dage vil blive ved med det.“

„Siger Deres Kone Dem saa, hvad Børnene betror hende?“

„Ja naturligvis! det bør hun ogsaa; det gaar aldrig an, at Forældrene kommer til at gaa og have Hemmeligheder

for hinanden. Hvor Forholdet er, som det skal være, der gaar Børnene heller ikke til Moderen med deres Hemmeligheder, fordi de vil skjule noget for Faderen, men fordi det maaske falder dem lettere at udøse deres Hjærte for hende. Det maa saa blive hendes Sag at lægge det ud for Faderen paa den rette Maade."

"Det kan gjerne være, De har Ret; jeg kan jo vanskeligt dømme om det, da jeg har været Enke i saa mange Aar og kun har den eneste Søn; men jeg kan godt forstaa, at det er det bedste, naar Børnene kan gaa til Forældrene med, hvad der ligger dem paa Sinde; der er jo dog ingen, som mener dem det saa godt, og som saa gjerne vil raade dem til deres Vel."

"Ikke sandt! det er netop det, jeg mener; — og her tror jeg nok, det er saaledes, at De har Deres Søns Fortrolighed, endog i en temmelig høj Grad; her kan jeg ikke klare mig, om end nok jeg tror, at Jørgen og jeg er gode Venner!"

"Det tror jeg med. Men sig mig, hvad mente De egentlig med det, om han havde en Kæreste her i Nærheden?"

"Det mente jeg slet ikke andet med, end hvis saa var, da kunde han vel nok have adskilligt at tale med hende om en saadan Dag."

"Naa ikke andet! — — ja — nej, det tror jeg ikke — — I, men det er jo sandt, jeg staar rent og glemmer, hvad jeg hedder!"

Saa gik Konen ud af Stuen, og lidt efter kom hun tilbage med den lovede Læskedrik.

"Vær saa god!"

"Tak! hør, sig mig, Karen, hvad synes De nu om, at Deres Søn skal være Soldat?"

"Ja, hvordan mener De?"

"Jeg mener, om De ikke er ræd for det Kammeratskab, der faaes ved en saadan Lejlighed?"

"Nej, det er jeg ikke; jeg skal sige Dem, Jørgen véd nok saa temmelig, hvad der er det rette."

„Det er sandt nok.“

„Ja, og jeg har aldrig mærket, at han har særlig Tilbøjelighed til at give sig i Lag med nogen, der vil „slaa til Søren“, som man siger.“

„Det har jeg heller ikke mærket, Karen!“

„Naa, og saa véd han ogsaa godt nok, at jeg gaar her hjemme og beder for ham, — at jeg ikke lægger mig til Sengs nogen Aften, uden at han er med i min Aftenbøn; det tror jeg ogsaa har noget at sige.“

„Ja, det skal De have Ret i; det glæder mig at høre, De er saa sikker i Deres Sag, og at det er den Grund, De bygger paa. Jeg mener som De, at det har meget at sige for Ungdommen at vide, at Forældrenes Bønner og gode Ønsker følger dem ud i Verden og slaar Kres om dem baade tidligt og sent; det vil give dem Styrke til at staa fast i Tilfælde, hvor de maaske ellers vilde glide. Den Tanke vil jeg da selv trøste mig ved, naar mine Børn skal til at flyve ud fra Reden.“

„Det kan De ogsaa godt; jeg er vis paa, at Vorherre skal nok gøre, hvad han kan, for de Børn, som Forældrene beder for.“

„Ja, det gør han vel egentlig for alle Mennesker; men der er desværre dem, som han ikke kan komme til at hjælpe, fordi de ikke vil hjælpes; det er noget af det allervigtigste i Opdragelsen at indgive den opvoksende Ungdom en klar og fast Overbevisning om, at Vorherres Hjælp er nødvendig, hvis Levnetsløbet skal bære gode Frugter, og at den Hjælp ogsaa er tilrede for hver, som vil tage imod den; men „der skal Hjælp til Guds Hjælp“, siger Ordsproget; man skal selv ville det gode, og ville det paa den rette Maade; da gaar det, Karen, som De véd, der staar i én af vore kønne Sange: „Viljen ser Vorherre paa, giver Kraften Vingel!“ Det er allerede et godt Stykke fremad at kunne sige med Apostlen: Viljen til det gode har jeg! Det er desværre ikke altid, man kan sige det med fuld Sandhed.“

„Nej, Gud bedre det! det har De Ret i; — — naa, der

har vi Jørgen; ja, du er naturligvis ked af, at vi har faaet saadanne Fremmede den sidste Dag, du er hjemme."

"Aa, ikke saa galt endda, Moder!"

"Er Humøret godt, Jørgen?" spurgte jeg.

"Jo, saa temmelig; hvad skulde det vel ogsaa være andet for!"

"Men naar du selv skulde vælge, saa vilde du da vist helst blive hjemme?"

"Det vilde jeg naturligvis; men jeg tænker da heller ikke, jeg tager nogen Skade af den Tur."

"Det gør du forhaabenlig ikke; din Moder lader da til at være meget tryk."

"Naa, det glæder mig. Saa I har allerede været inde paa det Kapitel?"

"Ja, du véd jo, „hvad Hjærtet er fuldt af“ o. s. v."

— Næste Dag fulgtes vi alle tre til Stationen; den ny Karl kørte for os. At Moderen var lidt bevæget ved det sidste Farvel, før vi steg ind i Toget, fandt jeg, var ganske naturligt; men der var en velgørende Hjærtevarme i det „Farvel, lille Moder!“ og de kærlige Blikke, som Jørgen fra Kupévinduet sendte hende, der blev tilbage.

Jørgen og jeg fulgtes ad et godt Stykke, og under Vejs fortalte Jørgen mig, hvad han og hans Moder havde talt om, før jeg kom. Ved en Skiftestation skulde vi imidlertid hver til sin Side.

"Saa farvel, Jørgen! lad mig nu se, du bliver en rask Soldat, og kommer tilbage som en flink Karl! Skriv et Brev til mig en Gang ved Lejlighed og lad mig vide, hvordan du har det!"

"Tak, jo det skal jeg nok; og nu skal du have mange Tak, fordi du besøgte os; gør det om igen en anden Gang!"

"Ja, kommer jeg paa Egnen, saa skal jeg ikke gaa jeres Dør forbi. Saa Gud i Vold, min Ven!"

Et halvt Aars Tid senere var Jørgen atter hjemme, og at han ingen Skade havde taget af at være Soldat, vil man forstaa af efterfølgende Træk, som han selv fortalte mig en Gang, han var her i Besøg.

Det var en Aften nogen Tid efter, at han var kommen hjem, at han skulde et Ærinde for sin Moder hen i Kroen, hvor der tillige var Købmandshandel. Da han kom ind i Krostuen, sad der tre—fire unge Fyre, som han havde været sammen med i Tjenesten. De var allerede ikke saa lidt fugtige, og mere lod det til, at de vilde blive — at dømme efter den Flothed, hvormed de krævede ind af de vaade Varer.

Der blev almindelig Glæde, da de fik Øje paa Jørgen.

„Hej du! God Aften, Jørgen! Nej ser vi det! saa du kan dog ogsaa komme i Kroen! kom her hen og faa en Omgang med for gammelt Kammeratskabs Skyld!“

„Nej, jeg bruger ikke noget af den Slags, — og jeg har heller ikke Tid til at blive her.“

„Hvad for nogen Snak! har du ikke Tid! vist har du saa, kom du kun! — — Vært, lad os faa et Glas til!“

„I skal ikke kræve noget ind til mig, for jeg nyder det ikke!“

„Det var som Pokker! er du bleven saa fin paa det? Du kan maaske ikke en Gang kende os igen?“

„Jo, det kan jeg endda nok.“

„Skammer du dig kanske ved at være i Selskab med gamle Kammerater?“

„Det kommer an paa, hvad det er, Selskabet gaar ud paa. Jeg vil nu ikke drikke med jer; men vil I besøge mig en Gang, saa skal I være velkommen.“

„Tak skal du have, Jørgen Vigtigpér! vi skal nok besøge dig, kan du tro!“

Jørgen vendte sig fra dem og krævede ind henne ved Disken, hvad han skulde have, hvor efter han lavede sig til at gaa.

„Naa, vil du saa alligevel ikke have en Hivert med?“

„Nej, det har jeg jo sagt én Gang.“

„Aa, det er ikke værdt at plage ham mere, det sølle Pus; han tør naturligvis ikke for sin Moder!“ sagde én.

Sejskabet opslog en rigtig haanlig Latter og „skaalede“ paa det. Jørgen var lige ved Døren og vilde have været ud; men nu betænkte han sig, vendte om og gik hen til Drikkebrødrene.

„Du sagde, jeg tør ikke for min Moder, og det har du Ret i; men det er paa en anden Maade, end du tager det. Du véd meget vel, at min Moder vilde ingen Fortræd gøre mig, om ogsaa jeg satte mig til at drikke her; men jeg véd, at det vilde gøre hende forfærdelig ondt, og hun har været mig en saa god og kærlig Moder, at det vilde være baade Synd og Skam af mig, om jeg — til Gengæld for, hvad hun har været for mig, vilde gøre noget, som kunde volde hende Sorg; nej, det hverken jeg vil eller kan, — saa du har Ret i, at jeg tør ikke for min Moder! saa kan I le ad mig saa meget, som I vil! — Og nu maa I have Godnat!“

— Men der var alligevel ingen, som lo, da han gik.

Tillæg.

Taknemlighed.

Efter fremmed Kilde genfortalt af Niels Hjerkegaard.

Bang og Melby er Venner Bang er velstaaende, medens Melby er lige ved at gaa fallit; Dag og Nat grubler han over, hvad han dog skal gribe til for at klare sig.

Pludselig øjner han en Udvej, — men ogsaa kun denne ene; han skriver et rørende Brev til Bang, minder ham om deres Venskab og forklarer, at han for at undgaa Vanære og Ødelæggelse maa have en Sum af 5000 Kr., som han paa det mest indtrængende beder Vennen om at laane sig.

Hurtigst muligt sendte han et Bud af Sted med Brevet. Der gik en Time, og der gik halvanden; Melby vankede angstfuld frem og tilbage i sit Værelse. — Hvad om han fik Afslag! — Han gyste ved Tanken.

Dog, Budet var jo ikke kommet tilbage endnu; han havde Lov at haabe foreløbig. — Men der kom Budet langt henne i Gaden; han ilede det i Møde.

Glæde — Jubel — Henrykkelse! nu holdt han de 5000 i sin Haand; han var reddet; — intet Under, at han følte sig som i den syvende Himmel. — Han foer ind i Dagligstuen og udbød:

„Amalie! kære Amalie! mit elskede Barn! — Klara, min dyrebare Hustru! — Bang har frelst mig, har hjulpet mig! se, her er de 5000 Kr! — Og De, Hr. Konradsen, min Ven! del min Glæde! — tænk, Bang, den ædle, brave

Bang har frelst mig! han har laant mig 5000 Kr., nætop den Sum, jeg trængte til for at klare mig. Aldrig, aldrig skal jeg glemme ham det; det tager jeg jer alle til Vidner paa. Ja, om han end skulde kræve mit Hjærteblod, jeg skal villig udøse det for ham!”

— — Seks Maaneder senere. Melby taler med sin Hustru.

„Ja, nu har jeg saa været henne hos Bang.“

„Har han faaet den første Afbetaling paa de 5000 Kr., du laante af ham?“

„4000!“

„Jeg mener, du sagde 5000.“

„Du husker fejl, min kære. For Resten har det ingen Betydning. Naar en Ven gør en anden en Tjeneste, spiller Beløbet ingen Rolle. Jeg er ham lige saa taknemlig, som om han havde laant mig en Million. Derfor blev det ogsaa lidt underligt for mig, da jeg var hos ham i Dag.“

„Hvordan da?“

„Jo, ser du, jeg havde oprigtig talt troet, han skulde have taget det paa en noget anden Maade.“

„Var han uhøflig?“

„Uhøflig — nej, det just ikke. Naa — jeg vil ikke sige noget ondt om Manden; men havde han nu en Gang været saa venlig at laane mig de Penge, saa burde han jo have kunnet tænke sig, at det siden ikke vilde falde mig saa helt let at betale dem tilbage igen. Jeg maa tilstaa, jeg havde ventet, han skulde have bedt mig om at beholde Pengene.“

„Ja, men“

„Ja, ikke sandt! det synes du ogsaa. Men han ikke en Gang hentydede til noget saadant — langt fra! han stak ganske rolig Pengene til sig. — Naa, det er jo ikke alle medfødt at være fintfølende; det er kun givet ganske enkelte iblandt os. Men jeg véd med mig selv, at havde jeg gjort en Ven en Tjeneste, saa vilde jeg ikke have gjort det halvt. — Jeg nægter jo ikke, at Bang har gjort mig en

Tjeneste og friet mig ud af en stor Forlegenhed. Maaden han tager det paa, gør mig mest ondt for hans egen Skyld."

— — Atter nogle Maaneder senere. — Melby taler med sin Datter.

"Du har vel ikke glemt, kære Fader, at det er min Fødselsdag i Morgen?"

"Vist ikke, mit Barn! vi vil indbyde vore Venner til at fejre Dagen sammen med os."

"Saa indbyder du vel ogsaa Bang? han har jo da vist sig som vor Ven."

"Aa, du tænker paa de 3000, han laante mig."

"Var det ikke 4000?"

"Saa — kommer du nu ogsaa med den evindelige Snak om det stakkels Laan hos Bang! — Vist har han gjort mig en Tjeneste; det skal jeg aldrig nægte; men man kan da blive træt og ked af altid at blive revet det i Næsen. Jeg for min Part taaler snart ikke mere at høre det nævne"

— — Tre Maaneder senere. — Melby taler med sin Nabo Konradsen, som var til Stede, da Brevet med Penge-laanet kom fra Bang.

"Naa, hvordan lever saa Hr. Bang — den brave, hjælpsomme Bang?"

"Jeg véd det sandelig ikke."

"Véd De det ikke? er der da kommen en Knude paa Traaden mellem Dem og ham?"

"Nej — paa ingen Maade!"

"Det glæder mig; — det vilde ogsaa have været meget kedeligt, naar man tænker paa, hvor tjenstvillig den Mand var."

"Aa, De tænker paa de 2000!"

"2000? var det ikke mere? det forekommer mig, at Beløbet var ikke saa lidt større."

"Ja, De har velsagtens ogsaa hørt, at Hr. Bang, den ædle Hr. Bang, har søgt at overdrive den lille Tjeneste, han en Gang har vist mig! Den Fremgangsmaade finder

Jeg nærmest lumpen. Havde jeg andet, hvordan han er, saa skulde jeg ikke have taget imod en Øre af ham!"

— Tre Aar senere. — Melby staar paa Børsen og taler med en rig Grosserer.

„Det er en varm Dag, Hr Melby!"

„Men en Dag, som jeg haaber . . ."

„Ja, ganske sikkert, ganske sikkert! De kan sagtens! — Det gaar nok ikke nær saa godt for Deres Ven, Hr. Bang. Man kan se paa ham, at han er forberedt paa det værste; det er svært saa nedtrykt, som han er."

„Det er slemt for ham."

„Ja — gør det Dem ikke ondt? Jeg véd, at han før har stillet sig særdeles velvillig over for Dem."

„Gør mig ondt! — Naa . . . ja . . . det er sandt nok; han var en Gang saa venlig at laane mig 1000 Kr.; men den Bagatel har han da rigtignok faaet igen for længe siden. — Hvorfor gaar ogsaa Manden hen og kaster Penge bort paa vanvittige Spekulationer? — Han er ganske umulig i sin Dumhed — og vil komme til at ende som Tigger; det har jeg altid troet om ham. Jeg burde absolut aldrig have taget imod nogen Tjeneste af ham!"

— Ti Aar der efter. — Millionæren Melby fejrer en glimrende Fest. — Man er just i Færd med Champagnen — En af Gæsterne siger da — henvendt til Værten:

„Det er nok sandt! har De hørt, at en fordums rig Mand for et Par Dage siden døde af Sult? — Han hed Bang, og der siges, at han stadig har været fulgt af Uheld. Trods hans ihærdige Arbejde og hans anerkendte Retskaffenhed tog det dog en saa sørgelig Ende med ham. Kendte De ham, Hr. Melby?"

„Aa — kun ganske flygtigt; han kom en Gang for mange Aar siden til mig og var i en frygtelig Forlegenhed. Jeg laante ham da en halv Snes Tusind, som jeg naturligvis aldrig krævede tilbage. — Stakkels Fyr!"

„Ungdommen og Højskolen“.

Et Foredrag af Niels Klerkegård,

Kjøng Højskole.

Nutiden stiller større og større Krav i saa mange andre Retninger; det er da ganske naturligt, at der ogsaa maa kræves større Oplysning; vor Tids Ungdom hverken kan eller bør nøjes med, hvad man i saa Henseende ansaa for tilstrækkeligt i tidligere Tid. Det behøver den heller ikke; ti i sin store Helhed er vort Skolevæsen gaaet meget stærkt fremad i Løbet af den sidste Menneskealder, selv om det enkelte Steder kan være sløjt nok endnu. Men om Børneskolen end bliver aldrig saa udmærket, vil Højskolen alligevel have sin store Betydning; ja, jeg tror næsten, man tør sige, at jo bedre Børneskolen røgter sit Hverv, desto større Tilslutning vil Højskolen faa. Min mangeaarige Erfaring siger mig nemlig, at fra de Egne eller Sogne, hvor Skolegangen gennemgaaende er daarligst, kommer der absolut de færreste Højskoleelever. Den opvoksende Ungdom kan jo nemlig blive i den Grad forkludret, at den saa godt som slet ingen Sans har for Betydningen af at gaa fremad i Oplysning og aandelig Udvikling, — hvor imod en dygtig og begavet Børnelærer er en af Højskolens bedste Forbundsfæller; ti den Ungdom, som har været under hans Vejledning, vil ingenlunde sige Stop, fordi Konfirmationsalderen er naaet, — tvertimod! med den voksne Alder vil der da ogsaa modnes en dybere Forstaaelse af den Værdi, som Oplysningen har, og en levende Trang til Opnaaelse af de Goder, som ad den Vej kan indvindes. — Naar Udviklingen foregaar naturligt og sundt, er det jo nemlig saaledes, at der med Aarene mælder sig en Mængde Spørgsmaal, som ikke hører Barndomstiden til, men hvor det altsaa :

er Ungdomsskolens Sag at tage fat. — Man kan langtfrå sige, at en fremskreden Folkeoplysning gør Højskolen overflødig; det er snarere det modsatte; jo mere dvask, ligegyldig, aandelig uinteresseret og dorsk en Egns Befolkning er, jo mindre Tilslutning bliver der til Højskolen, — og jo livligere og jo mere opvakt Befolkningen i sin Helhed er, jo større Trang vil der være hos Ungdommen til at øse af det Kundskabs- og Oplysningsvæld, som Højskolen vil aabne Adgangen til. — Det er aldeles ikke den dumme og ligegyldige Del af Landets Ungdom, der søger Højskolen; nej, det er langt snarere den kvikkeste, den livligst interesserede, den mest kundskabssøgende. — Men skal Højskolen nogenlunde være sin Plads voksen blandt denne Del af Danmarks Ungdom, saa maa den ogsaa stadig stræbe fremad; vi kan umuligt holde Højskole nu paa samme Maade som for 30—40 Aar siden; meget af det, som den Gang var Kærnen i Højskolearbejdet, maa selvfølgelig være det den Dag i Dag; men Tiden gaar jo stadig fremad, og Højskolen maa følge med i Bevægelsen — ikke saaledes at forstaa, at den lader sig sluge af Strømmen og snakker Mængden efter Munden; det kunde vel endog hænde, at den kraftigt og maalbevidst maatte stille sig mod Bevægelsen, hvis den skønnede, at Strømmen gik i en gal Retning, enten det saa var „fra oven“ eller „fra neden“, Faren truede. Men Højskolens Arbejdere maa forstaa deres Samtid og have ærlig Vilje til at imødekomme de sunde og rimelige Krav, som en opvakt og interesseret Ungdom naturligt maa stille til den Skole, der tilbyder sig som oplysende og vejledende for voksne Mennesker. — Dersom en Højskole vil lægge sig til Hvile paa „Traditionen“ og nøjes med, hvad der var rigeligt for en Menneskealder siden, — ja, da er det meget tænkeligt, at den godt kunde blive endog stærkt besøgt; men den Ungdomsskare, som den sendte ud over Landet, vilde ikke i Kraft af Højskolebesøget finde en Plads i Fremskridtets Fanevagt; den kunde maaske endogsaa blive en ganske solld og kraftig Stilstands-

masse, brav og dygtig paa sin Vis, men uden Forstaaelse af Tidens velbegrundede Krav paa de forskellige Omraader. — Højskolen skal ikke være en Vejrhane, der drejer sig, som Vinden blæser; men den skal lige saa lidt være en Klods foran Tidens Hjul; derimod skal den gøre sit til at faa Roret drejet, saa Farten kan gaa i den rigtige Retning, fremad i alt, hvad der er ædelt og godt, — bort fra gammel Fordom, gammel Slendrian og gamle Vildfarelser, — ind i den nye Dag, som *maa* komme, som *skal* komme, dersom de sande Værdier skal blive bevaret, og Retfærdighed og Godhed faa Lov til at dele Sejrskransens Herlighed.

* * *

Og saa vender jeg mig til jer, I unge, som Højskolen kalder paa. — Skal det lykkes for jer at leve et dygtigt og hæderligt Liv til Gavn for Folk og Fædreland, da maa Ungdomstiden nyttes af yderste Evne; I maa tage fat med Kraft paa jeres egen Dygtiggørelse jo før jo hellere, — søge Vejledning og Uddannelse, øve jer i Selvbeherskelse, Ærlighed og Sandhed, aande i Tidens reneste Luft og leve jer ind i Tidens bedste Tanker, — kaste al Sløvhed, Lunkenhed og Ligegyldighed over Bord og i Stedet for ty til de Kilder, indensogns eller udensogns, hvor I kan blive hjulpen til Klarhed i Tanken, Ild i Aanden, Frejdighed i Sindet og Vilje til at leve i Pagt med, hvad der er ædelt og godt. — Men ogsaa vi ældre maa tage fat; den Sum af Livserfaring, som vi har indvundet, tit maaske ad tornefulde Veje, maa vi lægge frem for jer, at I deraf kan belæres og jeres Tanker klares; — alt, hvad skønt og herligt, vi selv har levet og aandet i, maa vi vise jer, for at I kan vælge derefter; — den Haabets Fane, hvor under vi selv har kæmpet for Sandhed og Ret, maa vi svinge over jeres Hoved, om I derved kan opildnes til den samme Kamp; og I skal undre jer den Dag, det lykkes os at vise jer det forjættede Land i al dets straalende Skønhed, — den Dag, da der ud af Ungdomssynerne springer en mandig Tanke, en fast og

levende Vilje, et lyst og frejdigt Haab, — den Dag, da I med Overbevisningens Varme kan synge med den gamle Skjald:

»Saa lad derpaa os Syn da fæste,
 hvad edle kalder Livets Lyst, —
 ja, lad os kæmpe med de bedste
 og vove kækt mod Død en Dyst!«

— Se, *derfor* aabner Højskolen sine Døre for de unge og søger at give dem Kundskab og Oplysning, øve dem i Flid og Troskab, i Pligtopfyldelse og Taalmodighed; — den vil bl. a. ogsaa give dem en fyldigere Forstaaelse af, at Arbejdsomhed er en Kapital, som ikke hovmoder, ikke frister til Vellevnet og Lediggang, men snarere fører til, at vi gensidig agter hverandre i Forhold til den Retskaffenhed og Duelighed, vi hver for sig evner at udvise i det Kald, som er os betroet, hvad enten vi arbejder med Hovedet eller Haanden. — Højskolen vil ikke alene hjælpe de unge til større Færdighed i Læsning, Skrivning og Rægning samt udførligere Kendskab til Historie, Geografi, Naturlære og meget andet, som hører til for at være et veloplyst Menne-ske; men i Særdeleshed lægges der Vægt paa at opildne dem til at leve et hæderligt og bravt Menneskeliv; ti vel er det uhyre meget værdt at have Kundskaber og være i den Grad praktisk dygtig, at man kan klare sig flot og godt, hvor man faar sin Plads i det virkelige Liv; det er rimeligt, vi maa opildne de unge til Fremgang i den Ret-ning saa godt som muligt; men det maa for alt i Verden ikke glemmes, at der er noget, som er vigtigere end al Begavelse og praktisk Dygtighed, nemlig Forstaaelsen af, hvad det vil sige at leve, og hvilket mægtigt Ansvar det medfører. — Højskolen søger at aabne de unges Øjne for Naturens Herlighed saa vel som for Nødvendigheden af at være Herre over sit eget Legeme, saa det maa være vel-skikket som Aandens Redskab, — den vil aabne Øret for Modersmaalets Klang og Tonernes Vellyd, — og aabne Hjærtet for Danskhed, — for Kærlighed til Folk og Fædre-

land, — for Ordets Liv, — for det rige Skønhedsvæld i Kunstens og Digtingens Verden, for Historiens lysende Skikkelser som for Hverdagslivets Lærdomme. — Højskolen vil saa vidt muligt lægge en god Grund, hvorpaa der senere kan bygges videre; de unge skal nemlig ikke biles ind, at de er færdige med deres Uddannelse, fordi de har været paa Højskole en lille Tid, — nej, langtfrå! der maa stadig huskes paa, at „man kan lære, saa længe man lever“, og vil man sit eget Vel, da maa man benytte enhver overkommelig Lejlighed til Skridt for Skridt at naa videre frem ad Oplysningens og den sjælelige Udviklings Vej. — Højskolen vil ikke gøre de unge til Sværmere og Fantaster, som lever i Drømmenes og Indbildningernes Verden uden Forstaaelse af det virkelige Livs Krav; den vil tvært imod efter Evne hjælpe dem til at blive retvendt baade i timelig og aandelig Henseende og søge gennem Ordet, Sangen og Samlivet at gøre dem til rigtig glade og fornøjelige Mennesker med et sundt og godt Humør, et lyst Livssyn og en frejdig Tro. — Mennesker, der vel ikke er blinde for de Ufuldkommenheder og Skrøbeligheder, vi hver for sig desværre er altfor meget plettet af, men paa den anden Side heller ikke synker til Bunds i en evindelig Klynken og Klagen over Verdens Daarlighed, — Mennesker, som vil sætte al deres Kraft ind paa, at det Samfund, de tilhører, maa blive bedre, skønnere og lykkeligere. — Højskolen vil saa varmt og inderligt, den evner det, indprente i Ungdommen den ældgamle og velkendte Sandhed, at Kærlighed er Lovens Fylde, saa jo mere, man kan komme til at leve sit Liv efter Kærlighedens Krav, jo lykkeligere bliver man selv, og jo større Sum af Lykke er man i Stand til at berede andre. — Og endelig vil Højskolen tage de unge ved Haand og saa godt, den kan faa Lykke og Naade til, føre dem ind i Hjertesamfund med den levende Gud, saa de i hans Kærlighedsfavn kan finde den Tryghed og Glæde, som maa til for at kunne *leve med Frejdighed og dø med Fred.*

**„Hører det, I danske Piger!
Eders Sag det er.“**

Det er ikke alene den mandlige Ungdom, der trænger til Oplysning og aandelig Udvikling for paa den rette Maade at kunne fylde sin Fremtidsplads. Dette gælder i lige saa høj Grad den kvindelige Ungdom. Kvindens Kald er absolut noget af det største, der er til i Verden. Tænk blot paa hendes Stilling som Hustru, Husmoder og Opdragerinde! — kan man forestille sig noget mere ansvarsfuldt og noget mere velsignelsesrigt! — Den gode, kærlige, aandsudviklede Kvinde er Hjemmets Hjærte, ligesom hendes Dygtighed, Energi og Paapasselighed samler de tusinde Traade, hvoraf Hjemmets Hygge og Velfærd spindes. Hertil kommer saa oven i Købet den Betydning, hun paa mangfoldige andre Maader kan faa for det Samfund, hun tilhører. Dersom man ikke er altfor lænkebunden af Snæversyn og gammel Fordom, vil man ubetinget indrømme, at den kvindelige Ungdom har i lige saa fuldt Maa som den mandlige Ungdom Krav paa at blive saa vel udviklet og saa godt oplyst, som Forholdene paa nogen Maade tillader. Vi beundrer den nordiske Kvindes Ynde og Elskværdighed; men vi véd, at disse henrivende Egenskaber faar dog først deres rette Betydning, naar de er forenet med en sund sjælelig Udvikling, personlig Dygtighed, Sindsrenhed og Tankeklarhed. At hjælpe hende til det mest mulige deraf er en af Tidens største Opgaver. Selvfølgelig er det under normale Omstændigheder Hjemmets Sag at yde det største Bidrag hertil; men det, som vi kalder god, sund, folkelig Oplysning, baade vil og kan være væsenlig medvirkende i den Retning; — og derfor maa vore Kvinder med — ikke alene paa Højskole, men til Møder, Foredrag, Samtale, og hvad der i det hele taget kan højne deres aandelige Sans. Samfundet har for sin egen Skyld slet ikke Raad til Kniberi med Hensyn til Kvindens Udvikling, ligesom hun ogsaa

i Kraft af sin Menneskeret maa kunne tilkomme de aandelige Værdier og Goder i tilsvarende Grad som Manden. — Der maa hellere synges lidt mindre om hendes Dejlighed, naar der saa i Stedet for bliver gjort det mest mulige for, at hendes Evner og Begavelse kan opnaa en Modenhed, som svarer til hendes vigtige Kald.

Til Ungdommen.

Tone: »Sangen har Lysning«.

Smilende Ungdom med Haabet i Følge,
Livslyst og Glæde i straalende Mod,
ud vil du fare paa Tidernes Bølge,
prøve, om Lykken vil være dig god,
give dig Medbør og Sejlene fylde,
naar du skal selv til at styre din Baad,
Verdens mangfoldige Skønheder hylde,
Kræfterne styrke til ædleste Daad!

Sollyset falder paa Ungdommens Veje,
falder jo vist paa hvert Menneskes Sti;
den har dog faaet det klare i Eje;
Ungdommens Tid er et helt Trylleri;
da er der vaarfriske Kræfter i Gære,
Sluserne aabnes for lønlige Væld;
frigjorte Følelser vaagner og bære
Blomster, som dufte til sildigste Kvæld.

Ungdom, se fremad og sving med din Fane,
syng dine Sange med jublende Klang,
kæmp for at bryde en ærefuld Bane,
selv om din Vej bliver aldrig saa trang!
Meget skal prøves, og meget vil briste,
alt kan du ikke faa med dig i Havn;
bliv dog kun tro mod dit Maal til det sidste,
tro mod din Gærning i Solskin og Savn!

Niels Kierkegaard.

BAG EFTER

FORTÆLLING

AF

NIELS KIERKEGÅRD
KJØNG HØJSKOLE

2. OPLAG

STEGE
L. M. TOMMERUPS BOGTRYKKERI

PRIS: 15 ØRE

Jens tjente som Førstekarl hos Sognefogdens; Peter udfyldte en lignende Plads i Gaarden ovre paa den anden Side af Gaden. En Søndag Eftermiddag mødtes de ude paa Vejen; begge var pyntet, men Peter dog mest

„God Dag, Jens!“

„God Dag, Peter!“

„Hvor vil du hen?“

„Jeg vil til Foredrag omme i Forsamlingshuset.“

„Hvem skal holde Foredrag der?“

„Det skal en af Lærerne fra den Højskole, hvor jeg var i Fjor Vinter.“

„Aa, skidt, er det nu noget at rende efter! man skulde tro, du kunde have faaet nok af den Slags, naar du har haft det at høre paa en hel Vinter igen-
nem.“

„Aa nej; jo mere man faar, jo mere vil man have.“

„Jeg synes, det maa dog være nederdrægtig kedeligt at skulle sidde stille paa en Bænk kanske en hel Time og høre én snakke op ad Vægge og ned ad Stolper.“

„Ja, hvis han ikke gør andet, saa maa det rigtig-
nok ogsaa være kedeligt.“

„Nej, véd du hvad, du skulde hellere følge med mig!“

„Hvor vil du da hen?“

„Jeg vil over til Østerby; der skal være Bal i Forsamlingshuset der ovre; det er Folk, der forstaar, hvorledes de skal tage paa Sagerne; de piner ikke deres Medmennesker med Foredrag og Skidt, men samler fuldt Hus næsten hver anden Søndag til Dans og Festlighed Du kan tro, det gaar lystigt til ved saadanne Lejligheder.“

„Ja, det vil jeg saamænd nok tro. Der drikkes vel ogsaa dygtigt?“

„Ja, vi sidder da ikke og kukkelurer med tørre

Halse saaledes som I omme i jeres Forsamlingshus, hvor man jo ikke en Gang kan faa en halv Bajer. De siger ogsaa, at Østerbyerne har stort Overskud af deres Hus hvert Aar.“

„Hvem mener du, det Overskud kommer fra?“

„Ja vist saa, Jens, nu skal du naturligvis til at være vittig og holde Moralprædikener om Ungdommens Fordærvelse og alt saadant noget!“

„Aa nej, men du kunde dog tænke lidt over Spørgemaalet ved Lejlighed. Du kan stole paa, at den Slags Fornøjelser, som du nu er paa Vej til, sluger en større Part af Tjenestefolkenes Løn, end du eller maaske nogen aner. Og hvad har I saa egentlig for jeres Penge!“

„Vi morer os! skidt, hvad skal man andet! Man er jo kun ung én Gang, saa det gælder om at benytte Tiden, mens man har den. Saadan en gammel, adstadig Patron, som du er bleven til, vilde jeg dog nødig være; det var altfor kedeligt at spille sine unge Aar paa den Maade.“

„Aa, kanske jeg har flere Fornøjelser, end du har, naar det kommer til Stykket; det var da ikke godt, at man ikke kunde fornøje sig paa anden Maade end ved at drikke og danse — Men vil du nu alligevel ikke med til Foredrag?“

„Nej tak! saa dum er jeg ikke endnu, at jeg giver Penge ud for at kede mig.“

„Aa, de faa Øre, det koster i Indgang, ødelægger da ingen; det er vel næppe Tiendeparten af, hvad du vil komme til at give ud i Østerby. Og det er da heller ikke sikkert, at du vil komme til at kede dig!“

„Ja, ja, hver Mand sin Lyst! jeg vil nu til Bal, saa kan du gaa til Foredrag. Desuden har jeg lovet at følges med Maren, vor Udpige; hun vil ogsaa der over. Jeg staar bare og venter paa hende; hun var knap færdig med Tillavningen.“

„Naa, god Fornøjelse da! Det er nok ogsaa Tiden, at jeg skal af Sted, om jeg skal naa at faa Begyndelsen med.“

— En halv Time senere sad Jens og hørte paa et Foredrag, der satte hans dybeste og bedste Følelser i varm og levende Bevægelse. Samtidig fulgtes Peter og Maren ad til Østerby.

„Du kan ellers tro, Maren, at Jens hos Sognefogdens prædikede ordenlig for mig for lidt siden.“

„Hvad prædikede han da om?“

„Aa, det var naturligvis om at gaa til Foredrag; han er jo bleven rent tosset efter den Slags Ting.“

„Det er da godt, at du ikke er saadant et Hængehoved, Peter!“

„Ja, jeg véd snart ikke, hvad jeg skal sig til det, for han er ellers en meget livlig Karl; men det er nu lige godt en sær Ide af ham, at han i sin Fritid enten læser eller sidder og nusler med noget, som kaldes Husflidsarbejde, og saa om Søndag Eftermiddag render til Foredrag i Stedet for at være sammen med os andre; man skulde ganske vist synes, at det var en noget kedelig Maade at være ung paa.“

„Hvordan kom han ind paa det Foredragsvrøl?“

„Jo, han skulde naturligvis hen i deres Forsamlingshus og høre en Del Præk!“

„Saa—aa, har de da Møde i Dag?“

„Det har de nok. — Men lad kun den lille Klat Folk sidde og gabe af Kedsomhed! Nej, da er der anderledes Liv i Kludens der, hvor vi skal hen!“

„Ja, det er da ogsaa godt, at der er somme Steder, hvor man kan faa Lov at more sig. — Du giver vel noget ud i Dag?“

„Alt, hvad du vil have, lille Maren!“

„Ja, da kan du stole paa, du skal nok faa Lov til at rykke ud med Moneterne!“

„Det skal jeg! — men hvad faar jeg saa for det?“

„Jeg vil danse med dig!“

„Ja, Tak skal du have! men faar jeg ikke mere?“

„Aa, du Sludderhoved!“

— Sent næste Nat. — Maren Udpige sidder omtrent afklædt paa Sengen; Mette Kokkepige ligger halvsovende i Sengen; et lille Stykke Tællelys staar og brænder paa Bordet.

„Ha, ha, ha — — nej der skulde du ligegodt have været med, Mette; dette her i Aften var noget af det grinagtigste, jeg har oplevet endnu — aa, lad nu være med den Soven! du skulde bare vide, hvor jeg har moret migovre i Østerby Forsamlingshus i Aften!“

„Naa, hvad var der løs! gør nu ikke for lang Snak af det, men se at komme i Seng! husk paa, der er ikke længe til, du skal op igen og ud at malke!“

„Aa, pyt, om man ogsaa skulde sove lidt, over sig en Gang! Koerne løber da ikke deres Vej for det!“

„Nej, men naar man tjener, saa skal man passe. .“

„Aa, du kedsommelige Gribbenille! du har da heller aldrig en Smule ungt Blod i dig! det er ikke saa sært, at Manden og Konen godt kan lide dig, for du véd da vist ikke noget bedre end at staa paa Pinde for dem ved enhver Løjlighed!“

„Jeg synes, det er vor Pligt, at naar vi er sat til noget, saa skal vi ogsaa passe det. Hvis jeg var i dit Sted, saa vilde — —.“

„Ha, ha, ha! nej, Mette, jeg vil virkelig ikke høre paa dine Ramser i Aften — — det kan bedre passe, naar vi bliver et halvt Hundrede Aar gammel — jeg og du“

„Véd du hvad, Maren, du er jo forlovet.“

„Det har jeg været mange Gange.“

„Omsider gifter du dig vel ogsaa!“

„Maaske! — men hvad saa?“

„Jeg mener, at har man ikke været paapassende med de andres Sager, saa længe man havde med dem at gøre, saa bliver man det heller næppe med sine egne“

„Naa, rev det der ud! jo, jeg skal sige dig, du lille, eksemplariske Høne, at naar jeg faar noget for mig selv, noget, som jeg kan kalde mit eget, saa skal jeg nok passe paa det, kan du tro; men saa længe, det er de andre, jeg skal gaa og slæbe for, da gad jeg nok vide, hvorfor jeg skulde tage mig Verden saa nær! man er dog sig selv nærmest!“

„Det er ingen smuk Tænkemaade; men du mener det sikkert bedre, end du snakker til.“

„Tror du det? nej se! jeg er maaske bedre, end jeg selv véd af, — skønt jeg bryder mig nu ikke en hel Del om at være et Dydsmonster; det er noget af det, jeg i al Fald i Aften er allermindest oplagt til. Jeg kunde snarere have Lyst til en eller anden gal Streg, naar bare jeg vidste, hvad det skulde være!“

„Hør, Maren, du er lige godt somme Tider en slem forfløjen Tøs; du kan imellem være saa tjenstvillig og saa rar, at man ikke kan lade være med at holde af dig; men saa til andre Tider er du ogsaa, som du var helt tummelumsk!“

„Ja, det er da godt, man kan mærke, man er ung!“

Hør, du, kom op af Sengen, saa skal jeg vise dig en ny Dans, som jeg har lært i Aften — se saadan skal man flytte Benene — — trallalalala — hej hopsasa! — saa, kom nu! herop med Dynen!“

„Men er du da taabelig, Pige! hvordan er det dog, du skaber dig! sæt, at der er nogen uden for, som ser dig vi har jo ingen Gardiner for!“

„Aa, hvad gør det! saa ser de vel ikke andet, end hvad Vorherre har skabt!“

„Fy, skam dig dog! det er jo ligefrem Synd, saadan som du taler — — nu slukker jeg Lyset!“

„Nej, vil du bare lade være! — jeg maa hellere flytte det herhen, saa kan du da ikke naa det, uden du skal op, og det vilde jeg minsanten gerne have dig. Sikken et Syn for Byens unge Karle, om de kunde staa uden for og se os to danse Hopsasa her inde i denne Baldragt!“

„Hør, bær dig nu en lille Smule fornuftig ad, Pige!“

„Ja, men det er nætop det, jeg ikke vil, — ja, hvis du vil høre, hvad jeg har at fortælle, saa skal jeg sætte mig pænt her paa Sengekanten ved Siden af dig, du dydige Pigelil — — se, jeg skal endda oven i Købet svøbe et Skørt om mig i al Anstændighed, saa du skal ikke tage Forargelse af at se mine bare Ben — — synes du forresten ikke, det er et Par pæne Fødder, jeg har!“

„Jo, men . . .“

„Saa, saa, saa! hold nu din Mund og lad mig tale! jeg synes, jeg har saa meget af skulde fortælle dig“

„Var der da saa storartet i Østerby i Aften?“

„Ja, du kan tro, der var storartet! sikken Musik! og sikken Masse Mennesker! den ene kunde snart ikke komme til for den anden!“

„Det vil jeg tro; — dansede I saa hele Tiden?“

„Nej, der var Ophold imellem, og det var snart lige saa grinagtigt“

„Saa — hvordan da?“

„Jo, Rollesen fra Kværkerup var der, og han læste nogle Historier op for os.“

„Hvad var det for Historier?“

„Der var én, som hed „Sildemanden“; den var ikke ret lang, men den var grinagtig, kan du tro; Rollesen kom ind med et Par store, fladbundede Træ-

sko paa og en gammel Bulehat, som hang ham ned over Ørerne, og saa havde han en Sildekurv, eller saadant noget, paa Armen; det var jo for, at vi rigtig skulde forstaa, hvorledes det gik til; og saa skabte det sælle pluskæbede Spektakkel sig, saa vi var nær ved at dø af Latter allesammen; — det morsomste var nu at se paa ham, og jo værre vi lo, jo galere bar han sig ad, — jo du kan tro, det var Sjøv! Og saa kunde han raabe, saa det var noget storartet, — og bande, ja med saadant et Eftertryk, at det ligefrem var en Fornøjelse at høre Det var virkelig noget andet end de kedsommelige Foredrag, der holdes i det stakkels Forsamlingshus, vi har i vor By; der kan man jo ikke bestille andet end at sidde og sove eller ogsaa kede sig halvt ihjæl!“

„Har du været der nogen Sinde?“

„Nej, du kan tro Nej! jeg er for meget af et Livstykke til, at jeg skulde gaa min Fod lang efter den Slags!“

„Ja, men saa kan du jo ikke vide, hvor kedsommeligt det er.“

„Aa, man behøver saamænd bare at se paa den Klat Folk, der kommer derfra, naar der har været Møde, som I kalder det; de gaar jo minsanten allesammen saa sindige, som om de havde Ligtørne under Fødderne, og saa har de et Udtryk i Ansigtet, saa man skulde tro, de led af Mavepine! Nej, da kan du tro, der er anderledes Liv, naar vi kommer fra Østerby; da gaar det med Sang og Løjer, saa man kan høre det langt bort!“

„Ja, det er vist nogle rare Viser, I synger!“

„Vil du høre én af dem?“

„Nej tak, jeg har hørt nogle af dem før, saa jeg bryder mig ikke om at faa flere; — naa, men blev der saa ikke læst andet op end denne her Sildehistorie?“

„Ok jo, han læste ogsaa noget grinagtigt Stas op om én, som — jeg tror, ja hvad Skam var det nu, han hed! jeg synes, det var noget med Petersen ved.“

„Naa, det var altsaa grinagtigt det hele!“

„Ja, det kan du tro, det var! den Slags Møder er det værdt at komme til. Vi var vist omkring ved tre Hundrede Mennesker, og vi morede os storartet. Der blev fortalt, at de havde prøvet paa for en Maanedst-

tid siden at faa én til at holde Foredrag, — jeg véd ikke, hvad det var for én, men en farlig Kæft skulde der nok være paa ham, efter hvad der blev sagt, og der var nogen, der græd, som de var pisket; — men kan du tænke dig, hvor — — — — — paa ham?”

„Nej, — der var vist ikke tre Hundrede!“

„Der var omkring ved en Snæs, du! der kan du se, hvor vidt I kommer med jeres Præk, som skal være saa opbyggende og saa moralsk — — — aa, saa dejligt! Nej, der er heldigvis flere til vor Side, og du kan stole paa, vi skal nok holde det gaaende, selv længe efter, at I er gaaet bag af Dansen med jeres Moraliseren. — Men det var Festen, du skulde høre om. Du kan tro, vore Karle var flotte; de gav ud alt det, vi vilde have; jeg skal love for, der blev ikke knebet paa Skillingen. Der er dog ikke noget saa fornejeligt til som at være Pige paa et Bal; man har bare at forlange, saa faar man det, uden at det koster én selv en Øre; de ligefrem kappes om at komme til at give ud paa én, og saa bag efter er de nær ved at træde hinanden ned for at komme til danse med én!“

„Nej, virkelig!“

„Jo, man har da heldigvis faaet et og andet, som er kønt, — som i al Fald de unge Karle synes godt om, og for den Sags Skyld de gamle Stødere med; — jeg skal sige dig, lille Tulle, de er saamænd lige gode allesammen!“

„Hvem?“

„Karlene — Mændene — hele Slægtet! de render efter os den ene værre end den anden, — saa snart man da blot ser en lille Smule manerlig ud. Jeg kan ikke nægte, det morer mig, skønt jeg somme Tider kunde fristes til at grine dem et Stykke alle til Hobe!“

„Men Maren dog! det er da nogle skrækelige Tanker, du har om Folk!“

„Ja, om Mandfolk, lille du! de kan være gode nok, naar det gælder om at give ud; de kan ogsaa være helt rare at have at danse med, og — — — naa ja, men de er da nogle Tossier alligevel! du skulde bare have sét, hvor forlegen de var efter at komme til at sidde med Armen om Livet paa os. Der var

saamænd vist over tyve, som havde den om Livet paa mig!“

„Hvad gjorde du saa?“

„Jeg — aa, jeg lod dem have Fornøjelsen — saadan lidt — en Gang imellem; man skal nemlig ikke lade dem være for længe om det, for saa taber de Lysten.“

„Hvad sagde Peter til, at du saadan lod dig omfavne af hvem, der vilde?“

„Aa, det Fjols! han drak, som han var gal; saa imellem kom han jo og vilde daase med mig; men det var snart daarligt nok, at han kunde staa paa Benene. Du kan tro, jeg havde mit Læs med at faa ham slæbt her hjem; — og saa var han endda nærgaaende, det Svin, og vilde rende og kysse mig hele Tiden, naar de andre Karle saa paa det!“

„Ja, han er jo da ogsaa din Kæreste.“

„Ja vel er han det — for Tiden i al Fald; men hvor længe det varer, se det er en anden Snak! Forandring fryder, skal jeg sige dig.“

„Fy, det er ligefrem en grim Snak, du fører. Bliver man saadan af at komme, hvor du har været i Aften, saa vilde jeg ønske for dig, at du aldrig skulde komme der mere!“

„Det vilde være ukristeligt af dig at ønske saadant, for du véd jo, at det er omtrent de eneste Fornøjelser, jeg har.“

„Da er det sørgeligt for dig, hvis du ikke kan more dig paa anden Maade end ved at være med til den Slags Kommers.“

„Her, vil du ikke sige mig, hvilke andre Fornøjelser der er her paa Egnen? Du vilde kanske have, jeg skulde gaa i Kirke Søndag Formiddag og om Eftermiddagen sidde pænt og stoppe Strømper, med en opslaaet Salmebog foran mig paa Bordet! — Nej, saa foretrækker jeg minsanten en lystig Dans, om ogsaa Karlen er fuld, og der er Huller paa Strømperne!“

„Her, Maren, er du nu virkelig saa forsoren, som du lader? eller det er kun i Munden, du har det? jeg kunde næsten fristes til at tro, at du gør dig selv værre, end du i Virkeligheden er.“

„Bilder du dig kanske ind, at jeg er saadant et Særsyn, som der ikke kan findes Mage til andre Steder? du tænker naturligvis: gid jeg var! men om du

ogsaa er bleven en gammel, adstadig Trutte, saa kender du vel nok endnu saa meget til Verden, at du véd, der er flere af min Slags.“

„Har du nu fortalt alt, hvad du vil, om den Herlighed, du der har været med til?“

„Aa, du skal heller ikke have alt at vide.“

„Hvorfor ikke?“

„Fordi man har ingen Fornøjelse af at fortælle dig noget; du ligger jo bare og kritiserer!“

„Ja, jeg kan ikke nægte, at den Slags Sammenkomster synes jeg ikke om, og jeg tror, der sker megen Skade ved dem. Det var noget af det, som min Moder advarede mig allermest imod den Gang, jeg skulde ud at tjene.“

„Aa, — ja, du kan sagtens! du kunde springe ud af din Moders Dragkisteskuffe med en hel Lomme fuld Formaninger paa rede Haand! Hvad siger du saa om mig? du véd, hvorledes min Moder er; saa langt tilbage, som jeg kan huske, har jeg næsten ikke hørt et eneste godt Ord af hendes Mund. Hvem der er min Fader, det har jeg aldrig faaet at vide; men Kærester kan du tro, hun har haft nok af. — Uha, Mette, du kan stole paa, jeg i min Barndom har sét det, som du vilde grue over, hvis du vidste det!“

„Stakkels Pige! det gør mig virkelig ondt for dig. Naar jeg tænker paa, hvor meget min Moder har været for mig, saa kan jeg kun beklage en saadan sølle én som dig, der aldrig har haft nogen til at tage sig af dig!“

„Jo, Mette, du kan stole paa, jeg har haft nogen til at tage sig af mig! Jeg var ikke mere end i mit femtende Aar, da den Mand, jeg tjente hos, kom den ene Gang efter den anden og vilde omfavne og kysse mig — ja, og saa alle dem, der har gjort Kur til mig siden, baade gifte Mænd og unge Karle, — jo, jeg forsikrer dig, der er nok, som har taget sig af min Opdragelse! Det er derfor heller ikke saa sært, at jeg er, som jeg er!“

„Men, Maren, jeg troede dog ikke, det var saa galt!“

„Ja hvad galt! jeg morer mig, og andre morer sig med mig — kan der egenlig siges at være noget saa galt i det? Jeg véd nok, det passer ikke efter Præstens Prædiken, men hvad har han — og hvad har andre

dydige Mennesker gjort for at faa mig anderledes, end jeg er! Man har naturligvis korset sig over mig og kaldt mig en slemme forfløjen Tøs, som selvfølgelig gaar ad Helvede til; det kan jo ikke undgaaes. Jeg kan ogsaa nok tænke, at naar pæne Folk har været samlet og har trængt til at have en eller anden at hegde igennem, saa har jeg ugudelige Skarn maattet holde for som Eksempel paa, hvordan man ikke skulde være, — og samtidig har saa kanske en eller anden krissemisset for mig det bedste, han har lært, for at faa mig til at gaa i Tøjet. — Jeg véd aldrig, at noget Menneske har talt fornuftigt til mig, før jeg kom til at tjene sammen med dig. Men nu er det for sent, saa du kunde saamænd ogsaa godt spare dig Ulejligheden!“

„Nej, det vil jeg ikke, — og det kan jeg heller ikke. Gid jeg dog kunde være noget for dig, du sølle Menneske!“

„Ja, der har vi det! det gaar med dig som med alle de andre, — I ringesagter mig; I regner mig ikke for det Skidt, I træder paa, — og det kan I vel forresten have Grund til. Det bedste af det hele er, at jeg bryder mig ikke en Døjt om det. Jeg vil næstøp være saadan, som jeg er, og ikke en Smule anderledes!“

„Tal dog ikke saadan, Pige! du véd vist ikke en Gang, hvad du selv siger; men maa jeg spørge dig om en Ting, og vil du svare mig ærligt og alvorligt?“

„Hullemænd, hvor det lyder højtideligt! hvad er det dog?“

„Naar du nu kommer i Seng, tror du saa, du kan løse dit Fadervor?“

„Er du gal, Pige! hvad skulde jeg gøre det for?“

„Ja, jeg mener, om du kan takke Vorherre for den glade Aften, du der har haft?“

„Hvad har Vorherre med det at gøre?“

„Nej, det er næstøp det, jeg er bange for, han har ikke. I har vist moret jer paa en Maade, saa det maaske kan blive tungt nok at tænke paa en anden Gang.“

„Aa — — maa jeg nu være fri?“

„Ja for mig maa du godt være det for i Aften, naar du blot vil slukke Lyset og gaa i Seng. Det er ikke mig, du skylder Regnskab for, hvorledes du opfører dig.“

„U! hvad var det? jeg synes, der er noget, som pusler ved Døren.“

„Nej, det tror jeg ikke, der er. Skynd dig nu og kom! du sidder jo og fryser. — Men hvad er nu det? græder du?“

„Aa Sludder! nej vist gør jeg ikke — saa, nu gik da Lyset ud!“

Der var alligevel en Pige, som græd sig i Søvnen Nat!

— Dagen efter var Jens ude at pløje; det var en dejlig Solskinsdag med klar Luft og Fuglesang, og Jens var selv i en glad og festlig Stemning, der imellem fik Udbrud i en eller anden lille Sang. Saa tænkte han ogsaa paa det Foredrag, han havde hørt Dagen i Forvejen, og hvor fornøjeligt det havde været at faa hilst paa Taleren, som han holdt saa meget af; det var næsten en hel Højtid for ham; og saa at han kunde mærke, at Manden ogsaa var glad ved at faa hilst paa ham! Det blev ganske vist ikke mange Ord, de fik vekslet med hinanden; dertil var der ikke Løjlighed; men det at se og at høre og at hilse paa den Lærer, som han gjorde saa meget ud af, — det var ham en stor Glæde, og det kaldte hans bedste Højskoleminder frem paany. Derfor var han saa glad, for han havde gode Ting — og kære Minder — at sysle med i sine stille Tanker. Det var Foraars i Naturen, og Foraars i hans Hjærte.

— Inde i Marken ved Siden af gik Peter og var ligeledes ved at pløje; men sikken da et søvnigt og forsviret Udtryk han har i Ansigtet! han maa vist være kommen for sent i Seng, den gode Karl! Humøret er nok heller ikke rigtig godt; se, hvor arrig han hiver i Tømmerne hvert Øjeblik og skælder ud paa Bæsterne, som ikke paa nogen Maade kan gaa ham tilpas! De samme Lærker synger for ham som for Jens; men han bryder sig minsandten aldrig en Smule om det; det kunde ikke en Gang falde ham ind at høre efter det. Den samme Sol smiler til ham som til den anden; men det være langt fra ham at smile igen; han er ram i Halsen, tung i Hovedet og skidt tilpas — brr! det er nogle væmmelige Fornemmelser, man kan have efter en saadan Nat som den, han har haft. Forresten er han i Øjeblikket kommet ind i noget Regnskabsvæsen; ja man kunde for den Sags Skyld ogsaa godt sige, at det var Minderne, han var kommen til at sysle med; men de har aabenbart ikke nær den

fornøjelige Indvirkning paa ham som paa Jens. Imellem er han ikke fri for at tænke lidt højt; han gaar jo for sig selv og forstyrrer ingen med det. Lad os en Gang høre rigtig efter, hvad det er, den gæve Ungersvend gaar og spekulerer paa:

Lad mig nu se! vi har haft — jeg tror, det er fire Ungdomsballer i Løbet af Vinteren . . . naa, din gamle Helms! vil du nu se, du styrer dig! . . . og jeg har været med til dem alle fire. Saa havde vi Bal, da der blev spillet Dilettantkomedie; da var jeg ogsaa med . . . aa, din stivbenede Kanalje! kan du nu ikke blive i Furen! . . . Ja, og saa var der Juletræet med Bal, — lad mig se! det var seks Gange. Og saa havde vi to Fastelavnsboller og et Maskeradebal; naa, det var ni . . . øh, I Pilleker! af Sted med jer! . . . mon der saa har været mere? jeg kan snart ikke huske det ene for det andet. . . . Ni Gange én Vinter . . . og hvad mon det egentlig har kostet mig . . . ja, det kan jeg ikke saadan rigtig regne ud; men mon der ikke nok er gaaet tre—fire Kr. hver Gang, somme Tider kanske endog saa mere . . . Saa er det ikke sært, det kniber mig med at faa Pengene til at slaa til . . . se, se, din Skabhals! skal der nu laves Kunster igen! . . . jeg har aldrig kunnet begribe, hvordan Jens bar sig ad med at sætte Penge i Sparekassen hvert Halvaar; men nu tror jeg næsten, jeg begynder at kunne forstaa det; det er nok der, han sparer, den Rad! . . . Ja, og min-sandten, saa var jeg jo til Fastemarked ogsaa; da gik der en halv Snos Kroner den ene Dag, kan jeg huske, . . . og saa kom jeg fuld hjem om Natten og blev skældt ud Dagen efter . . . øh se, I Ralliker! kan I da ikke være ordenlige! . . . det var forresten en vældig Bjørn, jeg fik med mig hjem den Gang, den værste, jeg har hivt mig hele Vinteren . . . skønt det er egentlig ikke gaaet saa tørt til de andre Gange heller . . . uha, i Nat . . . nej hør, jeg tror virkelig ikke, det gaar paa denne her Maade i Længden . . . Det koster lige godt mere, end jeg havde troet, at være med til lidt Kommers saadan hver fjortende Dag . . . prr! vil I staa, I Høveder! . . . Pokkers saa slap man bliver i Benene af saadant Nattesjov . . . Og der gaar Jens inde . . . jeg tror, Katten rive mig, endog saa han synger! det vil jeg ellers nok sige! . . . ja, ja, han har heller ikke været til Bal i Østerby i

Nat . . . for saa lod han nok være med det Skraaleri . . . det lyder forresten væmmeligt, naar Folk saadan gaar og skaber sig ved Arbejdet . . . han skulde skamme sig, skulde han! er det noget for en voksen Karl at gaa saadan og tage paa Veje! . . . ej se, I skrutryggede Krikker; kan I ikke staa stille! . . . Nej, det er dog et Hundeliv at gaa her og trælle! bare man vidste, hvad man skulde tage fat paa for at komme lidt nemmere til Føden . . . og sæt nu, at Maren . . . saa sidder jeg ellers net i det! . . . Hvad om jeg stak af til Amerika! mon det ikke var det allersnildeste! . . . saa kunde man give helo Redeligheden her hjemme en god Dag! . . . Ja—ja, man kan jo tænke paa det! — — Havde jeg nu endda bare ikke haft den væmmelige Fornemmelse i Hovedet og hele Kroppen! — — det er dog ogsaa en gal Indretning, at man ikke kan slaa Gækken løs om Natten, uden at man skal være en Skidtmas Dagen efter, — — Naa, man kommer vel til at kradse af igen. Hyp saa, I Fæhunde, herom med jer!"

Bøger,

som er skrevet af Forstander Niels Kierkegaard,
Kjæng Højskole ved Glamsbjerg St., Fyn.

Fortællinger:

- En Fristelse**, 2. Oplag, 60 Øre.
- Hyrden og hans Brud**, 3. Oplag, 40 Øre.
- Krigskammeraterne**, 3. Oplag, 50 Øre.
- Bedstemoderen**, 9. Oplag, 1½ Øre.
- Hans Højgaards Kæreste**, 3. Oplag, 70 Øre.
- Brave Folk**, 35 Øre.
- Bag efter**, 2. Oplag, 15 Øre.
- Moder og Søn**, 2 Oplag, 15 Øre.
- Et Sammenstød**, 2. Oplag, 15 Øre.
- Et Familiedrama**, 2. Oplag, 15 Øre.
- Ungdomsminder**, 2 Kr.

Foredrag:

- I Hviletimen**, 3. Oplag, 1 Kr.
- ” **Om Ægteskabet**, 5. Oplag, 15 Øre.
- Om vore Folkefester**, 4. Oplag, 10 Øre.
- Arbejdet adler Manden**, 2. Oplag, 10 Øre.
- Ved Tempeldøren**, 2. Oplag, 15 Øre.
- Om Dødsriget**, 15 Øre.
- Den kvindelige Ungdom**, 8. Oplag, 15 Øre.
- **Den mandlige Ungdom**, 6. Oplag, 15 Øre.

Disse Bøger faaes hos ovennævnte Forfatter. Den nemmeste og billigste Maade at faa dem tilsendt paa, er at sende Betalingen med Postanvisning og skrive bag paa Kuponen, hvilke Skrifter man ønsker; det koster nemlig lige meget, enten man sender et Brev eller en Postanvisning. — Alle Bøgerne har ens Størrelse, saa de kan indbindes sammen. **6 2 26**

En Dag paa Højskolen.

Fortalt

af

Niels Kierkegaard,

Forstander.

Højskole ved Glamsbjerg St., Fyn.

MORGENFÖREDRAG

Det er en frisk og fornøjelig Sommermorgen -- med alt, hvad dertil hører: munter Fuglesang og livligt Solskin over blomstrende Hejn og frodige Kornmarker. — Kokkepigen ringer med „Storm-klokken“ for at vække Eleverne og kalde dem op til Kaffebordet. — De er ikke alle lige henrykt over at blive revet ud af Søvnens Armé; men er Kopperne først løst og Morgenskoserne sagt, saa finder de genvakte Livsaander i alle Øjne, og Tankerne og Fødderne faar samme Maal: den store Have med de lange Gange og de konge Udsigter. — Først kommer „Københavneren“, en splitlevende lille én, hvis Fader er Snedkermeister; han er oprindelig Jyde, men kom som Svend til Hovedstaden, der altsaa beholdt ham; han er Medlem af flere Foreninger, hvori hans Datter tit har foredrag, der gav hende Lyst til en Højskoletur. — Hun følger i Hælene af en høj Gaardmandsdatter, som synger det kvikkeste Midtysk; hendes Øjne var tit søvnige i den første Tid; det var egentlig ikke efter hendes eget Ønske, at hun kom paa Højskole; men efterhaanden er hun bleven meget forandret; under Foredragene ser hun levende optaget ud; i Bogværelset kommer hun fit, og hun skriver nu en livlig Stil; hun er bleven interesseret; det er en af dem, der volder megen Glæde. — De to gaar ind i Linde-lysthuset, og har knap faaet sig sat, før „Bornholmeren“ kommer til — en Kærnepige, sund haardt aandelig og legemlig. — De tre skal have en fornøftig Morgensamtale, men bliver forstyrret af

„Spilopmageren“ fra „Valhal“ (Værelset, hun bor i); „Vendelboen“ forøger Selskabet, og snart er der fuldt Lyshus; det djarve jyske Maal, det smukke Alsingsk, det lette, lyse Fynsk og det bløde, venlige Søllandsk mødes i munter Blanding, indtil Klokken ringer, og Timerne begynder. — Først samles man til Morgensang, og derefter holdes der Foredrag; det handler i Dag om Hedens Digter St. St. Blicher; hans ejendommelige, vemodige Livshistorie fortælles, hans Arbejde for at faa de store Folkemøder i Stand omtales — og hans Digtninges overordenlige Betydning. — Elev-

I GYMNASTIKSALEN

erne kunde muligvis læse sig til det samme; men netop dette, at det er et Menneske og ikke en Bog, der taler til dem, giver Foredraget sit Værd; de føler mere umiddelbart Personligheden, som staar bag ved Ordene, der er større Forstaelse og Samfølelse mellem Taler og Tilhører end mellem Forfatter og Læser; enhver Betoning og Bevægelse, Talerens Ansigtstudryk og hele Maade at sige det paa, hjælper til at forklare Ordene, og derfor forstaaes Foredragets Indhold lettere; det er dette, der giver det levende Ord sin Betydning. — Efter Morgenforedraget faar Eleverne travlt med at klæde sig om til Gymnastikken. — Klokken ringer, og rundt omkring fra Værelserne kommer Pigerne løbende i deres

lette, klædelige Gymnastikdragter. Timen gaar med Liv og Lyst; mangt et Ribben, der før sad saa fredelig fastgroet, at det ikke var til at røkke, bliver nu gjort ganske levende, og Muskler, der var forsat i Væsten, gror sig i Løbet af Sommeren normale og spændte. — Men Idrætten har ikke alene som Maal at smidiggøre og udvide; den skal ogsaa tjene til at udlade det Overskud af Kraft, som samles under den megen Stillesiddende. Højskolens Elever er jo væsentlig unge, kernesunde, kraftige Mennesker, som er vant til megen og stærk Bevægelse, og som derfor vilde lide

I GYMNASTIKSALEN

ved pludselig at skulle undvære fysisk Arbejde. — Næste Gang Klokken ringer, er det til Geografi. Efter en kort Gentagelse af Hovedtrækkene af det sidste geografiske Foredrag om Syrien og Palestina tager man fat paa Arabien; først findes Landet paa Kortet, dets Beliggenhed bestemmes, og den politiske Inddeling bliver ganske kort opfrisket; derefter gaar Læreren over til at give nogle karakteristiske Naturbilleder og Folkelivsskildringer for Eleverne; f. Eks. følger man en Pilgrimskaravane til Medina og derfra til Mekka, hvor Muhamedanernes Helligdomme besøges, hvorefter man ser lidt paa det ejendommelige, brogede Liv, der udfolder sig i Byen. Saa gæster vi med en Handelskaravane „det

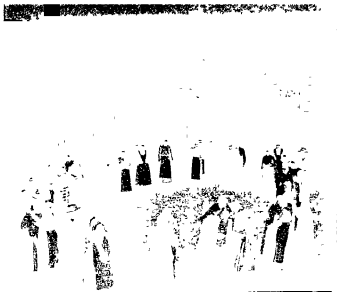
lykkelige Arabien" (Jemen), henrykkes over den vidunderlige Natur og forsynes rigeligt med Mokka-kaffe, Røgelse, Krydderier o. l.; paa Hjemvejen overfalder Karavanen af en Flok Beduiner, der fører os som Fanger ind i det indre, ved hvilken Lejlighed vi ser os om i Ørkenverdenen og faar stiftet Bekendtskab med Livet

DER RINGES TI TIME

hos „Ørkenens Sønner“, derefter omtales det sydlige Arabien, navnlig Oman, dets rige Natur, dets ejendommelige Folkeliv, Perlefiskerierne o. s. v.; i det hele taget lægges der megen Vægt paa karakteristiske Naturbilleder og paa fængslende Folkelivskildringer, hvorved Fantasien udvikles samtidig med, at Eleverne faar et mere omfattende Syn paa Menneskene og deres Liv. — Saa snart Geografitimen er forbi, jager Læreren alle Eleverne ud til Leg, idet han truer med at ihjelslaa enhver flittig Sjæl, som bliver siddende inde for at skrive, læse e. l.; i Frikvarteret skal Aanden hvile og Legemet arbejde. — I den følgende Time er der Læseøvelser, og Læreren nyttér Lejligheden til at ivre mod den unaturlige, maskinmæssige Ramsen op af Ord, der ikke faar Onist af Liv eller Farve; gennem Læsetimerne tages der kraftigt og alvorligt fat paa at styrke Ungdommens Kærlighed til Modersmaalet og Forstaaelsen af dets rette Brug; ad den Vej aabnes der rige Kilder til aandelig Udvikling, til Gavn og Glæde i Fremtiden. — Naar Klokken er 12, ringes der, og alle Husets Folk og Aviser; hver opsøger sin Hjemstavns „Organ“, og snart

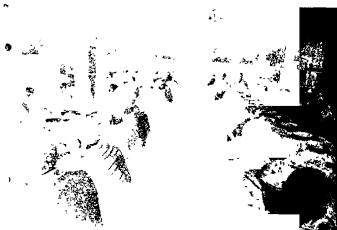
samles for i Fællesskab at indtage Middagsmaaltidet. — Naar denne Opgave er løst, stormer man Kontoret for at læse Blade opstaar en livlig Drøftelse af Døgnets Hændelser. — Er Nyhederne fordojet, solen og Haven; nogle sætter sig til at afskrive Hovedpunkt. Foredragene, andre arbejder paa Stile eller Breve; Flertallet søger ud i Haven, hvor der spaseres Arm i Arm rundt i Gangene, man slaar sig ned i de skyggefulde Lysthuse, dersom Dagen meget varm; et Par Stykker opsøger en Lærer for at faa yderligere Besked om noget, som særlig har interesseret dem. — Klokken tages der fat paa Haandarbejde; undervises dels i rent praktisk Syning og dels i Kunstbrodert, hvilket sidste der lægges megen Vægt paa at udvikle Elev-

10 MINUTTERS LØB I SKOLEGAARDEN

ernes Smag, 1. Eks. for Farvesammensætning. Haandarbejdturnerne er i Reglen meget livlige; snart fortælles der Historier, snart synges der; jo mere Liv, jo kvikkere løber Fingrene, siger Lærerinden. — Klokken 3½ begynder Sangundervisningen; Sangen — noget af det, der særkender Højskoler — den — det første,

som falder en fremmed i Ørene; Duften af Sang hænger ved Højskolerne, som Duften af Medicin hænger ved Lægerne; Sangen er den poetiske Ramme om Dagens Arbejde fra først til sidst. — Efter Sangtiden spises der Mellemmad, hvorpaa der tages fat paa Sundhedslære, som gaar Haand i Haand med Idrætten; Lærer-

VED MIDDAGSBORDET.

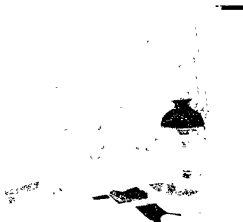
en taler i Dag om Ryggen; han fortæller, hvilke Muskler der bruges til de forskellige Bevægelser, — hvorved de kan udvikles, og hvorved de kan mishandles, — om Betydningen af en stærk og rank Ryg og om sund Idræts Indflydelse; han taler om det menneskelige Legemes Skønhed og Adel for at give Eleverne Kærlighed til og Agtelse for det. — I næste Time er der Oplæsning; den bruges til at gøre Eleverne kendt med saa megen Litteratur som muligt; der begyndes med jævne Fortællinger af vore i bedste Forstand folkelige Forfattere og gaaes saa gradvis frem til de vanskeligere Ting. Ogsaa her igennem opdrages Eleverne til lidt efter lidt at høre; deres brændende Vilje til at lære, til at dannes, — den Optagethed, som kun træffes hos Højskoleelever, er her en mægtig Hjælper. Oplæsningen har i det hele taget en stor aandsdannende Betydning for Eleverne. — Naar denne Time er endt, drikkes der Te, og lidt senere begynder nogle Elever at spille Langbold; flere kommer til, og snart er

Størstedelen ivrigt sysselsat med denne Idræt, der nok skal udvikle Deltagernes Smidighed og Snarraadighed. — „Men, Grovsmeden mangler jo i Aften!“ — „Grovsmeden“ er en lille, spinkel, smidig Pige, der altid er først, naar det gælder en Leg; hun har faaet Navnet, fordi hendes Fader er Grovsmed, og saa fordi det alst ikke passer til hende. Det rygtes snart, at hun holder Fødselsdag og har fremmede. Da „vor Moer“ hører det, bliver hun „spendabel“ og indbyder hele Historien paa Jordbær; „Grovsmeden“ bliver baaret ind i Spisesalen pr. Guldstol, der holdes Taler for „Fødselsdagabarnet“, dinkes med Skeerne og raabes til sidst et rigtigt Højskolehurra: tre lange, tre korte og saa det uendelige oldnordiske. — Derefter rykker man ind i Stuerne; de, der har noget mere alvorligt paa Hjærte, søger Kontoret; i Dagligstuen er Snakken mindre vægtig, men til Gengæld nok saa livlig — en Gang imellem afbrudt af Sang og Musik. — Og endelig slutter Dagen med en Tur til den nærliggende Sø; op ad Skranten, i

det blanke, saltige Græs lejrer Elever og Lærere sig; her tales der ikke; Vildændernes Rappen, Maagernes Skrig og Suset i Rørerne er de eneste Lyde; man ligger stille og hører Kornet gro, mærker, hvor Livet kribler alle Vegne, — hvor det bryder paa, føler ogsaa Græde inde i éen selv, føler noget vokse derinde.

— Om aften begynder én ganske sagte at nynne: „Fred hviler over Land og By“, — flere stemmer i med, og medens Aftenrøden spreder sin Guldglans over Søens Flade, modtages den beroligende, stille Sommernat af et Kor af friske, varme, følelsesrige Pigestemmer.

FORSTANDEREN I SIT KONTOR

Noget hen i Retning af, som denne Dag er skældret, gaar Dagen i Reglen om Sommeren — dog selvfølgelig med den Forskel, at Fagene veksler. — Der lægges megen Vægt paa de rent praktiske Fag som Læsning, Stil, Regning o. l., og det er i Forhold til den korte Tid ligefrem forbavsende Fremskridt, Eleverne kan gøre heri. Men der er ogsaa adskillige Fag, som ikke har nogen direkte praktisk Betydning for dem, f. Eks. Historie, Naturlære, Botanik o. l.; Undervisningen heri gaar nærmest ud paa at udvikle Eleverne, vække nye Interesser hos dem, give dem Forstaaelse af Livet i dem selv og i Naturen — eller rettere: vække Anelsen om Livets uendelig mange Former og Virksomheder; ti det fulde Udbytte af de enkelte Fag og en dermed

fuldende fuldstændig Forstaaelse — det naaes jo aldrig. At blive helt færdig med et Fag som Botanik f. Eks. — det er jo en Umulighed; men kan vi aabne deres Øjne for det vidunderlig rige og afvekslende Liv, der leves i Planterverdenen, for de utallige aelsomme Kræfter og Virksomheder, der betinger Urternes og Træernes Tilværelse, — kort sagt for Plantelivets Underfuldhed, ja, saa har vi i Grunden naaet, hvad vi vilde med Botanikken; — saa er deres Tankeliv aabnet for Indtryk og Berigelse fra denne Side af Tilværelsen, og den kan nu afgive sit Bidrag til deres Udvikling. — Hvad her er sagt om Botanikken, gælder i det væsentlige om de fleste Aandsfag, hvortil jeg regner alt, som særlig tjener til at udvikle Sjælelivet.

Denne Skildring gælder jo i særlig Grad Sommerskolen for Piger — fra Begyndelsen af Maj til Udgangen af Juh, — men

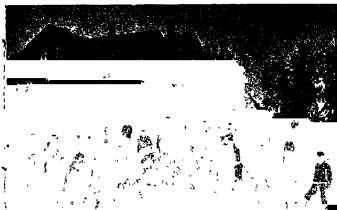

1 BLOMSTERHAVEN

i alt væsenligt passer den ogsaa paa Vinterskolen for Karle — fra Begyndelsen af November til Udgangen af Marts, — naturligvis dog med nogle Ændringer; f. Eks. har Karlene, i Stedet for Pigernes Haandarbejdetimer, nye Fag som Landmaaling, Bogføring, Tegning o. l.; Haandværkerne har desuden en særlig Fag-

undervisning, hvor der fortrinsvis tages Hensyn til, hvad de i praktisk Henseende vil faa Brug for i deres fremtidige Virksomhed.

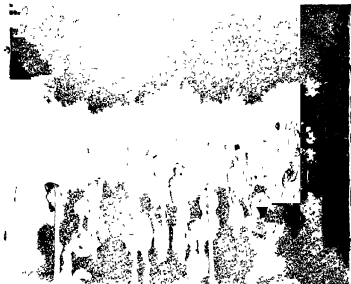
Noget, som har den allerstørste Betydning paa Højskolerne, er Samlivet — baade mellem Kammeraterne indbyrdes og Sam-

FERIEDRENGE LEEER UDEFOR HØJSKOLEN

livet mellem Elever og Lærere. Mange af Eleverne har hidtil saa godt som udelukkende levet paa samme Egn og blandt den samme Slags Mennesker; paa Højskolen lærer de at omgaaes fremmede, hvad der for Eftertiden gør dem friere i deres Væsen; de lærer at drage Udbytte af Samværet med andre, og saa stifter de her Bekendtskab med jævnaldrende fra forskellige Landsdele. Dette sidste er af megen Betydning. Højskoleopholdet bringer stærkere Samfølelse ind mellem Jyder og Sjællændere, Fynboer og Falstrunger og — hvad der maaske er endnu mere — mellem Land og By. Elever fra Byen og Elever fra Landet — af forskellig Stand, Udvikling, Interesser og Anskuelser — faar her Lejlighed til at leve sammen i flere Maanedes og bliver indbyrdes Venner, hvilket sikkert bidrager meget til at fremme Forstaaelsen mellem Landets og Købstædernes Befolkning. — Og saa maa det stærkt betones, at vi kender ikke til Klasseforskul; enten Eleven er fra et lille, fattigt Hjem eller fra en stor Gaard, — det har her absolut intet at sige. Lighed mellem Mennesker uden Hensyn til økonomiske Omstændigheder eller andre Grænselinier

er ikke i hele den vide Verden mere gennemført end paa Højskolen; Gaardmandssønnen og Tjenestekarlen, Skolelærerdatteren og Malkepigen — de er allesammen gode Kammerater og har alle det samme Maal: i Fællesskab at stræbe fremad i Oplysning, i Udvikling og aandelig Modenhed. — Endvidere er der Samlivet mellem Eleverne og Lærerne. Først naar vi kommer hinanden rigtig nær og er bleven gode Bekendte, kan Undervisningen give det fulde Udbytte. Eleverne skal kende Læreren ret godt, før de kommer til ham med deres Spørgsmaal; men er dette naaet, saa vil der ogsaa opstaa en frugtbar Forstaaelse imellem dem, og naar Læreren kender den enkelte Elevs Karakter og Standpunkt,

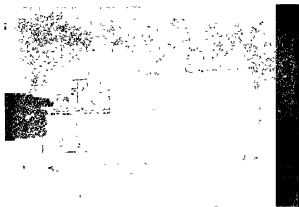

PERIEDRENDE I MØLLERÅSEN.

saa ved han, hvordan han skal tages, og hvad han trænger til. De Elever, vi faar, er nemlig vidt forskellige, saa det kan aldeles ikke nytte at behandle dem ens. — Men det Hensyn, som her er Tale om, kan naturligvis kun tages, naar Elevantallet begrænses, saa Lærerne kan overkomme at lære de enkelte Elever at kende

og være i Stand til at tage sag af dem efter hver enkelt's Anlæg og Udviklingsatrin.

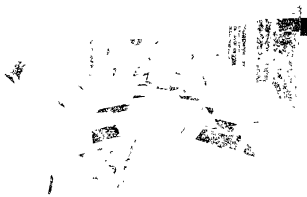
I det hele taget søger Højskolen at øve en opdragende Indflydelse paa Ungdommen; saavel gennem Foredragene som gennem den personlige Paavirkning stæber vi efter at vække de unges Kærlighed til alt, hvad der er godt og skønt, lære dem at elske Arbejdet, give dem Smag for sunde Fornøjelser, for god Læsning — kort sagt for alt, hvad der kan virke udviklende og forædlende. — Selvfølgelig søger vi at vække Elevernes Opmærksomhed for Livets store Spørgsmaal, baade religiøse og verdslige; — vi kommer saa vidt muligt ind paa de betydningsfuldeste Tanker og Bevægelser.

HAANDVÆRKERAFDELINGEN

som er fremme i Tiden. Man har derfor sagt, at vi vil påtvinge vore Elever en bestemt Opfattelse; man har endog kaldt os „Højskolepaver“ og sagt, at vi ikke taaler anden Mening end vor egen. Det er aldeles forkert, vi hævder stadig den personlige Frihed, Retten for den enkelte til at tænke og tro, som han vil. Det kunde aldrig falde os ind, at vi skulde være i Stand til give endelig Besked om alt mellem Himmel og Jord, — tværtimod! vi vedgaar gerne, at vi ikke kan sende vore Elever hjem med Svar paa alle Livets Spørgsmaal; men vi kan gøre dem opmærksomme paa Spørgsmaalene; vi kan aabne deres Øjne og lade dem til at se Tidens store Bevægelser, — hvor imod de maa selv se at finde deres Plads i Bevægelsen. Selvfølgelig kan jeg

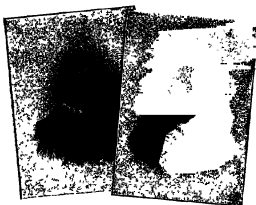
sige, om jeg for mit Vedkommende er Fredsven eller ej, om jeg er Tilhænger af Loven om borgerligt Ægteskab eller Modstander deraf osv.; men jeg kan ikke kræve, at mine Elever absolut skal være af samme Mening som jeg. Jeg kan forklare dem Grundene til mit eget Standpunkt og bede dem overveje disse Grunde;

I FØRSTETUNG

men det er ogsaa nok, har jeg først ført dem til Overvejelse, til Selvtænkning, saa er Maalet naaet. — Men naar de er i Tvivl og søger Raad og Trøst, da giver vi dem naturligvis den Vejledning, vi kan. Højskolen vedbliver endog længe efter Elevernes Bortrejse at være et aandeligt Hjem for dem. naar de bliver stillet over for et eller andet vanskeligt Spørgsmaal, som de ikke selv kan klare, saa henvender de sig stadig til deres tidligere Lærere. — Mange har beldaget os, fordi vi aldrig har Ro, — fordi vi ikke kender Ordet privat, — fordi vi ikke, naar vore Timer er endt, kan gaa hjem, smække i Laas efter os og dvæle fredeligt i Familiens Skød, — fordi vi maa have alle Døre paa vid Gab, alle Vinduer slaaet op, fordi vort Hus maa være saa offentligt. — En mægtig Misforstaaelse! — Vort Hus er intet Allemandshus; det er vort og vore Venners. Ordet privat kender vi saa godt som nogen, og vi dvæler mere end mange andre i Familiekresen, — kun at den er større end almindelig:

den omfatter baade os og ovre Elever, — ja, enhver, som har Samfærelse med os, og jeg tror ikke, at mange mindre Familier føler sig mere hjemme i den hjemlige Kres, mere privat i den private Kres, end vi i vor. — Og saa dette velsignede: bestandig at være i Vekselvirkning med Ungdommen! — Guderne holdtes ikke frikere ved Ydums Æbler end Højskolelærerne ved Ungdommen; en Højskolelærer faar slet ikke Lov til at blive gammel; en Højskolelærer er altid „grøn“!

NIELS KIERKEGAARD OG HUSTEN

Der rinder Sorg, rinder Harm –

Prædiken fra Idestrup Kirke

af

Th. Helveg.

**H. Hagerup's Forlag
København**

Tak skal I ha', fordi I saa villigt har efterkommet den Opfordring, jeg har ladet udgaa i Bladene om at give Møde her idag. Jeg vilde gerne tale til Jer om de løse Elskovsforbindelser, hvorved der sættes saakaldte uægte Børn ind i Verden, 7000 aarlig her i Danmark.

Nu har jeg været Præst i en Valgmenighedskreds i 11 Aar, og jeg mindes ikke, at jeg har maattet indføre en eneste Barnefødsel udenfor Ægteskab i Menighedens Kirkebog.

Jeg har været Sognepræst i 6 Maaneder, og jeg har allerede maattet føre 6 Barnefødsler udenfor Ægteskab til Bogs. En af Mødrene var en Enke paa 40 Aar, blandt de andre var en ung Pige paa 15 Aar.

Da den 15 Aars Moder blev meldt mig, var det mig umuligt at tie længere. Det gjorde mig saa ondt for begge Parter, for Moder og Barn, ja, for Faderen med.

Ingen i 11 Aar, seks i et halvt! Jeg har jo levet som i et Hyltefad. Som Sognepræst er jeg kommen ud i Vrimslen. Jeg beklager mig ikke. Jeg vil helst være der, hvor Storme suse, selv om det er Liden-skabernes Storme, være der for at hjælpe.

Men jeg har ikke kunnet tilbageholde min Sindsbevægelse. Da jeg kom til det halve Dusin, maatte jeg have Luft.

»Du kunde have ventet, min Ven!« — hører jeg den ældre, mere erfarne Sognepræst sige — »Du kunde

bindelse har sin lovordnede Plads i Slægtens Liv til Slægtens Formerelse.

Forførelsen tjener det selviske Driftaliv. Den vil skille ad, hvad Gud har sammenføjet. Thi det er Guds Værk, naar Forplantningsprocessen er forbunden med en Lystfølelse, som selv de mest øvede Digterpenne kun tilnærmelsesvis har evnet at skildre, og som maaske ikke skal skildres. Den findes baade i Dyre- og Menneskeverdenen. Den kan som alle de mægtige Naturkræfter virke til Velsignelse eller som en frygtelig Svøbe.

Jeg taler som en jævn Mand om disse Ting, og Fagmanden vil maaske smile af mig. Men mon det ikke er en Guds Lykke, at denne Lystfølelse i al sin betagende, sin gigantiske Vælde er plantet ved Livets Dør? Livet har saa trange Kaar iblandt os, at adskillige har pønset paa, om det ikke var bedst, at Livsgnisten sluktes, at det hele frøs op. Og det er ingenlunde altid de ringeste Mennesker, som helst saa Livslysten ebbe ud. Jeg tror, at den vilde være ebbet ud hos mange af de ædleste, hvis ikke Gud havde plantet Lystfølelsen, »denne hartad med overnaturlig Kraft begavede Hvirvelvind«, ved Livets Dør. Jeg drister mig til at kalde det en guddommelig Ordning, at denne Lystfølelse skal staa i Forplantningens Tjeneste, at kun for dem, som vil sætte hinanden Stævne paa Slægtslivets Dørtærskel har den sin Berettigelse, kun for dem oplader den sin Velsignelse.

Forførelsen gaar ud paa at faa Lystfølelsen til at skifte Herre. I Steden for at staa i Slægtslivets Tjeneste skal den lyde Sanselighedens Krav. Hvor Forførelsens Kunster er fuldt udviklede, kan denne Løsrivelse gennemføres, uden at Undfangelse og Fødsel bliver Følgen deraf. Man kan afværge Undfangelse

og Fødsel, men man har ikke kunnet afværge alle de sviende, grufulde Følger for dem, som giver sig hen til denne Forrykkelse af Guds Skaberorden.

Ude paa Landet tager man indtil videre mere troskyldigt paa dette Forhold. Man kaster sig ind i Kjønnsforbindelsen og lader staa til Først naar Moderdagene melder sig for Kvinden, begynder man at tænke paa at dæmme op for den naturlige Udviklings Gang Den skinhelligste Maade er at hidføre Barnets Død ved forsømt Pleje, thi saa kan man bagefter fromt folde Hænderne og sige, at nu har Vorherre taget Barnet, og det var ogsaa det bedste. Sligt gør man uden at blinke, da det er en Tyrketro, som er indgivet os med Modernælken, at vi dør altid i Vorherres Time, naar vi da ikke øver Selvmord.

Derfor lad det lyde i jeres Øren, I unge Mænd og Piger, hvad Apostlen skriver: Mine Børn! lader eder ikke forføre! Og jeg vil føje til Forfør ikke! Thi den, der gør det, forsøger at forrykke Guds Skaberorden, at bryde Lovenes Baand, og den Frihed, som vindes gennem Lovbrud, skaffer kun en stakket Dans.

Fra et andet Sted i Apostelordet til idag vinker mig en Tilladelse i Møde til at tale til eder om denne Sag. Det er, hvor Mathæus fortæller os om Herren, der sagde til den Lovkyndige. Du skal elske din Næste som dig selv (Math 22, 39). Det er baade Kærlighed til os selv og til Næsten, som lægges os paa Sinde i dette Bud, og til Næsten kan vi ogsaa henregne det næste Slægtled

I det løsslupne Driftsliv er vi onde mod os selv. Selv om vi nu ser bort fra al den Elendighed, som de paadrager sig, der henlever deres Liv i sanselig Lyst og blot tænker paa dem, der en enkelt Gang forvilder sig ind i den flygtige Elskovshandel, saa

gælder det ogsaa om dem, at de krænker den søgte Kærlighed mod dem selv, de erhverver sig en mørk Skygge, som vil følge dem. Ganske særlig faar Kvinderne det at føle. De bliver forhutlede Eksistenser, det er en revolutionær Oplevelse, og denne Revolution fører aldrig til det bedre. Der rinder Harm, rinder Sorg af Roser røde.

Men lige saa fuldt krænkes Kærligheden til den næste Slægt. Den næste Slægt kan kræve af os, at vi lever rent. Den unge Mand skal huske, at han i sig bærer Sæden til den kommende Slægt. Den unge Pige skal huske, at hun i sig bærer det Moderskød, som skal give Livsvarmen og Grøden til Menneskesæden. Se paa Frøet i Planteverdenen, hvorledes Gud paa forskellig Maade har værnet det mod Overlast, saa det kan hytte sig til Springstunden. I Menneskelivet gælder det overalt, at vi er Guds Medarbejdere, at der er Hjælp til Guds Hjælp — ogsaa naar det gælder om at vogte Livets Lønkammer, som det findes hos os tvedelt i Mand og Kvinde. Indtil de seneste Tider blev den opvoksende Slægt holdt i fuldstændig Uvidenhed om Forplantningsvilkaarene i Menneskeslægten, intet blev gjort for at vække Følelsen af vort Medarbejderskab paa dette Felt. Jeg lærte i mine unge Dage, at naar Paulus skrev til Efeserne: Horeri og al Urenhed nævnes end ikke iblandt eder, som det sømmer sig de Hellige, saa betød det, at slige Emner ikke maatte gøres til Genstand for Omtale mellem Kristne. Og ligesom man vilde neddykke enhver Omtale af Udskejelserne paa Kjønslivets Omraade, saa stængede man ogsaa for enhver ren Omtale af de Livsfunktioner, som staar i Forplantningens Tjeneste. Man berøvede Ungdommen enhver Haandsrækning til paa Livets helligste Steder

at fatte Pligten mod sig selv og den kommende Slægt. Saa fantaserede man sig frem til en Viden, der var dømt til at være forbuden Frugt, og navnlig gælder det vel mangen ung Kvinde, at hun naaede først til den fulde Viden, naar hun sad med den bittere Erfaring, naar hun var bleven indregistreret i de uægte Forældres Tal. Det er bleven gængs at kalde de Børn, der er Frugten af den flygtige Elskovshandel, for uægte Børn. Jeg ved ikke, hvorfra denne taabelige Benævnelse stammer*) Vistnok er der uægte Børn i Verden, thi det er alle de, som fornægter Fromheden overfor Far og Mor. Men de Børn, der fødes udenfor Ægteskab, er ikke mere uægte end de, der fødes i Ægteskab. Derimod er de Mænd og Kvinder, der sætter Børn i Verden og ikke vil bygge Hjemmets skærmende Vægge at anse for uægte Forældre, og navnlig er de uægte Fædres Færd mange Gange himmelraabende. Her er en Fornægtelse af Kærligheden til den næste Slægt, der forslaaer noget.

Endnu fra ét Sted i vort Evangelium idag lyder der mig et Ord i Møde, som jeg gerne vil benytte i denne Forbindelse Jesus siger: Jeg er det sande Vintræ, I er Grenene. Det vil med andre Ord sige, at Jesus er vor Glædeskilde i aller dybeste Forstand, og at vi skal dannes i hans Billede til at være en Kilde til Gud Faders Glæde. Hvad Glæde vi saa ellers kan have, den skal kunne rime sig sammen med Glæden i ham.

Men kan vi sige det om den Glædesrus, vi søger

*) Politinspektør A. Goll oplyser i Dansk Tidsskrift 1906, at Udtrykket uægte Børn er opstaaet ved en Sammentrækning af Benævnelsen De udenfor Ægteskab fødte Børn. Det er jo muligt, men i saa Tilfælde er Sammentrækningen vistnok foretagen, fordi man deri vilde udtale en Dom over disse Børn

i de løsagtige Elskovsforbindelser, hvormed det vrimler i vort Land? Er det en ægte Glæde? Eller maa den ikke meget mere henregnes til den Slags Glæder, som en af vore Salmister kalder for Sukkergalde?

Kvinden kan bedst give Svaret. Jeg kunde fristes til at kalde det for hendes lykkeligste Fortrin, at hun kan bedst føle Nedværdigelsen, Svien og Skaden. Grundtvig har Ret, naar han i en Julesalme synger:

Et lidet Barn saa lysteligt
blev af en Jomfru baaren,
ej før, ej siden hørtes slgt
men kun i Jubelaaret.

Oftes har man hørt, at en Jomfru bærer Barn under Hjerte, men at hun bærer det saa lysteligt — nej, der kan Grundtvig have Ret, at det hørtes kun i Jubelaaret. For Marie har det vistnok heller ikke været saa lysteligt altsammen; hun stod jo paa Nippet til at blive regnet med i deres Tal, der vinder Moderdage gennem flygtig Elskovsleg. Det endte dog lysteligt for hende — men for hvor mange af de 7000's Mødre gælder det samme? De føder ikke uægte, men svegne Børn til Verden, Børn der besviges for deres Ret til et Hjem, og selv sidder de tit med Harm i Sind som svegne Kvinder, der blege om Kind kan nynne med den bitter Erfarings Vished, at

fagre Ord
fryde mangt et Hjerte,
fagre Ord har forvoldt mig Smerte,
fagre Ord!

I en af de islandske Sagaer siger en Storbonde til sin Hustru. »Hævnen tykkes os nok sød, Husfrue! til at begynde med, men er den fuldbyrdet, da vil vi finde, at den har noget beskt ved sig.« Saaledes gaar det ogsaa med dem, der leger den flygtige Elskovs-

handel. Den lader sød — — men siden vil de finde, at den har noget beskt ved sig; det er Historien med Sukkergalden. Den svegne Kvinde faar gerne Lov til at tømme Bægeret til Bunds.

Her staar vi ved Forbandelsen ved denne Elskovs-handel. Den bestaar i, hvad vi kan kalde det kolosale Termometerfald. Thi den Mand, som har faaet sin Vilje med en Kvinde, og som i Feberglød har ruttet med fagre Ord, han vender sig ofte pludseligt bort fra hende med en isnende Kulde.

Hvad jeg her kort har peget paa i Ord, har en af vore Malere engang fremstillet i Farver. Jeg husker ikke, hvad Aar det var, at mit Øje paa en af vore Foraarsudstillinger af Malerier blev fanget af et Lærred, der fremstillede dette Termometerfald. Men Billedet har jeg ikke glemt.

Elskovslegen er forbi. Han sidder paaklædt paa Sengekanten, rede til at gaa. Termometerfaldet har begyndt at indfinde sig. Hun sidder nøgen ved hans Side, hun klynger sig ind til ham, hun søger at fastholde ham, thi hun begynder at ane sine Fremtidskaar. Jeg forlod Billedet med Indtrykket af, at det vilde ikke lykkes hende. Kulden var der, og snart vilde hun sidde ene som den svegne.

Jeg har selv engang været Vidne til, hvorledes dette Termometerfald gav sig et ejendommeligt og brutalt Udslag.

Det var under en Jernbanekørsel i de Forenede Stater, at en ung Mand og en ung Kvinde indledte Bekendtskab. Jeg skulde maaske kalde hende en Skjøge; rimeligvis har hun hørt til dem, der sælger sig — men hvad skal vi saa kalde ham? Thi skal den ene behæftes med Smædenavn, saa skal den anden ogsaa. Jeg antager, at der har været noget

menneskeligt i dem begge, derfor kalder jeg dem Mand og Kvinde. Vi kørte i en af de lange Gennemgangsvogne, og de to lagde ikke Skjul paa deres Lidenskaber.

Hen mod Aften gik der Bræk paa Maskinen, og da vi holdt udenfor en By, fik de rejsende Besked om, at de kunde blive paa Toget eller søge ind til Byen — Toget gik ikke før næste Morgen. De elskende forsvandt og kom igen til den fastsatte Tid. Det trak endda ud med Afgangsen. Hun sad i det aabne Kupé-vindu, han gik frem og tilbage udenfor. De talte ikke sammen, Termometerfaldet var kendeligt begyndt. Lige nedenfor Kupévinduet, hvor hun sad, var der en Vandpyt. Et Stykke derfra fik han Øje paa en henslængt, udtjent Kaffekande. Han tog den, gik hen mod Kupévinduet, slængte den ned i Pladderet, saa det stænkede op mod hende. Det var den Vurderedes Værdi.

I skulde have set det, I ulykkelige Kvinder, som giver jer hen, her blev det uden Omsvøb fortalt, hvad I er regnede for, naar I har gjort Tjeneste: Ikke bedre værd end den Pøl, man ikke engang vil træde i! De fagre Ords Tid er som en flygtig Sommerdag.

Hvorafter kommer dette Termometerfald i Følelsen? Mon ikke deraf, at det i Grunden'slet ikke er noget Sjælemøde, som har fundet Sted, trods alle fagre Ord? Det er Driftslivet, der kræver sin Tilfredsstillelse. Det kan ske, at begge de elskende er af samme Art, og at Stænket fra Pløret ikke anfægter nogen af dem; men mon det ikke ogsaa hænder, at den ene, ja maaske begge Parter er hildet i den Vildfarelse, at de tror, at her virkelig finder et Sjælemøde Sted? Men Omslaget, den isnende Kulde bagefter viser, at det havde et Sjælemødes Skin, men ikke dets Virkelighed.

Nu haaber jeg, at I nok kan forstaa, at det ikke har været min Hensigt at ville stille de Mænd og Kvinder, som i Lidenskabens Storm giver sig hen i den flygtige Elskovshandel, i Skammekrogen. Nej, hvad dem angaar, da lad os se til at faa dem flyttet fra Skammekrogen til de Skibbrudnes Lag. For Bjærgningsmandskabet har Digteren skrevet Loven, da han sang

Skibet er strandet!

Saa lad os da hjerpe
rask igennem Brændingen
alt, hvad vi kan,

og som det første nævner han

Viljen, der mægter vor Frihed at værges

Hvor gælder det dog om ogsaa i denne Sag, at hjerpe de Stumper Vilje, som er tilbage, at hjælpe de ulykkelige til Frigørelse fra de trælbindende Lyster.

Skal de da ikke skamme sig? vil man spørge. Jo, den private Skammekrog inde i Hjertet, den har jeg Tro til. Den offentlige Skammekrog gavner intet, den fører kun altfor ofte til, at de som finder sig stillede der, bider Hovedet af al Skam, sætter sig ud over ethvert Hensyn til andres Dom, saa Skamfølelsen afløses af Frækhed.

Kald de Kvinder, som er kommen ind i dette Vilderede, for faldne, om I vil, blot I saa husker, at det første man agter paa ved Fald, er Skaden. Men man spørger dog kun om Skaden, hvis Faldet er lille. Overfor dem, som man betegner med Navnet. De faldne, er ethvert Spørgsmaal om, hvor vidt de har lidt Skade overflødig. Den er der, det kan vi være vis paa, og velsignet være dem iblandt os, der som Bjærgningsmandskab søger at raade Bod paa Skaden!

Jeg har talt, fordi jeg gerne vilde være med til

at forebygge Skaden, saa det i Tide maa komme til at staa fast for alle unge Hjerter, at Forførelsens Kunster vil forrykke Guds Skaberorden, og derved beredes os kun en kort Glædesrus, hvorfor der maa bødes i mange Aar

Mest vil jeg lægge de unge Mænd paa Sinde at vandre sømmeligt, saa de agter Guds Skaberorden. De Følger, som det har for en Kvinde, naar hun giver sig hen i den løse Elskov, er gerne iøjnefaldende og følelige. Hun sidder i mange Tilfælde som den svegne med Barn paa Skød. Manden gaar ud, tilsyneladende frank og fri, men ogsaa kun tilsyneladende. Den offentlige Mening har søgt at faa Tag i ham ved at forlange, at han skal bøde med Tugthusstraf. Det gør kun ondt værre, thi hvor man gør det, følger gerne Fosterfordrivelsen i Forførelsens Fodspor — saa jages Barnet i Moders Liv. Thi vi befinder os paa Vildtbanen, det er et løssluppet Jægerliv, og Barnet i Moders Liv bliver ikke skaanet. For Manden kan der vanskeligt sættes nogen anden Straf end den, vi altid senere eller tidligere maa udstaa, naar vi krænker Guds Lov.

Renhedsfølelsen skal rejses og udvikles. Ære være hvert Arbejde derpaa, men Lov, Pris og Ære være Guds gode Hellig-Aand,

som skaber rene Glæder,
lyser op og renser ud —

lad os give os ham i Vold, da oprejses vi af al Skade, ogsaa af den, vi kan have lidt paa Glidebanen. Lykkeligst er den, som ved de gode Aanders Hjælp undgaar at blive trælunden i de Egne af Tilværelsen.

Efterskrift.

Jeg udgiver denne Prædiken omtrent, som jeg har holdt den. Kun enkelte Steder er den lidt ændret og udvidet.

Kollegaer har rettet to Bebrejdelser imod mig i Anledning af denne Prædiken. For det første, at jeg førte dette Emne frem i Kirken. Forsamlingshuset er Stedet, sagde man til mig. Jeg svarer aldeles bestemt, at Kirken er Stedet, hvis det da ellers fremdeles er Meningen, at vi har Lov til at prædike om den første Troens Artikel, om Skaberen af Himmel og Jord, om Skaberordenen, Lovenes Baand, som ikke lader sig krænke, uden at de hævner sig selv. Thi det er dog vel ikke glemt iblandt os, at vi har noget, der hedder den første Trosartikel?

Dernæst har man spurgt mig: Hvorledes kunde Teksten komme til sin Ret? Jeg kunde sagtens have klaret mig uden Tekst. 7000 uægte Børn om Aaret i vort Fædreland, det er tilstrækkelig Tekst. Om en Paulus og en Peter har sagt eller skrevet noget, der kan finde Anvendelse i denne Forbindelse, har mindre at betyde, og i alle Tilfælde finder jeg, at det er et ynksomt Præstearbejde at staa og rive og slide i et Apostelord for at faa det til at sige et eller andet, som man lige saa godt kunde sige paa eget An- og Tilsvær. Jeg har derfor ikke lagt Vægt paa at gøre

anden Anvendelse af Søndagens Bibelsteder end den, som nogenlunde let og naturligt tilbød sig den 18de Søndag efter Hellig-Trefoldighedsfesten. Havde der ingen naturlig Tilknytning tilbød sig, havde jeg holdt Prædikenen alligevel, thi den har sin gode forsvarlige Grund i Troens Ord, og sin Tekst kan den hente fra Kirkebøgerne.

15292

